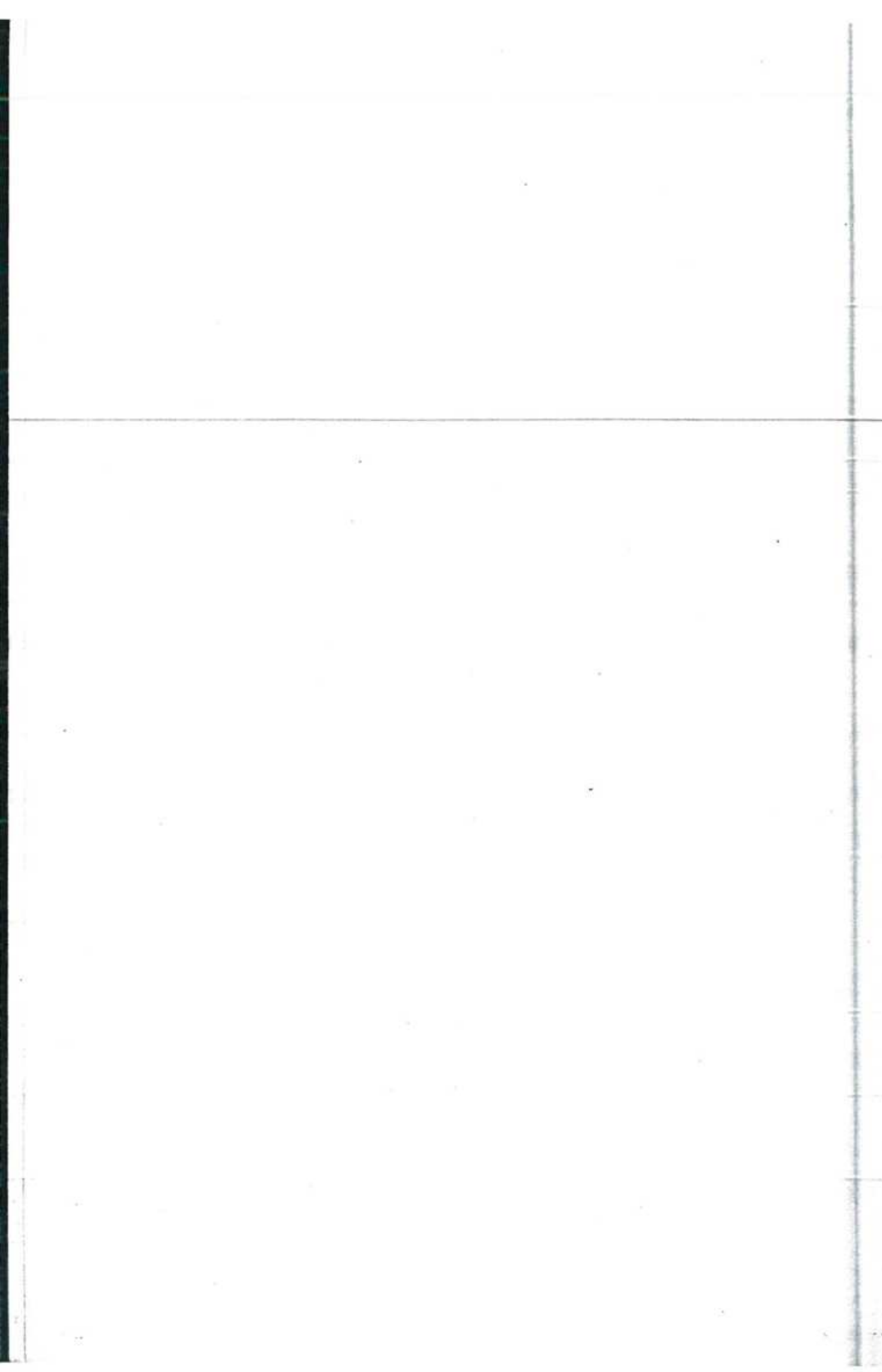
PĂRINȚI DUHOVNICEȘTI CONTEMPORANI DE LA SFÂNTUL MUNTE ATHOS

vol. 1

Arhim.

Heruvim Karambelas

Arhimandritul
Heruvim Karambelas

PĂRINȚI DUHOVNICEȘTI CONTEMPORANI DE LA SFÂNTUL MUNTE ATHOS

vol. 1

Traducere de Felix Trușcă și Cornel Savu

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura
Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
București, 2005

Revizuirea traducerii: diac. Ioan I. Ică jr.

Redactor: Felicia Ionescu

La baza versiunii de față a stat volumul: *Contemporary Ascetics of Mount Athos,* Volume I, by Archimandrite Cherubim (Karambelas), St. Herman of Alaska Brotherhood Press, 1991

Editor: Editura Sophia

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HERUVIM KARAMBELAS, ARHIMANDRIT
Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos / arhim. Heruvim Karambelas; trad. Felix Trușcă, Cornel Savu. – București: Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2005
2 vol.
Vol. 1 - ISBN 973-7740-61-0; ISBN 973-7957-95-4

I. Trușcă, Felix (trad.)
II. Savu, Cornel (trad.)

271:281.5
271(495 Athos)
271:929

Notă asupra autorului

Arhimandritul Heruvim (Karambelas) s-a născut în 1920 şi a primit la botez numele de Gheorghios. Încă înainte de a se naşte şi-a pierdut tatăl în războiul cu turcii, încheiat cu catastrofa elenismului din Anatolia. Sub supravegherea unchiului său, a primit o educaţie severă, chiar aspră. La vârsta de paisprezece ani, în urma descrierilor a doi monahi athoniţi, bătrânii [gheronţii] Paisie şi Hrisant, i se aprinde în inimă dorul după viaţa monahală şi după Muntele Athos. În ciuda împotrivirii şi pedepselor mamei şi ale unchiului său, hotărârea sa de a-şi petrece viaţa ca monah la Sfântul Munte n-a putut fi dezrădăcinată.

Cu această intenţie, în august 1938 se îmbarcă în secret pe un vapor care, în drum spre Tesalonic, ancora şi la Dafni, portul Muntelui Athos. Ajuns aici, a vizitat mai multe aşezăminte monahale: Karyes, schitul Sfânta Ana, Kavsokalyvia, schitul românesc Prodromu, Marea Lavră şi mănăstirea Dionisiu. Deşi atras de bătrânul Lazăr, înclina puternic să rămână la Dionisiu, până la urmă hotărându-se să se stabilească într-o „kalyva“ care ţinea de schitul Sfânta Ana, cu hramul Naşterea Maicii Domnului. Monahul Grigorie şi frăţia de aici, care cuprindea şi pe Ioachim (al cărui portret îl va face în deschiderea seriei de vieţi de părinţi duhovniceşti din volumul de faţă), ofereau un exemplu de sfinţenie întrupată şi de autentică pedagogie filocalică (pe care o va descrie emoţionant în volumul său de *Amintiri de la Muntele Athos*). După doi ani de încercare, pe 14 octombrie 1940 a fost tuns în monahism în peştera Sfântul Atanasie, primind schima mare şi numele de Heruvim.

În ciuda dorinței sale de a-și petrece tot restul zilelor la Sfântul Munte, silit de o boală gravă, părintele Heruvim a părăsit Athosul în octombrie 1942 și s-a stabilit lângă Atena (nu va mai reveni decât o singură dată, ca să asiste la sfârșitul bătrânului său Ioachim, câțiva ani mai târziu). A devenit ulterior întemeietorul mănăstirii Mângâietorului din Oropos, o mică suburbie a Atenei, în care a așezat *typikon*-ul athonit strict și al cărei egumen a fost până la moartea sa, la 22 august 1979.

Alături de *Amintirile de la Muntele Athos*, arhimandritul Heruvim a publicat, de-a lungul anilor, o serie de șapte impresionante portrete ale unor părinți duhovnicești contemporani de la Muntele Athos. Seria s-a bucurat de un mare succes în Grecia, unde, în cele din urmă, a fost editată în două volume, cu adăugarea portretelor altor trei părinți de seamă. Cele zece medalioane reprezintă tot atâtea remarcabile schițe literare care descriu viața unor atleți ai Domnului, contemporanii noștri, toți oameni simpli, dar cu credință aprinsă. Ele atestă, cu forța simplității și a vieții, faptul că sfințenia este un dar al Duhului Sfânt, activ permanent în Biserica lui Hristos, Care îi duce pe cei înflăcărați de El la culmi de smerenie și virtute duhovnicească deopotrivă cu cele ale marilor Sfinți Părinți de odinioară.

Prefață

Muntele Athos este o țară deosebită, aflată la jumătatea drumului între cer și pământ. De peste o mie trei sute de ani este un ținut aparte față de celelalte țări pământene, modul său de viață deosebindu-se de cel lumesc. Este locuit de bărbați nemulțumiți de tot ceea ce poate oferi lumea. Ei caută ceva mai mult decât lumea materială, ceva dincolo de frumusețea pământească. Pentru a găsi acest ceva, au venit la Muntele Athos, unde sfârșește pământul și începe cerul. Prin îndelungă răbdare și lupte supranaturale, au găsit aici ceea ce căutau, și l-au îmbrățișat ca pe o mare comoară; o comoară pe care năzuiesc s-o păstreze până la sfârșitul vieții, căci ceea ce au găsit este cu adevărat o bucată de cer.

Locuitorii Sfântului Munte duc un mod de viață nou, care dă o pregustare a fericirii viitoare. Sufletele lor sunt însuflețite de gândul veșniciei, care, ca un izvor pururea curgător, îi încurajează și îi mângâie când viața e aspră și grea. Uimit de atleții care s-au luptat în arena Muntelui Athos, autorul e nerăbdător să împărtășească uimirea sa celor care nu au avut privilegiul să-i cunoască personal.

Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos intenționează să scoată la lumină zece dintre atleții spirituali ascunși, care au strălucit în Muntele Athos în prima jumătate a secolului al XX-lea. Unii dintre ei au ales să rămână la Sfântul Munte până la sfârșitul vieții, în timp ce alții, după mulți ani de nevoință, s-au decis să iasă la slujire în lumea din afară. Toți aceștia demonstrează creștinilor contemporani că și în zilele noastre există eroi care duc marea bătălie duhovnicească.

În același timp, fie ca această carte să fie socotită ca roadă a adâncii recunoștințe a autorului față de acei părinți smeriți și sfinți care i-au oferit și continuă să-i ofere atât de multe și neprețuite daruri. Acum, când primul volum e pus în circulație, doar aceste figuri dragi și de neuitat îi dau tărie și mângâiere, chiar dacă acum ele sunt atât de departe...

Arhimandritul Heruvim
iunie, 1968

1.

Ioachim de la schitul Sfânta Ana

Nu pot descrie ceea ce am văzut înaintea mea. Un misionar, un ucenic model, un ascet neobosit, un mărturisitor şi un apărător al credinţei, un om care iubea pe Dumnezeu „din tot sufletul său, din toată inima sa, din toată puterea sa şi din tot cugetul său" (Marcu 12, 30).

Arhimandritul Heruvim

I

Prima călătorie şi slujire

1. RĂDĂCINI

Părintele Ioachim s-a născut în Kalamata în 1895, într-o familie evlavioasă, şi în lume era cunoscut sub numele Ioannis Nikolaides. A absolvit şcoala elementară şi gimnaziul în satul său. Deşi era un băiat vioi, a început să-L caute pe Dumnezeu încă din tinereţe. Dorea să-L cunoască, să se bucure de El şi să vieţuiască deplin întru El. Acesta era motivul pentru care însetatul său suflet l-a descoperit pe Elias Panagulakis, un aspru postitor ce trăia într-o peşteră, nu departe de Kalamata. Uimitoarea sa întoarcere de la întunericul păcatului la lumina lui Hristos, discuţiile personale şi predicile lui vii, întărite de strălucirea vieţii sale ascetice, au creat în Kalamata o mişcare spirituală unică la vremea aceea. Ascunsă în cuvinte simple, sămânţa vieţii mişca adâncul inimilor oamenilor, şi aceasta nu din pricina învăţăturii sale – pentru că era prea puţin şcolit –, ci fiindcă înflăcăratele sale predici erau bazate pe o experienţă reală.

Dar să punem lucrurile în ordine şi să relatăm pe scurt viaţa şi personalitatea lui Elias Panagulakis*. S-a născut în

* Luată din *Anecdotele arhimandritului Ioil Yannakopulos,* de Epifanios I. Theorodopulos, ediţia a 4-a, Atena, 1973, p. 44-46 (în neogreacă).

Kalamata în 1873. A primit puţină învăţătură, doar cât să poată citi şi scrie. Până la 30 de ani a cântat la instrumente muzicale şi a ţinut o cârciumă lângă biserica Sfântul Nicolae. Toţi trântorii şi vagabonzii oraşului se adunau aici. El era şeful şi avea o puternică influenţă asupra lor. Trăia astfel o viaţă desfrânată şi împrăştiată, nerespectând şi netemându-se de nimeni.

În 1902, unul dintre prietenii lui apropiaţi a murit. Panagulakis s-a dus la înmormântare şi a urmărit cu mare atenţie sfânta slujbă. Expresia „a trecut de la moarte la viaţă" (*Ioan* 5, 24) l-a tulburat şi, tremurând, i-a întrebat pe îngrijitorii bisericii dacă mai există o altă viaţă după moarte. Oameni evlavioşi, aceştia l-au învăţat adevărurile credinţei ortodoxe, catehizându-l.

Panagulakis era deja prizonier al harului dumnezeiesc. Îngrozit de destrăbălările sale anterioare, s-a dus la un preot, la ieromonahul Glimanos de la mănăstirea Velanidia, şi-a mărturisit păcatele cu zdrobire de inimă şi s-a hotărât să ducă pe viitor o viaţă creştină model. După aceea, şi-a vândut cârciuma cu toate ale sale şi şi-a acoperit camera cu perdele negre. I-a vizitat pe cei cărora le greşise în trecut, le-a cerut iertare în genunchi şi a îndreptat toate nedreptăţile făcute mai înainte. În cele din urmă, s-a hotărât să se facă ascet. Mai întâi s-a dus la Mani, unde a rămas câteva luni, apoi s-a întors la Kalamata şi s-a aşezat într-o chilie de lângă capela schitului Sfânta Ana. Puţin mai târziu, s-a mutat într-o chilie de lângă cimitirul oraşului. Acolo, fără să fie tuns călugăr, a trăit cincisprezece ani în asceză aspră, postind şi rugându-se. S-a abţinut cu totul de la carne, peşte, ouă şi lapte, gustând ulei numai sâmbăta şi duminica. Miercurea şi vinerea nu mânca absolut nimic. Nu avea pat, ci dormea foarte puţin, pe o scândură aşezată pe pământ.

Deoarece alţi tineri, atraşi de exemplul lui, au început să vină să locuiască cu el, a mai construit câteva mici chilii, cu

banii primiţi ajutor de la nişte creştini evlavioşi. Uşile acestor chilii erau atât de strâmte, încât nu puteai intra decât lăturiş.

În fiecare duminică şi sărbătoare o mulţime de creştini se adunau în chilia lui Panagulakis, iar el le propovăduia cuvântul lui Dumnezeu. În încăperea simplă în care predica era atârnat un schelet uman, ca o continuă amintire, pentru cei ce-l ascultau, a deşertăciunii acestei lumi. Predicile lui Panagulakis erau simple şi nemeşteşugite, dar ieşeau dintr-o inimă aprinsă de dragoste pentru Hristos şi au renăscut o mulţime de suflete. Acest ascet lipsit de învăţătură avea ucenici tineri care au ajuns mai târziu mari lucrători ai Evangheliei, cum au fost arhimandritul Ioil Yannakopulos (†1966), arhimandritul Hrisostom Papasarantopulos (†1972) şi mulţi alţii. Cuvintele simple ale lui Panagulakis aveau o asemenea putere de atracţie, încât comandantul armatei din Kalamata a interzis soldaţilor să meargă la schitul lui, deoarece mergând în număr mare acolo şi fiind influenţaţi de predica lui, ei ar fi refuzat să mănânce hrană gătită cu ulei în zilele de post.

Panagulakis nu împlinise încă patruzeci şi cinci de ani când a fost lovit de o formă gravă de tuberculoză. A adormit întru Domnul în ianuarie 1917, lăsând în urma sa mulţi fii duhovniceşti şi renumele unui bărbat sfânt.

Ioannis Nikolaides a avut astfel marea şansă de a fi fost ucenicul acestui om al lui Dumnezeu, în anii dificili ai adolescenţei sale. Aşa a primit, la vremea potrivită, temelii spirituale puternice, pe care masivul edificiu al sfinţeniei sale viitoare s-a putut sprijini în siguranţă. Cât de preţioase cu adevărat aveau să fie ele în perioada imediat următoare a vieţii sale!

După ce a terminat gimnaziul, Ioannis a călătorit în America. Diverşii idoli ai materialismului erau la apogeu, dar tânărul elev învăţase multe, şi mai cu seamă că nu trebuie să se închine „unui dumnezeu străin". Modelarea caracterului şi educaţia sa, care s-a lărgit continuu în timpul studiilor din

şcolile americane, n-au fost o piedică pentru credinţa în Dumnezeul părinţilor săi.

Principala ocupaţie a lui Ioannis era creşterea duhovnicească şi studiul continuu; inteligenţa şi neobositul său devotament l-au făcut să exceleze în toate. În paralel cu acestea însă, şi-a oferit serviciile lucrării duhovniceşti din metocul Sfântului Mormânt, al cărui exarh era episcopul Pantelimon, metoc în care a găsit un centru de reînnoire duhovnicească.

2. CHEMAREA DE A SLUJI LUI DUMNEZEU

Conduita şi comportamentul lui Ioannis Nikolaides au inspirat episcopului Pantelimon respect şi mirare. Multe parohii îl cunoşteau pe dinamicul predicator care, în ciuda tinereţii sale, le mişca sufletele. Era o mare bucurie pentru grecii din zonă să-l vadă pe Ioannis urcându-se în amvon.

Într-o vizită la metoc (una de bun augur în viaţa lui Ioannis), episcopul s-a apropiat de el şi i-a zis:

„Fiule, de multă vreme aud în mine o voce care mă îndeamnă să te întreb despre cariera ta. Astăzi nu mă mai pot reţine. Spune-mi, te rog, ce ai de gând pentru viitor? Ai alte idei sau vrei să te dedici lui Dumnezeu? Crezi că Dumnezeu ar putea să te cheme în via Sa? Oare nu cumva te-a menit să fii un slujitor al slavei Lui?“

Ioannis şi-a plecat capul. Aceste întrebări l-au zguduit şi i-a zis plângând: „Preasfinţia Voastră, doresc foarte mult acest lucru, dar nu îndrăznesc să mă gândesc la el. Povăţuitorul meu duhovnicesc din Kalamata m-a învăţat că e păcat ca cineva să se gândească la asemenea lucruri pe cont propriu, din pricina slăbiciunii şi a nevredniciei omeneşti. Numai dacă Dumnezeu cheamă un suflet în împrejurări mai presus de voinţa lui, doar atunci el trebuie să se supună cu teamă“.

Evlaviosul episcop a fost din nou cuprins de adânc respect faţă de Ioannis. Vedea bogăţia marelui său suflet. Nu s-a mai putut abţine în faţa unei asemenea revelaţii şi, adânc mişcat, s-a ridicat din scaun: „Fiule, Dumnezeu te cheamă prin mine să te grăbeşti ca să-I slujeşti".

Dar Ioannis tăcea. Părea tulburat, ezita şi era în încurcătură. N-a putut decât să-i mulţumească episcopului, să-i ceară rugăciunile şi i-a făgăduit că-l va căuta din nou, pentru a discuta despre aceasta.

Din acea zik, pentru Ioannis a început o perioadă de mari lupte şi intense rugăciuni. Cei care l-au cunoscut atunci îşi amintesc de încercările şi de implorările lui de a-l pomeni la rugăciunile lor.

A trecut mult timp până când Ioannis a îndrăznit să-l viziteze pe episcopul Pantelimon. Într-o zi el a fost chemat de episcop ca să vină la el cât mai repede. Plin de teamă s-a dus să-l întâlnească.

„Ai întârziat cu răspunsul şi sunt nerăbdător", i-a zis episcopul.

„Preasfinţia Voastră, a răspuns hotărât Ioannis, numai dacă Duhul Sfânt stăruie vestindu-Vă aceasta voi asculta îndemnul Vostru. Singur nu îndrăznesc să hotărăsc. Un preot trebuie să fie chemat de Dumnezeu sau de oameni, dar niciodată de el însuşi. Părintele meu duhovnicesc din Grecia punea un accent deosebit pe aceasta."

Văzând înţeleptele reţineri ale lui Ioannis, venerabilul episcop, stând în picioare în faţa biroului său, a zis cu un glas aspru: „Duminica viitoare te voi hirotoni diacon".

Nu mai era loc de discuţie. În planul lui Dumnezeu, episcopul Pantelimon a fost omul care l-a dus pe evlaviosul tânăr pe calea preoţiei. Episcopul îl îmbrăţişă părinteşte pe Ioannis şi îi dădu binecuvântarea sa.

Anunțul episcopului a fost primit cu mare bucurie și emoție de către enoriași. Duminică, biserica metocului Sfântului Mormânt era plină de greci din toate parohiile unde predica Ioannis. Tunătorul răspuns „Axios", „Vrednic este!", și entuziasmul adunării erau un fenomen rar printre grecii din America, mai cu seamă în vremea aceea.

Părintele Ioachim (cum a fost numit Ioannis la tunderea în monahism) avea să fie preoțit mai târziu de către același episcop. Iată cum a primit evlaviosul tânăr harul preoției.

3. LUCRAREA MISIONARĂ

Întreaga comunitate greacă era însuflețită de prezența impunătoare și sfântă a părintelui Ioachim, de credința sa vie și de predicile lui înflăcărate. Multe suflete au aflat calea mântuirii sub călăuzirea sa puternică.

Dragostea și adâncul lui respect pentru Ortodoxie și pentru tradițiile acesteia aveau rădăcini puternice. Acestea erau bogăția și forța lui, o mreajă de aur în mâinile unui pescar încercat. Americani de alte credințe îl căutau ca să învețe gândirea ortodoxă de la un reprezentant curat al ei, fiindcă era un demn reprezentant pentru credincioșii din zonă. Pentru devotamentul deplin și altruismul său, ca și pentru munca excepțională depusă în misiunea sa apostolică, Patriarhia Ierusalimului i-a acordat părintelui Ioachim Medalia Sfântului Mormânt.

Următoarea întâmplare arată ce fel de impresie făcea. Odată trebuia să ia un autobuz. Călătorii au fost numaidecât impresionați de apariția lui – de hainele preoțești și de barba lungă, atât de străină Americii. A fost înconjurat de o mulțime de oameni și a început discuția. Părintele Ioachim n-a pierdut ocazia. Vorbind în engleză, le-a spus că Dumnezeu și

Ortodoxia sunt vii și că omul poate trăi în Dumnezeu. Între timp, mulțimea s-a mărit, iar traficul și pietonii s-au oprit. Până la urmă, a venit poliția și i-a cerut părintelui Ioachim să-și încheie predica, dar mulțimea i-a cerut să continue. A trecut ceva timp până ce a putut să încheie această întrevedere unică și să se întoarcă la metoc. Dezvăluise măreția preaiubitei sale Ortodoxii și adăpase o mulțime însetată.

Lucra neîncetat în via Domnului, și harul divin îl povățuia spre recolte bogate în munca sa obositoare și variată. Există însă oameni, acum în vârstă, care-și mai amintesc cu dragoste de lecțiile părintelui Ioachim. Un imigrant din Sparta, care l-a văzut și l-a auzit pentru prima dată, a fost atât de impresionat de părintele Ioachim, încât nu credea că e cu putință ca părintele să se fi născut și să fi trăit ca ceilalți oameni. Lucru de înțeles, căci fața părintelui Ioachim te făcea să crezi că el aparținea mai mult lumii îngerilor.

Intensitatea slujirii sale a început însă să-i afecteze sănătatea. Se simțea mereu slăbit. Înainte de fiecare predică și Liturghie trebuia să facă injecții. Medicii i-au sugerat să părăsească America și să meargă la odihnă în Grecia, deoarece starea lui se înrăutățea din ce în ce mai mult. Dar părintele Ioachim, credincios până la sfârșit, era hotărât să rămână și să-și păstorească turma, chiar dacă aceast fapt l-ar fi costat viața.

Dumnezeu avea însă alte planuri. El voia să-L slăvească pe alte tărâmuri. După înființarea, în 1930, a Arhidiecezei grecești a Americii de către Patriarhul Ecumenic, a fost ales întâistătător al ei arhiepiscopul Damaskinos. El era mitropolit al Corintului, iar mai târziu a devenit arhiepiscop al Atenei. Episcopul Pantelimon, exarhul metocului Sfântului Mormânt, a fost convocat la Patriarhia din Ierusalim. Cu binecuvântarea episcopului, părintele Ioachim s-a întors în Grecia. După un timp petrecut în Pireu și la Atena, a călătorit spre citadela monahismului, Sfântul Munte. Viziunea vieții monahale l-a marcat puternic.

II

În Grădina Maicii Domnului

1. LA KAVSOKALYVIA

Aici se încheie o pagină din viața părintelui Ioachim, cea a lucrării misionare în lume, binecuvântată cu bogate recolte. O altă pagină se deschidea pe măsură ce părintele Ioachim se lupta să se adapteze la viața aspră de monah de la Muntele Athos.

După o perioadă de activitate fructuoasă, sufletul său neliniștit căuta să-și găsească pacea în tăcere și liniște, să viețuiască neîntrerupt cu Domnul său. Căuta aceasta cu mult dor și nu ținea cont de nici o piedică. Dificultățile lui nu erau neînsemnate. Trupul bolnăvicios, cultura greco-americană și stilul său de viață rafinat și aristocratic erau pentru el tot atâtea obstacole, dar nu deznădăjduia. Era încurajat de eroica armată de sfinți de dinaintea lui, care „fuseseră lipsiți, strâmtorați, chinuiți, rătăcind în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului“ (*Evrei* 11, 37-38).

Și-a ales ca sălaș schitul Kavsokalyvia, un schit retras și cu regim sever, situat la extremitatea sudică a Sfântului Munte. Acest schit este risipit într-un peisaj stâncos, îngust și impresionant, care se povârnește abrupt, până în apele neîmblânzite ale nordului Mării Egee. Schitul poartă numele unui mare mistic și ascet din secolul al XIV-lea, Sfântul

Maxim, poreclit „Kavsokalyvitul", adică „arzătorul de colibe", deoarece îşi schimba mereu sălaşul şi, la fiecare mutare, îşi ardea vechea colibă de paie. Sfântul Maxim a petrecut o lungă perioadă din viaţa sa ascetică în peştera Kavsokalyviei. Câţiva monahi, ucenici şi admiratori s-au adunat în jurul lui, atraşi de liniştea şi sălbăticia peisajului.

Mai târziu, Sfântul Nifon (secolul al XV-lea) şi Sfântul Akakios (secolul al XVIII-lea) au dus o viaţă ascetică în acelaşi loc. Cel din urmă a trăit mulţi ani în peştera Sfântului Maxim, şi prin rugăciune a făcut să ţâşnească un izvor care a transformat aridul schit într-o grădină roditoare.

Aceste sfinte figuri l-au influenţat în mod hotărâtor pe părintele Ioachim în decizia sa de a rămâne în aspra Kavsokalyvia, cu toate că era obişnuit cu facilităţile şi confortul vieţii americane. Aici a întâlnit mulţi călugări adevăraţi, în care a văzut întrupate „o statornică silire a firii şi o neîncetată pază a simţurilor", după cum spune Sfântul Ioan Scărarul. Aceste întâlniri i-au dat aripi. El a urmat modul de viaţă al părinţilor fără abatere, străduindu-se să i se adapteze cât mai deplin.

Cei ce l-au cunoscut, şi mai trăiesc încă, n-au uitat viaţa lui simplă şi umilă. Alerga după sfaturi la ceilalţi părinţi ca un copil mic şi evita în mod sistematic locul de cinste ce îi era acordat la Sfânta Liturghie. Se spune că în timpul lungilor privegheri era ca un stâlp neclintit.

La Kavsokalyvia l-a întâlnit pe părintele Grigorie, un călugăr de la mănăstirea Konstamonitu, care ducea o viaţă de isihast în acea pustie. Acesta era un om cu o voinţă de fier şi cu o adâncă cunoaştere a vieţii monahale. Avea oarecare învăţătură, căci servise în armată. În lume fusese ofiţer, fapt care l-a ajutat să dobândească severitatea caracterului şi disciplina atunci când a început viaţa monahală. Părintele Ioachim s-a ataşat de acest călugăr auster şi meticulos, deve-

nind ucenicul său împreună cu alți doi studenți credincioși care îl urmaseră din America, viitorii călugări Ștefan și Paisie. Aceștia n-au putut să se despartă de părintele și fratele lor duhovnicesc. Dar „coliba“ [kalyva] părintelui Grigorie era prea mică pentru ei, și a trebuit ca cei patru să caute un alt loc.

2. ÎN SCHITUL SFÂNTA ANA

Un sălaș mai potrivit pentru părintele Grigorie, pentru părintele Ioachim și ceilalți doi frați s-a găsit în „coliba“ Nașterii Maicii Domnului din schitul Sfânta Ana, pe latura vestică a Muntelui Athos. Acesta e un loc pitoresc, plin de frumusețe și liniște, ca aproape orice colț din Sfântul Munte. În *Jurnalul pelerinilor* (publicat de Veludos, p. 11), Ioannis Domnenos descria schitul așa cum l-a văzut la începutul secolului al XVIII-lea și cum l-a văzut, aproape neschimbat, și părintele Ioachim când a sosit acolo, după două sute de ani:

> „Chiliile evlavioșilor și virtuoșilor asceți de lângă biserica principală a Schitului Sfânta Ana se află într-un loc povârnit, greu de străbătut. Sunt peste șaizeci la număr, asceții având și foarte multe paraclise. Pustnicii și asceții care locuiesc acolo trăiesc din munca mâinilor lor: unii sunt caligrafi, alții legători de cărți, alții cântăreți, în timp ce alții sculptează panaghii și cruci, alții cos camilafce, alții fac linguri, iar alții mătănii; astfel se întrețin, ocupându-se și cu rugăciunea și ducându-și viața în postiri, suferințe și multe osteneli. Se strâng în fiecare duminică, pentru a sluji împreună Liturghia în «kyriakon» (biserica principală), după care discută despre lucruri folositoare de suflet și

despre virtuţi, răspunzându-şi cu evlavie, smerenie şi dragoste frăţească, apoi fiecare se duce la chilia lui".

Era firesc ca o comunitate spirituală atât de strălucitoare să devină un leagăn de sfinţi care, prin vieţuirea lor ascetică, au sfinţit pământul schitului Strămoaşei lui Dumnezeu. Din acest schit s-au ridicat şaisprezece sfinţi canonizaţi, primul fiind întemeietorul său, Sfântul Gherontie (secolul al XI-lea), iar ultimul, Sfântul Sava cel Nou (adormit la 7 aprilie 1948), recent descoperit de Dumnezeu, ca făcător de minuni. Afară de aceştia au mai fost mulţi alţi sfinţi monahi şi asceţi, cunoscuţi şi necunoscuţi. Chiar şi în timpul părintelui Ioachim, acest colţ al Grădinii Maicii Domnului era plin de pomi înfloriţi şi încărcaţi de roade duhovniceşti. Astfel de părinţi binecuvântaţi au fost:

Părintele Teodosie Mărturisitorul (†1950), un om sobru, cumpătat şi tăcut, de înaltă statură duhovnicească. Înainte de a veni la schitul Sfânta Ana a trăit în pustie, cultivând rugăciunea minţii. Când slujea Liturghia era în exaltare, dar în acelaşi timp, sobru şi stăpânit. Era un bun interlocutor, plin de amabilitate şi dragoste în relaţiile cu ceilalţi. A fost un stâlp puternic pentru schit.

Nopţile părintelui Teodosie – timpul pravilei sale de rugăciune – erau petrecute în suspine şi lacrimi. Era ca o pasăre de noapte, căutând mila Domnului, cu jale şi tânguire.

Dorinţa şi rugăciunea lui erau să-şi sfârşească viaţa în Sfântul Munte, în propria lui „colibă". Această dorinţă i s-a îndeplinit. Odată, când a plecat din Sfântul Munte, s-a îmbolnăvit grav de hepatită. Simţind că i se apropie moartea, le-a cerut prietenilor lui să-l ducă înapoi în Munte, neţinând seama de împotrivirea doctorilor.

„Am trăit mai mult de 50 de ani în Sfântul Munte – zicea el – şi acolo vreau să mor."

Părinții l-au cărat de la limanul schitului până la „coliba" sa, ducându-l pe o targă. Acolo a mai trăit o lună și, mulțumind lui Dumnezeu din toată inima, și-a dat duhul în mâinile Lui.

Bătrânul Victorin era un alt bărbat binecuvântat, plin de o simplitate naturală. Oriunde se întâmpla să fie, se ruga cu voce tare – fie că mergea pe potecă, fie în biserică, fie întâlnindu-se cu alții –, zicând: „Mântuiește-mă, Panaghia [Preasfânta] mea, mântuiește-mă! Ai milă de mine!" Glasul lui exprima durere și chin, ca ieșind dintr-un piept rănit.

Problema mântuirii îl preocupa în permanență, provocându-i o duhovnicească întristare. Când se întâlnea cu cineva pe drum, după ce zicea: „Binecuvântează!", întreba cu accentul său puternic rumeliot (era de loc din Karpenissi): „Ce zici, părinte, ne mântuim?"

Nu mai spunea nimic altceva. Nu-l mai preocupa nimic altceva. „Mântuiește-mă, Panaghia mea!", implora el, și lacrimile îi curgeau șiroaie. „Nu mă lăsa să pier. Pentru dragostea Fiului Tău am venit aici ca un copil. Mântuiește-mă, Panaghia mea, mântuiește-mă!"

S-a rugat în acest fel până la mutarea sa de pe pământ, tânguindu-se și jelind. Moartea sa a fost moartea unui sfânt, a unui erou al rugăciunii cu zdrobire a inimii.

Părintele Gavriil Kartsonas (†1956) locuia împreună cu frații lui de sânge, părinții Serafim, Dionisie și Hrisostom. Toți patru erau copiii primarului din Messini și și-au păstrat noblețea educației lor până la moarte. Erau recunoscuți atât pentru austeritatea și severitatea vieții lor călugărești, cât și pentru ospitalitatea lor avraamică și neistovita dragoste față de toți. Erau iconografi de excepție, cunoscuți în toată Grecia, dar niciodată nu și-au sacrificat principiile monahale, de dragul multelor lor relații.

Alţi părinţi contemporani cu părintele Ioachim au fost: părintele Leontie Mărturisitorul († 1938), care s-a dedicat „rugăciunii neîncetate, milosteniei, ajutorului spiritual sau material pentru orice frate, oricare ar fi fost el, la orice oră din zi şi din noapte"; părintele Elefterie († 1933), care ţinea privegheri, posturi statornice şi o asceză severă şi care, înainte de moarte, s-a învrednicit să vadă îngeri în feloane albe, vestindu-i plecarea în veşnicie; bătrânul ascet Andrei Postitorul († 1934), care mânca doar puţină pâine uscată şi boabe de linte şi care a fost înzestrat cu dumnezeieştile daruri ale neprihănirii şi ale rugăciunii neîncetate, ale pocăinţei continue şi ale lacrimilor pururea curgătoare; părintele Nicandru Mărturisitorul († 1938), plin de har şi discernământ, curat şi simplu, evlavios şi iubitor de tradiţie, care din pricina ascezei excesive suferea de ciroză şi care a murit în dureri cumplite, văzând însă îngerii şi sfinţii primindu-l în Împărăţia cerului; bătrânul Haralambie († 1945), „renumit pentru asceza, nesfârşita blândeţe, rugăciunea neîncetată şi evlavia sa, dar mai presus de orice, pentru neîncetata aducere-aminte de moarte" şi care a primit în ultimii ani ai vieţii darul înainte-vederii; bătrânul Nicodim Cipriotul († 1960), un model de dragoste, de bunătate şi milă, învrednicit cu darul profeţiei. Şi lista ar putea continua... Aceştia erau oameni cereşti şi îngeri pământeşti, imitatori ai sfinţilor şi copii duhovniceşti ai slăvitei Strămoaşe a lui Dumnezeu Ana, maica Maicii călugărilor, Stăpâna de Dumnezeu Născătoarea*...

Aşadar, în acest schit au venit bătrânul Grigorie şi ucenicii săi şi s-au stabilit în „coliba" Naşterii Maicii Domnului. Era o comunitate binecuvântată, căreia mai târziu i s-a alăturat şi

* Citatele sunt luate din *Schitul Sfânta Ana, sfântul altar al Athosului* de ieromonahul Antim Aghiannanitis, Atena, 1986 (ediţia a 7-a).

autorul acestor rânduri. Toţi se străduiau aici să se supună cu totul voii lui Dumnezeu, omorându-şi voia proprie.

„Coliba“ în care s-au aşezat cei patru monahi se afla în partea cea mai de sus a schitului. Căţărarea până la ea este o încercare dureroasă pentru picioare şi respiraţie şi deosebit de dificilă pentru inimă. E suficient să priveşti spre „coliba“ Naşterii Maicii Domnului dinspre ţărm, ca să ameţeşti şi să te descurajezi. Câţi pelerini nepoftiţi ar îndrăzni să se caţere până la schit, cărându-şi în spate toate proviziile necesare? Şi asta nu pentru o zi, ci pentru toată viaţa. O bătălie grea îl aştepta pe părintele Ioachim. Ca un atlet care se antrenează înaintea luptei, el căuta să fie cât mai uşor cu putinţă. Era hotărât să se elibereze de orice povară, oricât de preţioasă şi costisitoare. Dorea să păstreze doar un singur lucru: nădejdea cununii de biruinţă. De aceea, părintele Ioachim i-a cerut părintelui Grigorie să-l elibereze de povara preoţiei şi, mai cu seamă, de responsabilităţile bisericeşti pe care a fost silit să le poarte în America.

„Există aici preoţi şi sfinţi. Eu nu mă socotesc vrednic să stau lângă ei. Am venit aici numai ca să mă fac simplu călugăr“, zicea el cu umilinţă.

Văzându-i lacrimile, părintele Grigorie a fost adânc mişcat. În sfârşit, liber de greaua sa povară, părintele Ioachim a venit la egumenul schitului. În faţa sfintei icoane făcătoare de minuni a Sfintei Ana, el a predat crucea sa de arhimandrit, împreună cu două ordine de numire, unul din partea Patriarhului Ierusalimului şi celălalt din partea guvernului american. Mai târziu, şi-a dat toate hainele noi şi scumpe prin care se deosebea de ceilalţi părinţi. S-a îmbrăcat într-o rasă şi scufie athonită, modestă şi simplă, şi s-a avântat în lupta, asemănătoare cu cea a lui Hristos, a vieţii sale ascetice.

Inima sa nu era descurajată de abrupta cărare până la schit, nici de privegherile de toată noaptea, de nesomn ori

de sărăcăcioasa mâncare călugărească. Cu tot trupul său bolnăvicios, nu era descurajat nici de aspra postire. Lunea, miercurea şi vinerea mânca doar o dată pe zi şi fără ulei. În timpul marilor posturi el postea încă şi mai mult, rămânând de multe ori zile în şir, fără a mânca nimic.

Sufletul său de erou a îmbrăţişat cu bucurie această viaţă, de parcă ar fi fost născut anume pentru ea.

3. CRUCEA ASCULTĂRII

În ierarhia valorilor noii sale vieţi, părintele Ioachim punea pe primul loc ascultarea faţă de bătrânul său. El a înţeles că pe drumul vieţii călugăreşti avea nevoie mai întâi de toate să găsească un povăţuitor încercat, căruia să i se predea cu totul. Toate faptele, gândurile şi dorinţele lui trebuie să fie puse sub desăvârşita supraveghere a bătrânului său. Din clipa în care i-a devenit ucenic, venea la bătrân în fiecare seară, ca să discute problemele şi starea vieţii lui, precum şi orice lucru care i s-ar fi întâmplat în cursul zilei. Greutăţile, ispitele şi obstacolele fac parte din viaţa zilnică a monahului. Este drumul firesc al oricărui suflet care se luptă să ajungă la nepătimire şi contemplare; este ca şi cum ai trece printre Scylla şi Charybda, prin nesfârşite primejdii şi obstacole.

De multe ori, când discutam despre luptele noastre călugăreşti, părintele Ioachim zicea: „Fără mărturisirea zilnică a gândurilor, monahul nu va învăţa niciodată cum să se lupte şi să fie biruitor". De multe ori l-am văzut săltând de bucurie când ieşea din chilia bătrânului. Deşi faţa îi era palidă şi slabă, era întotdeauna vesel şi mulţumit.

Pentru părintele Ioachim, bătrânul său, părintele Grigorie, venea îndată după Dumnezeu. Încerca să anticipeze şi să

împlinească tot ce dorea bătrânul cât mai bine. Făcea aceasta nu doar în teorie, ci și în practică. Fiind bolnăvicios și fragil, ajungea atât de slab și de ostenit după lucru, încât trebuia să se țină de pereți ca să ajungă la chilia sa. Când bătrânul îi dădea o ascultare grea, o îndeplinea cu atâta smerenie, că rămâneam uimiți. Scenele trăite cu el sunt de neuitat. De multe ori eram uluiți și impresionați până la lacrimi de sacrificiile lui.

Voi descrie aici doar câteva întâmplări, pe care le păstrez în memorie ca pe niște comori prețioase.

În octombrie 1939, părintelui Ioachim i s-a dat ascultarea de a strânge măsline pentru „coliba“ noastră, o muncă la care luam parte toți. Am lucrat, ca de obicei, de dimineața până seara, în tăcere și rugăciune. La apusul soarelui, am plecat să cântăm Vecernia, după care voiam să ne odihnim înainte de a merge la Utrenie, la ora 1.00 în noapte, apoi să reluăm culesul măslinelor. Când ne-am întors, a trebuit să-l sprijinim pe părintele Ioachim, care era așa de obosit, că nu mai putea să stea pe picioare. Când am sosit la desișul de lângă „coliba“ noastră, ni s-a spus că e rândul nostru să tescuim măslinele. Aceasta însemna să petrecem toată noaptea tescuind măslinele pe care le adunasem.

„Dați-i drumul și începeți, ceilalți vor veni îndată“, l-am auzit pe bătrân spunându-i părintelui Ioachim.

Pentru a acționa teascul de măsline, trebuia să împingem roata ce învârtea piatra care zdrobea măslinele; pe atunci nu foloseam animale, fiind și aceasta o nevoință ascetică.

„Binecuvântează, cuvioase părinte“, a răspuns el, cu o uimitoare nerăbdare. A făcut o plecăciune, a primit o binecuvântare și s-a dus să împingă piatra de moară, mergând pe cărare, până ce l-am pierdut printre copacii schitului. Am rămas fără grai. Acesta era omul pe care trebuise să-l spriji-

nim ca să meargă! L-am implorat pe bătrân să trimită cu el pe unul dintre noi, în cazul în care va cădea pe drum.

„De ce vă tulburaţi?, a întrebat bătrânul în felul lui milităros. Nu credeţi că mai există sfinţi şi în timpurile noastre? Sau aţi uitat că ascultarea îi face şi pe morţi să vorbească din mormintele lor? Veţi vedea că Dumnezeu îi va da putere pentru jertfa de sine şi pentru ascultarea lui. Chiar şi el se va minuna."

Din porunca bătrânului, curând după aceasta m-am dus şi eu la teascul de măsline. Am încremenit văzându-l pe acel om slab şi fără puteri învârtind cu hotărâre spiţa de lemn a pietrei de moară.

„Cum merge, părinte Ioachim?", l-am întrebat.

„Ce pot să zic? – a răspuns el. Cu binecuvântarea bătrânului nu simt mare greutate. Aş dori doar puţină apă de băut, căci mi-e foarte sete."

A primit să-l ajut. Munca s-a terminat în zori, când alţi doi fraţi ne-au înlocuit. După miezul nopţii, din porunca bătrânului, părintele Ioachim s-a retras în chilia sa.

În timpul celor optsprezece ani dificili petrecuţi de el la schitul Sfânta Ana au mai fost asemenea întâmplări. Amintesc încă două episoade, pentru a da o imagine completă a lepădării de sine a părintelui Ioachim.

Potrivit obiceiului său, în fiecare seară discuta probleme duhovniceşti cu părintele Grigorie. Odată, a bătut la uşa lui şi i s-a cerut să aştepte. Fiind obosit, părintele Ioachim şi-a sprijinit capul de uşă şi a aşteptat. Părintele Grigorie, fie că a uitat, fie că l-a pus la încercare, s-a dus la culcare. Sculându-se la miezul nopţii pentru utrenie, bătrânul l-a găsit aşteptând încă afară!

„De ce eşti aici la ora aceasta?", a întrebat el.

„Când am bătut ieri la uşă, mi-ai spus să aştept."

Bătrânul ne-a povestit această întâmplare, minunându-se. Şi am lăudat pe Dumnezeu, că a dat un asemenea om comunităţii noastre.

Altă dată, terminasem de cinat şi mergeam la chiliile noastre. În faţa tuturor, bătrânul l-a chemat pe părintele Ioachim: „Pregăteşte-ţi felinarul, sacul şi toiagul. Vreau să mergi la Marea Lavră. Să fii acolo dis-de-dimineaţă, când deschid. Vreau să te ocupi de un anumit lucru şi să te întorci mâine la prânz".

„Binecuvântează, cuvioase părinte", a zis el, după care s-a pregătit pentru călătoria de seară.

Marea Lavră se afla la aproximativ patru ore distanţă de mers de la schitul Sfânta Ana, dar, pentru că era aşa de încet la mers, părintele Ioachim trebuia să plece de cu seară. Era foarte obosit, dar, având prilejul să se folosească de ascultare, a prins curaj. A făcut o plecăciune şi a plecat. A străbătut astfel o distanţă oarecare, croindu-şi încet drumul pe cărare în sus, spre mănăstire.

Punându-i astfel încă o dată la încercare curajul şi răbdarea, bătrânul a trimis pe un alt frate să-l înlocuiască şi l-a chemat înapoi.

„Cu rugăciunile tale, cuvioase părinte, aş fi continuat drumul, dar m-am întors pentru că aşa ai vrut ", a zis el atunci când s-a întors.

Ascultarea părintelui Ioachim era definitorie pentru personalitatea sa. Îşi răstignea voia proprie în fiecare zi, în toate lucrurile, de la cele mai mici până la cele mai mari, şi se străduia să ne insufle acelaşi ideal, după cum se vede din întâmplarea următoare.

Moş Iannis pescarul locuia singur pe ţărm, lângă schitul nostru. Era de obârşie din Mytilini, purta o scufie călugărească şi avea barba şi părul lung. Avea mai mult de 60 de ani, era şchiop şi îi slujea pe părinţi.

Într-o zi, moş Iannis ne-a adus câteva kilograme de peşte. Bătrânul i-a mulţumit şi i-a poruncit unui frate să-i curețe afară din „colibă“, pentru ca să nu se înfunde chiuveta cu solzi. Fiind cel mai tânăr, m-am oferit de îndată, dar nu mă gândisem la frig, care era atât de aspru, încât totul era îngheţat, iar la robinet curgea doar un mic firicel de apă. Mâinile mi-au îngheţat şi mă dureau insuportabil, de aceea am fost nevoit să continuu să curăţ peştele în interiorul „colibei“.

Părintele Ioachim m-a văzut, a venit la mine şi a zis: „Micuţule, de ce ai venit înăuntru?“

„Părinte, n-am putut suporta frigul şi apa rece.“

„Dar bătrânul a poruncit ca peştele să fie curăţat în afara «colibei». Porunca lui trebuie împlinită fără nici o împotrivire sau justificări de sine.“

Părintele Ştefan, neobositul şi săritorul slujitor, al nostru, al tuturor, a auzit conversaţia. Fără a mai pierde vremea, a venit, a luat ligheanul cu peşte şi i-a curăţat pe toţi, cu îndemânare şi bucurie, dispreţuind frigul. Dragostea şi eroismul său spiritual sunt neuitate pentru mine. Mâinile îi erau îngheţate. M-am uitat la el împietrit, nefiind în stare să rostesc un cuvânt în faţa lepădării sale de sine.

„Călugărul trebuie să moară de multe ori pe zi dacă o cere ascultarea, mi-a spus părintele Ioachim. Acum ai pierdut răsplata; a luat-o toată părintele Ştefan.“

4. RELAŢIA SA CU DUMNEZEU

În fiecare zi părintele Ioachim se ruga neîncetat. Lucrând sau stând, reuşea să menţină o convorbire continuă cu Dumnezeu. Ne spunea cu smerenie: „Dacă iei rugăciunea de la un călugăr, îi iei dreptul de a se simţi un adevărat fiu al lui Dumnezeu“.

Venea deseori la noi şi ne întreba părinteşte dacă am făcut rugăciunea lui Iisus sau dacă am spus Acatistul Maicii Domnului.

Rareori l-am văzut vorbind, şi numai atunci când era necesar, dar întotdeauna îl vedeam rugându-se. Căuta un loc mai liniştit, într-un mic desiş din spatele „colibei" noastre. Acolo îşi ridica mâinile spre cer şi rămânea multe ore în comuniune mistică cu Iisus. Când îl întrebam unde a fost, răspundea: „În grădina Ghetsimani. Acolo am fost".

Atât de mult îl bucura rugăciunea, încât mâncarea şi chiar şi odihna le socotea drept lipsite de importanţă. Timp de un an de zile a primit de la bătrânul binecuvântarea de a nu mai merge noaptea în chilia sa. Rămânea în picioare în mijlocul bisericii „colibei" noastre. În acel timp, fraţii obişnuiau să spună că în inima părintelui Ioachim se arătau lucruri cereşti şi binecuvântări dumnezeieşti. De multe ori îi auzeau tânguirile, iar alteori psalmodiile triumfătoare. Şi când îl vedeau la Utrenie, era totdeauna proaspăt şi vesel, de parcă ar fi dormit buştean.

Sufletul său dorea mai mult, dar trupul nu putea ţine pasul. Continua să slăbească. În anul de privegheri şi de neîntrerupt stat în picioare în biserică, acestea au început să se ulcereze din cauza proastei circulaţii. Bătrânul i-a interzis atunci să mai continue privegherile de toată noaptea în paraclis.

Atunci viteazul luptător a început altă bătălie. Stătea toată noaptea aşezat într-un colţ al chiliei, înfăşurat într-un şal de lână şi o pătură grea. Nu folosea niciodată pernă. Doar picioarele erau întinse în afară, pentru uşurarea ulceraţiilor. În acea nouă luptă de toată noaptea el se ruga. Câteodată, când închidea ochii de somn, buzele lui continuau să se mişte, rugându-se: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!* Auzeam întotdeauna această rugăciune răzbătând din chilia lui. De nenumărate ori, când se întâmpla să mă tre-

zesc, auzeam rugăciunea lui Iisus și Acatistul Maicii Domnului, venind rostite cu însuflețire din chilia alăturată, unde el priveghea șezând asemenea unui înger pământesc.

Îmi amintesc că, atunci când cânta *Preasfântă Treime* și *Preasfântă Treime, Dumnezeul nostru, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi*, tot trupul i se cutremura de emoție. Cred că nu era rugăciune mai puternică pentru el. Venerația lui pentru Sfânta Treime nu poate fi zugrăvită. Când cântam în timpul slujbelor troparul Sfintei Treimi, se ridica de îndată în picioare și sta nemișcat și atent. Pentru el, numele Domnului era cel mai dulce dintre toate cuvintele.

Avea mare dragoste și evlavie pentru Maica Domnului. Îi rostea Acatistul de multe ori pe zi și ne sfătuia adeseori: „Țineți-vă strâns, toată viața, de veșmântul Maicii Domnului, și ea vă va duce la Fiul ei".

„Rugăciunile și imnurile sfintelor slujbe, zicea el altă dată, sunt ca o pajiște frumoasă și oricine pășește pe ea inima nu-l mai lasă să plece. Mireasma acestei pajiști va rămâne cu el toată ziua."

S-a întâmplat odată ca toți frații binecuvântatei noastre comunități să se adune și să discute pe tema împărtășirii zilnice cu Sfintele Taine. Noi am adoptat poziția „colivazilor", care aveau o mișcare duhovnicească ce a cuprins viața monahală și a devenit un far luminos pentru generația noastră în timpul războiului național. Părintele duhovnicesc al comunității noastre era părintele Hristofor, care ducea o viață isihastă la Karulia. El era un urmaș spiritual al „colivazilor" și venise la Athos din mănăstirea Flamurion, din Volos. Astfel, s-a hotărât ca Taina Sfintei Cuminecături să fie oferită zilnic comunității noastre și părintelui Ioachim.

Adeseori, când nu se slujea Sfânta Liturghie, inimile noastre tânjeau după Mana cea Cerească. La porunca bătrânului, părintele Ioachim își punea epitrahilul și cu mare

frică şi bucurie împărţea fraţilor Pâinea Vieţii. Sfintele Taine erau prezente tot timpul în biserica noastră. Prezenţa Mielului lui Dumnezeu umplea astfel atmosfera micii noastre comunităţi cu un har deosebit.

5. UN CĂLĂUZITOR ILUMINAT ÎN VIAŢA DUHOVNICEASCĂ

Bătrânul a încredinţat călăuzirea noastră duhovnicească de zi cu zi părintelui Ioachim, ca urmaş al său în „colibă". S-a dovedit a fi un învăţător minunat şi luminat.

Bătrânul îmi spunea adeseori: „Micuţule, ia seama la părintele Ioachim. E unul dintre puţinii călugări din vremea noastră care duce o viaţă cu adevărat călugărească".

Când am venit prima dată la „colibă", bătrânul i-a spus părintelui Ioachim să mă cazeze. Iar el, care se îngrijea de toţi, a venit la mine şi, ca un antrenor, mi-a dat primele indicaţii. „Ehe, copilul meu, chilia călugărului e ca o arenă. Aici trebuie el să lupte cu diavolul şi cu patimile lui, şi el trebuie să iasă întotdeauna biruitor. Atunci îngerul tău păzitor se va bucura, şi Domnul va binecuvânta luptele tale. Aşadar, de aici spre rai!"

Puţin mai târziu, când am fost înregistrat oficial în registrul schitului nostru, părintele Ioachim a avut grijă să-mi predea, simplu şi pe scurt, principiile de bază ale noii mele vieţi: „Călugărul care îşi neglijează canonul, care nu vine la toate slujbele şi care se hrăneşte cu carne nu poate sta în picioare şi nu poate progresa. Învaţă să faci ascultările care ţi se dau cu bună rânduială şi întocmai. Măsoară-ţi fiecare vorbă şi faptă după criteriul identităţii tale monahale: vorbeşte ca un călugăr, priveşte lucrurile ca un călugăr, şezi ca

un călugăr, mergi ca un călugăr, se hrăneşte ca un călugăr, dormi ca un călugăr, gândeşte ca un călugăr, roagă-te ca un călugăr..."

Acestea erau propriile sale principii, pe care se străduia să le îndeplinească şi se silea să ni le insufle şi nouă. Dragostea lui ne urmărea la fiecare pas. Folosea orice prilej ca să ne întărească. Era foarte amabil, dar, în acelaşi timp, de neclintit în principiile sale.

Fiindcă eram cel mai tânăr, îmi dădea ascultări manuale: spălatul vaselor, măturatul etc. Părintele Ioachim împărţea ascultările cu chibzuinţă şi rânduială. În acelaşi timp, încerca să facă din ele o daltă pentru modelarea caracterelor noastre. De multe ori, când spălam farfurii la robinet şi iarna era aspră, iar mâinile îmi înţepeneau de la apa rece ca gheaţa, venea la mine şi îmi zicea cu dragoste: „Micuţul meu, «iarna e amară, dar raiul e dulce». Asprimea şi durerea ne vor elibera de eul nostru cel rău şi de patimi".

Cuvintele şi prezenţa părintelui Ioachim înviorau sufletul meu tânăr şi sârguitor, însă uneori nici o mângâiere omenească nu mă putea întări şi nu simţeam nici o alinare.

Câte nu se întâmplă în sufletul unui începător! Câte încercări, lupte, ispite şi atacuri ale diavolului nu vin să ne împiedice în drumul nostru spre viaţa îngerească! Când începătorii se luptă şi biruie, sunt cei mai mari eroi.

Ţin minte că în acel prim an am avut mari greutăţi când a sosit vremea culesului măslinelor. Această ascultare venea în răstimpul unei intense lupte cu egoismul, cu vechile obiceiuri şi cu păcatele mele. În fiecare după-amiază eram chinuit de dureri de cap insuportabile. În această stare, l-am implorat pe bătrân să mă lase să fac altă muncă. El a fost numaidecât de acord şi mi s-a dat ascultarea de a găti şi de a face curăţenie în „colibă".

Binecuvântatul părinte Ioachim, când a aflat de la bătrân despre cererea mea, a făcut un plan. Livada de măslini era pe teritoriul „colibei“ noastre. Când nu era nevoie de el acolo, venea la „colibă“ şi se apropia de mine discret, încercând să mă ajute. Cu un astfel de prilej mi-a zis: „Va să zică, te doare capul, micuţul meu? Du-te şi ia puţin ulei din candela Panaghiei [Preasfintei] şi fă-ţi semnul crucii pe cap cu el, şi durerea îţi va trece. Hai, du-te, şi zi şi troparul Naşterii ei“.

„Binecuvântează!“, am răspuns şi am făcut cum mi-a spus.

„Acum ţi-a trecut durerea de cap?“

„Nu, părinte.“

„Păi, atunci nu e de vină capul, pentru că Panaghia noastră este doctorul nostru şi ea ne vindecă de toate bolile. Poate că ar trebui să vii să culegi nişte măsline, chiar şi numai pentru o jumătate de oră, iar apoi te întorci.“

La început, am primit cu indiferenţă sugestia lui. În seara aceea însă, când i-am spus bătrânului gândurile mele din timpul zilei, am amintit şi această întâmplare.

„Du-te pentru o jumătate de oră, copilul meu, ca să facem ascultare faţă de părintele Ioachim“, mi-a spus bătrânul.

A doua zi., am pornit cu ceilalţi fraţi spre livada de măslini. După o jumătate de oră, părintele Ioachim, care, în ciuda constituţiei lui bolnăvicioase, culegea măsline în frigul aspru, s-a apropiat de mine şi mi-a zis: „Ce-ţi mai face capul, micuţule?“

„Nu mă mai doare.“

„Atunci mai stai o jumătate de oră şi apoi te du.“

După încă o jumătate de oră, m-a întrebat din nou: „Te mai doare?“

„Nu; e lucru ciudat“, am zis.

„Bine, acum du-te la «colibă» şi fă-ţi celelalte ascultări.“

Datorită blândeţii şi dragostei care îl caracterizau pe părintele Ioachim, am lucrat în livada de măslini timp de o lună şi jumătate, fără să mai fiu vreodată supărat de dureri de cap.

Iată altă întâmplare.

La etajul de sus al „colibei" noastre era o cameră mare, luminoasă, din care puteai vedea întregul schit şi marea. Abundenţa luminii ce pătrundea înăuntru l-a făcut pe părintele Ioachim să o folosească drept atelier de pictat icoane. Trebuie să menţionez aici că era un bun iconograf. Învăţase pictura de icoane în chilia Sfântului Constantin (ce ţine de Marea Lavră) şi din această binecuvântată muncă el asigura un oarecare venit „colibei" noastre.

Părintele Ioachim avea un suflet ales. Pe lângă sfintele icoane, el desena şi picta, de asemenea, şi elegante suveniruri, pe care le oferea, ca binecuvântare, pelerinilor ce veneau la „colibă".

Odată, am încercat şi eu să mă fac pictor de icoane. Binecuvântatul părinte Ioachim mă învăţa. Am făcut primele mele desene: câţiva ochi mari, guri, nasuri, urechi etc. Nu mi-a spus niciodată că sunt urâte şi mă încuraja întotdeauna. În câteva zile am abandonat încercarea, în ciuda cuvintelor lui de încurajare.

Mai târziu, l-am întrebat pe părintele Ioachim: „De ce, părinte, atunci când făceam desenele acelea neroade, îmi spuneai că sunt bine făcute?"

„Micuţul meu, niciodată nu trebuie să-i descurajăm pe începători. Acesta este principiul pedagogic pe care l-am învăţat într-un colegiu din America. Iar când am venit aici, aceleaşi concluzii ale psihologiei şi teoriei pedagogice, rod al multor ani de cercetare ştiinţifică, le-am întâlnit în cărţile noastre patristice, cele mai multe dintre ele scrise de monahi, cu multe secole în urmă. Dar aceste concluzii nu sunt

doar scrise în cărți, ci sunt și puse în practică, și acest lucru e făcut de bătrâni cu puțină școală, dar cu multă experiență în a-i învăța pe alții viața monahală. Le-am văzut aplicate aici, în Sfântul Munte, de către călugării de azi."

6. RÂNDUIALA ȘI BLÂNDEȚEA SUFLETULUI SĂU

Viața părintelui Ioachim continua să se desfășoare într-un mod minunat. Se putea vedea aceasta nu numai în viața lui lăuntrică iluminată, dar și în toate obiceiurile sale, chiar dacă trecea prin multe greutăți.

Datorită inițiativei lui, în „colibă" domnea o ordine care îi era caracteristică.

Odată, am tăiat o lămâie și nu am pus cuțitul înapoi, la locul lui. Tocmai atunci s-a întâmplat să treacă părintele Ioachim.

„Tu ai folosit cuțitul?"

„Da", am răspuns.

„De ce l-ai lăsat acolo? Ia-l imediat, du-te și spală-l bine, șterge-l și spune-i «mulțumesc» pentru ajutor. Apoi pune-l la locul lui. Trebuie să fie un loc pentru fiecare lucru pe care-l folosești", a spus el.

Odată, ne-a învățat un mod iscusit de a aduce acasă lemne de foc din grădină: de fiecare dată când treceam prin grădină aduceam câte un lemn. Astfel, fără să ne obosim în mod special pentru asta și fără să pierdem timpul cu un efort uriaș de a depozita lemne, grămada creștea încet, până când s-au strâns suficiente lemne pentru iarnă.

Firea lui blândă și dragostea lui se vădeau pretutindeni. Întotdeauna arăta o dragoste la fel de caldă atât fraților, cât

și părinților din schit. Chiar dacă trebuia să se abată de la rânduiala sa, era întotdeauna gata să ajute pe un frate aflat în nevoie.

Următoarele sale gânduri arată blândețea și dragostea sa față de vizitatori: „Dacă un frate aflat în vizită vine la slujba noastră, totdeauna trebuie să-i dăm locul cel mai bun, mai cu seamă la strană, să cânte. Și dacă se întâmplă să greșească glasul zilei – de exemplu, să cânte glasul VIII sau glasul III, în loc de glasul IV –, cei care sunteți la strana stângă nu trebuie să-l corectați, pentru a nu-l stânjeni. Lăsați-l să se corecteze singur. Dragostea și respectul sunt mai importante decât glasul".

Era un îndrumător înțelept și cu discernământ, luminându-ne nouă, călugărilor mai tineri, calea de urmat.

7. BARBA LUI

Nu trebuie să omitem a spune câteva cuvinte despre barba deosebită și de excepție a părintelui Ioachim.

Când locuia în America, observa cu amărăciune spiritul modern care începuse să afecteze până și treburile bisericești. Vedea preoți care credeau că pot profesa mai bine în societate dacă se abăteau de la tradiția ortodoxă. În acea atmosferă lumească, părintele Ioachim se purta vitejește. Nu putea suporta să vadă preoți ortodocși dându-și jos neprețuita rasă sau tăindu-și părul și barba. Merită amintit faptul că, înainte de a fi tuns în monahism, a făcut următoarea rugăciune Maicii Domnului: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, dă-mi, rogu-te, un păr lung și o barbă mare, astfel ca atunci când voi deveni preot să arăt ca preoții din țara mea."

Maica Domnului n-a trecut cu vederea rugămintea sa, ci i-a îndeplinit din plin dorința. Cum am spus mai înainte,

americanii se minunau de înfăţişarea lui impozantă şi de barba lui lungă şi netunsă. Când, în cele din urmă, a venit la Muntele Athos, s-a întâmplat un lucru uimitor. Barba lui a crescut până la picioare – un fenomen foarte rar chiar şi în patria sa. Noi am pus acest lucru pe seama rugăciunii făcute către Maica Domnului. Pentru a se mişca nestingherit şi a domoli vorbele celorlalţi, era nevoit să-şi poarte barba într-un sac, legat în jurul gâtului. În ultimii ani ai vieţii, părinţii l-au rugat să se lase fotografiat în veşminte preoţeşti şi cu barbă. La început n-a vrut, dar când părinţii l-au rugat a doua oară, a cedat. Fotografia s-a păstrat şi poate fi văzută la începutul acestui capitol.

8. DIAGNOSTICUL MEDICULUI

Zi de zi părintele Ioachim creştea în sfinţenie. În acelaşi timp însă, „omul din afară“ slăbea. Sănătatea lui era şubredă. Contrar dorinţei sale, bătrânul Grigorie a trimis după doctor. Diagnosticul era descurajant: tuberculoză. Cu siguranţă că ar fi murit în câteva luni dacă nu-şi schimba regimul alimentar. Trebuia să mănânce carne, peşte şi ouă, iar dacă acestea nu se găseau acolo, era absolut necesar să părăsească Sfântul Munte Athos. Medicul i-a prescris odihnă totală.

Părintele Ioachim a ascultat liniştit toate acestea. După ce a plecat medicul, s-a adresat bătrânului: „Cuvioase părinte – se rugă el –, dă-mi binecuvântarea ca să stau la noapte în biserică. Vreau să mă rog Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarea. Dimineaţă putem discuta ce e de făcut pentru sănătatea mea“.

Bătrânul i-a dat îngăduinţa. Sufletul de neînfrânt al părintelui Ioachim a privegheat toată noaptea, şi dimineaţa după

Utrenie, i-a spus bătrânului Grigorie: „Te rog să nu faci ce a spus medicul. Să lăsăm problema sănătăţii mele în mâinile Născătoarei de Dumnezeu. Ea va hotărî pentru mine. Ca să fim siguri de mijlocirea ei, în loc de carne şi alte mâncăruri, dă-mi binecuvântarea să continuu postul. Mai mult, nu voi pune de dulce în gură. În acest chip să fie slăvită Maica noastră, de-Dumnezeu-Născătoarea“.

Bătrânul a fost impresionat de credinţa de oţel şi de voinţa lui de fier. I-a dat binecuvântarea, având în vedere ceea ce-l învăţase pe părintele Ioachim. Şi-a adus aminte de vremea când fuseseră în chilia Sfântului Constantin (ce ţine de Marea Lavră), pentru ca părintele Ioachim să înveţe să picteze icoane: neobositul ucenic stăruise într-o asemenea disciplină a trupului, încât timp de un an întreg a mâncat doar o dată pe zi, după-amiaza, şi aceasta stând în picioare!

Au trecut şase luni, şi medicul, foarte îngrijorat, l-a întrebat pe bătrân dacă părintele Ioachim mai trăieşte.

„Sigur că trăieşte“, a răspuns el.

Doctorul a cerut să-l examineze.

„Nu găsesc nici o afecţiune“, zise medicul uluit. „Se pare că dieta şi odihna pe care le-am prescris au dat rezultate. Este complet refăcut.“

Părinţii Grigorie şi Ioachim se uitau unul la altul şi abia se puteau abţine să nu râdă. Când a rămas singur cu bătrânul, medicul a aflat povestea însănătoşirii pacientului şi a amuţit. S-a minunat de tăria credinţei şi poate că pentru prima dată şi-a dat seama că fusese martor la o minune.

9. MĂRTURIA LUI

Părintele Ioachim ținea întotdeauna sus steagul curat al credinței ortodoxe – atât de sus, încât o parte din comportamentul său părea oarecum exagerat. Întotdeauna însă, motivațiile sale erau sincere și curate.

Îl preocupau foarte mult situația Bisericii și problema calendarului. Orice încercare a conducerii de a schimba lucrurile așezate în Biserică de Sfinții Părinți îl tulbura. Lupta cu toată tăria pe care i-o îngăduia austera sa viață monahală.

De la ultimul cetățean până la cea mai înaltă oficialitate, toții grecii aveau o arzătoare dorință de a fi membri credincioși ai Bisericii. Șederea sa în America îl învățase multe. Când, în cele din urmă, a aflat din periodicele grecești și străine că anumiți demnitari erau masoni, printre care însuși regele Greciei, George II (1922-1924, 1935-1947), s-a mâhnit și s-a răzvrătit. A scris fără frică, fiecăruia în parte, cu privire la flagelul masoneriei. I-a sfătuit să-și ridice vocea împotriva dușmanilor intereselor religioase și culturale.

Aceasta a fost cauza citării sale la un proces în Tesalonic. S-a apărat cu candoare și curaj. Toată lumea a fost impresionată de judecata luminată a acestui firav călugăr de la Muntele Athos. Chiar și ziarele l-au omagiat. Și-a primit sentința liniștit și, întocmai ca Sfântul Nicodim, a luat cu bucurie drumul exilului, spre insula Skopelos.

Locuitorii insulei au fost impresionați de rugăciunile sale, de postul și de bunătatea sa sufletească. Mulți dintre ei își amintesc încă de călugărul exilat. Viața sa strălucitoare și-a lăsat amprenta pe insulă.

Înaintarea distrugătoare a armatei germane l-a găsit în exil. După o vreme, s-a întors ca om liber la Muntele Athos, ca să-și continue viața pustnicească.

III

Ultimii ani

1. O ÎNCERCARE MAI GREA

Bătrânul Ioachim a revenit la săraca sa „colibă" din Muntele Athos, ca un luptător ce se întoarce de la o bătălie. Dar, în loc să găsească pace şi mângâiere, s-a întâmplat ceva care a rănit din nou inima sa îndurerată.

Părăsind Muntele Athos pentru o afacere în afara lui, unul dintre călugării comunităţii s-a încurcat în lume şi, până la urmă, a rămas acolo. Inima sensibilă a părintelui Ioachim suferea nespus. S-a hotărât să-l găsească, în ciuda faptului că făcuse jurământul solemn de a nu mai părăsi niciodată Muntele Athos. Dar dragostea pentru fratele său l-a făcut să-şi calce jurământul şi a pornit să-l caute şi să-l aducă înapoi pe risipitor. În ciuda tuturor eforturilor, ticăloşirea fratelui a fost mai puternică decât toate sfaturile, rugăminţile şi lacrimile. Prizonier, sufletul îi era nesimţitor şi necăit.

După această dureroasă expediţie duhovnicească, părintele Ioachim s-a întors împăcat la Muntele Athos. Îşi făcuse datoria, dar durerea şi efortul fuseseră prea mari, iar trupul său vlăguit nu şi-a mai revenit niciodată. A căzut la pat, fără să se mai ridice vreodată.

2. PE PATUL SUFERINȚEI

Între timp, bătrânul Grigorie adormise întru Domnul. Din motive de sănătate, autorul acestei relatări a fost silit să părăsească Muntele Athos, în timpul ocupației germane. Din această pricină, doar un singur frate, părintele Ştefan, a rămas să-l îngrijească pe părintele Ioachim. Venise cu el din America şi îi slujea cu multă dragoste şi devotament. Devenise o lumină iubitoare, strălucind lângă el, ştiind, desigur, că bătrânul putea muri în orice clipă. Era ca soarele la asfințit.

În septembrie 1950, am primit o telegramă urgentă de la părintele Ioachim, prin care îmi cerea să vin la Muntele Athos. Aveam să-l văd pentru ultima oară. Am alergat într-acolo cât am putut de repede.

Din cauza tuberculozei, ajunsese numai piele şi os. Însă viața şi nevoințele sale îl făceau să pară acum plin de pace. Nu pot descrie ce am văzut înaintea ochilor. Un misionar? Un ucenic pilduitor? Un ascet neobosit? Un mărturisitor şi apărător al credinței? Un om care iubea pe Dumnezeu *din tot sufletul său, din toată inima sa, cu toată puterea sa şi din tot cugetul său*? Am văzut un *măslin roditor,* resădit din *Grădina Maicii Domnului* în Grădina Veşniciei. În douăzeci de ani, el dobândise mântuirea şi sfințenia – lucru care altora le-ar fi luat probabil şaizeci, şaptezeci de ani de nevoințe ascetice.

I-am sărutat cinstita mână, iar el, cu un glas stins, dar clar, mi-a explicat de ce m-a chemat.

„Te-am chemat ca să te văd pentru ultima oară aici, pe pământ. Nu numai pentru aceasta, ci şi ca să-ți cer iertare, căci poate te-am necăjit vreodată, când erai aici." Şi, din patul său, a făcut o plecăciune până la pământ, ca să-mi ceară iertare. Am încercat să-l opresc, întorcându-i plecăciunea. Adânc mişcați, ne-am dat îmbrățişarea iertării.

Cuvintele sale, în acel moment, erau pline de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, pentru că ne-a adus din nou împreună după atât de mulţi ani. Bucuria lui pentru întâlnirea noastră era fără margini.

„Sunt fericit, mi-a spus, pentru că mor în pocăinţă. Nădăjduiesc ca acelaşi lucru să se întâmple şi cu tine. Sunt fericit că Dumnezeu mi-a dat răgaz pentru pocăinţă."

„Răgazul pentru pocăinţă" era, în mod sigur, pentru el, cea mai plină de nădejde asigurare a răsplătirii de sus, o garanţie cerească.

Ostenit, a încetat să mai vorbească.

3. SPRE VEŞNICIE

Am rămas câteva zile cu părintele Ioachim. Nu vorbea mult. Medicul a spus că poate să mai trăiască mult timp în această stare. Datorită acestui fapt, m-am întors la Atena să rezolv nişte probleme legate de studiile mele. Din păcate, până la întoarcerea mea, a adormit întru Domnul. Se încheiase aici o viaţă plină de darurile Duhului Sfânt.

Într-o zi, înainte de a muri, l-a chemat pe fratele care-i slujea cu credinţă şi a zis: „Frate Ştefan, vino aici, cât mai pot vorbi, să discutăm despre câteva lucruri. Poate mâine nu vom mai avea prilej".

A vorbit despre trecut: despre timpul petrecut în America, venirea la Muntele Athos, ascultarea faţă de bătrân, exilul la Skopelos şi despre boala lui.

„Fratele meu, a continuat el cu lacrimi, îţi mulţumesc pentru îndelungata şi răbdătoarea ta slujire. Iartă-mă pentru clipele în care te-am întristat."

L-a îmbrățișat cu mare emoție și s-au sărutat cu lacrimi în ochi. Acest frate își amintea ulterior cu recunoștință de îndrumarea duhovnicească a părintelui Ioachim, pe care o primise de la el încă de pe vremea când era tânăr, în America, și până în acel moment în Muntele Athos.

A fost ultima lor convorbire.

4. EPILOG

Toți câți l-au cunoscut, fie de aproape, fie de departe, au venit la slujba înmormântării să se roage pentru marele nevoitor, al cărui trup încercat se odihnea acum, învelit în rasă. L-au îngropat în spatele altarului „colibei", pe care-l slujise ani întregi, în nevoințe ascetice.

Părinții de la Muntele Athos privesc moartea întocmai ca martirii. Este sfârșitul eroic al încercărilor și începutul unei veșnicii triumfătoare. Atleții lui Hristos nu mor. Părintele Ioachim n-a murit, ci „s-a mutat de la moarte la viață". Părinții și frații de față erau siguri de toate acestea. Părintele Ioachim a ajuns acum în lumea pe care inima sa o dorise atât de mult.

Sfinte părinte Ioachime, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

2.

Atanasie de la Grigoriu

Cine a fost fericitul Atanasie de la Grigoriu? Voi răspunde doar aceasta: dacă aş fi hagiograf şi mi s-ar da ascultarea de a scrie despre vreun sfânt a cărui viaţă este necunoscută, aş scrie despre sfinţitul ieromonah Atanasie, despre statura lui înaltă şi dreaptă, despre trupul său firav şi delicat, despre chipul său paşnic, despre felul său de a vorbi, despre ochii săi luminoşi şi strălucitori, despre adânca pace a sufletului său despătimit ce se oglindea pe faţa lui, despre dragostea părintească şi blânda sa asprime faţă de fiii săi şi, în cele din urmă, despre lumina duhovnicească ce strălucea în întreaga sa fiinţă.

Monahul Teoclit Dionisiatul

I

Chemarea în monahism

1. ANII COPILĂRIEI

Cu aproape o sută de ani în urmă, se năştea în localitatea Pyrgos din Ileias, departe de Muntele Athos, viitorul ieromonah athonit Atanasie. Prin pronia lui Dumnezeu, se născuse într-o familie evlavioasă cu 11 copii – un număr obişnuit pentru familiile greceşti din acea vreme. Tatăl lui îşi petrecea cea mai mare parte a timpului într-una dintre bisericile din oraş, unde slujea ca paracliser. Copiii lui cei mici puteau fi adeseori văzuţi sub cupola bisericii, mai cu seamă Andrei (numele laic al părintelui Atanasie), căruia îi plăcea să stea cu tatăl său în biserică. Se întâmplă destul de des ca cineva care slujeşte în biserică să se plictisească de aceasta şi să ajungă nepăsător faţă de înaltele idealuri ale vieţii duhovniceşti. Tatăl lui Andrei era însă o excepţie. El ţinea aprinsă înăuntrul său flacăra credinţei şi dragostea pentru Dumnezeu, şi a reuşit s-o insufle şi copiilor săi, mai cu seamă lui Andrei.

În atmosfera sfântă a bisericii, sufletul nevinovat al tânărului Andrei a trăit primele emoţii sfinte. Ce rugăciuni nevinovate, pline de har făcea el în timpul Utreniei, în revărsatul zorilor, şi seara, când aprindea încetişor candela din altar,

din fața Celui Răstignit! Și ce bucurie nemărginită simțea la liturghii, îmbrăcat fiind în stihar și slujind preotului!
Biserica devenise pentru el a doua casă.

2. GLASUL LUI DUMNEZEU

Se pare că dorul pentru viața monahală s-a născut în Andrei datorită studiului scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii. Îi plăcea să citească viețile Sfinților Părinți și cărțile Sfântului Nicodim Aghioritul, care erau aproape singurele cărți religioase aflate pe atunci în circulație în Grecia. Acestea au fost primele cărți pe care le-a citit în copilărie, și ele i-au înălțat sufletul spre cer. Minunile și urcușul duhovnicesc al Sfinților Părinți îl atrăgeau, iar adâncimea gândurilor și simțămintele dumnezeiești din scrierile Sfântului Nicodim îl stăpâneau și îi însuflețeau inima sa tânără.

Fără să înțeleagă de ce, o voce tainică a început să se audă înăuntrul lui, chemându-l spre ceva înalt și măreț. Aceasta îi spunea că este ales pentru o viață mai înaltă, îngerească. El dorea să se asemene acelor oameni sfinți care erau „supuși, și totuși liberi, ținuți, dar nu constrânși, care nu sunt lumești prin nimic, ci în toate sunt mai presus de lume, pământești și totuși cerești“ (Sfântul Grigorie Teologul), care i se înfățișau cu atâta putere minții lui fragede. Acea voce, care devenea din ce în ce mai puternică în sufletul lui, era glasul lui Dumnezeu.

Andrei credea că Dumnezeu îl cheamă să urmeze o cale deosebită, care, încet, se contura în el cu mare claritate. Nu mai rămânea nimic altceva decât înfricoșătorul început. Acel început avea să susțină bogatele roade ale vieții sale duhovnicești de care ne vom minuna mai târziu.

3. O HOTĂRÂRE CURAJOASĂ

Era în vara anului 1891, ultima săptămână a lunii iulie, şi zilele erau însorite şi senine, când trei tineri au pornit în căutarea unei vieţi curate şi iluminate. Au fost multe discuţii şi au curs multe lacrimi când s-a aflat că cei trei tineri au plecat de acasă. Andrei şi cei doi prieteni ai lui părăsiseră Pyrgosul fără să spună cuiva vreun cuvânt, şi plecau departe.

În ochii sufletelor lor, maiestuosul Munte Athos eclipsa totul. Sfântul Munte îi chema şi ei călătoreau cu un entuziasm tineresc spre întâlnirea cu el. Cât de mult doreau să ajungă acolo şi să-şi împlinească toate dorinţele lor duhovniceşti! Nici chiar faptul că Muntele Athos era sub stăpânire turcească nu a reuşit să intimideze zelul lor dumnezeiesc.

După multe greutăţi au ajuns, în sfârşit, la Volos. De acolo puteau continua drumul pe jos, dar au ezitat din pricina problemelor pe care le puteau avea la frontiera turcă, şi de aceea au ales să meargă pe mare. Aveau nevoie de o ambarcaţiune, dar în zilele acelea nu mergea nici una la Muntele Athos. Nu voiau să rămână la Volos, aşa că au luat o hotărâre curajoasă: să navigheze singuri, cu un vas, spre Muntele Athos.

4. O AVENTURĂ PE MARE

Au făcut târgul cu proprietarul ambarcaţiunii, şi cei patru tineri au pornit din golful Pegasitic şi, trecând pe lângă insula Skiathos, au pătruns în Marea Egee. Să navigheze de-a lungul coastei sau de-a dreptul prin mare? Prima alternativă era o cale mai lungă, a doua însă îi expunea la pericole mai

mari. S-au hotărât pentru calea cea mai scurtă: au intrat în Marea Egee, îndreptându-se către nord, spre Muntele Athos.

Când vântul era favorabil, corabia naviga bine, dar când înceta, trebuiau ca ei să vâslească. Grija lor cea mare era vremea rea, de care, din păcate, n-au fost scutiţi. Problemele îi năpădeau una după alta: vânt potrivnic, frig, ploaie şi, lucrul cel mai rău, furtună pe mare. Deşi prevăzute, dificultăţile i-au întârziat mult, şi hrana se împuţina simţitor. Erau în primejdia de a muri de foame. În faţa tuturor acestor probleme, puterea lor trupească începea să slăbească. Epuizarea fizică îi împiedica să vâslească atunci când nu mai era vânt. Ambarcaţiunea stătea pe loc.

„Nu putem continua călătoria pe vremea asta, a spus căpitanul. Apa s-a terminat şi aproape toate proviziile noastre de asemenea. Nu vreau să-mi las oasele în Marea Egee."

„Să ne întoarcem, au zis cei doi prieteni ai lui Andrei. În aceste condiţii e cu neputinţă să mergem mai departe."

Dar Andrei nu s-a abătut de la scopul lui nici chiar în această situaţie critică. Era ferm în hotărâre şi avea o neşovăielnică credinţă că Dumnezeu îi va ajuta în greutăţile lor şi îi va călăuzi la destinaţie.

Ce spun Scripturile? „Dacă Dumnezeu e cu noi, cine ne va putea sta împotrivă?" (*Romani* 8, 31). Acest cuvânt îi era deosebit de drag, aflându-se adeseori pe buzele lui, după cum ne mărturisesc părinţii de la Muntele Athos.

Stăpâna noastră, de-Dumnezeu-Născătoarea, care e „limanul mării vieţii noastre" şi a cărei Adormire se apropia, avea să le asculte rugăciunile, ajutându-i să ajungă în Sfânta ei Grădină. Trebuia ori să ajungă acolo, ori să moară.

„Nu ne întoarcem, le-a spus el cu îndrăzneală. Trebuie să avem curaj. Să continuăm încă puţin ostenelile noastre. Nu mai e mult până ajungem. Dumnezeu ne va ajuta."

Și, într-adevăr, așa a fost. În scurt timp, s-a pornit un vânt puternic, și corabia a început să zboare, navigând direct spre Muntele Athos. În cea de-a șaptesprezecea zi, au ajuns la limanul din fața mănăstirii Grigoriu. Sfântul Nicolae, căruia îi este închinată sfânta mănăstire, a auzit rugăciunile tinerilor istoviți și a făcut o minune.

Aveau în fața ochilor o mănăstire din Muntele Athos! Era oare adevărat? Nu-și puteau crede ochilor. Emoția lor nu putea fi descrisă în cuvinte. Încercările lor se isprăveau, și visul lor avea să se transforme curând în realitate.

„Slavă Ție, Doamne, pentru dragostea pe care ne-ai arătat-o. Nu ne-ai părăsit până în sfârșit. Îți mulțumim din tot sufletul", ziceau cei trei tineri, iarăși și iarăși.

Acum puteau să-l plătească pe căpitan și să se lase în brațele Sfântului Munte, dar în ultimul moment s-a ivit o ispită care i-a tulburat. Administratorul limanului, un călugăr, a auzit strigăte și zarvă. Ce se întâmpla pe corabie? Căpitanul cerea mai mulți bani, căci credea că suma la care se învoiseră era prea mică. Îi amenința că îi duce înapoi dacă nu primește mai mulți bani.

„Ajutor, părinte, ajutor! Vino și ajută-ne!", strigau ei către administratorul portului.

Părintele administrator a venit cu o ambarcațiune lângă corabia lor: „Ori îi lași pe băieți să debarce, ori te dau pe mâinile autorităților turcești", a strigat călugărul către căpitan.

Intervenția călugărului, un bărbat puternic și musculos, a dat rezultate. Căpitanul a fost obligat să-i lase pe tineri să debarce și să se mulțumească numai cu banii tocmiți.

Astfel au trecut și această încercare.

5. O ISPITĂ NEAŞTEPTATĂ

15 august, praznicul Adormirii Maicii Domnului! Aceasta a fost ziua în care au sosit în Grădina Născătoarei de Dumnezeu. În clipa când au păşit pe pământul Sfântului Munte, Andrei şi prietenii lui au căzut în genunchi şi au sărutat pământul, binecuvântatul pământ care, într-o zi, avea să-i acopere, când îşi vor lua rămas-bun de la această viaţă. Au pornit cu frică sfântă spre curtea mănăstirii, minunându-se de chilii, de balcoane şi de toate clădirile.

S-au rugat, în catoliconul [biserica mare] mănăstirii, mai cu seamă ocrotitorului şi binefăcătorului lor, Sfântul Nicolae. Erau plini de teamă în faţa măreţului iconostas. Au sărutat sfintele moaşte. Plini de bucurie s-au retras la arhondaric, unde îi aştepta o cameră, mâncare, apă şi odihnă – toate acestea fiind foarte mult dorite de ei, după odiseea de şaptesprezece zile.

Aşezându-se pe pat să se odihnească, Andrei de-abia îşi putea ascunde bucuria. Credea că toate încercările lui se terminaseră şi că totul va fi bine. Nu se aştepta deloc la ispita ce avea să vină.

Unul dintre prietenii lui, un tip neastâmpărat şi plin de viaţă, credea că a găsit ocazia de a-şi manifesta buna dispoziţie tinerească, pe care şi-o reprimase timp de multe zile. A devenit nestăpânit şi jucăuş, începând să glumească şi să strige. Nu îi lăsa pe ceilalţi să se odihnească. Mai rău decât atât, zbenguiala lui îi deranja pe părinţii din mănăstire. În disciplina şi severitatea mănăstirii, comportamentul tânărului era complet inacceptabil, iar egumenul a fost obligat să poruncească expulzarea lor imediată din mănăstire.

Cine ar putea rămâne impasibil într-o asemenea situaţie? În afara mănăstirii, lângă mare, cei trei băieţi au trăit clipe îngrozitoare. Mare le era necazul şi plângeau fără încetare.

Îndepărtându-se puțin, cu mare durere în inimă, Andrei a îngenuncheat și s-a rugat cu lacrimi: „Sfinte Nicolae, mântuiește-ne, ajută-ne, nu ne lăsa. Fie-ți milă de noi și înmoaie inima egumenului, să ne primească din nou".

Pentru Andrei era de neconceput să caute altă mănăstire. Avea sentimentul lăuntric că trebuie să rămână acolo unde Dumnezeu l-a adus pentru prima dată. Acolo voia să trăiască și acolo voia să moară.

„Ce se întâmplă acolo? Ce-i asta?", s-a auzit vocea gravă a bătrânului Victor, care tocmai trecea pe acolo.

Bătrânul Victor, secretarul mănăstirii, nu cunoștea împrejurările ciudatului spectacol peste care dăduse.

„Cum ați ajuns aici, băieți? Ce s-a întâmplat de sunteți așa necăjiți? De ce plângeți?"

„Părinte, salvează-ne! Nu putem zugrăvi ce ni s-a întâmplat, toate greutățile și ghinioanele care ne-au lovit", îi spuseră ei cu lacrimi.

Bătrânul Victor a aflat toate amănuntele pățaniei lor: călătoria de la Pyrgos la Volos, aventura lor de șaptesprezece zile pe mare, cum au ajuns la mănăstire și cum li s-a spus să plece. A rămas uimit și foarte impresionat. După ce i-a liniștit pe băieți, a alergat neîntârziat la egumen și i-a povestit cu amănuntul tot ce aflase.

„Preacuvioase părinte, zise el, vă rog să-i primiți din nou. Cercetați care dintre cei trei este vinovatul și aveți milă de ceilalți doi."

Când egumenul a aflat de dorința lor pentru viața călugărească, de hotărârea și eforturile lor eroice și de toate încercările prin care trecuseră, a fost adânc mișcat. Trecând cu vederea zbenguielile lor copilăroase, a poruncit ca toți trei să fie primiți înapoi în mănăstire.

Astfel au biruit și această încercare.

Conştienţi de înfricoşătoarele şi neînchipuitele ispite care vin asupra tuturor celor ce caută să se dăruiască cu totul lui Dumnezeu, s-au întors în mănăstire plini de bucurie şi hotărâţi să se predea în mâinile Domnului.

II

Călugăr la Muntele Athos

1. NOUA ARENĂ

Îi vom lăsa acum pe ceilalți doi tineri, fiindcă avem puține informații în privința lor. În schimb, ne vom ocupa de blândul și râvnitorul tânăr Andrei Protoieropulos – acesta era numele său de familie –, ce debarcase în 1891 la limanul mănăstirii Grigoriu, începând un capitol eroic din cartea vieții sale.

Când Andrei a intrat în curtea mănăstirii, și-a făcut cruce și i-a cerut lui Dumnezeu să-i dea să rămână acolo până la ultima sa suflare. El privea dificila viață chinovială ca pe un câmp de bătălie unde trebuia să lupte ca să câștige raiul și să-l coboare în inima sa.

Drumul care îl aștepta era îngust și întortocheat, dar îl ducea cu siguranță la sfințenie și îndumnezeire. Arena nevoințelor călugărești îl chema la victorie. În acele lupte, tânărul Andrei (avea pe atunci 17 ani) s-a lipsit de orice mângâiere pământească.

Căldura sufletească din familie, bunătatea tatălui, afecțiunea mamei, cei opt frați, cu dragostea și fericirea lor, erau departe, foarte departe. Renunțase la toate acestea din pricina iubirii sale pentru Dumnezeu. „A renunțat la lume și la

toate cele ce sunt în lume“, cum spune Sfântul Vasile cel Mare. Inima, mintea şi dorinţele sale erau închinate mănăstirii şi bătrânului său.

Bătrânul mănăstirii Grigoriu era, în acea vreme, un om excepţional, pe numele lui părintele Simeon. Venise de la mănăstirea Sfântul Pavel şi era originar din Tripolis, din Peloponez. Avea multe daruri naturale, mari virtuţi şi o credinţă profundă. Era sincer, cinstit, senin, distins şi foarte energic. Este cu neputinţă să măsurăm ostenelile pe care el şi călugării săi le-au depus la ridicarea construcţiilor necesare mănăstirii. Să amintim doar următorul lucru: pentru a căra piatra sus la mănăstire, şi-au făcut şei de lemn pentru propriile spinări! Nu exista pe atunci nici o maşinărie modernă. Iar mănăstirea, care avea multe datorii, avea mare nevoie de bani. Cu o răbdare de neînfrânt şi cu eforturi supraomeneşti, egumenul a pus totul la punct. El a fost atât de necesar mănăstirii, încât Dumnezeu l-a ţinut egumen timp de 46 de ani (1859-1905). Datorită virtuţii şi multelor sale sacrificii, după moarte oasele lui erau înmiresmate.

Între bătrân şi ucenicul său era o înţelege tacită: Andrei trebuia să fie întru totul ascultător bătrânului şi călugărilor în vârstă, chiar dacă, pentru mintea lui mică, anumite lucruri păreau dificile sau lipsite de sens. În schimb, bătrânul trebuia ca în această viaţă să-l conducă în siguranţă spre înţelepciunea lui Dumnezeu şi spre sfinţenie, iar pentru viaţa viitoare, să-i pregătească un loc lângă tronul lui Dumnezeu, printre cei „144000“ ai Apocalipsei şi „cei răscumpăraţi de pe pământ“ (*Apocalipsă* 14, 3).

Această înţelegere tainică dintre ei implica şi o alta: felul în care urma să se facă, mai târziu, o slujbă oficială în catolicon, în prezenţa tuturor fraţilor.

2. CĂLUGĂR ÎNCEPĂTOR

Dorinţa şi hotărârea lui Andrei de a fi îmbrăcat în schima monahală trebuiau să treacă printr-o perioadă de încercare. Timp de doi ani va rămâne călugăr începător, perioadă în care urma să se decidă dacă era vrednic să devină călugăr deplin.

Au fost multe greutăţi în acei doi ani. A trecut prin aproape toate ascultările mănăstirii, şi de fiecare dată manifesta supunere celor însărcinaţi cu ascultarea respectivă. Suferea mult. Trebuia să suporte cu răbdare caracterele aspre ale unora dintre fraţi. Primea mereu mustrări, care adeseori cădeau peste el ca ploaia, una după alta.

Pentru un tânăr firav şi sensibil ca Andrei, multe lucruri erau obositoare, dar n-avea de ales. Nu e uşor lucru să fii transplantat din sera familiei şi să fii răsădit în pământul sălbatic al vieţii monahale.

Toţi îl ajutau în eforturile sale de a se adapta la această viaţă nouă – de la egumen până la cel mai mic frate –, fiecare după priceperea şi ştiinţa lui. Dar avea sprijinitori chiar şi în lupta sa zilnică. Cel dintâi dintre ei era venerabilul său bătrân, părintele lui pe pământ. „Căci este un adevărat părinte cel care mai întâi este părinte al tuturor, iar în al doilea rând un povăţuitor în viaţa duhovnicească“ (Sfântul Vasile cel Mare). La bătrânul său venea cu gândurile, problemele, îndoielile şi greutăţile sale, şi găsea alinare. Dragostea şi înţelepciunea bătrânului său erau o temelie puternică pentru primii săi paşi în viaţa călugărească.

Chilia îi era o altă mângâiere. Liniştit şi neîmprăştiat, vieţuia în frumuseţea lumii duhovniceşti. Cele câteva sfinte icoane care îi împodobeau chilia vorbeau sufletului său. Preţuia ca pe o comoară scrierile Sfinţilor Părinţi, care îl ajutau şi îl întăreau. Erau atât de mulţi bărbaţi sfinţi care cu multe sute de ani înainte călătoriseră pe aceeaşi cale, şi

acum veneau să-l ajute. Nu obosea niciodată citind cuvintele înțelepte ale Sfântului Ioan Scărarul: „Copacii bătuți de vânt își întind rădăcinile adânc în pământ. La fel și cei ce trăiesc în ascultare dobândesc un suflet puternic și de neclintit." Iar de la Sfântul Teodor Studitul a învățat că viața călugărească este un război continuu, „un neîncetat război cu vrăjmașul cel nevăzut".

În strana sa din biserică a trăit clipe cerești, clipe în care mintea lui se umplea de mireasma rugăciunilor și a psalmilor, a canoanelor și a sinaxarelor, a catismelor și a acatistelor, a slujbelor de noapte, a vecerniilor și a ceasurilor, a privegherilor pline de bucurie ale praznicelor și ale marilor Liturghii slujite cu mulți preoți, a maiestuoasei cântări bizantine, a citirii canoanelor, a imnurilor, pe multe glasuri, închinate Maicii lui Dumnezeu. În acele clipe simțea raiul pogorându-se în biserică. Sfintele icoane care împodobeau iconostasul, pereții, tavanul, stativele (pentru icoane), ca și multele icoane pline de har ale Născătoarei de Dumnezeu, priveau în inima lui și îl umpleau de bucurie duhovnicească și de pace.

Când săruta cu evlavie sfintele moaște din mănăstire (acolo sunt moaștele Sfintei Anastasia Romana, ale Sfântului Grigorie Teologul, ale Sfântului Chiric, ale Sfântului doctor fără de arginți Damian*, ale Sfântului Pantelimon

---

* Moaștele Sfântului Damian săvârșiseră recent o minune. Cu câțiva ani înainte, un grec din Egipt a vizitat mănăstirea Grigoriu. Numele lui era Dimitrios Teodosiadis și locuia în Cairo. Pe când eclesiarhul scotea sfintele moaște pentru închinare, creștinul a fost impresionat în mod deosebit când a văzut mâna dreaptă a Sfântului Damian. A luat instinctiv această mână și și-a atins cu ea pieptul, în dreptul inimii.

Ce se întâmplase? Omul avusese, timp de mulți ani, serioase probleme cu inima. Credința lui fierbinte i-a dat convingerea că Sfântul Damian, doctorul tămăduitor, îl va vindeca. Și nu a fost dezamăgit, căci s-a vindecat imediat. După trei zile, a trimis mănăstirii o scrisoare din Dafni, mărturisind minunea. Toți părinții au fost impresionați de scrie-

etc.), intra într-un contact viu cu acei eroi și martiri ai lui Hristos și era nu puțin întărit.

Mai mult decât orice, simțea o negrăită bucurie când se apropia ziua împărtășirii cu Trupul și Sângele lui Hristos, pentru a Cărui dragoste părăsise totul.

În acest fel călugărul începător s-a întărit duhovnicește și s-a înrădăcinat adânc în pământul în care l-a sădit Dumnezeu.

3. TUNDEREA

Andrei a trecut cu succes prin încercările noviciatului. Purtarea lui l-a îndreptățit pe bătrânul duhovnic al mănăstirii să-i acorde tunderea. Astfel, după doi ani de mănăstire, duhovnicul i-a spus că se apropie ziua când va fi făcut călugăr.

Această veste l-a umplut de bucurie. În scurt timp avea să poarte schima îngerească! O mare cinste! Retrăgându-se pentru câteva zile de la ascultările sale, s-a pregătit pentru marele eveniment. În liniștea chiliei, în studiu și rugăciune, aștepta cu mult dor marele moment, numărând orele rămase. Citind slujba tunderii în marea schimă, a fost impresionat până la lacrimi. Făgăduințele pe care le va face vor fi scrise de îngeri în cer și, într-o zi, Dumnezeu îi va cere socoteală pentru ele.

În seara dinaintea tunderii a mers la duhovnic și a făcut ultima mărturisire ca novice. A primit binecuvântarea bătrânului și înțeleptele lui sfaturi. Conform obiceiului de la Muntele Athos, nu a dormit în noaptea aceea, ci a privegheat, rugându-se.

---

soare și s-au hotărât să o pună în ramă, în camera de oaspeți, unde toți pelerinii puteau s-o citească și să se minuneze de măreția lui Dumnezeu întru sfinții Săi.

Slujba tunderii s-a desfăşurat într-o atmosferă de umilinţă şi bucurie. A primit în mod solemn consacrarea monahală, şi votul său a fost scris în Cartea Vieţii. Îmbrăcat în schima îngerească cea cu multe cruci şi în camilafcă, ţinea în mână o lumânare şi o cruce, în timp ce primea, cu lacrimi, binecuvântarea părinţilor.

„Care ţi-e numele, frate?“, l-au întrebat, după obicei.

„Atanasie monahul“, a răspuns cu o voce tremurândă.

Toţi părinţii s-au bucurat de acest eveniment, căci îl iubeau cu adevărat şi îl respectau pentru purtarea sa excepţională din timpul celor doi ani de încercare. Şi, cu siguranţă, îngerii din ceruri au săltat de bucurie la tunderea părintelui Atanasie.

4. LA METOCUL DIN KARYES

Fiecare dintre cele 20 de mari mănăstiri ale Muntelui Athos are un metoc în Karyes (capitala Muntelui Athos), unde locuieşte un călugăr care reprezintă mănăstirea în Sfântul Sobor al Muntelui. Reprezentantul mănăstirii locuieşte împreună cu un călugăr mai tânăr, însărcinat cu îngrijirea metocului. Ascultarea la metoc a fost prima îndatorire ce i s-a dat proaspăt tunsului monah.

Respectând canoanele mănăstirii, părintele Atanasie, neavând barbă, a trebuit să locuiască în afara mănăstirii. Astfel, în 1893, îl găsim locuind la metoc, împreună cu reprezentantul mănăstirii, cuviosul Iacov. Părintele Atanasie va petrece unsprezece ani împreună cu acest cuvios.

Care era caracterul şi viaţa părintelui Iacov? Era un călugăr în adevăratul sens al cuvântului. A învăţat şi a trăit toată viaţa călugărească în sensul cel mai strict şi adevărat.

„Domnul l-a încercat precum aurul în cuptor sau, mai degrabă, într-o comunitate", după cum scrie Sfântul Ioan Scărarul. Era omul potrivit să-l încerce pe noul călugăr într-un mod asemănător.

Cu ochiul său interior pătrunzător, bătrânul Iacov a văzut tăria sufletească a părintelui Atanasie şi l-a pus la încercare ca un bun antrenor. Deşi îl iubea foarte mult, el se străduia să nu arate aceasta; voia să pară aspru. Niciodată nu-i vorbea cu blândeţe şi nu râdea niciodată. Nu-l striga niciodată pe nume. Voia să-l ţină la distanţă, ca să nu-i dea îndrăzneală, căci, după Sfinţii Părinţi, îndrăzneala şi familiaritatea sunt moartea călugărului.

Cu un ton aspru, cuviosul i-a poruncit părintelui Atanasie să aibă grijă de grădină, de clădiri şi de interiorul metocului, toate de unul singur. Aproape tot timpul, bătrânul era critic faţă de munca lui. Nu-i îngăduia părintelui Atanasie să devină familiar cu ceilalţi oameni din satul Karyes. Părintele Atanasie era tăcut cu cei ce vizitau metocul. Foarte adeseori bătrânul îl făcea „neascultător, încăpăţânat, nepriceput" etc. Din pricină că era înalt şi subţire, îl ridiculiza în faţa străinilor şi îl numea, printre altele, „râmă".

„Nu e bun de nimic, zicea bătrânul Iacov. Este egoist. E nepotrivit pentru înalta viaţă călugărească."

Călugării care intrau în mănăstire la o vârstă fragedă şi îşi păstrau feciorìa erau pregătiţi, de regulă, de către părinţi pentru diaconie sau preoţie. Dar bătrânul Iacov niciodată n-a încurajat astfel de gânduri la părintele Atanasie.

„Tu, cu egoismul tău, nu vei primi niciodată orarul", zicea el.

Ca membru al Soborului Bătrânilor, adăuga că aceştia nu vor accepta niciodată ideea de a-l face preot. Iar părintele Atanasie, făcând o umilă plecăciune cu mâna pe piept, răspundea cu glasul său blând: „Binecuvântează, cuvioase părinte!"

Munca fizică grea, slujbele lungi, postul care îl slăbise atât de mult, ocara şi reproşurile în faţa străinilor, lipsa oricărei mângâieri, toate acestea le îndura cu răbdare, ca pe nişte daruri trimise de Dumnezeu spre desăvârşirea sufletului său. Pe toate le suferea cu multă răbdare. Iar bătrânul Iacov, văzând că mereu răspunde cu atâta smerenie şi primeşte grelele încercări cu atâta pace şi umilinţă, auzind de fiecare dată de la el: „Binecuvântează, cuvioase părinte!“, se bucura întru sine.

Pentru a îndura această viaţă dificilă, părintele Atanasie a trebuit să se încredinţeze cu totul învăţăturii Sfinţilor Părinţi despre viaţa duhovnicească. Aceştia erau temelia casei pe care Dumnezeu şi-o construia în sufletul părintelui Atanasie. Textele patristice, pe care el le îndrăgea, l-au înarmat duhovniceşte pentru orice necaz şi încercare. Credea că Dumnezeu vrea ca el să trudească şi să lupte. Cu un suflet neînfricat recita zilnic psalmul Ceasului 3: „Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre“ (*Psalm* 16).

5. O ALBINĂ STRÂNGÂND NECTAR DUHOVNICESC

Ce lucru binecuvântat este să citeşti cărţi duhovniceşti! Ele pot să-ţi răcorească şi să-ţi împrospăteze întreaga viaţă. Părintele Atanasie iubea studiul încă din tinereţe, iar aici, în Muntele Athos, care avea o comoară de cărţi duhovniceşti, era întovărăşit de cărţi în orice moment liber pe care-l avea. Căuta cele mai frumoase flori din câmpiile lor, ca să facă din ele cele mai frumoase buchete. S-a dedicat acestei activităţi încă din primele sale zile la Muntele Athos. Din toate cărţile patristice, ascetice şi teologice, alegea pasajele cele

mai inspirate şi le nota în caietul său. Această binecuvântată pasiune a continuat până la bătrâneţe.

Am văzut însemnările sale manuscrise în mâinile multor călugări de la Grigoriu. Am descoperit în ele o bogată varietate: pe lângă texte ascetice, erau însemnate evenimente importante din istoria Bisericii; pe lângă scrieri patristice, erau proverbe ale înţelepţilor antichităţii; pe lângă învăţături din vieţile sfinţilor, erau canoane importante de drept bisericesc şi povestiri despre lumea Greciei antice etc. Iată câteva exemple:

– Fiindcă eşti muritor, nu te considera nemuritor.

– Nici cea mai mică pasăre nu cade pe pământ fără voia lui Dumnezeu. De aceea trebuie să spunem pururea lui Dumnezeu: „Facă-se voia Ta!“

– Sfântul Augustin învăţa multe din povestirile despre Sfântul Antonie şi asceţii Egiptului. „Ce e asta?“, îl întreba pe prietenul său Alipius. „Ce ai auzit? Cei neînvăţaţi se înalţă şi apucă raiul, iar noi, cu ştiinţa noastră fără de inimă, ne bălăcim în carne şi sânge.“

– N-a fost dată Bisericii puterea sabiei de fier, ci puterea sabiei duhovniceşti, care este Cuvântul lui Dumnezeu.

– Pitagora nu s-a lăsat niciodată convins să mănânce peşte, deoarece, prin natura lucrurilor, ei sunt tăcuţi şi sunt simbol al tăcerii, lucru pe care îl socotea un dar ceresc.

– Sufletul celor aleşi caută liniştea şi fuge de adunarea celor mulţi.

– Iustinian a zidit Sfânta Sofia pe gura fântânii pe care a stat Hristos.

– Scrie-ți dușmănia pe apă.

– Sunt cinci botezuri: cel dintâi este al lui Moise, când evreii au trecut prin Marea Roșie; al doilea, cel al lui Ioan Botezătorul; al treilea, al Domnului nostru Iisus Hristos, botez fără de care nimeni nu poate fi creștin; al patrulea este martiriul – botezul sângelui –, pe care și Hristos l-a suferit; și al cincilea este botezul lacrimilor, care vine din amintirea păcatelor.

– Leagă-ți voia de voia lui Dumnezeu, și toate lucrurile se vor întâmpla așa cum vrei.

– La schitul Verroia, Sfântul Grigorie Palama petrecea cinci zile pe săptămână zăvorât în chilia sa, neîngăduind altora să intre. Numai sâmbăta și duminica ieșea să slujească Sfintele Taine și să poarte convorbiri duhovnicești.

– O, Dumnezeul meu, pe bună dreptate Apostolul zice către Tine: „Dacă e cineva care să nu greșească în cuvânt, apoi acela e bărbat desăvârșit". Pune frâul Tău în gura mea, Doamne, și înfrânează limba mea cu harul Tău, ca să pot spune numai: „câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubire, câte sunt cu nume bun" (*Filipeni* 4, 8).

III

„Într-un sfeşnic"

1. LA SFÂNTUL ALTAR

În 1904, după 11 ani, bătrânul Iacov şi părintele Atanasie au părăsit Karyesul şi s-au întors la mănăstire. Ce bogat era părintele Atanasie când s-a întors! Pomul sufletului său, scuturat încoace şi încolo de vânt, făcuse rădăcini adânci. Crengile erau pline de roade. După atât de multe nevoinţe, Dumnezeu îi oferise cele mai preţioase daruri ale sale. Fără să ştie dinainte nimic despre acest lucru, egumenul i-a spus să se pregătească de hirotonire. Cei de la mănăstire fuseseră informaţi, în timpul anilor săi de absenţă, despre progresul său duhovnicesc, şi cu mare bucurie au hotărât să-l hirotonească diacon.

Cel mai adânc mişcat în sufletul său de această hirotonire a fost bătrânul Iacov. Părintele Atanasie a primit cele mai calde binecuvântări de la el. Dacă în trecut îl descurajase în privinţa preoţiei, o făcuse numai din dragoste.

În anul următor, bătrânul Iacov a fost ridicat la rangul de egumen. El era cu adevărat vrednic să urce pe scaunul egumeniei.

Diaconului Atanasie i s-au dat ascultările de a ajuta la Liturghie şi cea de arhondar. Prezenţa sa la dumnezeiasca Li-

turghie şi la arhondaric răspândea harul lui Dumnezeu peste toţi vizitatorii. Înţelepciunea, evlavia şi virtutea sa impresionau pe toată lumea.

În 1908, la vârsta de 34 de ani, a fost hirotonit preot. A îmbrăţişat Sfântul Altar cu frică sfântă, dedicându-se pentru totdeauna îndatoririlor preoţeşti.

Ostenelile sale întru răbdare şi asceză au adus multe roade. Împodobit cu dumnezeiescul har al preoţiei, a început o nouă perioadă a vieţii sale, care avea să continue până când a ajuns la Altarul Ceresc. N-a încetat însă niciodată să fie un călugăr smerit. Chiar dacă a fost cinstit cu înalta chemare a preoţiei, a continuat să fie foarte smerit, înţelept, plin de răbdare şi blândeţe, plin de har „înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor".

Privea preoţia cu o asemenea evlavie şi frică, încât, mai târziu, când a devenit egumen şi a tuns vreo douăzeci şi şapte de călugări, n-a îndrăznit niciodată să îngăduie cuiva să se apropie de slujirea sfântului altar. Păstra mereu în minte cuvintele: „Mai bine cu mătăniile în rai, decât cu epitrahilul în iad".

2. O ÎNTÂLNIRE

Familia părintelui Atanasie îi pierduse urma de mulţi ani. În cele din urmă, unul dintre fraţii săi, care era ofiţer cu gradul de maior, a fost informat că fratele său este în mănăstirea Grigoriu de la Muntele Athos. Fără întârziere, a pornit să-l întâlnească.

Când a sosit la Grigoriu, a aflat de la ceilalţi părinţi că fratele său este plecat la un metoc al mănăstirii.

„L-am pierdut de când era copil şi n-am putut deloc afla unde s-a dus. Şi acum, că am aflat unde este şi am venit aici

să-l întâlnesc, el a plecat!", a zis el către părinţi. „E vreun drum pe care să merg la acel metoc?"

Metocul unde locuia părintele Atanasie era în partea de vest a micii Peninsule Calcidice de mijloc, lângă satul Balambani – astăzi Noua Marmara. Părinţilor li s-a făcut milă de el şi l-au îndrumat cum să ajungă acolo. Între timp însă, au trimis un mesaj părintelui Atanasie şi cuviosului Anania, intendentul, că vine fratele.

Scena care a urmat dezvăluie sufletul curajos al părintelui Atanasie.

„Părinte Atanasie, a venit fratele sfinţiei voastre. Grăbeşte şi întâmpină-l", i-au spus.

Dar el părea prea puţin emoţionat la aflarea veştii şi a spus cu asprime: „Am renunţat la toţi pentru dragostea lui Dumnezeu. Acum fraţii mei sunt cei din mănăstirea aceasta. Nu mai am alţi fraţi".

Însă la intervenţia bătrânului Anania şi prin stăruitoarele sale rugăminţi, părintele Atanasie a fost silit să cedeze şi să-şi primească fratele, pentru scurt timp.

Fratele, care auzise în mănăstire cuvinte de laudă la adresa părintelui Atanasie, a.fost mişcat până la lacrimi când l-a văzut în faţa sa.

„Fratele meu! Fratele meu drag! Te-am găsit, în sfârşit, după atâţia ani! Eram băieţel atunci când ai plecat de acasă. Am crezut că te-am pierdut", i-a spus cu mare emoţie, nefiind în stare să-şi stăpânească sentimentele.

„După planul lui Dumnezeu, eu trebuie să merg pe o altă cale. Am fost menit să mă supun voii lui Dumnezeu şi să părăsesc lumea", a răspuns părintele Atanasie cu pace.

Ofiţerul i-a amintit despre trecut – de părinţii, fraţii şi surorile şi de rudele lui. I-a spus ce au simţit cu toţii când au aflat că trăieşte şi este în Muntele Athos, i-a vorbizt despre necazurile îndurate ca să-l poată întâlni şi despre dorinţa sa de a-l vizita din nou.

A amuţit însă când l-a auzit pe părintele Atanasie spunându-i hotărât, cu glasul său smerit: „Frate, te rog, să fie aceasta prima şi ultima dată când mă vizitezi. Eu am murit pentru lume“ (*Luca* 14, 26).

Când a auzit aceste cuvinte, ofiţerul a plâns ca un copil. Dar s-a minunat de curajul şi fermitatea părintelui Atanasie. Ce suflet tare, ce măreţie a lepădării, chiar şi de cei mai dragi ai săi!

„Aşa să fie, frate. Te rog numai să primeşti un mic dar, care să-ţi amintească de mine.“

„Îl voi lua şi nu voi înceta să mă rog ca Dumnezeu să te lumineze şi să te mântuiască.“

Cu mare durere în suflet, fratele lui şi-a luat rămas-bun şi a plecat pentru totdeauna.

3. ROIUL DE LĂCUSTE

În satul Vultista, aflat în zona de coastă Pieria, la est de Veria, mănăstirea Grigoriu avea un metoc pe care-l cumpărase în 1857 de la un bei turc. Odată, îngrijitorul metocului, fiind foarte supărat, a cerut ajutor de la mănăstire: să i se trimită un preot evlavios şi sfinte moaşte.

O mare nenorocire lovise acea regiune de câmpie a ţării. Nenumărate armate de lăcuste răspândeau prăpăd şi ameninţau să pustiască totul în calea lor.

Soborul mănăstirii a hotărât să trimită numaidecât ajutor. Au fost pregătite sfintele moaşte, printre care se aflau şi cele ale Sfintei Muceniţe Anastasia Romana. Mănăstirea nu avea un ieromonah mai evlavios ca părintele Atanasie. Iar acesta, învăţat cu ascultarea, a făcut o metanie egumenului, s-a rugat, a primit binecuvântarea părinţilor şi a pornit la luptă împotriva calamităţii din acel sat.

Când a ajuns în Vultista, părintele Atanasie a fost foarte îndurerat de catastrofă, văzând pagubele pe care le făcea roiul de lăcuste. Vădit tulburaţi, sătenii se rugau lui Dumnezeu să-i miluiască – altă nădejde nu aveau. Au primit cu bucurie ajutorul mănăstirii, sărutând cu înflăcărare sfintele moaşte şi mâna ieromonahului de la Muntele Athos, de care au fost numaidecât impresionaţi.

„Părinte, roagă-te lui Dumnezeu să facă o minune", îl implorau ei cu lacrimi.

Situaţia nu suporta întârziere. Înarmat cu tăria credinţei sale, părintele Atanasie şi-a pus epitrahilul şi a început să stropească cu apă sfinţită. Împreună cu el se rugau sfinţii ale căror moaşte erau cu el. De multe ori în viaţă arătase ascultare faţă de Dumnezeu, ar putea oare acum Dumnezeu să nu-i asculte rugăciunea lui sinceră? În liniştea ca de mormânt ce cuprinsese mulţimea creştinilor năpăstuiţi, vocea fermă şi maiestuoasă a părintelui Atanasie se auzea clar:

Nu osândi pământul,
Nici via, nici grădina,
Nici pomul roditor sau neroditor.
Nici frunza verde...
Ci pleacă, depărtează-te
Din pământul nostru.

În timp ce sătenii îşi făceau cruce, părintele Atanasie a purces către ogoare, purtând în mâini sfintele moaşte.

Oamenii erau într-o agonie a fricii şi încordării. Ajutorul de la Muntele Athos era ultima lor speranţă. Va putea face oare acest ieromonah ceva, cu sfinţii şi cu rugăciunile lui? Nu după mult timp însă, disperarea lor avea să se preschimbe într-o mare bucurie.

În timp ce părintele Atanasie mergea cu sfintele moaşte peste ţarini, roiul de lăcuste a început să se îndepărteze, ca

şi cum ar fi fost izbit de o putere nevăzută. La scurt timp după aceea, marea din preajma lor a devenit de nerecunoscut, plină de milioane de lăcuste înecate. Regiunea era salvată de îngrozitorul flagel. Niciodată locurile acelea nu mai văzuseră atâtea lacrimi de bucurie şi sărutări de mâini ca atunci.

Dar ceea ce s-a petrecut, câteva zile mai târziu, în limanul mănăstirii Grigoriu, depăşeşte orice închipuire. Într-o splendidă procesiune, cu tămâie, prapuri şi ripide, părinţii l-au primit pe părintele Atanasie cu o emoţie fără precedent. L-au primit ca pe un general roman întorcându-se triumfător la Roma, după învingerea barbarilor.

Merită să amintim că, până şi astăzi, după multe decenii, părinţii îşi amintesc de acest eveniment cu emoţie şi lacrimi.

4. EGUMEN

În 1914, la şase ani după hirotonirea ca preot, părintelui Atanasie i s-a oferit egumenatul. Nici n-a fost ademenit de această cinste, dar nici nu i s-a împotrivit.

„Să mai aşteptăm zece ani, a fost răspunsul lui, şi atunci vom vedea."

Între timp, pe lângă obligaţiile sale zilnice, avea şi ascultarea de bibliotecar şi pe aceea de a coace prescura pentru Sfânta Cuminecătură. De obicei, această ascultare e dată unor călugări care duc o viaţă de trezvie.

Cei zece ani au trecut, şi ceea ce prevăzuse a devenit realitate. Fie că a dorit-o, fie că nu, a fost ales egumen. Fără să se împotrivească, a acceptat voia fraţilor, care era şi voia lui Dumnezeu. Toţi părinţii s-au bucurat de acest eveniment. Cel mai vrednic dintre ei se afla acum la conducerea mănăstirii.

Preluând conducerea mănăstirii, părintele Atanasie a înţeles pe deplin importanţa responsabilităţii sale. Pe lângă propriile sale nevoinţe spre desăvârşire, trebuia acum să se îngrijească de călăuzirea fraţilor. Trebuia ca toţi fraţii, fără excepţie, să-şi ducă viaţa monahală cât mai desăvârşit cu putinţă. Pentru a realiza aceasta, el anticipa o luptă dificilă.

Dorea şi năzuia să fie un exemplu pentru toţi călugării. Ceea ce a şi reuşit, „punându-şi înainte, ca model, filozofia ascultării faţă de toţi", cum ar spune Teodoret al Cirului. Călugării cei mai neglijenţi au găsit în el un reazem solid şi un împreună-luptător osârduitor. Cu o bunătate extraordinară îi primea pe toţi părinţii şi le asculta gândurile şi problemele cu o preocupare constantă. Răspunsurile lui erau înţelepte şi era în stare să găsească soluţii potrivite la toate dificultăţile. Nevoinţele, slăbiciunile şi ispitele fraţilor erau propriile sale probleme.

* * *

Odată, un călugăr, părintele I., a refuzat să facă o anumită ascultare. Părintele Atanasie n-a zis nimic. A primit această tristă întâmplare cu calm şi răbdare şi a câştigat.

Îndată ce s-a crăpat de ziuă, părintele I. a venit la el, căindu-se: „Preacuvioase, iartă-mă pentru ce am făcut". Conştiinţa sa îl mustrase pentru neascultare şi nu putuse să doarmă din pricina remuşcărilor.

Aşa cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, egumenul a răspuns: „Asta zice Hristos? Aşa a spus El să ne purtăm?" Şi după o clipă, a continuat: „Să fii întotdeauna ascultător. Dacă o ascultare este obositoare şi grea, adu-ţi aminte de Domnul nostru în suferinţele Lui".

Altă dată, un alt călugăr, părintele B., care avea o fire impulsivă şi nervoasă, a făcut fără nici un motiv un mare tărăboi în mănăstire. Bunul şi blândul părinte Atanasie, având

în vedere folosul întregii mănăstiri, a folosit cuvinte aspre: „Voi porunci să fii legat".

Călugărul s-a înfuriat, s-a purtat într-un mod nepotrivit şi necuviincios faţă de stareţ. Sufletul părintelui Atanasie era îndurerat de căderea fratelui şi, fără să spună o vorbă, s-a retras în biroul său. Când soborul mănăstirii a aflat despre această întâmplare, a cerut ca părintele B. să fie pedepsit în mod exemplar şi să fie dat afară din mănăstire. Un asemenea comportament e de neîngăduit într-o mănăstire de obşte. Dar hotărârea călugărilor era în contradicţie cu răbdarea şi dragostea egumenului.

„Dacă luaţi o asemenea hotărâre, n-o voi semna", le-a spus el.

În alte împrejurări asemănătoare, obişnuia să zică: „Egumenul este un părinte pentru monahi, şi trebuie să fie de partea lor în momentele de slăbiciune".

Părintele Atanasie se îngrijea în mod deosebit de slujbele din biserică, acordând o mare atenţie acestui lucru.

„Tot ceea ce se face pentru Dumnezeu, spunea el adeseori, trebuie să se facă în chipul cel mai demn şi mai desăvârşit cu putinţă."

Dorea ca totul în biserică să fie vrednic de Dumnezeu, Căruia I se aduce închinarea. Era extraordinar de minuţios în privinţa curăţeniei şi a podoabelor bisericii: biserica trebuia să strălucească. Un ecleziarh bătrân ne-a spus povestea următoare:

„Deoarece era ascultarea mea, făceam curăţenie în biserică în mod regulat şi încercam să fac ordine cât de bine puteam. Câteodată, neuitatul egumen mă vizita şi, văzând osârdia mea, zicea: «Binecuvântează, Doamne, pe cei ce iubesc frumuseţea casei Tale». Când rostea cu blândeţe şi cu bucurie aceste cuvinte de rugăciune, simţeam o emoţie de nedescris. Cu greu îmi reţineam lacrimile".

De asemenea, el dorea ca veșmintele preoților ce slujesc Liturghia să fie strălucitoare.

„Voi, care v-ați învrednicit ca să fiți slujitorii Sfintelor Taine, le spunea el preoților, trebuie ca în timpul dumnezeieștii Liturghii să fiți fără de pată, atenți, cuviincioși și purtând veșminte strălucitoare."

În timpul privegherilor de toată noaptea și al marilor praznice, stătea pe tronul său, purtând mantia de egumen și ținând în mână toiagul. Dădea slujbelor un aer foarte solemn și festiv.

În general, ordinea și curățenia, tradiționale la mănăstirea Grigoriu, au fost impuse cu și mai multă strictețe în timpul egumeniei părintelui Atanasie. Nu numai slujbelor din biserică, ci și altor activități călugărești el le dădea un spirit de solemnitate și de adâncă seriozitate.

După cum se spune, avea seriozitatea în sânge.

La trapeză, în timpul mesei, avea obiceiul să nu-și lase niciodată ochii să hoinărească în stânga și în dreapta, ci să privească numai înainte. Își ridica ochii doar o singură dată, ca să fie sigur că părinții au terminat de mâncat și să dea semnalul de ridicare de la masă.

Nu intra niciodată în curtea mănăstirii fără să-și pună rasa. Nu-și lăsa niciodată buzele să vorbească în glumă sau să spună cuvinte inutile. Toate mișcările, acțiunile și întâlnirile sale aveau greutate și seriozitate. Înainte de a porunci ceva, se gândea îndelung și cu grijă. Însă, o dată ce dădea porunca, nu o mai retrăgea niciodată.

Duminica se făceau în biserică două citiri, după tipicul athonit. Prima, între canonul Sfintei Treimi și cei șase psalmi, iar cealaltă, după a doua catismă din Psaltire. Prima citire o făcea egumenul, iar pe cea de a doua, preotul slujitor. Când părintele Atanasie făcea prima citire, el citea atât de frumos, atât de solemn și cu atâta zdrobire, încât toți erau adânc im-

presionați. Era un prilej duhovnicesc cu totul deosebit. Toți se bucurau să-l vadă și să-l audă, să savureze împreună cu el înțelesul „predicilor la evangheliile duminicale".

Părintele Atanasie era, de asemenea, renumit pentru hărnicia sa. Atât ca frate la metocul din Karyes, cât și ca egumen, a fost un lucrător exemplar. În timpul muncilor în comun, inspira tuturor râvnă pentru muncă. Chiar și după ce a renunțat la egumenat a continuat să muncească intens. Săvârșea toate lucrările manuale zilnice și – ceea ce era foarte neobișnuit – a cerut să slujească la coacerea prescurilor. Faptul era fără precedent – un arhimandrit să coacă prescuri!

Făcea, de asemenea, și muncă intelectuală. Pe lângă studiul cărților și copierea în mod sistematic de citate alese, se ocupa cu studiul limbii ruse. În acea perioadă erau mulți călugări ruși la Muntele Athos. Cu unii dintre ei a stabilit legături spirituale strânse, și pentru aceasta era necesar să cunoască puțin limba lor. Încă se mai păstrează câteva manuscrise ce demonstrează eforturile sale de a învăța temeinic această limbă.

Datorită acestor virtuți, și altora – vom vorbi despre ele în cele ce urmează –, mănăstirea Grigoriu se putea mândri cu egumenul ei.

5. ISCUSINȚA PASTORALĂ A PĂRINTELUI ATANASIE

Când părintele Atanasie vorbea, fie că povățuia, fie că dojenea, cuvintele sale erau pline de putere. De multe ori se înfățișa ca un exemplu de râvnă plin de har.

La Grigoriu era un călugăr violent și irascibil din fire, care adeseori era stăpânit de furie și făcea scene ce contra-

stau cu atmosfera monahală. Bătrânul Atanasie, fiind întristat de starea acestuia, tăcea întotdeauna în timpul crizelor lui, aşteptând să se calmeze. Într-o zi, l-a luat pe acest călugăr şi s-au dus la mare.

„Copilul meu, i-a spus, ştii ce se întâmplă cu marea? Când e furioasă şi furtunoasă răstoarnă bărci, sparge corăbii, produce naufragii şi îneacă oamenii. Şi când îşi revine în fire şi se linişteşte, îi pare rău văzând ce a făcut şi dă din cap zicând: «O, Doamne, ce-am făcut? Vai mie!»"

* * *

Unui tânăr călugăr, fără prea multă şcoală, care avea dificultăţi în învăţarea citirilor din slujba Miezonopticii, părintele Atanasie i-a zis: „Părinte Sava, să nu-mi spui că nu poţi învăţa să citeşti. Cu răbdare, totul e cu putinţă. Ştii cât de tari sunt pietrele de la gura fântânii. Dar, încetul cu încetul, funia care trage găleata le roade. Nu cred să fie creierul tău la fel de tare ca pietrele de la fântână".

Când vedea că e nevoie de îngăduinţă, era blând. Iar când vedea că e nevoie de asprime, se arăta aspru. Astfel, unui călugăr, părintelui M., i-a dat următoarea pedeapsă: să stea în picioare la următoarea masă şi să zică de trei sute de ori rugăciunea lui Iisus. Părintele M. a considerat că această pedeapsă este foarte grea.

„Preacuvioase, te rog, nu mă obliga la aceasta", a spus el. „Mă faci să părăsesc mănăstirea."

„Copilul meu, aici este o cale, acolo, alta! Poţi să o alegi pe care o doreşti", a răspuns cu calm părintele Atanasie.

Văzând fermitatea bătrânului, părintele M. s-a înduplecat şi şi-a făcut canonul dat.

* * *

Părintele Atanasie avea discernământ, înţelepciune şi capacitatea de a determina cu precizie starea sufletească a oa-

menilor. Aceasta se datora curăției sale interioare, alungării tuturor patimilor necurate și lipsei întunericului din mintea sa. Când cineva duce o viață curată, sufletul său devine „curat și ușor, și mult mai pur decât aerul cel mai curat", după cum se exprimă Sfântul Ioan Hrisostom (*Omilia 68 la Evanghelia după Matei*).

Putea să discearnă și să cântărească fără greșeală faptele ascunse ale ucenicilor săi. Ochii săi puteau străpunge aparenta inocență, până la adevărul aflat dedesubt, uneori nu chiar așa de inocent. Astfel, după ce dădea un diagnostic precis, putea să intervină în modul cel mai potrivit. Modul strălucit în care rezolva anumite probleme vădea un talent pastoral uimitor. Următoarea întâmplare dă o idee clară despre înțeleapta sa ocârmuire.

Într-o noapte, ispititorul i-a șoptit în ureche părintelui I., ecleziarhul șef al mănăstirii, și cuvintele erau cu adevărat ispititoare: „Iarăși te vei scula la miezul nopții să bați toaca? Iarăși îți vei scurta dulcele tău somn? Oare trebuie să te supui la această caznă în fiecare noapte? Ești epuizat! Lasă-l pe ecleziarhul al doilea să bată toaca. Spune că ești bolnav și dă trupului puțină odihnă. Rămâi și dormi, doar de data asta."

După puțin timp, se auzi glasul celuilalt ecleziarh: „Ce se întâmplă, părinte I.? De ce ai întârziat? A trecut timpul."

„Nu pot, frate. Nu mă simt bine. Bate tu toaca. Sunt bolnav."

La a treia trecere cu toaca în jurul bisericii, monahii s-au dus în stranele lor, și slujba a început ca de obicei. Iar părintele I., biruit de demonul trândăviei, s-a scufundat ca un paralitic în marea somnului, „ca plumbul în apele cele mari" (*Ieșirea* 15, 10). „În noaptea asta numai, își motivă el, o să mă bucur și eu de odihnă."

Ecleziarhul al doilea i-a spus egumenului. Cu mintea lui limpede, egumenul a înțeles că nu era vorba de boală, ci de

altceva. Nu avea de gând să lase problema nerezolvată. Era absolut necesar să intervină şi să taie răul de la rădăcină, să omoare pe duşman în faşă. În acest fel explică Sfinţii Părinţi textul: „Fiică a Babilonului, ticăloaso!... Fericit este cel ce va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră" (*Psalm* 136, 8-9). Dacă sunt lăsaţi să crească şi să devină bărbaţi, copiii Babilonului sunt greu de dezrădăcinat.

Părintele Atanasie nu a întârziat să-şi facă un plan de bătaie în această problemă. Preotul cel „bolnav" nu se aştepta deloc la ceea ce avea să se întâmple.

Mulţi dintre părinţi au fost surprinşi să vadă câţiva preoţi ieşind din biserică în veşminte. Oare unde puteau merge? Unde altundeva decât la chilia părintelui I.!

„Am venit să-ţi stropim chilia cu apă sfinţită şi să facem Sfântul Maslu pentru însănătoşirea ta", i-au spus ei.

Pus în încurcătură de această vizită neaşteptată, părintele I. a trebuit să stea în pat şi să urmărească preoţii care-l stropeau cu agheasmă, fie că-i plăcea, fie că nu. Toată treaba aceasta l-a făcut să se simtă îngrozitor. Era mai bine să-l fi lăsat în pace şi să nu-l fi tulburat. În timpul slujbei a început să-l mustre conştiinţa. Teama că lucrurile sfinte sunt luate în batjocură din pricina lui îi umplea sufletul de nelinişte şi îngrijorare. Acest gând îi pricinuia mare mâhnire.

Terminând de stropit chilia cu agheasmă, preoţii se pregăteau să înceapă slujba Sfântului Maslu. Atunci, nemaiputând îndura, a sărit din pat.

„Nu! Nu, părinţilor! Nu faceţi Maslu. E destul. Nu mai am nimic, sunt sănătos. Voi merge numaidecât la slujbă. N-am nimic."

I-a fost de ajuns aceasta! Nu va mai îndrăzni niciodată să consimtă ispitei de a face pe bolnavul. În acelaşi timp, nu putea să nu se minuneze de iscusinţa pastorală a bătrânului.

Diagnosticul şi tratamentul au fost perfecte, în ciuda faptului că bătrânul era fără şcoală.

Au mai fost şi alte cazuri ca acesta; în toate a învins înţelepciunea părintelui Atanasie.

Un călugăr care credea că are o boală gravă şi că nu trebuia să meargă la Utrenie şi-a dat seama, în cele din urmă, că e perfect sănătos.

Astfel – ca să relatăm încă un incident –, părintele Ghelasie, care se aştepta să vină un preot să-l binecuvânteze cu sfintele moaşte, iar după aceea un asistent medical să-l ducă la spital pentru analize, a putut să-şi ignore extraordinara durere de cap şi să-şi ocupe numaidecât locul în biserică.

La bătrânii Sfântului Munte găsim din plin această minunată iscusinţă în antrenarea sufletelor. Unde au găsit ei înţelepciune? Ne răspunde autorul *Scării*: „Sufletul unit cu Dumnezeu prin curăţie nu va avea nevoie de alt cuvânt pentru învăţătură, fiindcă poartă în sine Cuvântul cel veşnic, ca învăţător tainic, ca povăţuitor şi luminător" (*Scara*, „Către păstor").

O, înţelepciune a Sfinţilor Bătrâni ai monahismului! Tu poţi destrăma ca fumul vicleniile vrăjmaşului. Toate învoirile tale cu oamenii sunt pline de izbândă. Fie ca pe tine să te găsim în căutarea noastră spirituală. Atunci va înflori în noi credinţa că Dumnezeu n-a uitat de poporul Său.

6. MĂTURA ZBURĂTOARE

Există în viaţa Sfântului Sava cel Sfinţit o anecdotă care arată cum îi făcea el pe călugări să fie chibzuiţi şi cumpătaţi.

La casa de oaspeţi a mănăstirii slujea un călugăr numit Iacov. Acest călugăr a gătit odată o mare cantitate de mază-

riche şi a aruncat restul boabelor pe fereastră, într-un şanţ. Din turnul din faţa casei de oaspeţi, sfântul a văzut acest lucru. Mai târziu, pe ascuns, s-a dus şi le-a strâns.

După câteva zile, l-a invitat pe părintele Iacov la cină. După ce călugărul a mâncat, i-a spus: „Iartă-mă, frate, că fiertura mea nu ţi-a plăcut".

„Dimpotrivă, sfinţia voastră, mi-a plăcut foarte mult. Mărturisesc că n-am mai mâncat de mulţi ani o mâncare atât de gustoasă şi bine gătită".

„A, ţi-a plăcut! Ştii tu care boabe au fost acelea?"

„Care?"

„Cele pe care tu le-ai aruncat în şanţ, acum câteva zile!"

Călugărul s-a simţit prost când a auzit aceste cuvinte. Ruşinat, a meditat la lecţia pe care i-o dăduse sfântul. A înţeles că ceea ce aparţine mănăstirii, mâncare sau orice altceva, trebuie folosit cu grijă şi chibzuială.

* * *

Acum ne vom întoarce la mănăstirea Grigoriu ca să urmărim o întâmplare asemănătoare. Într-o zi, pe când părintele Atanasie privea spre mare din biroul său, a văzut un obiect zburând prin aer şi căzând pe stâncile de pe coastă. Privind cu atenţie, a văzut că era o mătură frântă.

După câteva minute, a avut loc următorul dialog între egumen şi un călugăr:

„Tu ai aruncat mătura aceea?"

„Da, preacuvioase."

„De ce ai aruncat-o?"

„Pentru că era ruptă şi nu mai putea fi folosită."

„Da, dar coada cea lungă n-avea nimic. Pe aceea de ce ai aruncat-o?"

„Iartă-mă, preacuvioase. Nu m-am gândit la asta."

„Trebuia să te fi gândit. Unul dintre fraţi s-a dus în pădure şi a tăiat-o dintr-un copac, i-a dat jos coaja, a cioplit-o

şi i-a dat formă. Aceasta a necesitat multă muncă! Tu însă, ca şi cum toate acestea n-ar însemna nimic, tocmai ai distrus-o. Am fi putut s-o punem la o altă mătură. (Pe atunci călugării îşi făceau singuri măturile, folosind cătină specială.) Să cobori acum stâncile şi s-o aduci înapoi."

Sărmanul călugăr! A trebuit să caute mult până să găsească un drum pe care să coboare printre stânci. Trebuia să fie foarte atent ca să nu facă vreun pas greşit. În plus, a trebuit să rabde propria indignare. După cum a mărturisit mai târziu, gândurile îl copleşiseră.

„Porunca pe care ţi-a dat-o preacuviosul este absurdă!", îi spuneau ele. „Recuperând această mătură nenorocită poţi foarte bine să cazi în mare!"

Până la urmă, călugărul a depăşit dificultăţile interioare şi exterioare şi s-a întors în mănăstire nevătămat, cu faimoasa mătură în mână.

Începând din acea zi, nu mai e nevoie s-o spunem, călugărul era foarte atent la ceea ce făcea, mai cu seamă când trebuia să arunce ceva ce părea neînsemnat. Acea înfricoşătoare coborâre printre stânci spre valurile care le izbeau în chip asurzitor a fost cea mai eficace lecţie despre grijă şi chibzuială.

Această întâmplare a fost o lecţie serioasă şi pentru ceilalţi părinţi ai mănăstirii. Mătura zburătoare şi aventura călugărului care a aruncat-o i-a învăţat pe toţi să fie foarte atenţi cu lucrurile mănăstirii. Îşi aminteau mereu cuvintele Evangheliei: „ca să nu se piardă ceva" (*Ioan* 6, 12), chiar dacă pare mic şi neînsemnat.

7. OCROTIREA SFINŢILOR

Povara egumeniei părintelui Atanasie era împărtăşită şi de sfinţii ce protejează mănăstirea Grigoriu, dintre care cel dintâi este Sfântul Nicolae.

La aproximativ opt ani după ce părintele Atanasie a devenit egumen, o minune a produs mare bucurie duhovnicească părinţilor şi a revigorat devotamentul lor faţă de sfântul episcop al Mirei. Cum ar putea cineva să nu izbucnească în laude văzând ajutorul palpabil al unui sfânt!

Erau doi fraţi, părintele Mihail şi părintele Hrisant, care lucrau la brutăria mănăstirii. Într-o zi ca multe altele, pregăteau grâul pentru a fi măcinat la moară. L-au trecut printr-o maşină specială ca să-l curețe de gunoaie şi pleavă. Însă nu erau prea bucuroşi, deoarece grâul era pe terminate şi era greu de procurat altul.

Deodată, un bătrânel a venit în locul unde lucrau ei. Era scund, chel şi sărăcăcios îmbrăcat şi avea în mână o Evanghelie.

„Ce mai faceţi, părinţilor? Cum merge?"

„Bine, slavă Domnului!"

„Aveţi grâu destul?"

„Ceea ce vezi e tot ce avem, moşule. Ajunge numai pentru un cuptor, şi trebuie să coacem două cuptoare pe săptămână."

„Nu vă-ngrijoraţi, părinţilor. Dumnezeu e mare." Puţin după aceea, a binecuvântat grâul şi a plecat.

Mai târziu, cei doi călugări au zis:

„N-am făcut bine că l-am lăsat pe bătrân să plece. Să-l chemăm înapoi şi să-i dăm ceva de mâncare".

Au alergat după el să-l prindă, dar era de negăsit. Ce ciudat! – aşa de repede. Au întrebat pe ceilalţi călugări, dar nici unul nu-l văzuse şi nici nu ştia ceva despre el.

Încetul cu încetul, şi-au dat seama că bătrânelul ar fi putut fi Sfântul Nicolae. Erau ceva îndoieli, desigur, dar timpul a avut grijă de aceasta, căci fuseseră martori la o minune: grâul pe care-l binecuvântase bătrânul a ţinut şase luni întregi! Era o minune evidentă.

Credinţa părinţilor şi grija plină de atenţie a Sfântului Nicolae pentru mănăstire au fost puternic întărite, ca şi tăria morală şi devotamentul lor faţă de sfântul patron.

În vremea aceea, călugării mai bătrâni obişnuiau să povestească despre minunile din trecut. Cei tineri nu se plictiseau niciodată ascultându-i. N-ar fi inutil nici pentru noi să ascultăm câteva dintre acestea.

* * *

Bătrânul Simeon, duhovnicul părintelui Atanasie, avea o încredere absolută în ocrotirea Sfântului Nicolae. El credea că acest sfânt se îngrijeşte de nevoile mănăstirii mai mult decât oricare altul.

Odată, pe când se apropia ziua de 6 decembrie, toţi părinţii se adunaseră laolaltă. Cu ajutorul lui Dumnezeu, toate pregătirile pentru praznic mergeau bine. Numai bucătarii erau îngrijoraţi, deoarece nu aveau destul peşte pentru toţi călugării. Într-o după-amiază, în ajun de praznic, s-au dus la egumen.

„Preacuvioase, au zis, nu crezi că ar trebui să ne gândim la nişte cod sărat? Dacă da, atunci o să-l punem în apă la desărat."

„Nu, nu! Să nu vă gândiţi la asta. Vom avea peşte proaspăt. Sfântul Nicolae va avea grijă."

Între timp, a început privegherea de toată noaptea – Vecernia, Pavecerniţa mare, Litia, apoi Utrenia cu cei şase psalmi, catismele şi aşa mai departe, una după alta. Îngrijoraţi, bucătarii au venit din nou la stareţ.

„Preacuvioase, acum chiar că e prea târziu ca să mai gătim cod sărat. Să ne apucăm să gătim nişte fasole?“

„Nu, nu. Peştele va sosi.“

Acest lucru era mai presus de înţelegerea bucătarilor. Cum să vină peştele? Şi când? Utrenia trecuse de jumătate! Ce îl făcea pe egumen atât de sigur?

Corul a început să cânte Laudele, iar bucătarii deveneau din ce în ce mai nervoşi. Apoi, dintr-o dată, s-au auzit din curte glasuri pline de bucurie. Administratorul limanului, emoţionat, striga gâfâind: „Părinţilor, veniţi aici. Luaţi coşuri şi coborâţi! Sfântul a făcut o mare minune!“

Ce se întâmplase? Venise un mare val şi umpluse plaja cu bibani mari şi graşi. Era un dar de la Dumnezeu, o minune evidentă a sfântului. Toţi erau uimiţi, mai ales bucătarii. Nu ştiau de ce să se minuneze mai întâi, de minunea sfântului sau de credinţa de nezdruncinat a stareţului. La nici un alt praznic nu mai avuseseră peşte atât de proaspăt şi gustos. Sfântul le dăduse o binecuvântare îmbelşugată, atât spirituală, cât şi materială.

* * *

O altă minune s-a întâmplat într-o zi de Sfântul Nicolae, în timpul egumeniei părintelui Simeon. De data aceasta, chelarul i-a spus egumenului că nu va putea da ulei pustnicilor. (Pe vremea aceea obişnuiau să dea o anumită cantitate de ulei, ca binecuvântare, asceţilor săraci care participau la praznic.)

„Care e necazul?“, a întrebat egumenul.

„Nu mai avem mult ulei. A rămas doar o jumătate de borcan.“

„Nu contează. Dă-le ce a mai rămas.“

Chelarul a ascultat. Împărţind uleiul asceţilor, i-a umplut de bucurie, dar el nu era prea bucuros. Mai rămăsese puţin

ulei, iar acum nu va mai fi deloc. Acestea erau gândurile pe care i le dicta rațiunea și – mai mult chiar – necredința lui. Însă ceea ce a urmat, el fiind primul care avea s-o constate, a revigorat credința lui în pronia și puterea lui Dumnezeu. Bunul și milostivul lor ocrotitor, Sfântul Nicolae, a intervenit din nou. Nivelul uleiului din borcan nu scădea deloc, nici măcar cu un centimetru. A rămas unde era mai înainte.

Astfel, pustnicii și-au primit milostenia lor, mănăstirea nu a suferit nici o pierdere, iar călugărul căruia îi lipsea credința a primit o lecție valoroasă.

Dacă cineva ar avea răbdare să caute în diversele cărți și în registrele mănăstirii, ar găsi nenumărate minuni ale Sfântului Nicolae. De multe ori el a scăpat mănăstirea de la distrugere sigură prin incendiu și a salvat călugării care căzuseră de pe stâncile abrupte. De asemenea, de multe ori a salvat bărci și corăbii de la naufragiu.

În catoliconul [biserica mare] mănăstirii, agățată de inelul cel mare al candelabrului de alamă, era macheta de argint a unei ambarcațiuni. Ce reprezintă ea? Reprezintă o anumită goeletă care a venit să ia o încărcătură de cherestea de la mănăstire. Marea era așa de agitată, că era în pericol să se scufunde. Însă, îndată ce marinarii lipsiți de orice speranță au strigat către Sfântul Nicolae, furtuna s-a potolit, și au fost salvați de la moarte sigură.

* * *

Un alt ocrotitor al mănăstirii este Sfânta Muceniță fecioară Anastasia Romana martirizată în chinuri groaznice în secolul al III-lea de împăratul Deciu. Spre capătul vestic al curții exterioare se află o biserică bine îngrijită, închinată ei. În mănăstire se păstrează multe fragmente din sfintele ei moaște, inclusiv porțiuni de piele, care, cu vremea, s-au înmiresmat. Există un vas special care conține o parte din sângele ei vărsat în timpul martiriului.

Sfânta Anastasia se îngrijeşte în mod deosebit de sănătatea părinţilor, care din această pricină au numit-o „doctoriţa". Nu este uşor să enumerăm toate cazurile în care călugării au fost scăpaţi de boală prin puterea ei miraculoasă. Au fost perioade în care infirmierii nu trebuiau să facă nimic, fiindcă oricine se îmbolnăvea trebuia să facă doar o metanie în faţa moaştelor Sfintei Anastasia, ca să se vindece imediat.

Cu câtva timp în urmă, am vizitat mănăstirea Grigoriu şi am urcat până la grădini. Locuinţa grădinarului se află sub nişte mari rezervoare de apă. Acolo i-am întâlnit pe bătrânul călugăr Isihie şi pe tânărul său ajutor, un frate începător. Părintele Isihie, vesel, simplu şi vorbăreţ, era foarte dispus să ne vorbească despre părintele Atanasie, despre mănăstire şi despre sfinţii lor ocrotitori.

„De când eram copil, ne-a spus printre altele, sufăr de hemoragie nazală; aceasta m-a necăjit ani de zile. În 1935 – aveam pe atunci 38 de ani – aveam ascultarea de bucătar. Într-o zi, am avut o hemoragie nazală serioasă. Îi auzisem pe ceilalţi călugări vorbind de vindecările Sfintei Anastasia şi am alergat la preotul de rând, rugându-l să scoată sfintele ei moaşte. Şi-a pus epitrahilul, a scos mâna cea dreaptă a sfintei şi cu ea a făcut semnul crucii asupra nasului meu. Asta-i tot ce a făcut. Au trecut 40 de ani de atunci, şi n-am mai avut nici măcar o singură hemoragie nazală. Vindecarea pe care mi-a oferit-o Sfânta a fost «darul cel mai potrivit»."

Sfinţi ocrotitori! Cu cât te gândeşti mai mult la această realitate, cu atât te minunezi mai mult. Bunul Dumnezeu a dat feluritelor aşezăminte ale Bisericii „mici dumnezei", dacă ne este permisă această expresie. Cât de fericit trebuie să fie cel umbrit de puternicele lor aripi! Trebuie să stăruim în priveghere şi în rugăciune ca să menţinem cele mai bune relaţii cu ei.

8. VEDENIA UNUI CĂLUGĂR

Următoarea relatare accentuează ceea ce am spus până acum despre sfinţii ocrotitori ai mănăstirii Grigoriu. De asemenea, arată cât de mari sunt ajutorul şi bunăvoinţa pe care Dumnezeu le arată sufletelor simple şi smerite.

Părintele Atanasie era foarte mulţumit de purtarea ucenicului său, părintele G., nu numai pentru că îşi îndeplinea cu bucurie toate îndatoririle călugăreşti, ci şi pentru că avea o inimă foarte simplă şi cinstită. Ori de câte ori stăteau de vorbă, acesta mărturisea totul într-un mod simplu şi nevinovat. Sufletul lui era ca un drum drept, care nu cunoaşte răsuciri, întoarceri sau bifurcări. Părintele Atanasie vedea în el – ca să folosim o expresie patristică – o „fire nestricată", de o „simplitate neschimbată".

Cerul se apleacă cu uşurinţă către aceste suflete, şi vălul dintre lumea aceasta şi cealaltă este uşor dat la o parte.

Era în timpul Utreniei. Slujba ajunse la a noua cântare a canonului – cântarea care se referă la Născătoarea de Dumnezeu –, când monahul, privind spre Uşile Împărăteşti, a văzut un lucru neaşteptat. Două femei maiestuoase şi impunătoare ieşeau prin uşi, una după alta. Acest lucru era cu totul nou şi nemaipomenit. „Cum au intrat femei aici?", s-a întrebat el. Ele au venit în biserică trecând pe lângă călugări, cărora a doua femeie, la porunca celei dintâi, le împărţea bani.

După Liturghie şi masa de dimineaţă, părintele G. a alergat la bătrânul lui.

„Preacuvioase, a zis el, cine erau cele două femei care au venit în biserică astăzi?"

Părintele Atanasie a înţeles imediat că ucenicului său i se dăruise o binecuvântare cerească.

„Cum le-ai văzut? Câte erau? Cum arătau?"

„Erau două – răspunse părintele Grigorie. Cea dintâi era puțin mai înaltă decât cealaltă, purta un frumos veșmânt roșu, care îi acoperea și capul, și arăta ca o regină. Cealaltă era mai tânără, foarte modestă, mică la trup, și purta haine de culoare cenușiu-închis. Aceasta dădea niște monezi părinților, după cum îi spunea prima doamnă."

„Dumnezeu ți-a trimis o vedenie minunată, copilul meu. Prima doamnă pe care ai văzut-o este Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Împărăteasa și Stăpâna Sfântului Munte, iar a doua era Sfânta Anastasia, ocrotitoarea mănăstirii noastre, ale cărei sfinte moaște sunt aici."

„Așa mi se pare și mie, preacuvioase. Așa simte și sufletul meu. Dar nu pot să înțeleg de ce împărțea bani. Ce au sfinții de-a face cu banii?"

„Au vrut să arate că sunt mulțumite de nevoința părinților care se scoală noaptea ca să cânte imnuri lui Dumnezeu și sfinților, și de aceea merită o răsplată. Îți amintești ce am citit în sinaxarul din 1 octombrie?"

„Nu-mi amintesc. Ce am citit?"

„Am citit viața Sfântului Ioan Cucuzel, care a fost cel mai mare muzician și cel mai bun cântăreț al timpului său. El era primul muzician din corul Palatului Imperial. Din marea lui dragoste pentru Dumnezeu, a părăsit Constantinopolul cu palatele lui și s-a așezat aici, în Muntele Athos, la Marea Lavră. Odată – era în sâmbăta Acatistului –, în timp ce cânta cu mare atenție în biserica mare a mănăstirii, stând în picioare în strană, a ațipit de oboseală. Atunci s-a arătat Născătoarea de Dumnezeu și i-a spus: «Bucură-te, Ioane, fiul meu. Cântă-mi și nu te voi părăsi». Și i-a pus ceva în mână. Foarte emoționat, el s-a trezit de îndată. A descoperit cu surprindere că în mâna dreaptă ținea o monedă de aur. Mai târziu, după ce a pus moneda în biserică, s-au făcut minuni."

Părintele G. a ascultat extaziat cuvintele bătrânului. A priceput înțelesul ascuns al monezilor date. S-a întărit în credința că sfinții sunt vii și îi ajută cu dragoste pe călugări în nevoințele lor. Din acea zi, a sărutat icoanele Maicii Domnului și ale Sfintei Anastasia cu și mai mare evlavie, asemenea și sfintele moaște ale celei din urmă.

După câtva timp, părintele G. a făcut erizipel, cunoscut și sub numele de „focul Sfântului Antonie". Fața și ochii lui s-au inflamat și s-au înroșit; era chinuit de dureri de cap și de febră. N-a căutat medicamente, ci moaștele Sfintei Anastasia, care l-au vindecat de îndată.

Nu trebuie să ne mirăm de toate acestea. În viața monahală, mai cu seamă a unui călugăr din Sfântul Munte, elementul supranatural este firesc. Călugării sunt „obișnuiți cu neobișnuitul".

E de ajuns că asemenea lucruri se întâmplă. După cum spune Sfântul Pavel: „(Dumnezeu) să vă lumineze ochii inimii, pentru ca voi să pricepeți care este nădejdea la care El v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui întru cei sfinți..." (*Efeseni* 1, 18).

9. DEMISIA EGUMENULUI ATANASIE

În timpul egumeniei sale, părintele Atanasie s-a confruntat de multe ori cu diverse probleme și greutăți. În primii ani a fost istovit de problema calendarului. Nu dorea nicidecum să alinieze mănăstirea la un lucru care era impus de spiritul modernist.

Atitudinea lui amintea de călugării studiți. „Trebuie, zicea el, să rămânem ca niște stâlpi neclintiți ai străvechilor predanii ale Părinților noștri și să ne arătăm viteji ostași ai lui

Hristos şi să nu zicem: «Episcopii şi patriarhii ne-au spus!» Ce ne spune Apostolul Pavel, gura lui Hristos? «Chiar dacă înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie» (*Galateni* 1, 8), să nu-l ascultaţi".

În 1927, părintele Atanasie a refuzat să-l primească pe un reprezentant al statului într-o vizită oficială la mănăstire. Ca urmare a acestei acţiuni, a fost demis din egumenie de către Sfânta Comunitate şi a fost ameninţat chiar cu exilul. Însă aceasta n-a durat mult, căci, după câteva zile, a fost repus în funcţie.

După ce a slujit ca egumen timp de treisprezece ani, părintele Atanasie a simţit o puternică nevoie lăuntrică de a se elibera de marea responsabilitate a funcţiei sale.

În timpul egumeniei sale a respectat cu grijă principiile instituite în mănăstire de către foştii egumeni. El credea că în măsura în care imităm mai bine pe Părinţi în modul lor de viaţă, vom fi în stare să atingem şi noi fericitul lor sfârşit. O singură abatere de la tradiţie, mai cu seamă fără un motiv serios, poate conduce la o a doua abatere; a doua o acceptă uşor pe a treia, şi răul continuă...

În 1937, al treisprezecelea an al egumeniei sale, s-a aflat în situaţia neplăcută de a se confrunta cu încălcarea unui principiu tradiţional privitor la viaţa interioară a mănăstirii. Problema i s-a părut foarte serioasă şi, în semn de protest, şi-a dat demisia.

Călugărul care a fost cauza încălcării canonului şi-a recunoscut greşeala imediat, a alergat la egumen, i-a căzut la picioare şi şi-a cerut iertare:

„Iartă-mă, preacuvioase".

„Dumnezeu să te ierte, părinte."

„Preacuvioase, nu insista cu demisia. Retrage-o; trebuie să-ţi reiei funcţia."

„Copilul meu, doreşte oare Dumnezeu atât de mult ca eu să fiu egumen?"

O dată cu retragerea lui, mănăstirea s-a aflat într-o situaţie delicată. Atât personal, cât şi prin intermediul unor personalităţi importante ale Sfântului Munte, părinţii au încercat să-l convingă să se răzgândească. Dar, deşi a fost reales, părintele Atanasie a refuzat funcţia.

„Iubesc foarte mult liniştea – le-a spus el. L-am rugat pe Dumnezeu să mi-o dăruiască, iar El mi-a dat acum prilejul. De acum înainte vreau să trăiesc ca simplu monah. Sunt mulţi alţi părinţi destoinici şi vrednici care pot să preia egumenia şi s-o exercite mai bine decât mine."

Văzând hotărârea sa, au cedat. Părintele Atanasie nu se legase de poziţia sa înaltă. A primit onorurile şi demnităţile numai ca urmare a datoriei şi ascultării faţă de voia lui Dumnezeu. De aceea, l-au lăsat să se ocupe puţin de sine, cum obişnuia el să zică, şi să se pregătească pentru călătoria la cer.

IV

Iradiere spirituală

1. MĂREŢIA SA DUHOVNICEASCĂ

Părintele Atanasie avea o înfăţişare extrem de venerabilă, care amintea de Părinţii de demult ai Tebaidei. Privindu-l, îţi dădeai seama că „nu e din lumea aceasta". Toate virtuţile sfinţilor monahi păreau adunate în chipul său, care avea o notă distinctă.

Toţi care îl vedeau erau impresionaţi de expresia feţei sale. Pacea şi liniştea erau în permanenţă gravate pe ea. Chiar şi când era asaltat de valuri grele, nu-şi pierdea niciodată seninătatea. Când se întâmpla ca cineva să-l supere, să-l învinuiască sau să-l insulte, nu spunea nimic, nici nu se plângea, nici nu se dezvinovăţea.

Uneori, în adunările cuvioşilor, anumiţi părinţi excentrici îl supărau foarte mult prin purtarea lor. Dar el îşi înăbuşea pornirile lăuntrice, rămânând calm şi nearătând nici cea mai mică iritare. Când întrunirea se termina, mergea în biserică şi se adâncea în psalmodie, răcorindu-şi astfel sufletul obosit. Punea răbdarea şi pacea mai presus de orice. Încercând să transmită ucenicilor săi darul liniştii, zicea adesea: „Prin tăcere scapi de multe rele". Avea darul şi puterea de a elibera sufletele de demonul întristării [akedia] – acel înfricoşător demon care îi afundă pe oameni în întunericul disperă-

rii. „Precum molia mănâncă hainele şi cariul mănâncă lemnul, zic Sfinţii Părinţi, tot aşa întristarea mănâncă sufletul omului."

Odată, un ieromonah din Noul Schit a fost foarte mult chinuit de o ispită şi a ajuns până acolo, că nu mai îndrăznea să liturghisească. Ultima dată când slujise, de abia putuse termina Liturghia. Mergând la mănăstirea Grigoriu, la duhovnicul său, credea că acesta îi va da un canon greu. Însă părintele Atanasie a recunoscut sufocanta strânsoare a duhului întristării şi a desfăcut-o imediat.

„Bravo! – a zis el. Aşa de smeriţi vreau eu să fie preoţii care se mărturisesc mie. Smeriţi şi cu conştiinţa nimicniciei lor. Te felicit, iar canonul pe care ţi-l dau este ca de mâine să începi să slujeşti din nou Liturghia!"

Nenumărate suflete au găsit alinare şi pace sub epitrahilul său. Întotdeauna când spovedea purta acelaşi epitrahil pe care-l purtase la hirotonirea sa. Potrivit teologiei ortodoxe, chiar şi obiectele create participă la harul divin necreat. Astfel s-a întâmplat că şi acest epitrahil a devenit purtător de har. Astăzi, el se păstrează în chilia unui călugăr de la Grigoriu, care are o evlavie deosebită faţă de părintele Atanasie şi îi poartă chiar şi numele. Din când în când, acest epitrahil răspândeşte o dulce mireasmă. De câteva ori a fost pus pe capul unui călugăr care suferea de întristare şi nelinişte, şi acesta şi-a recăpătat numaidecât pacea.

Părintele Atanasie şi toate cele dimprejurul său erau un focar ce iradia bucurie şi pace.

* * *

Părintele Atanasie era foarte precaut în cuvintele sale. N-a deschis niciodată gura pentru a judeca vreun frate. Dacă se întâmpla ca un ucenic de-al său să se refere la greşelile altora, fie la spovedanie, fie în conversaţie, i-o reteza scurt.

„Lasă-i pe alţii, ia seama la tine însuţi – îi spunea. Fugi de judecare – a judeca pe alţii este un foc ce arde."

Avea o mare stăpânire de sine. În momentele de criză, se arăta a fi stăpân pe situaţie. După perioada egumeniei sale, când simţea că urmaşul său are nevoie de ajutor, îşi lua toiagul, se ducea la egumenie şi îi insufla curaj.

În relaţiile cu ceilalţi arăta multă blândeţe şi bunătate. Respecta pe orice om. Chiar celor mai tineri călugări din mănăstire nu li se adresa niciodată doar pe nume, ci îi numea „părinte" sau „cuvioase bătrân".

„Odată, spunea un ecleziarh bătrân, avea nevoie de un sfeşnic şi n-a vrut să-l ia fără blagoslovenie, ci cu smerenie mi l-a cerut mie. «Dar, preacuvioase, am zis, de ce îmi ceri mie voie? Eşti egumen şi poţi să-l iei şi singur.» «Nu, copilul meu, a răspuns, nu gândi aşa. În ascultarea ta, tu eşti egumenul.»"

Nu putea accepta să aibă pe alţii care să-i slujească. În timpul egumeniei sale, era un călugăr care, potrivit canoanelor mănăstirii, era rânduit să slujească egumenului şi să aibă grijă de egumen. Părintele Atanasie avea grijă să nu-l obosească pe acesta şi se ocupa singur de locuinţa sa şi de diversele sale nevoi.

Simplitatea şi smerenia erau podoabele sale cele mai preţioase. O dată cu trecerea anilor, a devenit tot mai simplu. Sufletul lui s-a subţiat şi a ajuns aproape copilăresc. Această nevinovăţie şi simplitate copilărească, pe care Domnul o laudă în Evanghelie, e un semn distinctiv al sfinţeniei.

Smerenia minţii sale se arăta în toate. Ca egumen, a trebuit să-şi mute lucrurile în locuinţa egumenului, dar el nu voia să se despartă de umila sa chilie şi, în ciuda insistenţelor părinţilor, a rămas în ea.

Ori de câte ori conversa cu cineva, îşi înclina uşor capul şi privea în jos, iar vocea îi era plină de smerenie.

Cum ar putea cineva să laude îndeajuns cumpătarea lui? „Stăpânul cel rău“, cum numesc Sfinţii Părinţi stomacul, nu era deloc fericit cu el. Din mâncarea care se servea la trapeză mânca doar o mică parte – aproximativ un sfert. Nu bea nici vin, decât puţin, ca binecuvântare, şi pe acesta îl amesteca de fiecare dată cu apă. În ceea ce priveşte înfrânarea, era extraordinar şi neîntrecut. Trăia după cuvântul Sfântului Vasile: „Cel ce trece dincolo de trup, dispreţuindu-l, se îngrijeşte de suflet, de lucrul cel cu adevărat nemuritor“. Ar trebui spus că iubea foarte mult acest cuvânt şi îl avea deseori pe buzele sale.

Dorea să fie consecvent şi în sărăcie. Sărăcia şi privaţiunile constituie o parte indispensabilă în viaţa unui adevărat călugăr. Voi povesti două întâmplări care demonstrează virtutea părintelui Atanasie în acest sens.

Odată, când era destul de bătrân, urmaşul său în egumenie l-a vizitat în chilia sa. S-a întâmplat ca acesta să-şi facă tocmai atunci cafeaua. Părintele Visarion a observat ceva şi a zis: „Cuvioase, de ce nu foloseşti zahăr la cafea?“

„Nu am. Pun o lingură de miere, când se întâmplă să am“, a răspuns.

Egumenul a fost surprins de această privaţiune voluntară, deoarece mănăstirea avea mijloacele de a asigura părinţilor atât cafeaua, cât şi zahărul. A fost impresionat şi s-a îngrijit să i se aducă nişte zahăr. Bătrânul l-a primit, i-a mulţumit şi a făcut următoarea remarcă: „Până acum nu mi-am refuzat nimic, şi ce voi spune lui Dumnezeu despre sărăcia obligatorie pentru un monah?“

A doua întâmplare se referă la conţinutul portofelului său. Când i l-au deschis după moarte, au găsit în el câteva bucăţi ciudate de hârtie, pe care scria: „100 de drahme“, „500 de drahme“, „1000 de drahme“. Pe partea cealaltă erau scrise cuvinte din Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Efrem,

avva Isaac şi alţi Părinţi. Erau bancnote spirituale! Acestea erau banii lui! Într-adevăr, cât har şi măreţie se ascund în această întâmplare!

2. O ÎNTÂMPLARE PLINĂ DE HAR

Odată, un frate din mănăstirea Grigoriu, bătrânul Varlaam, se confrunta cu o situaţie economică dificilă. Ca reprezentant al mănăstirii, trebuia să meargă la unul dintre metocurile ei, ca să participe la o evaluare a unei proprietăţi, ce urma să fie făcută de o oficialitate guvernamentală. În acea perioadă, guvernul făcea exproprieri de proprietăţi mănăstireşti. Bătrânul Varlaam se aştepta ca preţul pe care îl propunea mănăstirea să nu fie acceptat şi de aceea s-a hotărât să ceară ajutorul părintelui Atanasie. Înţeleptul bătrân Varlaam – care şi-a lăsat amprenta asupra perioadei contemporane a Sfântului Munte prin rezolvarea cu succes a unor probleme dificile atât pentru mănăstire, cât şi pentru Sfânta Comunitate – credea că prezenţa Sfântului Atanasie se va dovedi eficace. Înainte de a pleca la metoc, după multe rugăminţi, a reuşit să-l convingă pe părintele Atanasie să meargă cu el.

La metoc, părintele Varlaam s-a întâlnit cu reprezentantul guvernamental şi au început negocierile în birou. După cum prevăzuse, oficialitatea nu voia să cedeze. Nu numai că nu era de acord cu propunerea mănăstirii, dar a oferit un preţ cu totul altul şi foarte nedrept faţă de mănăstire. Nu a lăsat nici un fel de speranţă că preţul ar putea fi mărit. Eforturile părintelui Varlaam n-au dat nici un rezultat. Îndurerat, a părăsit biroul şi s-a dus să-i spună părintelui Atanasie ce s-a întâmplat. Părintele Atanasie însă era calm şi ne-

tulburat şi l-a mângâiat pe părintele Varlaam: „O să mă duc şi o să-i spun care este situaţia noastră economică în mănăstire, părinte Varlaam. Poate că Dumnezeu ne va ajuta şi vom ajunge la o înţelegere".

Părintele Atanasie s-a dus la birou, a bătut la uşă şi s-a înfăţişat reprezentantului guvernamental. Cu faţa lui blândă şi cu vocea lui calmă l-a salutat şi s-a prezentat.

„Am venit din proprie iniţiativă ca să tratez cu dumneata preţul metocului. Te rog, ajută-ne în această problemă, pentru că mănăstirea noastră este săracă."

Asta a fost tot ce-a spus. Îndată ce l-a văzut, reprezentantul guvernamental a fost impresionat. Văzuse mulţi clerici şi monahi în viaţa sa, dar niciodată nu mai întâlnise pe cineva ca acest cuvios bătrân de la Sfântul Munte. Avea în faţă pe cineva care arăta ca un patriarh biblic. Fără să înţeleagă de ce, stătea în picioare nemişcat, uitându-se la el... şi rezultatul a fost că a devenit alt om. Ceva în sufletul său s-a schimbat...

„Pentru cinstita dumneavoastră persoană, cuvioase bătrân, voi ridica preţul", i-a spus cu mare bunăvoinţă şi respect.

După intervenţia părintelui Atanasie, reprezentantul guvernamental, care mai înainte nu voia să se clintească deloc din poziţia sa, a ridicat preţul în mod considerabil. Era chiar mai mare decât preţul pe care îl ceruse mănăstirea iniţial. Părintele Atanasie câştigase.

Părintele Varlaam, care aştepta rezultatul cu mare nelinişte, a alergat la părintele Atanasie îndată ce l-a văzut ieşind din birou. Când a aflat despre neaşteptata schimbare petrecută cu reprezentatul guvernamental, nu ştia ce să creadă. Nu ştia cum să-şi exprime bucuria faţă de părintele Atanasie în legătură cu acest rezultat plin de succes. Şi-a zis întru sine: „Trebuie să fi ştiut eu ceva când am insistat ca bătrânul cuvios să vină cu mine".

* * *

Într-adevăr, strălucirea interioară a părintelui Atanasie se reflecta şi în exterior. Părintele Daniil, un călugăr dintr-un schit al mănăstirii Cutlumuş, ne-a spus următorul lucru: „Când eram tânăr monah, am vizitat mănăstirea Grigoriu împreună cu bătrânul meu. A început să plouă şi am rămas aici două zile. Am fost impresionat de înfăţişarea egumenului. Era o bucurie să te uiţi la el. Era atât de liniştit, paşnic, dulce şi blând. Şi numai faptul de a-l privi mă făcea fericit. Chiar şi numai chipul său îţi spunea că era un sfânt".

Ieromonahul Pantelimon de la Simonopetra a accentuat şi el aceasta: „Fericitul părinte Atanasie era un om strălucit. Era aşa de dulce, că te făcea să-ţi abandonezi sufletul în mâinile sale. În acelaşi timp, era atât de venerabil şi demn, încât simţeai un fior de teamă în prezenţa lui".

3. ÎN TIMPUL SFINTEI LITURGHII

Părintele Atanasie îşi descoperea bogăţia deplină a credinţei şi evlaviei lui atunci când slujea sfintele slujbe. Pentru el, nu era bucurie mai mare pe pământ decât să săvârşească dumnezeiasca Liturghie. Inima lui tresălta, se avânta, devenea ca un serafim aprins de fiecare dată când se învrednicea să slujească la Sfântul Altar.

Căuta întotdeauna prilejuri de a sluji Liturghia. În perioada când era egumen, avea regula de a liturghisi singur de două ori pe săptămână: joia şi sâmbăta; duminica şi în marile praznice slujea împreună cu mai mulţi preoţi. El ardea de dorinţa de a fi lângă Sfântul Altar.

Este greu să ne imaginăm momentele cereşti pe care le trăia de fiecare dată când săvârşea Jertfa fără de sânge. Era

stăpânit, în acelaşi timp, de o frică sfântă şi de o negrăită bucurie dumnezeiască. Era adânc mişcat de înfricoşătoarea prezenţă a Mielului mistuit şi, înaintea acestei înfricoşătoare taine a dragostei şi smereniei dumnezeieşti, vărsa „lacrimile inimii sale".

Când n-a mai fost egumen, în timpul slujbelor stătea în stânga Sfintei Mese. După Vohodul Mare, îşi înclina capul şi-şi ţinea privirea aţintită în jos, în timp ce ochii îi deveneau izvoare care îi inundau faţa cu lacrimi fierbinţi. O sfântă cutremurare îi copleşea şi pe ceilalţi preoţi, încât abia se mai putea continua Liturghia. Aşa cum observau slujitorii aflaţi în preajma lui, părintele Atanasie de abia îşi ştergea faţa, că ea era din nou inundată de „izvoarele apelor".

Cine ştie ce descoperiri i-au fost date de Mielul lui Dumnezeu? Cine ştie ce vedeau ochii lui pe Altar? Cuviosul bătrân Visarion, urmaşul său la egumenie, l-a întrebat de multe ori cu insistenţă: „Preacuvioase, ce tulbură sufletul tău aşa de mult? Îţi face Dumnezeu vreo descoperire?"

Dar părintele Atanasie evita întotdeauna să răspundă. I-a făgăduit odată că-i va spune mai târziu, dar a părăsit viaţa aceasta fără să descopere ceva. „Viaţa voastră, scria Sfântul Apostol Pavel, este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu" (*Coloseni* 3, 3).

4. LUCRĂRILE DUHULUI

Dacă Sfânta Euharistie este o împărtăşire de Hristos, Taina Mirungerii este o împărtăşire de Duhul Sfânt. Orice creştin ortodox uns la Botez cu Sfântul Mir primeşte asupra sa pecetea sfântă a Mângâietorului. Din acel moment Duhul Sfânt se aşază în el ca o sământă cerească. Dacă găseşte pă-

mânt bun şi aer blând, El germinează, creşte şi se face „copac mare“ (*Luca* 13, 19), cu frunze, flori şi fructe paradiziace. Apoi, înăuntrul credinciosului se petrec bucurii de nedescris, pe care mintea omenească nu şi le-a imaginat vreodată şi „care la inima omului nu s-au suit“ (*I Corinteni* 2, 9).

În *Filocalia* Ortodoxiei există pasaje întinse care se ocupă cu aceste stări cereşti. Ele descriu în detaliu toate stadiile creşterii seminţei duhovniceşti. Se întâlnesc acolo expresii mistice neobişnuite: „lucrarea inimii“, „roua Duhului“, „simţirea minţii“, „focul inimii“, „beţia dumnezeiască“, „tresăltarea inimii“, „răpirea minţii“ etc.

Călugărul ce-şi urmează calea cu adevărat şi în chip autentic va afla, negreşit, lucrările Duhului. Pe măsură ce înaintează, cu sudoare şi osteneli, pe calea cea strâmtă a vieţii ascetice, va sosi şi ceasul binecuvântat când va simţi în interiorul său prezenţa vie a Duhului Sfânt. Din acel moment, inima sa devine un „loc de verdeaţă“, după cum spune psalmistul (*Psalm* 22, 2). Din acel ceas, sfintele cuvinte ale Domnului îşi capătă deplinul lor sens dumnezeiesc: „Celui ce crede în Mine râuri de apă vie vor curge din pântecele lui“ (*Ioan* 7, 38). Iar acele ape se vor transforma uneori într-un foc aprins, care încălzeşte sufletul şi trupul şi face inima să ardă, precum inimile celor doi ucenici de pe drumul spre Emaus. Atunci, omul strigă cu uimire, precum Sfântul Simeon Noul Teolog:

„Cum eşti Tu foc arzător? Şi cum eşti în acelaşi timp şi apă înrourată?“

Dacă un călugăr este găsit vrednic de a fi vas al harului, Mângâietorul i Se dă cu şi mai multă putere. Tot ce era „întunecat“ devine „învederat ca lumina“, după expresia Sfântului Grigorie Teologul (*În apărarea fugii sale în Pont*). Iar negrăita lucrare a inimii se transformă într-o negrăită lumină; ba chiar într-o lumină ce revarsă o dulce mireasmă – „o

lumină înmiresmată". Mireasma omului înduhovnicit este simțită de alte suflete virtuoase și înduhovnicite.

Dar să nu ne gândim la toate acestea fără legătură cu subiectul nostru. Ieromonahul despre a cărui viață scriem s-a ridicat la toate aceste trepte, „mergând din putere în putere".

În urmă cu câțiva ani, l-am vizitat pe un bătrân monah de la Muntele Athos, un lucrător al vieții lăuntrice, și între noi a avut loc următorul dialog:

„Ce altceva ai de spus, cuvioase, despre neuitatul părinte Atanasie?"

„Era un postitor și un ascet. N-ai putea întâlni un asemenea nevoitor nici chiar în pustie. Duhul Sfânt sălășluia în el. Când mergeai la el, îți vorbea, și un miros plăcut venea dinspre el. Gura lui răspândea mireasmă."

„Ce fel de mireasmă era?"

„Ca aceea a moaștelor sfinților."

„O simțeau toți?"

„Nu, doar cei ce duceau o viață virtuoasă și curată. Un om duhovnicesc înțelege pe un alt om duhovnicesc. Un profet poate să deosebească pe alt profet. Alții nu observă nimic."

Această informație ne-a impresionat adânc. Fără îndoială, părintele Atanasie atinsese cele mai înalte trepte duhovnicești.

Există numeroase întâmplări care arată că lucrările Duhului Sfânt se arătau în el ca o lumină mentală a conștiinței și a descoperirii de Sus, ceva asemănător cu ceea ce se petrecea cu profeții. Următoarea relatare a unui călugăr bătrân de la Grigoriu, părintele Sofronie, ilustrează bine acest lucru.

„La începutul vieții mele călugărești, am fost purtat de un entuziasm ascetic și am făcut tot felul de exerciții și nevoințe. Odată, am purtat lanțuri de fier pe sub haine și, pentru a-mi face somnul mai dificil, am pus pietricele sub cearșaf. Credeam că în felul acesta voi plăcea lui Dumnezeu și voi călca pe urmele vechilor asceți. N-am spus nimănui ni-

mic despre toate acestea. Nimeni nu ştia despre «progresul» meu, nici chiar cuviosul bătrân. Într-o zi, el mi-a făcut o vizită în chilie.

«Ei, ce faci aici, părinte Sofronie? Cum îţi merge?»

«Cu rugăciunile tale, preacuvioase, bine.»

«Nu cumva faci mai multe exerciţii ascetice decât trebuie? Trupul ţi-a slăbit şi oboseşti uşor.»

«Nu sunt dintre călugării sârguincioşi, preacuvioase.»

«Să vedem, totuşi, copilul meu ce ai pus sub cearşaf. Ce văd aici? Pietricele! Ia-le şi aruncă-le.»

Am rămas uluit, a continuat părintele Sofronie. Credeam că omeneşte e cu neputinţă ca bătrânul să ştie despre ele. «Să ştie oare şi despre lanţuri?», m-am întrebat. Numai ce îmi venise în minte acest gând, că el a zis: «Părinte Sofronie, ia să văd ce porţi pe trup... Ce sunt astea? Scoate-ţi lanţurile. Nu-ţi aduc nimic bun»."

În acel moment, tânărul călugăr de la Grigoriu a simţit un fior sfânt. A înţeles că era ceva minunat cu bătrânul său, ceva supranatural, nu din lumea aceasta. Duhul Sfânt Mângâietorul sălăşluia în el şi îi descoperea „lucruri neştiute şi tainice". Părintele Sofronie îl iubea şi îl respecta pe bătrânul său, dar de acum, devotamentul său a crescut extraordinar de mult. Harul Sfântului Duh locuia, se mişca şi lucra în chip vădit în părintele Atanasie.

Mult mai târziu, când părintele Atanasie se pregătea pentru călătoria sa la cer, părintele Sofronie a primit o rază de lumină asemănătoare de la mintea de-Dumnezeu-purtătoare a cuviosului bătrân. A vizitat infirmeria mănăstirii unde locuia bătrânul, îngrijit de un infirmier, părintele Artemie. Lângă patul său a văzut diferite obiecte personale. Printre ele, a observat un ceas deşteptător care, atunci când suna, cânta o melodie. Cuviosul voia să împartă aceste lucruri fraţilor mănăstirii, ca binecuvântare. Părintele Sofronie a fost

captivat de ceasul deşteptător şi s-a gândit: „Ce bine ar fi dacă mi l-ar da mie!"

Înainte însă de a-şi termina gândul, părintele Atanasie s-a întors către el, zicând foarte natural:

„Să nu te gândeşti la aşa ceva. Am promis ceasul părintelui Artemie".

5. CLARVIZIUNE

Părintele Sofronie n-a fost singurul care a avut experienţa personală a clarviziunii părintelui Atanasie. Următoarele povestiri subliniază încă şi mai mult puterea duhovnicească a acestui om sfânt.

Râvna înflăcăratului profet Ilie din Vechiul Testament [„Cu râvnă am râvnit pentru Domnul Savaot", *III Regi* 19, 14] se poate vedea adeseori la monahii Sfântului Munte. În momente critice din trecut, când credinţa şi tradiţia Ortodoxiei au fost serios ameninţate, Muntele Athos a ridicat luptători, mărturisitori şi martiri. Trebuie să spunem totuşi că au fost şi cazuri în care zelul unor călugări din Sfântul Munte, amestecat probabil cu ignoranţă, fanatism şi lipsă de discernământ, a făcut mult rău atât unor persoane individuale, cât şi unor comunităţi. Scriptura porunceşte: „Să nu te abaţi nici la dreapta, nici la stânga, ca să izbândeşti în căile tale" (*Iosua* 1, 7-8). Părintele E., călugăr la Grigoriu, amăgit de acest zel neîntemeiat, s-a hotărât să-şi părăsească mănăstirea. Motivele sale erau legate de problema calendarului, de vizita unui anume episcop şi de Liturghia săvârşită de acesta în mănăstire. Noaptea, fără să ştie cineva, şi-a strâns lucrurile, a coborât pe fereastră cu ajutorul unei frânghii şi a ajuns în afara zidurilor mănăstirii. Dar şi-a dat seama că uitase ceva important în chilie: cartea de rugăciuni, de care avea foarte mare nevoie. S-a ascuns deci în tufişurile de deasupra curţii exterioare a mănăstirii şi a aşteptat ca în zori să se deschidă poarta. Trebuia să ia acea carte cu orice preţ.

Poarta s-a deschis la timpul potrivit şi câţiva dintre părinţi au ieşit la lucru. Părintele E. i-a văzut pe toţi, dar el n-a fost văzut de nimeni. După puţin timp, a ieşit şi egumenul. Încet şi ferm, acesta mergea spre curtea exterioară. A ajuns chiar în punctul de sub locul unde era ascuns părintele E., s-a oprit, s-a întors în direcţia lui şi, cu o voce uşor ridicată, s-a adresat călugărului ascuns: „Părintele E., coboară repede! Vino jos!"

Părintele E a amuţit. Încurcat, zăpăcit şi ruşinat, a coborât, neopunându-se în nici un fel. A înţeles că s-a petrecut ceva supranatural cu preacuviosul bătrân, şi s-a întors în chilia sa, pocăindu-se.

* * *

Clarviziunea părintelui Atanasie se manifesta la timpul potrivit. Dumnezeu ştie în ce moment, pentru cine anume şi în ce împrejurări să intervină şi să-Şi trimită slujitorilor Săi purtători de Duh lucrarea harului. În fiecare caz în parte există un obiectiv concret, care poate fi, printre altele, încurajarea morală a nevoitorului, întărirea credinţei lui, aprinderea dorului său dumnezeiesc. Acest lucru e vădit şi în următoarele două întâmplări.

Un tânăr student la medicină, pe numele său Panayotis Mihas, ajuns ulterior arhimandritul şi egumenul Visarion, şi-a părăsit rudele, studiile şi lumea şi şi-a îndreptat corabia sufletului său către limanul Muntelui Athos. Mai exact, a ajuns la mănăstirea Grigoriu. Curând, el urca poteca pietruită şi se apropia de poarta mănăstirii. În faţa lui a apărut un călugăr venerabil şi demn, care şi-a fixat privirea asupra sa.

Tânărul nu ştia, bineînţeles, că acesta era egumenul Atanasie; nu-l întâlnise niciodată aşadar nici nu vorbise cu el vreodată. Pe când tânărul se apropia, părintele Atanasie, de parcă l-ar fi cunoscut de ani de zile, l-a salutat din inimă: „Bine ai venit, Panayotis! Bine ai venit în mănăstirea noastră, copilul meu. Te aştept de multă vreme. E bine că ai venit!"

Tânărul Panayotis nu mai întâlnise niciodată în viaţa lui un profet şi era adânc impresionat de acest eveniment. Întreaga lui fiinţă s-a cutremurat de o sfântă emoţie. Toate viziunile înalte pe care şi le făcuse despre monahism le vedea vii în faţa lui. Orice slăbiciune legată de părăsirea lumii pe care vrăjmaşul i-ar fi putut-o insufla era înlocuită de pace şi de bucurie duhovnicească. Cu un semn supranatural, Dumnezeu l-a asigurat pe Panayotis despre justeţea deciziei sale. Era bucuros că schimbase viaţa stricată a lumii cu viaţa nestricăcioasă şi luminată a unui monah.

* * *

Un cuvios din Kerasia (regiunea de sub vârful Athosului şi de deasupra Kavsokalyviei) şi-a trimis ucenicul, pe părintele Simeon, la mănăstirea Grigoriu, ca să ia un număr de prescuri, de care aveau nevoie pentru dumnezeiasca Liturghie.

Bătrânul nu bănuia că ar fi şi alt motiv pentru a-l trimite acolo. Dumnezeu însă plănuia să facă ucenicului bătrânului o binecuvântată surpriză: să-i deschidă o fereastră din lumea harului dumnezeiesc, să-l înveţe că sacrificiile vieţii monahale sunt răsplătite cu daruri cereşti.

Urcând dinspre liman la mănăstire, părintele Simeon se gândea la ce are de făcut. Mai întâi trebuia să-l găsească pe egumen şi să-i spună de ce anume a fost trimis, apoi, cu binecuvântarea egumenului, trebuia să-l găsească pe călugărul care făcea prescurile şi care urma să-i dea cantitatea cuvenită. Aşa gândea el că se va întâmpla, dar lucrurile nu s-au petrecut aşa.

În faţa porţii mănăstirii, călugărul din Kerasia l-a văzut pe egumen. Acesta ţinea ceva în mâini. Oprindu-l, i-a zis: „Ia astea, copilul meu. Sunt prescurile după care te-a trimis bătrânul tău".

Părintele Simeon a rămas fără glas! El atingea impalpabilul. A înţeles că Athosul încă hrănea oameni sfinţi, plini de lumină dumnezeiască. Pe când se întorcea la bătrânul său, întreaga lui lume sufletească a suferit o schimbare mistică fără precedent. Această întâmplare era o pagină de aur în cartea vieţii sale. De fiecare dată o povestea cu vădită bucurie şi entuziasm.

* * *

În dimineaţa de 8 mai 1930, înainte de dumnezeiasca Liturghie, egumenul de la Grigoriu conversa cu un bărbat de 28 de ani, proaspăt sosit, marinar din Pireu. O dorinţă spirituală puternică îl adusese la Sfântul Munte. El i-a povestit bătrânului întreaga sa viaţă şi l-a rugat să-l primească monah.

...Au trecut patruzeci şi cinci de ani. Marinarul din Pireu devenise călugăr la Grigoriu. Mai târziu, pentru a-i pune talentele în valoare, a fost transferat la o mănăstire din apropiere. Astăzi are 73 de ani, şi imaginea sfântă a părintelui Atanasie nu i se poate şterge deloc din minte. Îşi aminteşte, cu amănunte chiar, prima lor conversaţie. Tot ceea ce cuviosul bătrân i-a spus atunci despre caracterul şi mentalitatea sa, despre dificultăţile pe care avea să le întâmpine în călugărie şi despre viitoarea sa evoluţie avea să se întâmple aievea. Părintele Atanasie îi spusese: „Voi, pescarii, marinarii, sunteţi obişnuiţi cu o viaţă liberă şi aveţi unele dificultăţi în adaptarea la viaţa riguroasă de mănăstire".

6. O INIMĂ MILOSTIVĂ

„O inimă milostivă, scrie înţeleptul avvă Isaac Sirul, arde de dragoste pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări şi animale, pentru demoni, pentru orice făptură. Iar prin aducerea-aminte şi vederea lor, ochii celui milostiv varsă mulţime de lacrimi, din puternica şi neclintita milă care îi strânge inima, şi, din marea sa compasiune, inima îi este smerită şi nu poate suferi să audă sau să vadă vreun rău şi nici cea mai mică durere în zidire" (*Cuvântul* 81).

„O inimă care arde pentru întreaga zidire!" Este un mare cuvânt. Cine poate să-l realizeze? Cine poate să ajungă la o asemenea culme a milei, încât să simtă compasiune chiar şi pentru demoni? Însă părintelui Atanasie aceste piscuri atât de cu anevoie de urcat nu-i erau necunoscute. Plămânii sufletului său respirau adânc din cerul dumnezeiesc al raiului. Firea lui sensibilă era plină de o dragoste rar întâlnită pentru toate făpturile. Sunt multe întâmplări în viaţa sa care arată limpede acest lucru şi care ne aduc în minte fapte asemănătoare din vieţile marilor sfinţi monahi. Ele ne amintesc îndeosebi de renumitul pustnic din Elikon, Sfântul Luca (secolul al X-lea), cel care hrănea păsări, îngrijea şerpi, apăra căprioarele de vânători, îmblânzea animale sălbatice, se împrietenea cu reptile otrăvitoare şi îmbrăţişa cu dragoste toată zidirea.

În partea sud-estică a mănăstirii Grigoriu, o căprioară alerga ca vijelia în jos, spre ţărmul stâncos, îngrozită de moarte. Nişte mireni care lucrau în mănăstire o descoperiseră mai sus, pe munte, şi o urmăreau nebuneşte, cu arme şi câini. O încercuiseră, şi ea nu putea fugi decât în jos; bietul animal s-a năpustit spre mare, a sărit în apă şi, înotând, s-a îndepărtat de ţărm. Însă vânătorii n-au pierdut vremea, ci au

alergat repede la debarcader, au dezlegat o barcă cu vâsle şi au început să vâslească spre căprioară. Au prins-o, chiar dacă aceasta reuşise să înoate doi kilometri în larg. De abia aşteptau să revină la ţărm, s-o taie, s-o frigă şi să-i mănânce gustoasa carne.

Părintele Atanasie a fost repede informat despre cele întâmplate. Numaidecât a lăsat la o parte tot lucrul său, de parcă ceva grav s-ar fi petrecut, şi a alergat spre debarcader. De ce toată această grabă şi îngrijorare extraordinară? Nu din alt motiv decât pentru a ajunge la timp ca să cruţe viaţa animalului captiv şi să-i redea libertatea. Aceasta înseamnă „o inimă care arde pentru întreaga zidire".

Să lăsăm acum căprioara – un animal blând şi preţuit – şi să trecem la vulpi. Era el tot atât de preocupat şi pentru ele?

În faţa mănăstirii, pe latura dinspre Simonopetra, se află viile mănăstirii. Acolo era prezent întotdeauna părintele Ioanichie. El avea ascultarea de „vier" şi avea mare grijă să-şi facă bine datoria. Printre altele, trebuia să păzească via de duşmanii care se ascundeau în tufişurile înconjurătoare. Chiar şi Scripturile îi menţionează pe aceşti dăunători: „Prindeţi puii de vulpe care strică via" (*Cântarea Cântărilor* 2, 15).

Călugărul, care era un om destoinic şi voinic, a luat măsuri serioase şi eficiente împotriva vicleanului său duşman, vulpile. Punea curse de fier speciale şi le prindea, apoi le omora şi le jupuia. Făcea toate acestea cu conştiinţa împăcată, crezând că-şi face datoria în toate.

Cuviosul nu ştia nimic despre isprăvile ucenicului său. Îndată ce a aflat, sufletul lui a avut o puternică reacţie contrară. Nu putea accepta nici măcar gândul unor măsuri atât de aspre. Ce lucru îngrozitor – să omori un animal prins în cursă! Să-l omori şi să-l jupoi! Ce oribil! Iar cel ce făcea aceasta era un monah purtător de schimă îngerească! Lucrul

nu putea continua. Nu putea suporta în nici un fel această nearmonie. Prin urmare, l-a chemat pe vier să-i dea nişte sfaturi potrivite.

„Copilul meu, a zis, trebuie să te gândeşti la alt mod de a te ocupa de vulpi. Agaţă cutii de conserve de jur împrejur şi loveşte-le sau orice altceva doreşti. Nu mai folosi curse. Călugării nu au voie să folosească asemenea metode crude, asemenea torturi."

Să lăsăm acum vulpile şi să trecem la altfel de animale. Aici vom descoperi ceva paradoxal în judecata sfinţilor. Judecata obişnuită cere ca un animal sălbatic periculos să fie exterminat, dar sfinţii gândesc altfel.

Din când în când, părintele Atanasie făcea vizite la Vultista, un metoc al mănăstirii Grigoriu. Acesta se află într-un loc minunat! Este aşezat pe un promontoriu înalt, din care ochiul poate vedea câmpia Tessaliei şi apele strălucitoare ale râurilor Axios şi Aliakmonos.

„Cuvioase, i-au spus muncitorii de la metoc într-una dintre vizite, avem o surpriză pentru Sfinţia ta. Vrem să-ţi arătăm o imagine rară."

„Ce surpriză este asta?"

„Ei bine, am găsit doi pui de lup în pădure. Ne-am gândit să nu-i omorâm imediat, ca să ţi-i arătăm şi sfinţiei tale."

Şi, după puţin timp, cuviosul bătrân privea cele două animale sălbatice. Într-adevăr, nu mai văzuse aşa ceva până atunci. A examinat cu atenţie forma frumoasă a trupului lor, picioarele lungi, gâtul, botul, urechile ciulite... Puii de lup erau înspăimântaţi în aceste împrejurări ciudate pentru ei. Cuviosul simţea o mare compasiune şi dragoste pentru ei. Îi părea rău de ei şi a început să-i mângâie. Se gândea cum suferă mama lor. Până la urmă, le-a spus muncitorilor ceva la care nu se aşteptau: „Ascultaţi! Să nu-i omorâţi sau să le fa-

ceţi ceva. Lăsaţi-i să se întoarcă la vizuina lor. Mama lor este necăjită şi îi caută".

* * *

Afecţiunea pe care părintele Atanasie o arăta animalelor sălbatice era răsplătită. Acestea erau supuse şi blânde cu el şi chiar îl ascultau, după cum vom vedea în povestirea următoare.

În cimitirul mănăstirii, pe care părintele Atanasie îl vizita des, stătea la pândă un şarpe mare. Nu după mult timp, între ei s-a înfiripat o prietenie. Nici unul nu era deranjat de prezenţa celuilalt. Acest lucru nu era valabil însă pentru ceilalţi monahi, cum era ierodiaconul Pahomie, care trebuia să meargă din când în când în cimitir, ca să aprindă candelele. Era fricos din fire, şi ori de câte ori vedea şarpele, nu numai că se speria, dar fugea încotro vedea cu ochii. Era într-adevăr vrednic de milă.

Când i-a spus părintelui Atanasie despre starea lui nefericită, cuviosul bătrân l-a mângâiat şi l-a liniştit, asigurându-l că nedorita reptilă va pleca în curând din cimitir, pentru totdeauna.

Şi, într-adevăr, s-a întâmplat precum a zis. Spre marea lui bucurie, părintele Pahomie n-a mai văzut şarpele niciodată. Doar o îndoială, o întrebare fără răspuns i-a rămas în minte: prin ce mijloc a alungat bătrânul şarpele? I-a poruncit să plece? A citit vreo slujbă? S-a rugat? Nimeni nu ştia. Era destul că pierise, deşi nimeni nu ştia cum şi de ce.

Legătura intimă dintre sfinţi şi făpturi – chiar fiare sălbatice şi reptile – subliniază un mare adevăr, şi anume faptul că în sufletele lor se află Făcătorul lor. Când există legături de dragoste între suflet şi Făcător, ele există şi cu făpturile Lui. „Cele dintâi sunt o dovadă pentru cele din urmă", cum ar spune sfântul autor al *Scării*.

7. RENUMELE

De pe vremea când era simplu monah, părintele Atanasie era renumit în întreg Sfântul Munte. Când s-a urcat pe scaunul de egumen, lumina lui a strălucit încă şi mai mult.

Mulţi oameni vizitau mănăstirea Grigoriu numai ca să-l întâlnească. Unii căutau îndrumare duhovnicească, alţii veneau pentru spovedanie. Nu numai monahi de la Muntele Athos veneau să se spovedească la el, ci şi mulţi clerici şi mireni din lume. Până la moarte, a împrospătat şi a spălat nenumărate suflete în baia pocăinţei. Atât de mulţi oameni veneau la el pentru spovedanie, încât mănăstirea a fost nevoită să ia măsuri pentru a-i proteja puţin liniştea.

Persoane cu poziţii înalte în Biserică şi stat îl aveau la mare cinste. Arhiepiscopul Atenei, Hrisostom Papadopulos, deşi nu l-a întâlnit niciodată personal pe părintele Atanasie, îl respecta foarte mult şi nu pierdea ocazia să-i trimită salutări, iar George II, când a vizitat Sfântul Munte, a stat două sau trei zile la mănăstirea Grigoriu. Aici l-a cunoscut pe părintele Atanasie şi a fost impresionat de statura lui duhovnicească. Se spune nu numai că au stat de vorbă ore în şir, ci regele chiar s-a spovedit la el. Adâncul respect al regelui pentru cuviosul bătrân e dovedit de următoarea întâmplare.

Atunci când Dionisie a fost ales mitropolit de Ierissos şi al Sfântului Munte, şi-a făcut jurământul sfinţirii în faţa regelui George. Apoi regele i-a zis: „Când te duci la dieceza sfinţiei tale, nu uita să treci pe la mănăstirea Grigoriu din Sfântul Munte, ca să-l cunoşti pe ieromonahul Atanasie – sărută-i mâna din partea mea. Pentru mine, nimeni nu e ca el. Este un bărbat venerabil, plin de demnitate sfântă şi smerenie".

Mitropolitul Dionisie, un fiu duhovnicesc al Sfântului Munte, a vizitat, într-adevăr, mănăstirea Grigoriu şi a întrebat de părintele Atanasie (care renunţase la egumenat). Cu

mare evlavie i-a luat mâna şi a sărutat-o, transmiţând salutul regelui. Părintele Atanasie a avut şi el grijă să sărute mâinile mitropolitului, cu smerenia unui simplu credincios.

Când părintele Atanasie îmbătrânise, exarhatul patriarhal, ce trecea pe la mănăstirea Grigoriu, a cerut cu insistenţă să-l vadă. La intervenţia cuviosului Visarion, cuviosul bătrân a ieşit din chilia sa. Episcopii au alergat să-i sărute mâna, exprimându-şi adâncul lor respect faţă de el. Şeful exarhatului, mitropolitul de Heliopolis, a început să-l elogieze:

„Am auzit atât de multe despre Sfinţia ta şi doream să te vedem. Suntem atât de fericiţi... Eşti un om sfânt. Binecuvântează-ne..."

În timpul acestui adevărat potop de laude, părintele Atanasie şedea în tăcere, cu mâinile încrucişate. Singurele cuvinte care au ieşit, în cele din urmă, de pe buzele lui au fost: „Sunt nevrednic". Cu aceasta a făcut o plecăciune în faţa lor, şi-a luat rămas-bun şi s-a retras în chilia sa.

V

Un apus strălucitor

1. ÎN LINIŞTEA CHILIEI

O dată cu trecerea anilor, părintele Atanasie a devenit din ce în ce mai interiorizat şi mai plin de căinţă. Aşa de mare era căinţa lui, încât vărsa lacrimi la simpla pomenire a numelui lui Hristos sau a vreunei întâmplări din viaţa Lui pământească. Nevoinţele sale lăuntrice erau înălţate în cel mai înalt grad. Evita în mod sistematic să comunice cu vizitatorii şi îşi silea buzele să stea închise, ca să nu piardă comoara tăcerii.

Cel a cărui dragoste pentru Dumnezeu depăşeşte limitele obişnuite are absolută nevoie de un loc liniştit în care să I se poată închina neîncetat. Pentru părintele Atanasie, acest loc era chilia sa. Eliberat acum de răspunderea egumeniei, putea să pescuiască perlele dumnezeieşti în marea de linişte dată lui de Dumnezeu.

Cu excepţia timpului petrecut la slujbele din biserică şi la trapeză, se afla întotdeauna în chilia sa. Când vremea permitea, vizita însă alte două locuri dragi lui. În zori, mergea spre răsărit, într-o grădină în care se găsea o mică peşteră formată din două stânci şi înconjurată de măslini. În faţa ei se întindea Marea Egee; o sută de metri mai jos, valurile loveau neîncetat ţărmul stâncos. După-amiaza, mergea spre

miazănoapte, într-o mare râpă de deasupra limanului, unde își făcuse un scaun dintr-o scândură așezată pe două pietre. În aceste două locuri a trăit multe clipe sfinte.

Dar mai cu seamă chilia sa era arena în care avea să dea ultima luptă a războiului său duhovnicesc. Aici medita la moarte și la deșertăciunea acestei vieți. Aici va face ultimele sale urcușuri duhovnicești.

Toți cei care treceau pe lângă chilia sa simțeau că preacuviosul bătrân vorbește cu Dumnezeu. Niciodată rugăciunea nu-i era de ajuns. Studia și textele sfinte, dar pe primul loc era rugăciunea. Își înălța mintea foarte sus și experia frumusețea lumii duhovnicești. Sufletul lui era înconjurat de „neprihănitele puteri ascunse în Dumnezeu și strălucind de o frumusețe mai presus de minte“ (Dionisie Areopagitul). Dobândise „dulceața chiliei“ despre care vorbesc Părinții. Văzându-l, orice om cu discernământ își dădea seama că are în fața lui un om răpit cu totul în lumea lui Dumnezeu.

* * *

Fiecare monah e obligat să facă în fiecare zi un anumit număr de rugăciuni și de închinăciuni cu mătăniile. E ceea ce se numește „pravila“ sa. Părintele Atanasie, care se dedica atât de mult rugăciunii, depășea limitele obișnuite în privința pravilei. Timp de trei ani a depășit pravila prescrisă.

„Pot merge la culcare mai târziu. De ce să nu fac puțin mai mult acum, dacă pot?“, zicea el.

Dragostea și evlavia sa față de Născătoarea de Dumnezeu erau fără margini. Refrenul „Bucură-te“, din Imnul Acatist, răsuna din chilia sa în fiecare zi. Icoana ei, care împodobea sărăcăcioasa lui chilie, era obiectul permanent al venerației și al sărutărilor sale. Pe Pruncul Iisus Îl săruta pe picioare, iar pe Născătoarea de Dumnezeu pe mână. Astăzi, cei ce vizitează chilia părintelui Atanasie pot vedea nenumăratele urme ale sărutărilor sale pe icoană.

El avea legături sfinte şi cu alte icoane ale Născătoarei de Dumnezeu. Într-unul dintre caietele sale a scris următoarele rânduri: „În scumpa noastră mănăstire, în timpul slujbelor, stau în fața dulcii icoane a Născătoarei de Dumnezeu de pe iconostas, care arată de parcă ar fi vie. Numai glasul îi lipseşte. Dulcea, dar serioasa ei privire te însoțeşte pretutindeni. O, ce desfătare simt când contemplu sfânta ei icoană! Mi se pare că o am în fața mea chiar pe Născătoarea de Dumnezeu".

Dădea aşa de mare importanță Acatistului, încât nu voia să tundă în călugărie pe nimeni dacă nu-l ştia pe dinafară. În caietele sale copiase din cărți duhovniceşti pasaje care lăudau măreția Imnului Acatist. Citām câteva:

„...Obişnuieşte-te să citeşti cu un devotament total acatistul ei şi vei vedea, în timp, cât har vei primi: un lucru pe care, zic ție, nu l-ai gustat încă. Dar «gustă şi vezi!» Nu te aştepta să vezi aceasta de la început, pentru că vița nu face struguri de îndată ce este sădită. Cu timpul însă, vei strânge struguri foarte dulci şi copți".

„Bate neîncetat la poarta milostivirii şi a dragostei ei materne cu bătaia neîncetată a acatistului şi a imnurilor ei de laudă... şi vei afla ajutor şi ocrotire nu numai în această viață trecătoare, ci şi în ceasul morții tale."

Cu adevărat, chilia sa devenise un adevărat rai. Când părinții băteau la uşa lui cu vreo treabă, iar el le deschidea, îi vedeau fața acoperită de lacrimi şi strălucind de bucurie duhovnicească. Dacă i se spunea că sunt vizitatori ce doresc să-l vadă, încerca să-i evite. Viața liniştită şi tăcută a chiliei sale îi era mai dragă. Putea spune, împreună cu Sfântul Simeon Noul Teolog, în ale sale *Imnuri ale Iubirii Dumnezeieşti*:

M-ai mulțumit cu chilia în care am fost închis
în singurătate.

M-ai eliberat ca să fiu cu Dumnezeu, singurul Iubitor de oameni.
Nimeni nu mi-a bătut la uşă, nimeni nu mi-a grăit.

2. MILOSTENII DUHOVNICEŞTI

Autorul acestei cărţi a avut minunata binecuvântare de la Dumnezeu de a-l cunoaşte pe părintele Atanasie cu trei ani înainte de moarte. Vizitasem schitul Sfânta Ana şi, la întoarcere, am trecut pe la mănăstirea Grigoriu şi am întrebat de părintele Atanasie. După multe rugăminţi, a acceptat să mă vadă. Când l-am văzut, mărturisesc că am rămas înmărmurit de strălucirea feţei sale. Am văzut un om sfânt, ce părea să nu mai aparţină timpului nostru: înalt, subţire, cu părul alb, dar cu o faţă de copil. M-a salutat şi mi-a vorbit cu multă dragoste. Maturitatea sa duhovnicească era evidentă. Am stat împreună douăzeci de minute. În tot acest timp, după obiceiul său, şi-a ţinut ochii în jos. Nu-mi amintesc să se fi uitat la mine mai mult de două, trei ori.

„Cuvioase, am zis eu, spune-mi, te rog, un cuvânt, căci sunt un proaspăt cleric vieţuind în lume şi am atât de multe nevoi duhovniceşti."

„Sunt aici, la Sfântul Munte, bărbaţi cu multă virtute şi înţelepciune duhovnicească. Dacă mergi la ei, te vei folosi mult", a răspuns el.

„Care sunt, cuvioase, cei care crezi că mă pot ajuta?", l-am întrebat.

„Dacă mergi la schitul Sfânta Ana şi la Katunakia, caută-l pe părintele Daniil. E un om foarte cult şi are o ucenicie de mulţi ani. Vei primi multe de la el", a răspuns.

Atât din smerenie, cât şi din dragostea de singurătate, părintele Atanasie obişnuia în ultimii săi ani să recomande pe

alţi părinţi aleşi din Sfântul Munte celor aflaţi în căutare de sfaturi şi spovedanie.

„Cuvioase, am zis, vin chiar de la schitul Sfânta Ana şi mă întorc în lume. De aceea aş vrea să primesc ceva de la Sfinţia ta, ca milostenie duhovnicească."

La aceste cuvinte ale mele a tăcut o clipă, apoi, cu o voce plină de bunătate şi dulceaţă, a zis: „Dacă Dumnezeu te-a învrednicit să devii preot, ai grijă să participi la Sfânta Liturghie cu tot sufletul. În timpul când preotul slujeşte Liturghia, el trebuie să simtă o candelă arzând înăuntrul lui. Trebuie să ţină această candelă nestinsă, până la următoarea Liturghie. De la prima până la ultima Liturghie preotul trebuie să-şi ţină candela aprinsă. Şi ai grijă: după Liturghie, retrage-te undeva şi trăieşte în linişte ceea ce ţi s-a dat. Evită să vorbeşti - şi să nu râzi niciodată – după dumnezeiasca Liturghie".

Aici, a încheiat discuţia. S-a ridicat şi şi-a luat un călduros rămas-bun. După ce i-am sărutat mâna, ne-am despărţit.

„Hristos să te ocrotească", au fost ultimele lui cuvinte.

Mă consider norocos că am avut această întâlnire cerească şi am primit acest sfat nepreţuit.

* * *

Când părintele Atanasie era întrebat despre valoarea vieţii monahale, răspundea: „Viaţa monahală este cel mai mare dar pe care l-a dăruit Dumnezeu omului".

* * *

Unuia care se plângea de durere şi boală, i-a spus: „O dată cu boala te vizitează Hristos, copilul meu".

* * *

Avea din belşug virtutea milosteniei. Urmaşului său în scaunul de egumen i-a dat următorul sfat: „Egumenul tre-

buie să fie foarte milostiv, ca Sfântul Nicolae, şi să-i ajute pe toţi cei care vin la mănăstire după ajutor. Dumnezeu nu lasă pe nimeni şi se îngrijeşte ca nimic să nu lipsească".

* * *

Sufletul lui iubea foarte mult duhul nerăutăţii şi al smereniei, şi făcea eforturi deosebite ca să-l insufle şi ucenicilor săi. S-a făcut chiar poet şi le dădea să citească versuri închinate sfintei smerenii. Un călugăr de la metocul Vultista al mănăstirii a primit următoarea poezie.

Dulce, mai dulce decât toate
E să fii smerit şi blând.

Când cineva mă supără,
De ce l-aş ocărî?
Oare furia lui va înceta
Dacă-l blestem şi eu?

Dacă supărarea îl stăpâneşte,
Iar eu îi răspund cu bunăvoinţă,
Prin groaznica sa sălbăticie
Eu sunt umilit

În ceasul mâniei pătimaşe
Îmi voi păstra pacea.
Nebunia se va răci şi va trece
Dacă o fac să se sfârşească cu mine.

După aceea, prin pace şi dulceaţă
Îl voi lovi pe cel nedrept,
Şi el mă va auzi mai bine
Decât dacă l-aş fi lovit cu mânie.

* * *

Unuia dintre fiii săi duhovniceşti, care renunţase la lucrurile acestei lumi şi plecase să se călugărească, i-a scris:

„...Sunt nespus de bucuros că ai sosit cu bine la limanul duhovnicesc al Născătoarei de Dumnezeu. Pentru a înainta în dumnezeiasca viață monahală, e nevoie să pui temelie bună. Temelia cea dintâi e exilul, şi pe aceasta ai pus-o deja...“ (14 mai 1931).

* * *

Următorul fragment este dintr-o scrisoare adresată unui tânăr om de ştiință, cu care părintele Atanasie avea o strânsă legătură frăţească:

„Frate în Hristos,

Mi s-a umplut inima de bucurie şi de încântare la vestea că ți-ai primit diploma.

Ceea ce te-aş sfătui, după puterea şi priceperea mea, este aceasta: păstrează în mintea ta nemincinoasele cuvinte ale Domnului: «Fără Mine nu puteți face nimic»“.

* * *

Următoarea observație – un alt extras dintr-o scrisoare – demonstrează o mare pătrundere psihologică:

„Copilul meu, boala ta nu pare naturală, luând în considerare faptul că doctorii au putut cu greu să te ajute. Eu cred că ai ceva ascuns în inima ta...“

* * *

Părintele Andrei, un tânăr călugăr de la Grigoriu, a slujit un timp la metocul Vultista. De nevoie, comunicarea duhovnicească cu bătrânul său trebuia să se facă prin corespondență. Ucenicul îşi scria problemele, iar bătrânul îi trimitea sfaturi tămăduitoare.

„Copilul meu – îi spunea el într-o scrisoare –, învață să dobândeşti în viața ta demnitate, simplitate, înțelegere, ru-

găciune neîncetată, bărbăţie, dragoste neprefăcută, înţelepciune, bună-cuviinţă. Fii milostiv, iubeşte-i pe săraci. Dobândeşte liniştea şi îndelunga-răbdare. Nu defăima şi nu râde de nimeni. Câştigă nerăutatea, modestia şi smerenia, pentru ca Dumnezeu să te slăvească în faţa îngerilor şi a sfinţilor."

Aici înţeleptul bătrân se exprima ca un alpinist veteran, indicând elevului său înălţimile sfinte pe care trebuie să le aibă drept scop în viaţă.

* * *

Părintele Teoclit de la Dionisiu îşi aminteşte cu drag de confesiunile duhovniceşti ale bătrânului: „Ce lucru minunat, părinte Teoclit, este să te scoli la miezul nopţii şi să începi slujba, rostind încet: «Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi...»."

„Când spunea aceste cuvinte – continua părintele Teoclit –, cu glasul şi faţa atât de expresive, dădea impresia că trăieşte într-o lume spirituală mai înaltă. Eliberat de remuşcări şi de sentimente de vinovăţie, se mişca în sfere mai înalte şi atrăgea şi pe interlocutorul său în ele."

3. DESCOPERIRI DUMNEZEIEŞTI

Viaţa unui monah se desfăşoară între temporal şi etern. El trăieşte de partea pământească a vieţii, dar gustă puţin şi raiul.

Călugărului care vieţuieşte consecvent potrivit voturilor date, nevoindu-se pe drumul ascezei şi suferind cu răbdare „arşiţa zilei şi gerul nopţii", Dumnezeu îi trimite, după cum ne asigură Părinţii, mângâieri dumnezeieşti şi bucurii cereşti. După cum scrie Sfântul Nichita Stithatul, pentru călu-

gărul „care ajunge la descoperiri şi vedenii dumnezeieşti şi devine cu totul iluminat şi înţelept, se măreşte şi osteneala luptei".

Sunt multe indicii că şi părintelui Atanasie Dumnezeu i-a dăruit aceste binecuvântări. Am amintit, de exemplu, despre modul în care stătea în Sfântul Altar.

Ceilalţi părinţi au izbutit să afle de la el că, uneori, când mintea îi era cufundată în rugăciune, auzea dulci psalmodii cereşti, care nu aveau nici o asemănare cu ceva pământesc.

La rugămintea insistentă a unor părinţi, a mărturisit odată că uneori vedea „felurite taine", dar nu le-a descoperit niciodată nimănui.

Odată, pe când era în catolicon [biserica mare], s-a învrednicit să vadă cu ochii lui pe ocrotitoarea mănăstirii, Sfânta Anastasia, pe care o respecta foarte mult. A văzut o tânără îmbrăcată ca o călugăriţă, având pe faţa ei o frumuseţe şi o demnitate negrăită.

Altă dată, în timpul unei priveghieri în biserică, părinţii l-au văzut părăsindu-şi strana şi căzând la podea, în adorare. Au fost surprinşi, căci nu era un moment al slujbei în care să se facă metanii. Când s-a ridicat, i-au văzut faţa schimbată. Ce se întâmplase? Nimeni n-a putut afla. Cuviosul bătrân a mărturisit despre aceasta abia spre sfârşitul vieţii, la insistentele întrebări şi rugăminţi ale egumenului Visarion.

„Copilul meu, fiindcă insişti, îţi voi spune. Nu ştiu dacă aveam ochii închişi sau deschişi, dar se făcea că văd pe Născătoarea de Dumnezeu, care este mai înaltă decât cerurile, plină de slavă şi de o neasemănată măreţie. Întreaga mea fiinţă s-a cutremurat în faţa acestei măreţii cereşti şi am căzut ca să mă închin ei."

Astfel, după mulţi ani, părinţii au aflat motivul purtării surprinzătoare a cuviosului bătrân la acea priveghere. După atâţia ani şi atâtea rugăminţi insistente! În acelaşi fel, ve-

dem din Sfânta Scriptură că Apostolul Pavel a mărturisit, abia după paisprezece ani de la acest eveniment, că a fost ridicat la al treilea cer.

Cei care povestesc fără reţinere vedeniile pe care, chipurile, le-au primit de la Dumnezeu, se află, negreşit, în amăgire.

4. „PE PATUL DURERII"

În 1949, cuviosul s-a îmbolnăvit grav şi a căzut la pat. Artrita care l-a chinuit în ultimii ani de viaţă a agravat mult starea sănătăţii lui. Îngrijoraţi, părinţii i-au propus să meargă la Tesalonic pentru tratament, dar el n-a fost de acord şi a suportat cu răbdare durerea chinuitoare. Seninătatea şi bunătatea nu i-au părăsit chipul niciodată. Vizitându-i des chilia, fraţii urmăreau cu îngrijorare evoluţia bolii.

Când se mai îmbolnăvise înainte, părintele Atanasie evitase ajutorul doctorilor şi al medicamentelor, cum ar fi chinina şi ventuzele, care se foloseau pe atunci. El privea boala de pe un plan mai înalt. N-a cerut niciodată să i se pregătească mâncare fără sare, ci mânca tot ce se servea la trapeză, cu toate că acest lucru îi înrăutăţea artrita. În locul doctorilor, regimului alimentar şi medicamentelor, a folosit rugăciunea şi deasa împărtăşanie.

S-a întâmplat ca primejdioasa sa boală să coincidă cu Postul Mare. Părinţii insistau să nu mai postească, deoarece era deja peste măsură de slăbit. N-a fost de acord. Tot ce a dorit a fost să i se dea des împărtăşania.

Starea lui nu se îmbunătăţea. Sosise ajunul sâmbetei Acatistului. Părintele Atanasie, care şi în timpul crizelor bolii sale nu înceta să se scoale în fiecare noapte pentru a cânta Acatistul Maicii Domnului, părea optimist. S-a pregătit de Sfânta Împărtăşanie.

„Mă voi ruga toată noaptea Maicii Domnului – le-a spus el părinţilor. Dimineaţă voi veni la Liturghie, voi primi Cuminecătura şi probabil voi muri. S-ar putea însă ca Pâinea Cerească să facă o minune."

Părinţii l-au dus în biserică, unde nu mai intrase de multă vreme. În momentul dumnezeieştii Împărtăşanii, l-au adus la Sfântul Potir şi s-a împărtăşit.

Speranţele nu l-au înşelat. Dumnezeiasca Euharistie i-a adus „bucurie, sănătate şi veselie". S-a însănătoşit şi şi-a reluat ritmul normal al vieţii. Pâinea Vieţii şi-a săvârşit minunea.

În 1951, părintele Atanasie a căzut din nou la pat. Simţea că-l părăsesc puterile şi a cerut să i se facă Sfântul Maslu. După săvârşirea acestei Sfinte Taine, s-a gândit să le dea părinţilor prezenţi un dar, ca o mică binecuvântare. I-a dat fiecăruia o parte din ce avea în chilie.

„Vă doresc un rai bun – le-a spus. Acolo este locuinţa noastră veşnică; aici suntem trecători."

Mai târziu, i-a dat egumenului o valiză plină de cărţi. A reţinut pentru sine doar *Scara* şi *Everghetinosul*. A mai păstrat şi un epitrahil, deoarece, în cazul în care puterile nu-l părăseau cu totul, voia încă să primească oamenii la spovedanie.

Dar vremea plecării sale nu sosise încă. Domnul i-a mai dat doi ani de viaţă.

„Slavă Domnului – au zis părinţii – că l-a mai lăsat puţin pe «Moşul» cu noi!"

5. UN SFÂRŞIT PAŞNIC

De multe ori părintele Atanasie a fost în pragul morţii, dar a fost salvat în ultimul moment. Acum însă drumul lui pe pământ lua sfârşit. În decembrie 1953, după ce a intrat în

al optzecilea an al vieţii, a fost din nou ţintuit la pat. N-a putut să meargă de Crăciun la biserică. Totul arăta că părăseşte acest pământ.

Ultimele lui zile au fost deosebit de sfinte. A refuzat orice fel de mâncare şi s-a hrănit numai cu Preacuratele Taine. Mintea şi inima îi erau cufundate în rugăciune. Uneori ridica mâinile şi binecuvânta, de parcă ar fi slujit dumnezeiasca Liturghie.

Două zile după Crăciun, cuviosul bătrân l-a rugat pe părintele Artemie (părintele infirmier, care avea grijă de călugării bătrâni) să-i adune pe fraţi în jurul lui. Voia să-şi ia rămas-bun de la ei pentru ultima dată, pentru că presimţea că sfârşitul îi este foarte aproape. În scurt timp s-au adunat toţi împreună. El era părintele lor duhovnicesc, bătrânul care a fost în viaţa lor ca un stâlp de lumină şi „o călăuză spre viaţa dumnezeiască, precum veşnic strălucitoarele stele pentru cârmaci“ (Sfântul Grigorie al Nyssei). De aceea feţele lor erau adânc îndurerate acum, când vedeau că pleacă din mijlocul lor.

„Cuvioase, a zis egumenul, cu vocea înecată de emoţie, dacă afli îndrăzneală la Dumnezeu, şi fără îndoială vei afla, nu ne uita.“

„Dacă aflu îndrăzneală, te voi avea în vedere atât pe tine, cât şi pe toţi părinţii, şi-mi voi aminti de voi.“

Atmosfera era încordată datorită emoţiei. Fiecare se străduia să-şi stăpânească tristeţea şi durerea.

„Acum să ne iertăm unii pe alţii“, a spus cuviosul bătrân din pat.

Toţi l-au sărutat şi şi-au luat rămas bun de la el.

„Binecuvântează-ne, cuvioase.“

„Un rai bun.“

„Să ne întâlnim în ceruri.“

A doua zi, în primele ore de după dumnezeiasca Liturghie, s-a simţit ceva mai bine. A putut să îngrijească singur de el. S-a sculat, s-a spălat şi s-a aranjat. Hainele pe care le-a dezbrăcat i le-a dat părintelui Artemie.

„Nu mai am nevoie de ele. Fă ce vrei cu ele."

Unul dintre călugării tineri, văzând că îi e mai bine, a profitat de ocazie să se spovedească şi să discute cu el probleme de-ale lui. A avut chiar curajul să-l întrebe: „Cuvioase, în ce fel ţi s-a arătat că sfârşitul îţi este aproape?"

„Copilul meu, plec în seara asta. Acesta este adevărul, dar nu mă întreba cum am aflat."

După-amiază l-a chemat pe egumen: „Peste câteva ore, înainte sau după Pavecerniţă, voi pleca. Ai grijă de fraţi, şi Fecioara nu te va părăsi niciodată. Du-te acum şi adu Preacuratele Taine ca să mă împărtăşeşti".

Apoi s-a adresat părintelui Andrei, călugărul care îi îmbrăca pe cei ce mureau.

„Părinte Andrei, nu trebuie să-mi schimbi hainele. M-am pregătit singur. Să mă laşi îmbrăcat aşa cum sunt."

Când egumenul s-a întors cu dumnezeiasca Euharistie, părintele Atanasie a început să murmure: „Cinei Tale celei de taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu..." Acestea au fost ultimele lui cuvinte. După Sfânta Împărtăşanie, s-a predat liniştii şi rugăciunii. Îşi ridica adeseori ochii în sus şi şoptea ceva. Şi-a ridicat şi mâinile de câteva ori şi a dat binecuvântarea preoţească.

...A venit seara. A început să tremure puternic şi s-a răcit. Se părea că marea clipă era aproape.

După Pavecerniţă, toţi părinţii s-au strâns în jurul lui. Cu lacrimi în ochi şi cu mătăniile în mâini, se rugau intens. Scena amintea de icoana ce înfăţişează adormirea Sfântului Efrem.

În acel moment, faţa îi era foarte paşnică şi luminoasă, strălucind ca ambra galbenă. Era preludiul fericirii cereşti. Nu putea să-şi mai ridice mâinile. Şi le-a încrucişat pe piept şi a închis ochii. În scurt timp, cu o seninătate şi o pace din altă lume, şi-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu.

Atât de liniştită a fost înălţarea sufletului său la cer, că nimeni nu şi-a dat seama de momentul plecării. Această moarte liniştită era pecetea şi confirmarea vieţii sale liniştite şi paşnice.

* * *

Moartea nu a şters imaginea lui din inima ucenicilor; dimpotrivă, a păstrat-o acolo, dorită şi luminoasă. De multe ori în visele lor, aceştia îi vor vedea cinstita şi neuitata sa faţă.

Unii l-au văzut strălucind într-o lumină minunată, alţii, într-un loc de cinste. Iar alţii l-au văzut liturghisind, în veşminte de slavă, într-o biserică măreaţă. De asemenea, a fost văzut venind cu putere, să scoată oamenii din situaţii grele. Acestea erau vise binecuvântate, daruri ale harului.

Cum puteau ei să uite asemenea imagini! Fericitul bătrân Atanasie era, fără îndoială, „îmbrăcat în aur şi împodobit cu pietre preţioase". Fie ca strălucirea „nestematelor" virtuţii şi ale harului său să conducă pe fiecare cititor al vieţii sale la biruinţe duhovniceşti ca ale sale.

3.

Calinic Isihastul

Dispreţuitor al celor de jos şi străin pe pământ,
Iubitor al celor de sus şi cetăţean al cerului!

anonim

I

Idealuri sfinte

1. ANII TINEREȚII

Părintele Calinic s-a născut la Atena, în anul 1853. Părinții săi erau oameni evlavioși, urmași ai unor ofițeri militari care au participat la revoluția din 1821.

Primii ani de viață și i-a petrecut în ceea ce erau pe atunci mahalalele Atenei, adâncindu-se în evlavia și tradiția creștină. Credința ortodoxă era o trăsătură caracteristică a oamenilor acelor vremuri, și puțini erau indiferenți față de Dumnezeu și față de Biserică.

Constantin Thiaspris – acesta era numele său în lume – era un copil vioi și inteligent, devotat Bisericii. Îi plăcea foarte mult să citească mai ales cărți creștine și nu pierdea niciodată prilejul de a participa la dumnezeieștile slujbe ale Bisericii. Participa adeseori la privegheri de toată noaptea, spre a se desfăta de bogăția lor duhovnicească. Tot ce auzea în predici și citea în cărți strângea în sufletul său din toată inima, desfătându-se cu adevărat în timpul privegherilor de un ospăț duhovnicesc.

Dar în sufletul său tineresc și neliniștit rămânea un gol pe care toate aceste lucruri nu-l puteau umple. Tânjea după ceva mai înalt, ceva mai puternic, un lucru pe care nu-l pu-

tea găsi în Atena. Dar nu ştia dacă această dorinţă nedefinită putea fi satisfăcută sau nu de o viaţă dedicată în întregime lui Dumnezeu.

În acest moment potrivit a făcut cunoştinţă cu o persoană care ştia ceva despre viaţa din Sfântul Munte. Astfel a aflat în amănunţime cum îşi duc părinţii de la Muntele Athos dumnezeiasca viaţă monahală. Apele sufletului său erau adânc tulburate. Neliniştit, s-a orientat spre Sfântul Munte, crezând că acolo va găsi ceea ce căuta.

Într-o zi a anului 1875, Costas rătăcea prin portul Pireu, examinând corăbiile ancorate la chei. Luase o hotărâre importantă, iar buzele sale murmurau: „Dumnezeul meu, dacă voia Ta este ca eu să merg să trăiesc la Sfântul Munte, arată-mi nava care mă va duce acolo".

Luându-le pe toate la rând, a întrebat despre rutele lor. Începuse să dispere de-a mai afla răspunsul dorit, când deodată faţa a început să i se lumineze. Exista o navă a cărei destinaţie era Athosul. L-a rugat fierbinte pe căpitan să-l ia, promiţând că o să ajute cu tot ce putea în timpul călătoriei. La început, căpitanul a refuzat, dar, până la urmă, a cedat insistentelor rugăminţi ale tânărului.

Costas şi-a luat rămas-bun de la Pireu. Plin de bucurie, i-a mulţumit lui Dumnezeu pentru pronia Sa: corabia căutată îi fusese arătată, iar călătoria dorită devenise realitate.

2. SPRE MĂNĂSTIREA IVIRON

Corabia mergea la mănăstirea Iviron, de unde trebuia să ridice o încărcătură de cherestea. Îi erau necesare câteva zile ca să ajungă acolo, deoarece, în acele vremuri, călătoriile erau încete şi nu fără probleme.

În timpul călătoriei, Costas a câştigat respectul tuturor celor de pe corabie prin comportarea sa. Dar atunci când cineva îl întreba, din curiozitate, despre scopul călătoriei sale, evita să răspundă. Vedeau în faţa lor un tânăr încântător, plăcut, energic şi relativ bine instruit (absolvise gimnaziul), şi nu puteau crede că un tânăr atât de chipeş s-ar închide într-o mănăstire din Sfântul Munte.

Dar curiozitatea şi întrebările tovarăşilor de călătorie nu l-au obosit atât de mult ca altceva. Şezând într-un colţ al vasului, era asaltat, iarăşi şi iarăşi, de valuri de gânduri. O ispită îl chinuia mult. Îi reveneau în minte pitoreasca Atenă, casa sa, părinţii săi, fraţii şi surorile sale şi cei dragi, de care se despărţise atât de nemilos şi care vor fi foarte supăraţi când îşi vor da seama că a plecat. În afară de asta, se gândea la multele dificultăţi care îl aşteptau acolo unde se ducea, printre oameni necunoscuţi, care trăiau în privaţiuni şi greutăţi. „Nu-ţi pare rău de tinereţea ta?“, îi spuneau gândurile, iarăşi şi iarăşi. „Unde vrei să o îngropi?“

Dar când a zărit de departe vârful Athosului, aceste gânduri au început să dispară, lăsând locul unui entuziasm care l-a copleşit. În scurt timp, una după alta, şi-au făcut apariţia mănăstirile risipite ici-acolo, la picioarele muntelui. Tot ce auzise şi îşi imaginase despre Sfântul Munte devenea realitate în faţa lui. Căinţa şi bucuria sa au atins punctul culminant când s-au apropiat de mănăstirea Iviron. Când corabia s-a apropiat de ţărm, Costas a mai zăbovit doar atât timp cât pentru a-i mulţumi căpitanului şi a sărit din corabie, alergând către mănăstire.

Citise despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, „Portăriţa“ [„Portaitissa“], ce se află la Iviron. Îngenunchind în faţa icoanei ei maiestuoase, i-a cerut ocrotirea în noua lui viaţă. Dat fiind devotamentul său, nu e de mirare că harul Preasfintei Stăpâne a venit în întâmpinarea lui.

3. ÎN PUSTIA KATUNAKIA

După ce a fost oaspete timp de trei zile în arhondaricul mănăstirii, Costas a început să se gândească unde va sta. Să stea acolo sau să plece altundeva? Când a aflat că mănăstirea este idioritmică – ceea ce l-a cam liniştit, fireşte –, s-a hotărât să caute un loc mai isihast.

I s-a spus că, dacă doreşte o viaţă isihastă, trebuie să meargă în pustia Katunakia. Faima asceţilor de acolo l-a uimit. Şi astfel, fără a mai pierde vremea, a ajuns în curând la schitul Sfânta Ana şi, mergând mai departe, a ajuns la Katunakia.

Katunakia este o zonă sălbatică şi stâncoasă, în partea de sud a Athosului. Împreună cu regiunile pustii învecinate, Kavsokalyvia, Sfântul Vasile, micul schit Sfânta Ana, Karulia, şi până la Vigla (ce constituie punctul extrem al peninsulei în Marea Egee), Katunakia cuprinde cea mai sfântă zonă a Sfântului Munte. Dacă ne imaginăm Sfântul Munte ca pe o biserică, atunci această zonă este Sfântul Altar.

Chiar şi astăzi, dacă cineva caută oameni care vieţuiesc cu putere pentru Dumnezeu şi au înaintat în sfinţenia vieţii, va găsi mulţi aici. Când tânărul Costas a sosit la Katunakia, la sfârşitul secolului trecut, aceste pământuri erau înţesate de crini „înflorind în pustie“.

Tânărul admirator al vieţii ascetice, în căutarea unui cuvios bătrân cu viaţă virtuoasă şi austeră, l-a găsit pe alesul isihast, ieromonahul Daniil.

II

Viața în pustie

1. PĂRINTELE DANIIL

În jurul anului 1870, părintele Daniil venise să practice viața ascetică în cea mai neprimitoare parte a Katunakiei, într-un loc situat nu cu mult mai sus decât marea. Cu multă trudă și sudoare, el a construit acolo o biserică, închinată Sfântului Gherasim cel Nou, și două cămăruțe. Își va petrece restul vieții sale aici, în chilia sa din pustie.

Părintele Daniil era din Zagora, de lângă muntele Pelion, și deținuse împovărătoarea și plina de griji funcție de egumen al mănăstirii Grigoriu. Acum însă se număra printre viețuitorii pustiei Katunakia și mulțumea lui Dumnezeu pentru refugiul liniștit pe care Acesta i-l dăduse.

Se dedicase cu tot sufletul vieții de liniștire, care „dă inimii urcuș spre Dumnezeu și, cu aripi de porumbel, aprinde dorul după liniștea dumnezeiască" (*Istoria călugărilor din Siria*).

Pașii tânărului Costas au fost îndrumați spre acest ales isihast – renumit ca părinte duhovnicesc virtuos – ca să-și poată preda sufletul în mâinile acestui bătrân ca în mâinile lui Dumnezeu.

Bătrânul Daniil nu putea crede că acest tânăr manierat și cu educație ateniană va putea îndura viața în pustie. De

aceea, fireşte, n-a consimţit numaidecât să-l primească drept ucenic. Însă Costas nu s-a lăsat. L-a rugat cu insistenţă să-l primească.

„Pune-mă la încercare, cuvioase, a spus, şi dacă nu eşti mulţumit de mine, goneşte-mă."

Chiar refuzându-l pe Costas, bătrânul s-a rugat şi a cerut luminare dumnezeiască. Aştepta ca Dumnezeu să dea de ştire inimii sale dacă acest băiat putea sau nu să îndure greaua cruce a vieţii pustniceşti. Până la urmă, s-a hotărât să-l primească sub călăuzirea şi ocrotirea sa duhovnicească.

2. DUHUL PUSTIEI

Oricine se află în chilia Sfântului Gherasim simte cu putere măreţia nepământească a pustiei. Marea e la mică distanţă sub picioare sale şi, pe vreme rea, se aude foarte limpede zgomotul valurilor ce izbesc stâncile malului abrupt.

Pante abrupte, atingând o înălţime de până la 100 de metri, se înalţă maiestuos deasupra „colibei"*. Ici, colo se pot distinge sihăstriile împrăştiate ale asceţilor care, de dragul ascezei, după cuvântul lui Hristos, „s-au depărtat şi s-au sălăşluit în pustie". Puţin mai sus, au vieţuit în asceză cuvioşii bătrâni Daniil, Gherasim şi părintele Ignatie, toţi renumiţi pentru virtutea şi înţelepciunea lor.

Lângă chilie se află o scobitură în stâncă, folosită acum pentru depozitarea lemnelor; dacă o cercetezi mai îndeaproape, descoperi patru sau cinci trepte ce coboară la o peşteră destul de spaţioasă, care, după toate semnele, este un străvechi „asketerion" (un loc unde se nevoiesc asceţii). Ce

* O „colibă" este o locuinţă pentru un număr limitat de călugări aflaţi sub ascultarea unui bătrân, având o mică proprietate şi o biserică.

sentimente te cuprind când te gândeşti că eşti înconjurat de nevoitori atât de vechi!

Ridicându-ţi privirea spre nord-est, vezi în depărtare vârful Athosului, în întreaga sa măreţie. Maiestuosul vârf, vasta întindere a Mării Egee, stâncile crestate, sihăstriile risipite, tufărişul spinos... toate acestea creează o atmosferă întărită şi adâncită de o linişte absolută, netulburată.

Vrăjit de peisaj şi rămânând alături de experimentatul şi învăţatul bătrân Daniil, tânărul nostru, ce se lepădase de lucrurile acestei lumi, se simţea cel mai fericit dintre tineri. Când privea la veteranul în cele duhovniceşti, bătrânul său încărunţit, plângea de bucurie şi zdrobire a inimii. Era gata să se supună întru totul sfaturilor bătrânului.

3. PRIVAŢIUNI ŞI DIFICULTĂŢI

„Costas, copilul meu, aici mâncăm doar o dată pe zi şi fără ulei. Mâncăm cu ulei numai sâmbăta şi duminica şi la praznice. Ne rugăm aproape toată noaptea, dormim puţin, iar peste zi trebuie să ne facem lucrul de mână ca să ne câştigăm pâinea."

„Binecuvântează, cuvioase părinte. Aceasta este viaţa pe care o doresc. Dacă aş fi dorit alt fel de viaţă, aş fi ales o mănăstire de obşte sau un schit."

„Costas, aici nu avem nici măcar un izvor. Apa strânsă în rezervoarele noastre trebuie folosită cu multă grijă. În mijlocul acestor stânci e cu neputinţă să avem o grădină, aşa că nu gustăm nici fructe, nici legume. Ne hrănim cu puţine verdeţuri sălbatice, cu măsline, uneori cu fasole, sau cu ce putem cumpăra de la magazinul din Dafni. Iar în loc de pâine proaspătă, mâncăm pesmeţi." (Pâinea care rămâne nemâncată la trapeză în mănăstirile Sfântului Munte este usca-

tă şi împărţită pustnicilor. Părintele Daniil era aprovizionat cu această pâine uscată sau cu pesmeţi de la mănăstirea Xiropotamu.)

În timp ce Costas asculta cu atenţie, bătrânul îi explica în continuare condiţiile dificile ale noii sale vieţi.

„Costas, aici nu avem nici lapte, nici brânză, nici ouă. De Paşti nu mâncăm ouă roşii. Avem unul singur pe care îl păstrăm de la an la an şi îl scoatem de Paşti, ca să-l vedem şi să ne aducem aminte de acest praznic."

Costas asculta cu mare interes şi atenţie.

A nu putea face baie era alta din asprimile acestui nou fel de viaţă. Şi baia şi spălatul trebuiau uitate. Această practică, întrucâtva ciudată poate la prima vedere, face parte din viaţa anahoretică din motive de lepădare de sine. După cum spunea Costas însuşi, maioul său, fiind spălat foarte rar, se făcea ca un valtrap de lână gros.

Următoarea întâmplare dă o imagine extrem de impresionantă a vieţii dificile de la Katunakia.

Au trecut câţiva ani, şi Costas a devenit părintele Calinic. De Paşti, un călugăr milostiv s-a ostenit să le aducă puţină brânză, pentru ca în anul respectiv masa pascală să fie una memorabilă.

„Copilul meu, ai grijă ca şi brânza care ni s-a dat să fie pusă pe masă", i-a zis bătrânul părintelui Calinic.

Dar el s-a mirat de aceasta şi, fiind purtat de năzuinţa sa ascetică, a încercat să se opună acestui „lux".

„Ce spui, cuvioase? Brânză în pustie? Cine a mai auzit aşa ceva?"

Dar aceste cuvinte s-au întors mai târziu împotriva lui. Au trecut doi sau trei ani şi a fost serios încercat atât de greutăţile ascultării, cât şi de cele ale vieţii în pustie. Postul Mare din anul acela îl epuizase, de asemenea, la maximum. Postul pustnicilor este mai aspru decât cel al celorlalţi mo-

nahi. Cele „trei zile“ (adică primele trei zile ale Postului Mare în care se ţine post negru) sunt, de obicei, ţinute de ei timp de cinci zile. Şi au sosit Paştile. În timp ce pregătea masa pascală, i-a mărturisit bătrânului gândul său:

„Cuvioase, acum, că sunt Paştile, ce lucru minunat ar fi dacă am avea puţină brânză la masă!“

Zâmbind, cuviosul Daniil i-a răspuns cu aceleaşi cuvinte pe care părintele Calinic le folosise cu câţiva ani înainte:

„Ce spui, copilul meu? Brânză în pustie? Cine a mai auzit aşa ceva?“

Cu entuziasmul său tineresc, Costas a ieşit biruitor asupra împrejurărilor aspre ale noii sale vieţi. Însă n-a încetat să aibă greutăţi, momente de slăbiciune, de întristare şi oboseală.

Bătrânul nu-i îngăduia să părăsească zona „colibei“ lor, ca să nu i se împrăştie gândurile şi să se tulbure. Această înstrăinare totală de lume îi aducea de multe ori o stare de deprimare, care a ajuns să apese greu asupra inimii sale.

Postul lor, care era într-adevăr aproape de înfometare, l-a epuizat mult la vârsta lui tânără. În aceste momente de epuizare, diavolul îi arăta imagini vii ale meselor îmbelşugate de care s-ar bucura dacă ar renunţa la viaţa aspră din pustie.

Să se scoale la miezul nopţii şi să se roage neîncetat atâtea ore, să stea în picioare atât de mult la privegherile de toată noaptea... Uneori se simţea paralizat, lipsit de vitalitate şi golit de orice putere de a îndura. Apoi, cele o mie şi una de ispite ale diavolului: împrăştierea gândurilor, atacurile imaginaţiei, sugestii incitante... Cum putea el să le îndure pe toate? Şi, iarăşi, cum putea acest atenian bine crescut să se obişnuiască cu faptul de a nu mai face baie niciodată?

Dar n-a dat înapoi. Cu credinţă viguroasă, bărbătească, a înfruntat curajos toate aceste dificultăţi: „chinurile şi ispitele, zecile de mii de întâmplări demonice, săgeţile şi vicleşugurile lor“ (Nil Pustnicul) care se ţin după asceţi. Se simţea

onorat şi fericit că la vârsta sa se învrednicise să intre în arena pustiului.

Apoi, nu era singur. În toate încercările sale îl avea alături pe cinstitul său bătrân, gata să-l încurajeze şi să încălzească dorinţa sa de a trece peste obstacole şi de a merge înainte.

4. SCULPTURĂ ÎN LEMN

Ca şi în cazul multor altor pustnici, lucrul de mână al părintelui Daniil era sculptura în lemn. Chiar şi astăzi pot fi găsiţi părinţi care practică această artă în pustiurile Sfântului Munte. Aceasta le dă o ocupaţie care îi ajută atât să-şi depăşească deprimarea, cât şi să-şi acopere diversele cheltuieli.

Costas a învăţat şi el arta sculpturii în lemn de la bătrânul său şi obţinea în acest fel banii necesari pentru a face faţă nevoilor lor. A învăţat cum să transforme bucăţi neprelucrate de stejar şi de cimişir sau resturi de lemn în sculpturi măiestrit lucrate. Mai întâi tăia lemnul în fâşii înguste cu un ferăstrău de mână. Apoi îl netezea cu un şmirghel. Cu creionul schiţa desenul pe suprafaţa netedă. În sfârşit, folosind diverse scule fine şi ascuţite, făcea linguri, piepteni, cuţite pentru hârtie, cruciuliţe, pristolnice sau chiar lucrări de artă mai deosebite, cum ar fi: chipul delicat al unui sfânt sau o scenă din viaţa Domnului nostru, lucrată cu multă fineţe.

Părintele Daniil se specializase în fabricarea lingurilor de cea mai înaltă calitate. A ţine pasul cu el însemna preocupare, sârguinţă şi, mai presus de orice, multă răbdare din partea tânărului său ucenic.

Pustia l-a învăţat pe Costas multe meşteşuguri necunoscute lui mai înainte. Datorită hărniciei a putut să facă pro-

grese importante şi în acest meşteşug neobişnuit. Se mai păstrează şi astăzi sculpturi în lemn care arată uimitorul său talent artistic. Una pe care am văzut-o aparţine acum arhimandritului Arsenie Teodoropolos din Larissa. Este o cruce de mână, cu scene ale Patimilor.

Având o mare rezistenţă fizică, Costas nu era descurajat de munca grea şi era în stare să se avânte la munci foarte dificile. Imensa lui energie s-a văzut încă din primele sale zile la Katunakia. A observat că terenul accidentat şi colţuros din jurul „colibei" lor îl chinuia pe cuviosul bătrân când acesta dorea să meargă undeva, şi s-a hotărât să facă ceva în acest sens.

„Cuvioase, spuse el, binecuvântează să fac o cărare prin tufărişul des, pentru ca tu şi vizitatorii noştri să puteţi merge fără probleme."

„Dumnezeu să te ierte*, copilul meu", a răspuns bătrânul, mulţumit de inspiraţia ucenicului său.

Liniştea pustiei a fost tulburată pentru câteva zile de sunetul târnăcopului şi al lopeţii. Tufişurile şi pietrele colţuroase au fost îndepărtate, iar acolo, în mijlocul sălbăticiei inaccesibile şi neprimitoare, a apărut o frumoasă cărare.

5. O MOŞTENIRE PREŢIOASĂ

Buna purtare al lui Costas l-a îndreptăţit pe părintele Daniil să-l tundă monah, fără nici o ezitare. Noul său nume a fost Calinic. Bătrânul dorea ca sfârşitul nevoinţelor ascetice ale ucenicului său să fie într-adevăr în acord cu înţelesul

* O expresie uzuală în Sfântul Munte, care exprimă acordul şi satisfacţia faţă de ceva.

numelui său, o „bună biruință" [în greceşte *kali niki* înseamnă „bună biruință"].

Anticipându-şi plecarea din această viață, părintele Daniil vedea cu satisfacție că va putea, fără nici un fel de teamă, să aşeze pe umerii părintelui Calinic bogăția experienței sale isihaste, masiva moştenire transmisă de marii isihaşti de odinioară.

Sfântul Grigorie Sinaitul, călătorind la Athos la începutul secolului al XIV-lea, a aprins aici flacăra isihasmului. El a învățat din nou de-Dumnezeu-insuflata metodă care, prin curățirea totală a minții, urcuş contemplativ şi rugăciune a inimii sau a minții, duce la unirea mistică cu Dumnezeu.

Ca un sfânt mărgăritar transmis din generație în generație, această flacără fusese aprinsă şi în sufletul cuviosului bătrân Daniil, care, acum, cu teamă mistică, s-a hotărât s-o transmită propriului său ucenic.

Din clipa inițierii în tainele rugăciunii minții şi ale vieții contemplative, părintele Calinic simțea un anume fior, ca acela al Cincizecimii.

Ca să înceapă, trebuia să se biruiască pe sine, să se privească drept în ochi şi fără laşitate să se hotărască să înlăture orice element întunecat, orice neghină sădită de vrăjmaş. Doar în acest fel putea să înainteze şi să cucerească cereasca lume a liniştirii, trăind ca stăpân în casa sufletului său.

Ce bucurie simțea! Ce drum i se deschidea în față! Ce lumină dumnezeiască – lumina Taborului şi a Învierii – a întâlnit pe măsură ce se apropia de Părintele Luminilor, Care îl întâmpina de departe, la capătul drumului lui!

Acum bătrânul Daniil putea părăsi această lume în pace. În 1881, trupul cuviosului Daniil, învelit într-o rasă veche, a fost aşezat spre odihnă, în ultimul său loc de odihnă de pe pământ. Durerea ucenicului său era de nedescris. Se despăr-

ţise de ce era mai scump pentru el, după Dumnezeu, bătrânul său.

Cu ochii plini de lacrimi i-a jelit moartea. Cum putea să trăiască acum, fără ocrotirea părintelui său duhovnicesc? Acest bătrân fusese comoara sa duhovnicească, o bancă din care, în clipele grele ale luptei, putea să scoată capital duhovnicesc. Se simţea orfan, întocmai cum se simţea Sfântul Simeon Noul Teolog, care a plâns moartea bătrânului său cu aceste cuvinte:

Tu l-ai luat din lumea aceasta pe părintele meu. Vai!
Tu ai luat din faţa ochilor mei pe povăţuitorul meu,
O, Iubitorule de oameni, şi ai lăsat în urmă
Un orfan, cu totul părăsit...

III

Progresul ascetic

1. UN IUBITOR DE STUDIU

Acum părintele Calinic era bătrân în sihăstria Sfântului Gherasim. Împreună cu el era părintele Neofit din Samos, care venise sub ascultarea părintelui Daniil după părintele Calinic.

Scopul părintelui Calinic era să păstreze ca pe lumina ochilor povăţuirile fericitului său bătrân şi să împlinească speranţele de aur pe care acesta şi le pusese în el. Şi, într-adevăr, prin marile sale nevoinţe, s-a dovedit a fi vrednic moştenitor al acestei tradiţii duhovniceşti. Asceza, postul, rugăciunea, liniştea, stăpânirea gândurilor... toate acestea le cultiva sistematic şi cu o chibzuinţă caracteristică. După părerea părinţilor, părintele Calinic era în toate încă şi mai auster decât fusese bătrânul său.

Avea o mare dragoste pentru studiu şi s-a avântat cu toată tăria în lectură. Chiar dacă nu primise o educaţie superioară, universitară, avea o minte excepţional de ascuţită şi putea înţelege scrieri extrem de dificile, pătrunzând cele mai adânci idei ale Scripturii şi ale Părinţilor.

După Scripturi, urmau ca importanţă părinţii isihaşti. Isihie Preotul, Isaac Sirul, Grigorie Palama şi toţi care trăiseră

în atmosfera şi în duhul sfintei liniştiri (isihii) erau tovarăşii lui intimi. Năzuia să facă ale sale vieţile şi gândurile lor. Câtă vreme trăia în aceleaşi condiţii ca şi ei, nu-şi îngăduia niciodată să fie lipsit de roadele de care erau încărcaţi aceştia.

Inteligent şi iubitor de studiu, cultivând talentul cu care îl înzestrase Dumnezeu, şi-a propus să înveţe limba rusă. Şi a reuşit să o înveţe atât de bine, încât putea să vorbească şi să scrie ruseşte. Aşa cum vom vedea în continuare, aceste cunoştinţe au fost importante în viaţa lui.

Dar marea sa dragoste era *Filocalia*. Mintea sa curată cerceta paginile *Filocaliei* şi întâlnea acolo spiritele înrudite cu el, ale celor ce aleseseră viaţa de trezvie şi de contemplaţie, şi se bucura cu bucurie duhovnicească.

2. BUCURIA SINGURĂTĂŢII

Pe lângă studiu, părintele Calinic îndrăgea singurătatea. În singurătate mintea sa putea să se apropie de Dumnezeu. Această trăsătură poate fi observată în toată viaţa lui. Într-adevăr, fără izolare, viaţa isihastă nu e cu putinţă.

Din cele ce urmează, se va vedea caracterul său. Câteodată, din diferite motive, era necesar să meargă la Dafni. Pentru aceste călătorii părinţii foloseau barca, dar părintele Calinic folosea o altă cale, mergând pe jos, fapt care-i provoca mari greutăţi. Îi trebuiau 8 ore de mers încontinuu ca să ajungă la Dafni. Lunga şi dificila călătorie nu-l înfricoşa câtuşi de puţin – dimpotrivă, iubea greutăţile în mod deosebit. Mai mult, îndelungata singurătate îi pria. Departe de zarva, certurile şi persoanele vorbăreţe de care, probabil, ar fi avut parte pe barcă, pe cărările pustii se bucura de prezenţa lui Dumnezeu. „Căci drumurile, mai ales în singură-

tate, ne dau prilejul de a reflecta, nefiind nimeni să ne tulbure", scrie dumnezeiescul Hrisostom (*Omilia 19 la Fapte*).

În timp ce paşii săi făceau un uşor ecou în râpele abrupte şi adânci, în timp ce urca trecători înalte de munte ori păşea prin păduri umbroase ce împodobesc Sfântul Munte cu multă frumuseţe, el se ruga fără încetare.

De câte ori, fiind înconjurat de frumuseţea Sfântului Munte şi privind la marea întindere a Mării Egee, nu îşi ridica mâinile, lăudând pe Cel Care „pe toate cu înţelepciune le-a făcut": Cel pe Care Îl dorea inima sa, ca să-L poată avea în el pentru totdeauna.

3. UN ÎNVĂŢĂTOR AL CUMPĂTĂRII

Duhul cumpătării l-a condus întreaga sa viaţă. El şi novicii săi trăiau foarte cumpătat. O măsură de ulei le ajungea un an întreg şi o foloseau atât la mâncare, cât şi la candelele din biserică. La sfârşit de săptămână, când uleiul era îngăduit, umplea un păhărel şi-l arunca în mâncare, dar era o cantitate aşa de mică, încât de abia putea fi observat.

Lângă chilia sa era o mică viţă de vie care făcea cam zece struguri în fiecare sezon. Niciodată n-a pus vreunul din aceştia în gura sa şi nici pe ucenicii săi nu-i lăsa să-i guste, ca să înveţe să-şi cultive roadele cumpătării.

Odată, când urma să fie o priveghere de toată noaptea, părinţii l-au întrebat dacă să bea cafea. „Dacă trebuie să ţinem privegherile de toată noaptea cu droguri, mai bine să mergem la culcare", a fost răspunsul său. Într-adevăr, el n-a băut cafea niciodată.

În timpul Postului Mare postea foarte aspru. Odată, fără să mănânce sau să bea ceva, a postit continuu timp de douăzeci de zile!

Respecta cu rigurozitate principiul de a nu face baie. Într-o seară, când scria în chilia sa, a adormit. Lampa cu gaz a început să fumege teribil, până când totul în jur s-a înnegrit. Când au deschis uşa, fiii săi duhovniceşti nu au putut să-i recunoască faţa din pricina funinginii. Îndată s-au grăbit să aducă apă ca să-l spele, dar el i-a oprit. Ştergându-şi faţa cu mâinile, a zis: „Nu vă îngrijoraţi, se va duce prin sudoare şi lacrimi".

Pe fiii săi duhovniceşti i-a învăţat să facă acelaşi lucru. Odată, când unul dintre ei, care locuise puţin timp la Larissa, voia să-şi dea cu puţină apă pe faţă, l-a auzit pe bătrân zicându-i: „Dacă vrei să te speli, du-te la Larissa. Aici ne spălăm doar cu lacrimi şi sudoare".

Cuviosul Calinic cunoştea foarte bine importanţa privaţiunilor trupeşti. Ştia că „uscăciunea cărnii nu dă odihnă demonilor" (Sfântul Ioan Scărarul) şi că „o minte puternică este templu al Duhului Sfânt" (avva Talasie).

4. SMERENIA ŞI BUNĂTATEA LUI

La prima vedere, simplitatea şi smerenia lui se ridicau peste toate celelalte. Era atât de smerit şi modest la îmbrăcăminte şi atât de simplu în purtare, încât impresiona profund pe toţi cei ce-l întâlneau.

Fugea în orice chip de slava deşartă; nimeni nu l-a putut convinge să pozeze pentru o fotografie. Din fericire, odată, un turist l-a fotografiat pe neobservate, şi astfel pelicula i-a păstrat chipul pentru noi. Datorită smereniei şi conştiinţei responsabilităţii pe care o implica preoţia, a refuzat să primească harul preoţiei. „Cunoscând responsabilităţile şi înal-

ta slujire publică a preoţiei, eu am ales viaţa liniştită de monah", spunea el.

Duhul smereniei sale a strălucit până la sfârşitul vieţii. A poruncit fiilor săi duhovniceşti să ardă corespondenţa, scrisorile de felicitare, laudele şi celelalte onoruri pe care le primise de la persoane importante (de exemplu ţarul Rusiei).

Duhul său era împodobit cu linişte, cu luare-aminte la cuvinte şi cu evitarea tuturor discuţiilor inutile. În ziua când primea Preacuratele Taine, se închidea în chilia sa şi nu îngăduia fiilor săi duhovniceşti să-l tulbure până seara. Dar nu era nevoie să pună un accent special pe practicarea liniştirii, deoarece nu putea concepe ca un isihast să trăiască altfel, întrucât „liniştea, maica rugăciunii, ... este însoţitoarea isihiei" (Sfântul Ioan Scărarul).

Bunătatea lui nu avea margini. Toţi cei care îl vizitau găseau în el un om cu bogată, nemărginită milă şi dragoste. Îşi lăsa liniştea şi rugăciunea şi se punea la dispoziţia lor, răspunzând întrebărilor şi neliniştii lor. Era pe bună dreptate caracterizat ca un om „de o rară dragoste şi bunătate".

5. ÎN IZOLARE

Având asemenea comori duhovniceşti, părintele Calinic s-a putut ridica la mari înălţimi şi s-a învrednicit de viziuni înalte.

Acum avea doi fii duhovniceşti: pe părintele Neofit şi pe părintele Daniil, care venise din Asia Mică şi s-a învrednicit să devină preot. Pe lângă aceştia, mulţi vizitatori veneau să-i ceară sfat duhovnicesc. În general, reuşea cu uimitor succes să răspundă acestor rugăminţi.

Dar niciodată nu-şi neglija viaţa sa duhovnicească. Temelia de nezdruncinat a edificiului său duhovnicesc era con-

tactul permanent cu Dumnezeu. Din această pricină, multe considerații practice au început să-l conducă spre un nou stadiu al vieții sale monastice.

În 1885, la patru ani de la moartea bătrânului său, a vrut să facă un mare pas. A luat curajoasa hotărâre de a se încuia cu totul, de a se mărgini, ca într-o închisoare, în chilia sa şi într-un mic spațiu din jurul ei. Pentru anii câți mai avea să-i dea Dumnezeu, va rămâne zăvorât între aceste granițe.

În acest fel el a trăit toți cei patruzeci şi cinci de ani care îi mai rămăseseră de trăit. Nu a călcat acest principiu sub nici un motiv. Când avea ceva de comunicat cuiva, obişnuia să ridice un băț lung, cu o pânză la capăt, ca un steag. Vecinii îl vedeau şi veneau să vadă care-i problema.

Sacrificiul lui a fost mare. Timp de patruzeci şi cinci de ani a trăit ca zăvorât, într-o chilie din acea râpă pustie a Katunakiei, privându-se de ieşirile în aer liber, de plimbări, de călătorii şi de orice fel de contact cu oamenii. Numai o dată cu moartea şi-a părăsit închisoarea, şi chiar şi atunci numai sufletul său a plecat. Trupul său a rămas credincios granițelor fizice ale nevoințelor sale ascetice.

Acest pas eroic a fost binecuvântat din plin de Dumnezeu. „Observați cum, atunci când un butoi de vin este ținut nemişcat într-un loc, vinul devine minunat, ajungând la buchetul său cel mai bogat", cum se spune în *Filocalie* (Evagrie).

Hotărârea sa se împletea cu un devotament total față de viața contemplativă de trezvie, față de cultivarea rugăciunii minții. La acest nivel înalt, pe care puțini sunt vrednici să-l atingă, viața practică nu mai are ce căuta. Acțiunea (făptuirea) cedează locul contemplației (vederii), ocupația şi munca manuală fug din fața ei. De atunci, Calinic Isihastul nu s-a mai ocupat cu sculptura în lemn. Avva Isaac Sirul binecuvântează pe cei care au ajuns la starea duhovnicească cea mai înaltă. „Binecuvântat, scrie el, este cel ce rămâne în isihie şi

nu este tulburat de mulțimea faptelor lui, ci preface toate lucrările trupului în osteneala rugăciunii" (*Cuvântul* 23).

6. VIAȚĂ ISIHASTĂ

Părintele Neofit și părintele Daniil, cei doi fii duhovnicești ai părintelui Calinic, aveau mare grijă de bătrânul lor, ca el să aibă tot ceea ce cere isihia. Ei se îngrijeau de toate lucrurile practice ale „colibei" lor, primind pe vizitatori și făcând orice altceva se ivea. Și-au făcut un titlu de glorie din faptul că bătrânul lor ajunsese la o asemenea înălțime duhovnicească și că era vrednic „să se înalțe totdeauna prin lucrarea minții și să fie ridicat de puterile dumnezeiești" (Sfântul Grigorie al Nyssei).

Cea mai mică tulburare a liniștii și cea mai neînsemnată grijă pune piedici în calea contemplării isihaste. De aceea, părintele Calinic se îngrijea să viețuiască fără nici o grijă și într-o completă liniște a minții. Împrăștierea minții, legată de problemele pământești și de lucrurile lumești, nu are ce căuta la cel care duce o viață de trezvie. „De aceea, îndeamnă Sfântul Nil Pustnicul, nu lăsa curăția virtuții să fie întunecată de gândurile la lucrurile acestei lumi, nici contemplația curată să fie tulburată de grijile trupești." Niciodată nu și-a deschis gura să întrebe din curiozitate pe numeroșii săi vizitatori: „Ce mai e prin lume?" Își suprima orice dispoziție curioasă. Și întrucât murise pentru lume, lăsând toate lucrurile pe seama providenței lui Dumnezeu, considera nepotrivit să-și depărteze mintea de la contemplarea duhovnicească. Înțelepciunea este „bunătate și desfătare, lumină, dulceață și noblețe și candelă prea strălucitoare". Ea este „neîncetata respirare și invocare doar a lui Iisus Hristos,

mereu şi pentru totdeauna..." (Isihie Preotul). Acestea sunt marile lucruri cerute pentru trezvie de cei ce o urmează.

După căderea nopţii, în timp ce fiii săi duhovniceşti se odihneau, el rămânea în isihie totală până la miezul nopţii. În chilia sa – aflată la şaizeci de metri distanţă de încăperile fiilor săi duhovniceşti –, el se îndeletnicea cu dumnezeiasca lucrare a rugăciunii. La miezul nopţii, când fiii săi duhovniceşti începeau slujba în biserică după tipicul obişnuit al Sfântului Munte, se odihnea câteva ore, până dimineaţa. De obicei mergea la biserica Sfântul Gherasim o dată pe săptămână, când se primea Sfânta Cuminecătură.

Chiar dacă renunţase la ocupaţiile practice, îşi amintea uneori de gătit. Ucenicii săi obişnuiau să pregătească lemnele şi alte lucruri necesare, iar el, singur şi în linişte, pregătea mâncarea lor frugală – de regulă, orez fiert –, continuând să lucreze neîncetat rugăciunea inimii. Mânca separat de ucenicii săi, singur şi „zicând cu mintea, la fiecare îmbucătură, «Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!»".

Aceasta este, în linii mari, viaţa isihastă a părintelui Calinic. Duhul său era luminat „de razele strălucitoare ale frumuseţii dumnezeieşti" (Calist Catafyghiotul). Această luminare divină a fost dăruită sfântului; ea a venit la el, şi prin el la fiii săi duhovniceşti. Chiar şi trupurile lor au fost luminate, astfel încât „şi ele strălucesc şi devin o altă lumină, căci ele strălucesc cu propria lor strălucire" (Sfântul Vasile cel Mare).

7. FIII DUHOVNICEŞTI AI PĂRINTELUI CALINIC

Înainte de a primi pe cineva în comunitatea sa, cuviosul bătrân Calinic îl punea temeinic la încercare. Nu era lucru

uşor să devii fiul său duhovnicesc, mai cu seamă dacă nu aveai o mare răbdare.

Vorbea puţin şi era exigent în cerinţele şi poruncile sale. Dacă un ucenic nu-i îndeplinea poruncile întocmai, nu rămânea cu el mult timp. Părintele Calinic îi spunea: „Ridică-te şi pleacă. Nu vreau să păcătuiesc din pricina neascultării tale".

Dacă tolera pentru un timp pe cineva neascultător, o făcea pentru că prevedea viitoarea sa îndreptare, iar cu mustrările sale şi cu exemple corespunzătoare îl aducea pe calea cea dreaptă. Ar fi putut avea un mare număr de fii duhovniceşti, căci mulţi veneau la el, dar din pricina ascezei şi austerităţii vieţii sale puţini rămâneau.

Virtutea şi renumele lui Calinic Isihastul l-au atras în 1920 spre viaţa monahală pe Spiridon Menaghias. Acesta era o mare personalitate: un aristocrat bogat, chimist faimos, absolvent al Universităţii din Zürich. A abandonat totul, şi-a vândut posesiunile şi a devenit părintele Gherasim, fiul duhovnicesc al cuviosului Calinic (vezi despre el cartea *Doi sfinţi contemporani* a părintelui Erastos Monahul, Atena, 1963, p. 37-94). Astfel, celor doi fii duhovniceşti ai părintelui Calinic pe care i-am menţionat li s-a alăturat un al treilea.

Mai târziu, după ce părinţii Neofit şi Daniil au murit, iar părintele Gherasim a plecat din motive de sănătate, cuviosul Calinic a rămas un timp singur. Mulţi veneau la el, unul după altul (Atanasie, Iosif, diaconul Gherasim, Hristodul, Arsenie), dar puţini erau acceptaţi ca fii duhovniceşti. Chiar şi părintele Gherasim Menaghios a plecat în jurul anului 1925, căci umiditatea datorată mării l-a silit să trăiască în climatul mai uscat al schitului Sfântul Vasile.

8. ÎNDRUMAREA FIILOR SĂI DUHOVNICEŞTI

În fiecare zi părintele Calinic dedica un timp însemnat, până la două ore, fiilor săi duhovniceşti, care veneau în chilia sa ca să se bucure de bogăţiile sale duhovniceşti. Scena era ceva cu totul excepţional. În interiorul chiliei bătrânului pustnic din Katunakia era o linişte de seară. Mărturisindu-şi dilemele, gândurile şi problemele, fiii săi duhovniceşti scoteau bogăţiile ascunse din vistieria sa duhovnicească. La sfârşit, ei făceau o metanie, îi sărutau mâna şi, după ce se rugau, plecau la culcare însoţiţi de binecuvântarea lui.

Discuţiile cu fiii săi duhovniceşti erau strict monahale şi duhovniceşti. Altfel de subiecte – amintiri din trecut, comentarii făcute ca să treacă timpul – nu erau discutate. „Era cu neputinţă să afli, ne-a spus unul dintre fiii săi duhovniceşti, dacă omul acesta avea un trecut, părinţi, fraţi şi surori etc. Niciodată nu a menţionat aceste lucruri."

Părintele Calinic cunoştea binefacerile duhovniceşti pe care le aduceau fiilor săi duhovniceşti asprimile, mustrările şi tăierea voii, şi ca atare se folosea de ele.

Odată, unul dintre ucenicii săi, care fusese la Dafni pentru aprovizionare, a cumpărat o frumoasă portocală. Voia să-i facă o bucurie bătrânului şi să-i aline puţin setea, chinuită de o austeritate continuă.

„Cuvioase, ţi-am adus o portocală", i-a spus el cu bucurie când s-a întors.

Dar bătrânul n-a fost deloc mulţumit.

„Şi cum ai luat portocala fără binecuvântarea mea? Ai luat-o făcându-ţi voia ta, de aceea ia-o şi arunc-o numaidecât." Mai mult, i-a dat şi un canon de patruzeci de zile, destul de aspru.

Într-o seară, unul dintre fiii săi duhovniceşti care avea o răceală serioasă, fiindu-i rău, s-a culcat în pat şi a petrecut

noaptea chinuindu-se. În zori l-a auzit pe bătrân, care-i cunoştea starea, zicându-i: „Ascultă, copilul meu. Această scrisoare trebuie să ajungă astăzi la Karyes. Eşti gata de drum?"

Karyes, capitala Sfântului Munte, se află la o depărtare de opt ore de mers de Katunakia. Dar cuviosul Calinic ştia că ascultarea dă aripi. Aceasta a aflat-o şi fiul său duhovnicesc, căci, îndeplinindu-şi bine misiunea, a secerat folosul ascultării.

Odată, unul dintre fiii săi duhovniceşti trebuia să aducă de pe plajă până la „colibă" pâinea uscată pe care o primiseră de la mănăstirea Xiropotamu. El i-a cerut bătrânului binecuvântarea să aducă barca într-un alt loc de pe plajă, mai aproape de „coliba" lor, deoarece locul de acostare era prea departe şi era nevoie de multă muncă pentru cărarea pesmeţilor de acolo.

Dar bătrânul i-a refuzat această cerere. A duce lipsă de greutăţi şi nevoinţă trupească – a spus el – „e lucru nepotrivit cu viaţa călugărului".

Într-o perioadă s-a aflat la „coliba" sa, în afară de un călugăr foarte bun, şi un novice care nu părea promiţător. Cuviosul Calinic încerca în toate felurile să suporte cu blândeţe acest lucru. De multe ori, cu o iscusinţă ieşită din comun, a încercat să-l facă să se îndrepte. De exemplu, odată, un vizitator l-a întrebat: „Părinte sfinte, cum poţi suporta să-l ţii pe călugărul ascultător lângă celălalt?"

Iar bătrânul, ridicându-şi vocea, ca să-l poată auzi şi ucenicul încăpăţânat, i-a răspuns: „Ascultă! Am doi saci. Unul este plin cu făină şi celălalt cu tărâţe. Celui ascultător îi dau făină, iar celui neascultător îi dau tărâţe".

Când ucenicul cel nepăsător a auzit aceasta, s-a simţit atins şi s-a hotărât să se îndrepte, ca să poată primi şi el făină.

Cu astfel de minunată iscusinţă păstorea omul lui Dumnezeu pe fiii săi duhovniceşti, fiind pe deplin conştient de răspunderea pentru sufletele lor.

IV

Un far luminos

1. DARUL DISCERNĂMÂNTULUI

Nevoințele duhovnicești ale părintelui Calinic, curăția vieții sale și legătura neîntreruptă cu Dumnezeu prin rugăciunea minții au făcut din el un „far al discernământului". Puterea sa naturală de înțelegere și ascuțimea minții sale ajunseseră la o înălțime uimitoare.

Cine are darul deosebirii sau al discernământului, pe care puțini reușesc să-l obțină, poate pătrunde în adâncurile tainice ale inimii oamenilor și poate să separe grâul de neghină și lumina de întuneric, chiar și în cazurile mai dificile. Potrivit sfintei scrieri a *Scării*, discernământul este „cunoaștere prin luminare dumnezeiască", „cunoaștere sigură a voii dumnezeiești în orice timp, loc și lucru", „simțire curată" și „lumină a minții"*.

Renumele cuviosului Calinic, de părinte cu discernământ, atrăgea la el o mulțime de oameni care doreau să-și rezolve dilemele printr-un răspuns sigur, luminat de Dumnezeu. Toți recurgeau la banca duhovnicească a părintelui Calinic. Veneau cu îndoieli, cu probleme personale, cu întrebări legate de interpretarea unor pasaje din Sfintele Scripturi și pentru folos duhovnicesc. Toți plecau mulțumiți și îmbogățiți.

---

* *Scara*, Ed. I. B. M. B. O. R., 1992, p. 317 (n. n.).

Ucenici, bătrâni cuvioşi, pustnici, monahi chinoviţi, mireni, avocaţi, militari, poliţişti, greci, ruşi – tot Sfântul Munte se grăbea spre solitarul isihast din Katunakia. Pe lângă vizite, nu ducea lipsă nici de scrisori. În general, era doar un sfătuitor. Aşa se întâmplă totdeauna: părinţii cu discernământ sunt ca nişte mari magneţi care atrag pe toţi cei ce au preocupări duhovniceşti.

După cum vom vedea şi din întâmplările următoare, părintele Calinic avea din plin darul discernământului. Vom prezenta şi unele cazuri care arată clarviziunea sa, când a prezis evenimente care s-au întâmplat întocmai.

2. RĂSPUNSURI LUMINATE DE DUMNEZEU

Un călugăr tulburat sufleteşte, fiind lovit de ispite şi chinuri, căuta refugiu la părintele Calinic, pentru a afla uşurare. După ce i-a explicat situaţia, a primit o povaţă înţeleaptă:

„Ascultă, copilul meu, i-a spus bătrânul, ia găleata aceasta şi umple-o cu apă. Apoi aruncă pământ în ea şi amestecă".

A făcut precum i s-a spus.

„Vezi acum ceva înăuntru?", l-a întrebat cuviosul pe călugăr.

„Nu, cuvioase, pentru că apa este tulbure."

Bătrânul a continuat să vorbească cu el un timp. Blând şi plin de iubire, părintele Calinic îl întărea duhovniceşte pe călugărul întristat. După un timp, i-a spus călugărului să se uite la apă.

„Acum începe să se limpezească", a observat el.

Instructiva conversaţie a mai continuat puţin, după care părintele Calinic i-a adus aminte să se uite din nou la apă.

„S-a limpezit cu totul. Pot foarte uşor să scot câteva pietricele de pe fund."

„Ceva asemănător s-a întâmplat şi cu tine. Acum mintea ta este ca apa murdară, dar nu fi supărat. Ai puţină răbdare şi, în două sau trei luni, tulburarea şi murdăria se vor aşeza, şi atunci vei vedea cât de limpede şi de drept vei gândi."

Şi lucrurile s-au petrecut după cum a zis.

* * *

Altă dată, un călugăr care se istovea de grija unei probleme personale a pornit să-l întâlnească pe bătrânul isihast. Însă, îndată ce a ajuns, şi-a dat seama că nu e în stare să-i spună nimic despre problema lui. Problema era de aşa natură, că îi era greu să-şi găsească cuvintele pentru a o exprima. Era într-o situaţie neplăcută.

Cu limba sa mişcată de Duhul, părintele Calinic a început să spună o poveste:

„Odată, m-a vizitat un călugăr care avea o problemă. Iată ce se întâmplase cu el..."

Vorbind, el a menţionat cu precizie întocmai ceea ce vizitatorul său ezitase să mărturisească. Uluit, călugărul a strigat: „Asta e ceea ce eu voiam să-ţi spun, părinte sfinte!"

De mare bucurie că a fost ajutat să iasă din această dificilă situaţie într-un chip atât de frumos, călugărul s-a ridicat, l-a îmbrăţişat spontan pe bătrân şi i-a sărutat mâinile cu dragoste.

* * *

Nu toţi cei care veneau din lume şi îl vizitau pe cuviosul Calinic pentru a-i vorbi de dorinţa lor de a se călugări erau încurajaţi s-o facă. Ori de câte ori clarvăzătorul isihast simţea că aspirantul nu va izbândi în viaţa monahală, îl făcea să se răzgândească şi îl sfătuia să se întoarcă în lume şi să-şi întemeieze o familie.

În conversaţiile duhovniceşti în care el observa că vizitatorul obosise din pricina înălţimii subiectului, cobora discu-

ția la subiecte mai ușoare. Spunea, de exemplu: „Ce struguri frumoși are vița asta! Ce mi-ar plăcea câțiva!"

Alteori, se întâmpla ca oameni fără nici un interes duhovnicesc să-i viziteze pe pustnici doar din pură curiozitate. Din cauza indiferenței lor, se arăta și el indiferent în legătură cu o discuție spirituală. Nu adopta o prefăcută atitudine evlavioasă și smerită, ci cobora la nivelul interesului lor.

Astfel, el le zicea: „Cum vă merg afacerile? Cum vă merge via? Produc ulei măslinii voștri?"

Numai dacă vizitatorul însuși aducea vorba despre probleme duhovnicești îi arăta și el, cu mare bunăvoință, comorile sufletului.

Ori de câte ori observa o râvnă nepotrivită, excesivă, nu o încuraja. O călugăriță, care i-a cerut sfatul prin corespondență, a fost mustrată fiindcă postea excesiv de mult: mânca doar o dată pe săptămână.

„Aceasta este de la ispitorul – i-a scris el. Trebuie să urmezi calea de mijloc, calea împărătească."

3. DOI CANDIDAȚI LA PUSTNICIE

Doi călugări, care își făcuseră cu succes datoria de novici într-o mănăstire de obște, au luat, cu binecuvântarea egumenului, calea pustiei. Ca să se pregătească pentru noul lor mod de viață, l-au căutat pe cuviosul Calinic.

Unul dintre ei era în mod vădit potrivit pentru viața mai aspră, anahoretică. Celălalt fusese în lume un învățat bine crescut și părea că nu va putea îndura un tipic foarte sever. De aceea, cel dintâi, mânat de dragoste, i-a explicat acest lucru părintelui Calinic. Era ca și cum i-ar fi spus: „Cuvioase, nu-i da prea mult de făcut, că n-ar putea face față". A avut

însă grijă să ţină toate aceste comentarii în secret faţă de celălalt monah.

Cuviosul Calinic credea că şi celălalt călugăr, cu puţin efort, va putea să urmeze tipicul obişnuit al unui pustnic şi să-şi primească astfel plata de la Dumnezeu, pe măsura nevoinţelor sale.

Deci, când a trebuit să vorbească cu cel de-al doilea călugăr, bătrânul i-a zis cu înţelepciune:

„Tu, iubitul meu frate, ai dus în lume o viaţă uşoară şi se pare că vei avea greutăţi în arena isihiei. Nu-ţi părăsi mănăstirea. Rămâi acolo şi respectă această regulă: când preotul îţi dă anafora, nu o mânca imediat, ci intră în chilia ta şi udă pâinea cu lacrimile tale, zicând: «Doamne, nu sunt oşteanul Tău cel vrednic. Sunt fricos şi nu am reuşit să urmez viaţa pustnicească». Apoi mănânc-o".

Aceste cuvinte ale bătrânului l-au lovit ca un trăsnet, rănindu-l în mândria lui. Şi, întorcându-se către celălalt frate, l-a acuzat: „I-ai spus bătrânului că nu am răbdare? În ciuda renumelui meu de ostaş fricos, vreau chiar să mor în asceză şi asprime".

Iar părintele Calinic a zis zâmbind: „Veniţi să vedeţi un oştean curajos al lui Hristos".

Şi astfel i s-a dat aceeaşi regulă de viaţă ca şi călugărului dintâi.

4. UN POLIŢIST SCANDALIZAT

Un poliţist din garnizoana Sfântului Munte fusese indignat la culme de diverşi indivizi pe care i-a întâlnit în exerciţiul funcţiunii sale. Cu sufletul tulburat, a venit la „coliba" părintelui Calinic.

„Cuvioase, sunt foarte dezamăgit şi necăjit de situaţia de aici. Am dorit foarte mult să vin aici ca să întâlnesc călugări virtuoşi şi sfinţi, dar am găsit contrariul. Dacă până şi în acest loc sfânt e atât de multă ticăloşie, la ce să mă aştept de la lumea din afară? Am venit să găsesc virtute, şi am găsit viciu", a spus poliţistul dezamăgit.

„Iubitul meu, i-a spus bătrânul Calinic, virtutea nu se arată ca rufele întinse la uscat din Dafni." Poliţistul a amuţit la această observaţie înţeleaptă, care l-a ajutat să-şi soluţioneze nedumerirea.

„Rolul funcţiei tale, a continuat bătrânul, nu este doar de a fi martor la ticăloşii şi la rău, ci şi aceea de a încerca să le scoţi la iveală şi să le demaşti atunci când încă nu se văd. N-ai fost trimis aici ca să arăţi virtutea, ci să elimini răul. Ai uitat că acesta este scopul tău şi ţi-ai îndreptat atenţia spre altceva; de aceea eşti în această stare de disperare şi întristare. Nu uita că virtutea este un lucru ascuns, un lucru care se cultivă tainic în ungherele inimii..." Şi poliţistul a plecat pe deplin zidit ca urmare a conversaţiei.

5. CUM A FOST ÎNDREPTAT UN MONAH

Nu departe de „coliba" părintelui Calinic, trăia un monah care provoca foarte des scandaluri prin neînfrânarea limbii sale. Provoca certuri în legătură cu lucruri lipsite de importanţă şi îi batjocorea pe ceilalţi părinţi cu vorbe nepotrivite unor monahi.

Odată, această furtună l-a atins şi pe părintele Calinic. Acest călugăr a trecut pe lângă „coliba" sa şi, pentru un motiv închipuit, l-a ocărât pe părintele Calinic într-un mod ruşinos. Bătrânul a acceptat toate acestea, rămânând într-o pace deplină, fără să spună ceva.

După ce a terminat şirul de ocări, călugărul a pornit spre „coliba" sa. Atunci părintele Calinic i-a dat o lecţie bună, una pe care acesta n-o mai primise niciodată. A arătat cu degetul biserica „colibei" sale, adăugând: „Acum, frate, du-te de primeşte Sfânta Cuminecătură".

Fără să dea prea multă atenţie acestor cuvinte, călugărul s-a dus la „coliba" sa. Dar, îndată ce s-a gândit la înţelesul celor spuse, s-a tulburat. Într-adevăr, cum putea el îndrăzni să primească acum Sfânta Împărtăşanie, fără să-şi ceară iertare de la fratele pe care l-a necăjit? Şi neliniştea lui a început să crească. Chinuit şi înfricoşat, nefiind în stare să-şi găsească pacea, s-a întors la bătrânul Calinic ca să cadă înaintea lui şi să-şi ceară iertare.

Astfel, prin doar câteva cuvinte măiestrite şi înţelepte, părintele Calinic ştia cum să-i aducă în fire pe cei nepăsători.

6. ÎNVĂŢÂND PRIN COMPARAŢII

Ca să întipărească adevărurile pe care le rostea în mintea ascultătorilor săi, el folosea exemple directe. În privinţa aceasta n-avea rival.

Când dorea să le atragă monahilor atenţia asupra riscurilor pe lângă care trecuseră fără să ia seama la ei înşişi, spunea: „Un acrobat merge pe o funie întinsă peste un râu năprasnic şi înfricoşător. Dacă nu este atent, îşi pierde viaţa într-o moarte nenorocită. Exact în acelaşi fel, monahul care nu ia seama la sine însuşi în mod continuu e pierdut".

* * *

Când un ascet l-a întrebat: „De ce noi, călugării cei de azi, nu progresăm?", el a profitat de ocazie ca să folosească o imagine foarte sugestivă: „Nu progresăm fiindcă o mie şi

unu de amănunte nesemnificative ne distrag atenția și neglijăm scopul nostru principal. Prioritățile noastre ajung în neorânduială, ca acelea ale unui căldărar care îți promite că în trei zile săpăliga ta va fi gata, și când vii să o iei, spune că nu a avut destul timp să o facă. O pune deoparte față de celelalte, ca să se ocupe de ea, și îți spune să vii după ea în altă zi. Între timp, vin diverse alte comenzi, și săpăliga e pusă deoparte într-un loc în care să nu-l incomodeze, și astfel nu poate respecta nici al doilea termen. Iar povestea aceasta se poate repeta iarăși și iarăși. Mulțimea grijilor aduce nepăsare și uitare și ne face să stagnăm în virtute".

* * *

Odată, l-au întrebat: „Cuvioase, erau doi ucenici care au primit o poruncă și au îndeplinit-o, singura diferență fiind că unul dintre ei și-a făcut ascultarea cu bucurie, pe când celălalt a cârtit și s-a tulburat. Ce răsplată vor primi ei?"

Răspunsul bătrânului a fost: „În acest caz, cei doi au făcut aceeași lucrare, diferența fiind că cel cârtitor a obosit mult mai mult decât celălalt. Însă el va primi ca plată o monedă de 10 drahme ruginite, pe când celălalt va primi 100 de drahme de aur!"

În privința darurilor pe care le dă Dumnezeu adevăraților nevoitori, părintele Calinic a spus următorul adevăr, căruia i-a dat o expresie vie, făcând o comparație militară.

„Când un om se luptă cu credință să pună în practică poruncile lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu îl miluiește cu daruri duhovnicești în fiecare zi de mare praznic. Aceasta se întâmplă și în armată, când, în zile speciale, ofițerii dau bani, daruri sau permisii celor mai buni soldați."

V

Pe vârful Muntelui Tabor

1. LUMINAREA DIVINĂ

Isihastului care practică în mod corect înalta lucrare a rugăciunii minții – țintuit de tronul dumnezeiesc, ca un înger fără de trup –, Dumnezeu Însuși i se arată tainic, într-o revărsare de lumină suprafirească, precum aceea de pe Muntele Tabor.

Această lumină „necreată", de a cărei vedere se învrednicesc cei mai smeriți, aceeași lumină care a strălucit peste Moise, peste cei trei ucenici din Muntele Schimbării la Față, peste Sfântul Pavel pe drumul Damascului, peste Sfântul Vasile cel Mare, peste Sfântul Maxim Mărturisitorul, peste Sfântul Simeon Noul Teolog... s-a învrednicit s-o vadă și să se bucure de ea, în mod repetat, și cuviosul Calinic. Mulți care l-au vizitat în timp ce primea aceste „luminări dumnezeiești" erau înfricoșați de strălucirea feței lui.

Odată, când era închis în chilia sa, navigând pe marea tainică a rugăciunii minții, unul dintre fiii săi duhovnicești a bătut la ușă. După puțin timp, bătrânul a deschis ferestruica.

„Ce dorești, binecuvântate? Ah! De ce m-ai întrerupt? Dacă ai ști unde eram! Dacă ai ști cum era acea lumină..."

Iar noi, indirect, ne minunăm de strălucirea ce a luminat peste cuviosul isihast.

Neuitatul meu bătrân de veşnică pomenire, părintele Grigorie, a plecat odată la „coliba“ părintelui Calinic. Sfatul său luminat putea rezolva unele dintre întrebările care-l frământau pe părintele Grigorie. Dar, când a ajuns, i s-a spus să aştepte, întrucât părintele Calinic, care se afla atunci la rugăciune, îşi primea vizitatorii numai după ce isprăvea cu rugăciunea.

Fericitul meu bătrân a aşteptat toată ziua, dar cuviosul isihast n-a apărut. S-au ivit zorii zilei următoare şi, în timpul celor douăsprezece ore de zi-lumină, părintele Calinic a fost atât de cufundat în tărâmul rugăciunii minţii, încât a continuat rugăciunea şi în noaptea aceea. A treia zi l-a găsit tot rugându-se. După-amiază însă, bătrânul meu, care aştepta încă, a simţit că rugăciunea lui s-a isprăvit.

În scurt timp, când cuviosul Calinic l-a chemat la el, bătrânul meu a fost martorul unui fenomen remarcabil. A fost ceva de nedescris, înfricoşător. Au trecut mulţi ani, dar n-a uitat niciodată această viziune cerească.

„Părinte Ioachim, l-am auzit spunându-i într-o zi acelui ieromonah de excepţie al «colibei» noastre, ai văzut cât de strălucitoare era faţa părintelui Calinic? Cum mai strălucea! Cum mai strălucea! Ai fi crezut că îl vezi pe Moise după coborârea de pe Sinai. Ce strălucire! Ce lumină cerească!“

Ce binecuvântată fericire că părintele Calinic s-a învrednicit să vadă lumina Sfintei Treimi încă în timpul vieţii sale. Putem cânta fericirea lui prin cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog (*Imnurile Iubirii Dumnezeieşti*, 7).

Mă împărtăşesc de lumină, mă împărtăşesc şi de slavă;
Şi faţa-mi străluceşte ca şi a Celui după Care tânjesc;
Şi toate mădulare mele se fac purtătoare de lumină;
Atunci eu devin cel mai frumos dintre lucrurile cele frumoase.

2. CEL MAI FRUMOS DINTRE LUCRURILE CELE FRUMOASE

Faţa părintelui Calinic, înflăcărată de lumina taborică, strălucea de multe ori de prezenţa harului dumnezeiesc, chiar şi în afara orelor de rugăciune. Cuvintele avvei Isaac Sirul despre isihastul Arsenie, cel egal cu îngerii, se pot aplica şi isihastului nostru. „Numai în contemplarea luminii se bucurau, şi rostirea de cuvinte devenea inutilă."

Un ucenic obosit al părintelui Calinic a primit porunca să meargă la Marea Lavră să lucreze, trei ore de mers pe jos. A pornit, dar în scurt timp, fiind supărat şi plin de gânduri urâte, s-a întors ca să se plângă.

Dar ce s-a întâmplat? Apropiindu-se, a văzut faţa bătrânului său plină de har dumnezeiesc, de bucurie şi de strălucirea bunătăţii. În faţa acestei privelişti a fost dezarmat. L-au năpădit lacrimile şi a început să se tânguie, zicând: „O, ticălos ce eşti! Bătrânul lucrează pentru mântuirea ta prin tot ce îţi dă de făcut, iar tu faci pe supăratul!"

Un pustnic, părintele Daniil, amintindu-şi o convorbire duhovnicească cu părintele Calinic, a spus următoarele cuvinte despre harul feţei sale: „După ce a spus aceste lucruri şi s-a uitat la mine cu un zâmbet dulce, faţa lui a strălucit şi o revărsare de bucurie şi veselie s-a răspândit peste ea, de parcă tocmai atunci simţea darurile harului şi tocmai atunci era rănit de dragostea lui Dumnezeu".

Părintele Gherasim, un monah excepţional şi renumit imnograf, l-a avut timp de opt ani sfătuitor duhovnicesc pe părintele Calinic. El a relatat următoarele lucruri petrecute într-o dimineaţă, când o tulburare spirituală l-a adus la chilia bătrânului:

„«Bună dimineaţa, bună dimineaţa, mi-a spus îndată ce m-a văzut. Te aşteptam.» Am rămas uimit auzind că mă aş-

tepta, căci nu-l anunţasem despre vizita mea. M-am simţit de îndată timorat în prezenţa lui şi m-am aşezat lângă el. Când i-am privit faţa, am văzut că strălucea toată într-o lumină dintr-o altă lume. Văzând aceasta, am simţit înăuntrul meu o bucurie extraordinară şi mi se părea că simt o mireasmă minunată".

Cu adevărat, devotamentul părintelui Calinic şi convorbirea lui neîncetată cu Hristos, Care este „mai frumos decât fiii oamenilor" (*Psalm* 44, 3), îi umplea de har duhovnicesc nu numai sufletul, ci şi înfăţişarea exterioară.

3. LUPTA ÎMPOTRIVA EREZIILOR

Prin experienţa sa personală, părintele Calinic devenise un profund cunoscător al celor mai subtile concepte ale isihasmului. Astfel, era în măsură să observe şi să identifice orice învăţătură falsă privitoare la aceste lucruri.

În 1913, printre călugării ruşi de la Sfântul Munte a apărut erezia „închinătorilor Numelui" [onomatolatrilor]. Problema s-a ivit datorită unor pasaje dintr-o carte scrisă de călugărul Ilarion, care vorbise cu nişte asceţi din Munţii Caucaz. Această carte, care conţinea învăţătura eretică despre invocarea lui „Iisus" a trecut neobservată chiar şi de către Sinodul Bisericii Ruse. Erezia a început să provoace neînţelegeri serioase printre călugării ruşi de la Muntele Athos şi ameninţa să se extindă îndeajuns de departe pentru a deveni un pericol. În această situaţie critică era nevoie de un om capabil să discearnă şi să combată cu succes eroarea. Acesta a fost părintele Calinic.

În memoriul său, care a ajuns până la Patriarhul Ecumenic şi la Patriarhul Moscovei, el a demonstrat cu argumente

indiscutabile şubrezenia argumentelor „închinătorilor Numelui", care, după nimerita sa caracterizare, „au lăsat capul şi se închină la fes" (vezi Gavriil Dionisiatul, *Lavsaiconul Sfântului Munte*, Volos, 1953, p. 32).

Punctul lui de vedere a fost acceptat în unanimitate. Ţarul şi Patriarhul Rusiei* i-au trimis felicitări şi decoraţii. (Aceste două decoraţii se păstrează până azi în „coliba" Sfântului Gherasim.) Se spune chiar că ţarul a făcut următoarea remarcă Sinodului Bisericii Ruse: „Un sinod întreg, şi nu aţi sesizat erezia. A trebuit să vă lăsaţi iluminaţi de un simplu călugăr de la Sfântul Munte".

Toţi cei care au adoptat erezia – în jur de 1200 de călugări ruşi – au fost ridicaţi de la Athos de un vas de război rusesc şi surghiuniţi în Caucaz, unde au stăruit în opiniile lor.

4. ÎNVĂŢĂTOR AL RUGĂCIUNII MINŢII

După strălucita biruinţă asupra „închinătorilor Numelui", părintele Calinic a fost în general recunoscut ca o autoritate în domeniul isihasmului şi al rugăciunii minţii. Oricine întâmpina dificultăţi în aceste probleme recurgea la înţelepciunea lui şi oricine dorea să se dedice cu seriozitate rugăciunii minţii îi cerea consimţământul. S-a dovedit a fi un învăţător nerătăcit al acestei filozofii cereşti.

În învăţătura şi transmiterea rugăciunii minţii, se lăsa călăuzit de pasajul evanghelic: „Nu daţi cele sfinte câinilor".

---

* Autorul se referă, pesemne, la Sfântul Sinod Rus, cea mai înaltă autoritate a Bisericii Ortodoxe Ruse. În timpul acestor evenimente nu exista un Patriarh al Rusiei, instituţia patriarhatului fiind suprimată sub ţarii Rusiei, de la Petru cel Mare şi până la Nikolai II, mai exact între anii 1700-1917.

Niciodată nu dezvăluia secretele rugăciunii minții unui călugăr care nu era încercat în ascultare desăvârșită și în omorârea voii proprii, care nu progresase în virtute și nu-și dezrădăcinase patimile.

Socotea că o altă condiție pentru cultivarea rugăciunii minții este liniștea absolută și eliberarea de griji. Spunea că în lume e cu neputință să se lucreze rugăciunea minții. Oricine se poate ruga cu cuvintele: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!“ Dar rugăciunea cuvintelor e ceva, iar rugăciunea minții e altceva. Prima este școala primară, a doua este universitatea.

El considera, de asemenea, indispensabilă prezența unui învățător. Spunea că studierea cărților nu este de ajuns pentru dobândirea rugăciunii minții; e nevoie de graiul viu al unui învățător. Învățătorul trebuie să fie fără greșeală, cu experiență și discernământ, iar discipolul să se țină de el și să-l asculte întru totul.

Îi critica aspru pe cei ce practicau singuri rugăciunea minții fără să treacă prin ascultare și fără binecuvântare, ci începeau după voia lor. Spunea că astfel de persoane vor cădea în înșelare. Rugăciunea minții, zicea el, este o înaintare, un dar al lui Dumnezeu pentru cei ce reușesc în exercițiul practic al ascultării.

Pentru a arăta modul în care cad în înșelare cei care intră în arena rugăciunii minții fără îndeplinirea condițiilor preliminare normale, se folosea de o anecdotă amuzantă: „Un isihast rus de la Karulia avea marea dorință de a vizita Sfântul Mormânt, ca să vadă Sfânta Lumină a Învierii. De aceea, odată, în Săptămâna Patimilor, a mers la Ierusalim și, în ajunul Învierii, fără să întrebe pe cineva, s-a așezat în cea mai bună și proeminentă poziție din biserică. Nu știa că acest loc era rezervat persoanelor oficiale. Și așa s-a întâmplat că a fost arestat de polițistul de pază; când au aflat cine este și că

a ocupat cu semeție pentru el însuși acel loc, l-au gonit. Astfel că n-a putut vedea Sfânta Lumină și s-a întors la Sfântul Munte, plin de rușine. Tot așa va păți oricine pornește spre rugăciunea minții și lumina taborică fără să îndeplinească anumite condiții indispensabile".

5. VIZITA UNUI ORB

Unii vizitatori ce veneau la părintele Calinic, acest învățător luminat de Dumnezeu, treceau prin mari necazuri ca să ajungă la el. Astfel a fost părintele Leontie cel orb, care viețuia și el în cumpătare. Schitul lui era chilia Sfântului Simeon, care ținea de sfânta mănăstire Simonopetra. Avea o mare dorință de a-l vizita pe părintele Calinic, și, într-o zi, în ciuda orbirii și a vârstei sale – trecuse de 70 de ani –, a pornit spre Katunakia, însoțit de ucenicul său Daniil.

Drumul pe care trebuia să meargă era dificil și accidentat, și, din cauza stării sale, i-a luat aproape o zi ca să facă această călătorie. După-amiază, pe când se apropia de „coliba" Sfântului Gherasim, s-a împiedicat și s-a lovit cu fața de o piatră și a început să sângereze din belșug.

Părintele Calinic l-a primit cu multă căldură și, după ce și-au dat sărutul lui Hristos, au început să discute probleme duhovnicești.

„Sângele pe care l-ai vărsat, cuvioase Leontie, îți va fi socotit ca martiriu pentru dragostea lui Hristos și pentru cuvintele ce duc la mântuire, care te-au făcut să treci prin aceste greutăți", i-a spus părintele Calinic.

Conversația a durat câteva ore. Subiectul preferat a fost rugăciunea minții. Când fiul duhovnicesc al părintelui Calinic a adus o tavă cu răcoritoare – de obicei în coliba lor se

servea apă, cafea şi, uneori, o smochină –, părintele Leontie a găsit curajul să întrebe: „Cuvioase, de ce nu-l înveţi rugăciunea minţii?“

Zâmbind, părintele Calinic a răspuns: „Dacă l-aş învăţa rugăciunea minţii, cuvioase Leontie, cine ne-ar mai aduce tava cu apă de băut? El are nevoie de tăierea voii sale în ascultare şi tot prin ascultare va veni şi rugăciunea minţii. Ascultarea este o condiţie indispensabilă pentru orice progres spiritual“.

* * *

Unul dintre ucenicii părintelui Calinic primise porunca de a aduce bălegar pentru pomi; aceasta însemna o călătorie lungă şi multă muncă grea. Fiind obosit şi dorind câteva ore de odihnă, l-a rugat pe bătrân să-i uşureze sarcina, ca să se poată ocupa mai mult cu studiul şi cu rugăciunea.

Bătrânul însă n-a fost de acord.

„Nu – i-a spus. Fă-ţi ascultarea şi aşa vei câştiga mai mult. După ce voi pleca din viaţa aceasta, vei avea timp să studiezi şi vei observa că în ascultare ai trăit tot ceea ce este scris în cărţi.“

6. CLARVIZIUNE

Adeseori Dumnezeu vorbeşte în chip tainic inimilor curate ale sfinţilor şi le dă cunoştinţă nu doar despre prezent, ci şi despre viitor. Aceasta i s-a întâmplat de mai multe ori isihastului Calinic.

O doamnă evlavioasă, foarte bogată, îl preţuia mult pe părintele Calinic, şi prin scrisori îl implora să se roage Preasfintei Născătoare de Dumnezeu pentru ea şi familia ei, ca să-i păzească de toată primejdia. Într-adevăr, aveau o

moşie la Lavrios, iar călătoria cu vasul până acolo era adeseori foarte riscantă.

Odată, pe când corabia se îndrepta spre moşie, au fost loviţi de o furtună înspăimântătoare. Erau convinşi că vor naufragia, dar, în cele din urmă, au reuşit cu greu să ajungă în siguranţă la ţărm. Atunci soţul, care nu era aşa de evlavios ca soţia sa, a început s-o ironizeze.

„Ai văzut prin ce am trecut! – i-a spus el. Am văzut moartea cu ochii! Unde sunt rugăciunile pe care ţi le-a făgăduit călugărul de la Muntele Athos? Unde este ocrotirea lui?"

În scurt timp au ajuns la casa lor de la ţară, unde au găsit o scrisoare de la părintele Calinic, scrisoare care îi aştepta de câtva timp. Au deschis-o şi... ce au citit ei printre alte lucruri?

„Veţi avea o mare încercare. Trebuie să aveţi mare grijă, dar până la urmă veţi scăpa, deoarece Preasfânta Născătoare de Dumnezeu vă va ocroti."

Soţul a rămas ca trăsnit, şi din acel moment respectul lui pentru părintele Calinic nu mai avea margini.

* * *

Pustnicilor care trăiesc în privaţiuni atât de mari şi au atât de multe lipsuri, Dumnezeu le trimite cele necesare în felurite chipuri. Uneori, El vorbeşte inimilor unor oameni care le pot aduce ceea ce le lipseşte, indiferent dacă aceştia sunt evlavioşi sau neevlavioşi, credincioşi sau necredincioşi. Avva Dorotei scrie despre asta: „Mai mult, în privinţa nevoilor trupeşti, dacă cineva este vrednic de uşurare, Dumnezeu va descoperi aceasta chiar şi inimii unui saracin [musulman] şi, lucrând prin acesta, îl va milui în nevoile sale".

Părintele Hristodul, ucenicul părintelui Calinic, plecase la Dafni după cumpărături pentru pregătirea Paştilor. După ce a plecat, cuviosul i-a zis celuilalt ucenic al său, părintelui Arsenie: „Spune-i, te rog, să ia şi puţine icre conservate".

Părintele Arsenie a alergat, dar, din nefericire, era prea încet; fratele său era departe. A doua zi, părintele Arsenie l-a întâlnit pe când acesta se întorcea, şi, foarte necăjit, i-a povestit situaţia. Când a auzit, părintele Hristodul a rămas năucit. Plin de uimire, şi-a făcut semnul crucii.

„Ascultă, frate, şi minunează-te – i-a spus el. Îndată ce am terminat de făcut cumpărăturile în magazinul de la Dafni şi eram gata să plec, băcanul m-a întrebat cine este bătrânul meu. Când i-am spus, s-a bucurat. «Aşa, mi-a răspuns, zici că părintele Calinic este 'bătrânul' tău? Te rog, ia şi du-i din partea mea un mic dar de Paşti.» Şi mi-a dat o mulţime de icre conservate!"

7. DIAMANTE DUHOVNICEŞTI

„Cuvioase, sunt împrăştiat", i-a spus odată părintelui Calinic unul dintre fiii lui duhovniceşti.

„Spune rugăciunea (Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul), iar demonul care-ţi pricinuieşte împrăştierea va fugi."

„Mai întâi se cere curăţirea de patimi, şi numai după aceea poţi înainta spre viaţa pustnicească. Un vas murdar nu poate primi în el mir."

„Cine poate, după moarte, să meargă într-o raclă de aur? (Adică, cine poate deveni sfânt ca Sfântul Nifon, ale cărui moaşte sunt păstrate într-o raclă de aur.) Cel care e smerit şi recunoscător în toate. De exemplu, găseşte fasole la trapeză şi spune cu bucurie: «Într-adevăr, voi mânca fasole». Dar cine se plânge de toate, căutând mângâiere pentru sine şi să-şi facă voia, nu va intra într-o raclă de aur."

„Aşa cum ziarele scriu despre persoane oficiale importante – regi, miniştri de stat, demnitari etc. – şi nu se ocupă

de un vânzător de cărbune oarecare, tot aşa defăimătorii se împotrivesc tuturor celor eminenţi, virtuoşi şi vrednici de cinste şi de respect."

„Călugării care se întovărăşesc cu oamenii de lume, dacă sunt desăvârşiţi vor fi doborâţi, iar dacă sunt nedesăvârşiţi vor merge din cădere în cădere. Pentru aceştia se adevereşte cuvântul lui David: «S-au amestecat cu neamurile şi au deprins lucrurile lor» (*Psalm* 105, 35)."

„Trebuie să avem grijă să ne păstrăm curaţi de întinăciunea trupească. Cel care cade în păcatul trupesc simte că Dumnezeu l-a părăsit. Cine a făcut o mare nedreptate sau chiar o crimă are îndrăzneala de a merge în biserică să aprindă candelele, dar cel care-şi întinează trupul său nici măcar nu îndrăzneşte să se închine la icoane."

8. IRADIEREA SA

Calinic Isihastul, fiind plin de virtuţi şi daruri ale harului, a fost pentru Muntele Athos o excepţională binecuvântare dumnezeiască, un stâlp de foc înălţat în acea râpă pustie de pe ţărmul Katunakiei, ca să trimită lumină tuturor celor ce călătoresc pe marea vieţii.

Oamenii ies în evidenţă din pricina rangului lor înalt sau pentru că înţelepciunea lor se descoperă, în faţa tuturor, în măreţia ei spirituală.

Părintele Partenie, ascet rus, fost general în armata ţarului, şi ieromonahul Teodosie, fost rector la o universitate rusească, îl vizitau des. Printre alţii, îl vizita şi un pustnic rus, care se învrednicise de harul bunei miresme. Când fiii duhovniceşti ai părintelui Calinic au observat aceasta, s-au apropiat de el ca să se bucure de mireasma ce îl înconjura.

Părintele Atanasie Lavriotul, doctor renumit şi savant cu multe lucrări publicate (datorită marilor lui realizări a fost vizitat la Marea Larvă de către ministrul subsecretar de stat francez Lemonie, cu un iaht minunat), era, de asemenea, unul dintre cei care obişnuiau să ceară sfatul părintelui Calinic.

Când regele Constantin I, fascinat de lucrările eminentului om de cultură grec modern Alexandru Moraitidis, s-a hotărât să-i acorde o decoraţie, evlaviosul scriitor şi-a îndreptat gândul către părintele Calinic. I-a scris fostului său discipol, părintele Gherasim Menaghios, rugându-l să-i ceară părerea bătrânului său; şi numai după ce părintele Calinic a consimţit, acest cunoscut autor a acceptat decoraţia regală.

În 1913, periodicul religios rus *Creştinul* a publicat impresiile de la Sfântul Munte ale părintelui rus Pantelimon (profesor la Academia Teologică „Sfântul Serghie", de lângă Moscova), care vizitase întreg Muntele, timp de şase luni, în anul 1912. Printre altele, era şi o menţiune despre părintele Calinic: „Am întâlnit şi pe cineva care împletea într-un chip uimitor experienţa şi înţelepciunea duhovnicească cu o excepţională dragoste şi bunătate faţă de oameni. Îşi împărţea cu mare generozitate bogăţiile sale duhovniceşti şi călugărilor ruşi care căutau cuvintele sale de învăţătură şi rugăciunile lui".

Nu numai călugării, dar şi protopresbiterii ruşi se grăbeau către părintele Calinic, precum protopresbiterul Nicolae, care a venit la el să-i ceară sfat pentru activitatea sa pastorală.

Mitropolitul grec de Trikki şi Stagon, Dionisie, pe când era tânăr călugăr la Lavra, s-a învrednicit să viziteze „coliba" bătrânului Calinic. Bătrânul lui, părintele Zosima, l-a luat cu el să viziteze pustia asceţilor, ca să se poată folosi şi el duhovniceşte. Despre retrasul părinte Calinic, Preasfinţia sa spune următoarele: „Îţi dădea impresia că e purtător de

duh şi că harul lui Dumnezeu se odihnea în el. Vedeai o faţă sfântă, maiestuoasă, fericită. Era un om cu totul duhovnicesc, cumpătat şi serios în cuvinte şi limpede în gândire, un ascet adevărat, un locuitor al pustiei şi un înger în trup".

Faţa părintelui Calinic a rămas adânc întipărită în amintirea tuturor celor care l-au cunoscut.

9. FERICITUL SĂU SFÂRŞIT

În iulie 1930, bătrânul isihast a căzut la pat. Se apropia clipa plecării sale la cer. Boala l-a făcut să-şi aducă aminte intens de pururea-pomenitul său bătrân, părintele Daniil, căci a observat că boala sa era exact aceeaşi cu cea care pricinuise şi moartea bătrânului său. Pe bătrânul lui această boală îl ţinuse cincisprezece zile, dar părintele Calinic, având o constituţie mai solidă, a suferit patruzeci de zile.

Toţi părinţii au fost foarte îngrijoraţi când au aflat de boala lui, căci era călăuzitorul şi mângâietorul lor duhovnicesc nepreţuit.

Starea lui nu părea să se îmbunătăţească. A trecut toată luna lui iulie şi a venit luna august. Se părea că mai putea dura câteva zile până la sfârşit. Sosise praznicul Schimbării la Faţă, care are o semnificaţie deosebită pentru orice isihast. Numai cei devotaţi vieţii „isihiei dumnezeieşti" pot înţelege, în toată măreţia lui, Muntele Tabor şi lumina sa necreată, precum şi cuvintele: „Bine este nouă să fim aici". Această sfântă zi a fost penultima din viaţa sa pe pământ.

Pe 7 august, zăvorâtul isihast era gata de a rupe lanţurile trupului şi de a zbura înspre nemărginita întindere a Ierusalimului celui de Sus, care este „liber, şi mama noastră, a tuturor" (*Galateni* 4, 26).

Ultimele ore ale vieții sale au fost deosebit de sfinte, o vrednică încheiere a vieții sale îngerești. Era într-o stare de exaltare mistică; era limpede că sfârșitul era aproape. O ceată de Sfinți Părinți asceți se pregăteau să-l primească în cer. Impresionat de această vedere dumnezeiască, i-a spus fiului său duhovnicesc: „Du-te, copilul meu, și pregătește biserica – Sfinții Părinți au venit". Bucuria lui era de nedescris. Sfinții pe care îi iubea atât de mult și care îi erau modele nu l-au uitat în momentul critic al morții. Cu zece minute înainte de a muri, având mâinile ridicate, privea cu uimire pe Sfinții preamăriți care-l primeau în patria veșnică.

„Îți mulțumesc Ție, Dumnezeul meu, pentru că, deși n-am făcut nimic în viața mea, mor ortodox", a murmurat el încet, abia deslușit.

După aceste cuvinte, și-a închis ochii și, plin de fericire, Calinic Isihastul, zăvorâtul, și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu.

* * *

După câțiva ani, la mutarea moaștelor sale, s-a observat că ele au acea dulce nuanță gălbuie care împodobește moaștele sfinților.

4.

Daniil de la Katunakia

„Cu adevărat Duhul lui Dumnezeu este în tine; în tine se află lumină, pricepere și înțelepciune fără seamăn“

(*Daniel* 5, 14)

Prolog

Puţin deasupra „înfricoşătoarei“ Karulia se întinde regiunea pustie Katunakia. Zona este dominată de marea „colibă“ a comunităţii fericitului Daniil, situată la o altitudine de aproximativ 300 de metri deasupra nivelului mării. Această „colibă“ a fost ridicată de învăţatul pustnic Daniil, întemeietorul comunităţii, al cărui nume este rostit în Sfântul Munte cu o deosebită stimă până în ziua de astăzi.

Părinţii care au trăit în timpul vieţii lui şi l-au cunoscut bine vorbeau cu uimire despre caracterul lui înzestrat cu alese daruri naturale şi duhovniceşti. Majoritatea informaţiilor despre viaţa lui le-am adunat de la doi dintre ucenicii săi, fericiţii părinţi Gherontie şi Nifon. Venerabilul arhimandrit Gavriil de la sfânta mănăstire Dionisiu ne-a dat şi el informaţii suplimentare. Lucrările scriitorului modern grec Alexandru Moraitidis, care a avut fericirea de a fi ucenicul duhovnicesc al bătrânului Daniil, ne-au oferit şi ele vii elemente biografice. În sfârşit, destul de mult material biografic am găsit chiar în manuscrisele rămase de la bătrânul Daniil – în studiile, tratatele şi scrisorile sale, din care am extras şi „sfaturile şi învăţăturile“ care încheie acest capitol.

Bătrânul Daniil, „blândul, smeritul, tăcutul şi plin de tot discernământul“, este unul dintre cei mai deosebiţi reprezentanţi ai monahismului athonit şi ai monahismului ortodox contemporan în general. Acest lucru va putea fi văzut cu uşurinţă de cel care studiază liniile generale ale vieţii sale.

I

De la Smirna la Athos

1. CĂUTAREA

„...Era ajunul praznicului Sfintei Magdalena... Intrând înăuntru, m-am şters de transpiraţia... care îmi venea din frică. Locul în care intrasem nu era o biserică, deşi era împodobit ca o biserică. Era un paradis în care bătrânul Daniil, neavând o biserică proprie, făcea slujbele împreună cu cei doi ucenici ai săi. Toţi trei erau înăuntru, sprijinindu-se fiecare pe toiagul său călugăresc, improvizat dintr-o creangă de castan. Tot acolo îşi aveau sfintele lor icoane, cărţi şi tămâie şi cântau...

Acolo l-am văzut pe cuviosul bătrân Daniil pentru prima dată... Îndată ce mi-a auzit numele, s-a bucurat sincer, de parcă vedea pe unul dintre vechii săi ucenici, şi, cum se zice, nu mai pridídea îngrijindu-se de mine... După Vecernie, odihnindu-ne multă vreme în frumoasa curte, am primit răcoritoarele obişnuite [oferite oaspeţilor] în pustie: o bucăţică de zahăr şi un pahar de apă rece. În faţa noastră aveam splendida măreţie a mării, ce se întindea nemărginită până la arhipelagul Sporadelor de Nord.

După aceea, am cinat de unul singur, deoarece locuitorii pustiei mâncau doar o dată pe zi – întotdeauna la ceasul al nouălea – în mica trapeză ce strălucea de curăţenie... Călugărul Ioan, care avea şi ascultarea de bucătar, mi-a servit o mâncare ascetică: fidea fiartă, fructe şi biscuiţi dulci şi gustoşi.

Însă ceea ce mi-a lăsat o impresie de neuitat a fost noaptea la Katunakia.

După ce am cinat cu multă plăcere în săraca trapeză a «colibei» (căci Stăpâna Născătoare de Dumnezeu a binecuvântat mâncarea noastră cea sărăcăcioasă şi a făcut-o gustoasă), am ieşit în aer liber şi ne-am aşezat pe confortabilele scaune de piatră din faţa căsuţei de oaspeţi ca să luăm desertul, care consta din cuvintele cuviosului bătrân Daniil, cuvinte care erau esenţa dulceţii cereşti. Am petrecut ore întregi în conversaţie, în faţa mării care se întindea la picioarele noastre, scânteind în raze de lună argintii-aurii...

Mai târziu, în noapte, am citit Pavecerniţa afară, în curte, după care bătrânul s-a retras să asculte mărturisirile celor doi fii duhovniceşti ai săi, lucru ce are loc în fiecare noapte. Am rămas ca în extaz în faţa acestei privelişti măreţe, şi abia spre miezul nopţii m-am retras spre patul pe care mi-l pregătiseră cu multă amabilitate, reflectând la frumuseţile pustiei pe care le vedeam pentru prima oară."

Astfel scria Alexandru Moraitidis (*Pe valurile nordului*, seria 5, Atena, 1926, p. 149-153) despre prima şi neuitata întâlnire cu părintele său duhovnicesc, bătrânul Daniil. Într-adevăr, de multe ori avea să stea Alexandru alături de ucenicii bătrânului aşezaţi în curte în jurul său, pentru a asculta împreună „cuvintele ce erau esenţa dulceţii cereşti",

dar şi amintiri din trecut, din trecutul lui: cum şi-a început viaţa, ce s-a întâmplat, unde a ajuns...

* * *

Cuviosul Daniil, sau Dimitrios Dimitriadis, cum se numea în lume, s-a născut în anul 1846 la Smirna, oraşul care, împreună cu alte câteva oraşe, deplângea pierderea Asiei Mici greceşti. Părinţii săi se numeau Stamati şi Maria. Dumnezeu le-a dat trei fii: Gheorghe, Constantin şi Dimitrios, şi trei fiice: Ecaterina, Ana şi Paraschiva. Dimitrios era fiul lor cel mai tânăr. Ştim că mama sa se trăgea din familia Ghenadopulos, şi că strămoşii tatălui său veneau din Dimitsana Peloponezului.

Stamati Dimitriadis avea meseria de armurier, iar tânărul Dimitrios mergea uneori cu el şi cerceta curios atelierul lui. Mult mai mult timp însă petrecea el într-o altă fabrică de arme, cea duhovnicească, ce aparţinea unchiului Anastasie. Unchiul Anastasie era un om simplu, nu foarte învăţat, dar cu o credinţă fierbinte şi de o mare virtute; el l-a înarmat pe Dimitrios cu „armele luminii". Îşi transformase magazinul, unde fabrica şi vindea săpun, într-o arenă a ascetismului, în care existau chiar şi unelte care să-l susţină în timpul rugăciunilor sale de toată noaptea. Oamenii îl numeau „sfântul săpunar". Tinerele suflete care veneau la el primeau cuvântul Evangheliei ca pământul cel bun. În fiecare duminică îşi ducea grupul în excursii, departe de atmosfera înăbuşitoare a oraşului, în natura curată de la ţară, unde studiau, se rugau şi respirau aerul curat al lui Dumnezeu. De-a lungul întregii sale vieţi, cuviosul Daniil n-a uitat niciodată tot ce îi oferise acest om binecuvântat.

Dimitrios a studiat la renumita Şcoală Evanghelică din Smirna, unde a fost întotdeauna premiant. Însă lecţiile de la şcoală nu puteau satisface toate doririle lui, nici nu consti-

tuiau preocuparea lui exclusivă. Marea sa dragoste era în altă parte: cărţile sfinte, Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi, pe care îi studia neîncetat. Scriitorii asceţi care se ocupau cu înălţimile vieţii duhovniceşti îl atrăgeau puternic. Şi s-a întâmplat ceva incredibil: a reuşit să înveţe pe dinafară *Filocalia*, despre care alţii de vârsta lui nici măcar nu ştiau că există. În paginile ei, fiul armurierului a găsit arme de neînvins cu care să-l atace pe duşman. Nu după mult timp, trăind în atmosfera cărţii, încetul cu încetul a încolţit în el dorul pentru viaţa monahală. Era fascinat de viaţa îngerească a monahilor şi se gândea cum să lase lumea cât mai degrabă cu putinţă.

„Dacă vreţi să vedeţi virtute şi sfinţenie, mergeţi la Sfântul Munte", le spunea oamenilor unchiul Anastasie ori de câte ori aceştia îşi exprimau uimirea faţă de asceza sa.

Sfântul Munte Athos! Dimitrios vedea măreţia sa ascetică bizantină lucind la orizontul inimii sale. Îi era dat oare şi lui să trăiască în viitor pe acest munte?

Un duhovnic din Sfântul Munte, care locuia atunci într-un metoc din Smirna al mănăstirii Hilandar, i-a spus în această privinţă:

„Dintre toţi tinerii pe care îi spovedesc, doar la tine, copilul meu, am văzut această dorinţă. Se pare că este voia Domnului să devii călugăr la Sfântul Munte".

Însă orice dorinţă bineplăcută lui Dumnezeu este încercată, şi era normal ca şi dorinţa lui Dimitrios să treacă printr-o încercare severă. Deoarece tatăl său a murit pe neaşteptate, Dimitrios a fost nevoit să devină susţinătorul familiei, având pentru un timp grijă de casă şi ocupându-se de afaceri. În această perioadă a înfiinţat o asociaţie de tineri evlavioşi, pe care îi învăţa adevărurile creştinismului şi îi îndemna pe cărarea virtuţilor. Înseta să răspândească celor din jurul lui flacăra credinţei şi a evlaviei.

După un timp însă, într-o dimineaţă, a luat o hotărâre. Cu binecuvântarea părintelui său duhovnicesc, a părăsit în secret lucrurile acestei vieţi şi a plecat în căutarea limanului sufletului său. Avea 19 ani. Auzise că în Peloponez şi în insulele Mării Egee există locuri sfinte de pelerinaj şi mănăstiri cu monahi virtuoşi şi dorea să le viziteze pe toate. A vizitat Marea Peşteră, Sfânta Lavră, Hidra, Tinos, Paros etc. În Paros, la schitul Sfântului Gheorghe, l-a găsit pe duhovnicul Arsenie, care vieţuia acolo în asceză şi care era respectat ca un sfânt încă din viaţă. Întâlnirea cu acest sfânt ascet a fost o piatră de hotar în viaţa sa. L-a implorat să-l lase să trăiască împreună cu el, dar ascetul, fiind iluminat de Dumnezeu, i-a indicat o altă arenă: „Du-te la Sfântul Munte, copilul meu, în chinovia Sfântului Pantelimon".

Încurajându-l să plece, i-a dat sfaturi şi îndrumări preţioase din propria sa experienţă. La sfârşit, i-a prezis că îşi va sfârşi viaţa la picioarele Muntelui Athos, ceea ce s-a şi întâmplat.

În tot acest timp, mama lui Dimitrios era neconsolată.

„A plecat pe ascuns!" zicea ea mereu şi mereu. „A plecat fără să-mi spună nimic! Nu pot să-l iert. De ce a făcut asta? Oare nu mă închin şi eu lui Dumnezeu? De ce nu mi-a cerut binecuvântarea? O, Născătoare de Dumnezeu, te rog din toată inima, nu-l lăsa să se călugărească până nu vine să-şi ia rămas-bun şi să primească binecuvântarea mea."

După Paros a vizitat Ikaria, unde a întâlnit călugări virtuoşi, de la care s-a folosit mult. Printre ei strălucea ca un luceafăr ieromonahul Isidor, un ucenic al minunatului avvă Apollo, ale cărui rămăşiţe, după moarte, erau înmiresmate.

Pe când evlavioasa mamă implora pe Născătoarea de Dumnezeu, corabia în care se afla fiul ei părăsea Ikaria, trecând pe lângă Chios şi navigând spre nord. Pe neaşteptate, un vânt potrivnic a silit-o să navigheze spre portul Smirna şi

să ancoreze acolo. Astfel, Dimitrios s-a văzut din nou pe locurile natale, după o absenţă de nouă luni. La rugăminţile insistente ale unui vechi prieten al său, pe care l-a întâlnit pe chei, s-a hotărât să-şi viziteze casa. Mama lui a recunoscut o minune în această întâmplare şi îi mulţumea fierbinte Născătoarei de Dumnezeu pentru că i-a ascultat rugăciunile. Când fiul ei i-a sărutat mai târziu mâna şi şi-a luat rămas bun, ea l-a binecuvântat înlăcrimată:

„Acum, fiul meu, mergi în pace şi harul lui Dumnezeu să te ocrotească pe drumul pe care l-ai ales".

Trebuie menţionat că această femeie evlavioasă a murit în 1892 în cartierul de sus al Smirnei, după ce i-a fost dat să-şi prevadă ziua morţii. Astfel de mame binecuvântate şi sfinte nasc odrasle sfinte.

2. JUGUL ASCULTĂRII

După acest neaşteptat ocol, corabia şi-a continuat cursul şi, trecând pe lângă Limnos, a pornit spre Sfântul Munte. În faţa ochilor călătorului extaziat se înălţa cu măreţie sfântă vârful Athosului. Marile mănăstiri se iveau una după alta, ca nişte citadele spirituale ridicate de iubitorii de Dumnezeu, bastioane ale eroismului în războiul „împotriva domniilor şi stăpâniilor întunericului" (*Efeseni* 6, 12). Iar Născătoarea de Dumnezeu, Stăpâna acestui loc, pe care Dimitrios o venera atât de mult, sprijinea din înălţime, cu harul ei, luptele copilului ei.

Nu trebuia să-şi facă griji unde să se ducă, întrucât părintele Arsenie îi arătase arena: chinovia Sfântului Pantelimon. Navigând pe lângă multe mănăstiri, a întâlnit, în cele din urmă, impozanta ei siluetă. În această fortăreaţă spirituală va intra el în lupta ascetică sub ocrotirea marelui mucenic şi

tămăduitor Pantelimon. Pe atunci obştea mănăstirii număra 250 de părinţi greci şi ruşi. Ruşii erau în minoritate, dar numărul lor creştea neîncetat, şi împreună cu ei creşteau şi imensele clădiri ale mănăstirii.

Astăzi, intrând în curtea ei, te simţi pierdut, de parcă ai fi într-un palat al Rusiei ţariste. Încet, încet, ruşii au ajuns să predomine în această mănăstire. Au construit clădiri uriaşe cu scări impozante, biserici precum cea a Sfântului Acoperământ şi cea a Sfântului Alexandru Nevski, încărcate cu aur şi argint, o trapeză imensă şi un impunător turn-clopotniţă, în care se află un clopot enorm, în greutate de 12000 de ocale (1 oca = 1,25 kg), unul dintre cele mai mari din lume. Tremură pământul când este lovit, şi sunetul lui ajunge până la Karyes. La un moment dat, mănăstirea avea peste 3000 de călugări, dar sub regimul actual [comunist, n. tr.] din Rusia, n-au mai rămas acolo decât câţiva părinţi.

Din 1832, egumen al mănăstirii era arhimandritul Gherasim din Drama. Dimitrios i s-a prezentat, a făcut o metanie şi l-a rugat să-l primească în comunitate.

Egumenul a discutat problema cu ceilalţi părinţi. Când au aflat că vine din Smirna, unii au obiectat.

„Nu vrem să avem în obştea noastră oameni din Smirna", i-au spus ei.

„De ce nu?"

„ Îi ştim noi bine..."

„Vă rog să mă primiţi! Dacă nu veţi fi mulţumiţi de mine, atunci să mă daţi afară", le-a spus el cu fermitate.

Văzând marea lui râvnă, părinţii s-au hotărât să-l primească. Mai târziu, îi spuneau în glumă: „Ai îndreptat pe smirneni!"

Astfel, Dimitrios a fost primit şi numărat printre novici. Prima sa ascultare a fost să slujească bătrânului monah Sava în vârstă de 85 de ani.

Cuviosul bătrân Sava venise din Cesareea. În anii tinereţii avusese un rol important în dezvoltarea mănăstirii, dar acum era retras şi-şi petrecea ultimii ani de viaţă în liniştea unei „catisme“*. Cei care îl vizitau erau uimiţi de memoria sa excelentă. Putea, printre altele, să relateze întâmplări vechi din mănăstire de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Probabil însă din cauza vârstei era cam excentric, şi de aceea faptul de a-i sluji cerea multă răbdare. De răbdare era nevoie şi în celelalte aspre confruntări, care l-au pus la încercare sufleteşte şi trupeşte pe monahul începător. Părinţii de odinioară din Sfântul Munte îi supuneau la exerciţii intense pe călugării tineri, deşi făceau aceasta cu dragoste. Masca de pe suflet trebuie înlăturată, egoismul trebuie desfiinţat, voia proprie dezrădăcinată, colţurile ascuţite trebuie netezite. Sufletul trebuie să devină simplu, curat, biruitor, ca al martirilor ce-şi varsă sângele. Calea ascultării este o cale a lepădării de sine şi a crucii, pe care trebuie să călătoreşti ca să ajungi la slavă şi la adevărata libertate...

De aceea, potrivit cu porunca mănăstirii, tânărul novice l-a luat în grijă pe bătrânul Sava, făcându-i curăţenie în „catismă“, pregătindu-i mâncarea, spălându-i rufele. Dar asta nu era totul – el trebuia să suporte cu răbdare orice reproş îndreptăţit sau nu. În aceste împrejurări dificile, purtarea sa a fost ireproşabilă. Când bătrânul Sava îl mustra fără nici un motiv, pentru accentul său foarte oriental şi pentru că amesteca greaca cu turca, îşi lăsa smerit capul în jos şi zicea întristat: „Binecuvântează, cuvioase părinte“.

Într-o sâmbătă, Dimitrios curăţa capela „catismei“, închinată Sfântului Trifon, o clădire foarte elegantă, fiind acoperită cu plăci de marmură. După ce a curăţat marmura fă-

* O „catismă“ este o colibă sihastră, aflată de obicei lângă o mănăstire, o locuinţă de unul, doi sau mai mulţi monahi întreţinuţi de mănăstire.

când-o să strălucească, bătrânul Sava a venit în vizită. Scoțând o batistă albă din buzunar, a șters podeaua cu ea, ca și cum ar fi curățat-o de praf, și astfel a găsit motiv ca să-și umilească ucenicul.

„Ce fel de treabă e aceasta? Asta numești tu curățenie? Nu vezi ce neagră e batista? Nu se spune oare în Biblie: «Doamne, iubit-am frumusețea casei Tale»?"

În acest fel era încercat viitorul călugăr, dar întotdeauna el reușea să strălucească prin umilință, smerenie și dragoste. Pentru aceste virtuți, bătrânul Sava îl prețuia foarte mult, iar mai târziu, când lui Dimitrios i s-a dat altă ascultare, n-a ezitat la despărțire să-și ceară iertare pentru purtarea sa.

A doua ascultare care i s-a dat de către mănăstire a fost la o altă „catismă", în care locuiau doi călugări bulgari. Ei aveau ascultarea de a face saci și alte articole din păr. S-a nimerit ca aceștia să fie foarte austeri. Dimitrios însă era un stâlp al ascultării, și ce era strâmb el vedea drept. De pildă, în fiecare vineri seara ei se rugau cu mătăniile pentru sufletele celor răposați. Într-o astfel de seară, când a venit rândul novicelui, el a spus rugăciunea în mod corect, punând complementul direct în cazul acuzativ plural: „Doamne, Iisuse Hristoase, odihnește pe robii Tăi (*τους δουλους σου*)".

Dar bulgarii au strigat: „Nu este corect gramatical (!); nu spune: «*τους δουλους σου*», ci «*τον δουλον σου*»".

„Binecuvântați, cuvioși părinți, de acum înainte voi zice: «*τον δουλον σου*»", a răspuns adevăratul fiu al ascultării.

El citise, desigur, în Sfântul Varsanufie următorul lucru despre răbdare și tărie: „Nevoiește-te să-ți tai voia proprie în toate, căci aceasta i se socotește unui om ca jertfă: acesta este înțelesul cuvintelor: «Pentru Tine suntem uciși toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere» (*Psalm* 43, 24)".

3. CĂLUGĂRUL DANIIL

Comportamentul lui Dimitrios din timpul uceniciei sale a mişcat inimile părinţilor mănăstirii. Aflând despre stăpânirea de sine şi răbdarea lui, egumenul l-a luat în mănăstire şi i-a dat ascultarea de a lucra saci din păr.

Nu după mult timp, a sosit marea zi a vieţii sale: ziua tunderii în monahism. Bătrânul Daniil îşi amintea întotdeauna cu emoţie de această zi; îşi aducea aminte de momentul în care bătrânul său l-a dus de mână să se închine pe rând la sfintele icoane, în timp ce corul cânta troparul „Braţele părinteşti...". Aceste cuvinte şi impresionantele rugăciuni ale tunderii, respirând o aromă evanghelică, nu le va uita niciodată...

„...Povăţuieşte-l să ridice scutul credinţei, cu care va putea să stingă toate săgeţile aprinse ale celui rău; şi să primească coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este sabia Ta spre ajutor în suspinele negrăite ale inimii sale. Numără-l cu aleşii Tăi, ca să se facă vas al alegerii Tale, fiu şi moştenitor al Împărăţiei Tale, fiu al luminii şi al zilei, al înţelepciunii, al dreptăţii, al sfinţeniei, al mântuirii. Fă-l pe el chitară acordată, o dulce psaltire a Duhului Sfânt..."

Înfricoşătoarele vestiri ale preotului l-au făcut să încremenească de frică, dar l-au şi umplut de o negrăită bucurie: „Iată, Hristos stă de faţă în chip nevăzut. Vezi că nimeni nu te sileşte să intri în această schimă. Vezi că din propria ta voie doreşti logodirea cu marea şi îngereasca schimă".

„Da, preacinstite părinte, din propria mea voinţă", a răsunat cu convingere glasul său.

Când sfânta slujbă a tunderii s-a terminat, slujbă ce este, de fapt, o reactualizare simbolică a pildei fiului risipitor, el, purtând „veşmântul cel dintâi", părea un om nou: monahul Daniil.

Deoarece egumenul era foarte bătrân şi uneori îi era greu să urmeze tipicul mănăstirii, îl ţinea pe părintele Daniil la egumenie, ca să citească slujbele.

Zi după zi, părintele Daniil a cucerit întreaga mănăstire prin ascultarea, nobleţea şi bunătatea sa. Era iubit de toţi, bătrâni şi tineri; şi nu numai iubit, dar şi respectat.

Mănăstirea rusească este locul unde, de la un frate din mănăstire – părintele Dionisie –, a învăţat prima dată şi arta binecuvântată a iconografiei. Ce strâns legată era viaţa lui de sfintele icoane ale lui Hristos, ale Născătoarei de Dumnezeu şi ale sfinţilor! Până la sfârşitul vieţii a fost însoţit de numele de „iconograf". Era un iconograf cu simţul menirii şi datoriei şi care, pe lângă dorinţa şi strădania de a-L zugrăvi pe Domnul pe o scândură cât mai desăvârşit cu putinţă, se lupta „să-I dea un chip şi în inima sa". Era un iconograf al vieţii duhovniceşti, cu mâini curate şi minte luminată. Câteva dintre lucrările sale se păstrează încă în atelierul de pictură, unde locuiesc astăzi nepoţii săi spirituali, „daniilii". Ele fac încă şi mai vie prezenţa părintelui Daniil la Katunakia.

4. ÎNCERCĂRI

Viaţa sa se desfăşura, aşadar, în linişte şi în mod creator la mănăstirea Russikon [a ruşilor]. Încercările şi loviturile sunt însă partea aleşilor lui Dumnezeu, şi astfel paşnica curgere a timpului a fost tulburată de o serioasă lovitură dată sănătăţii sale. S-a îmbolnăvit de nefrită acută. Această dureroasă boală s-a cronicizat treptat şi îl chinuia continuu, cu dureri mari, febră, dureri de cap şi ameţeală.

Apoi a venit altă ispită: în mănăstire au izbucnit neînţelegeri între călugării greci şi ruşi. În jurul anului 1876, Sava, egumenul grec, a murit. Alegerea noului egumen era problematică, deoarece grecii voiau un grec, iar ruşii voiau un rus. Rezultatul a fost neînţelegere, tulburare şi o mare ispită. Părintele Daniil – care la vremea aceea, datorită integrităţii sale, fusese ales secretar al mănăstirii prin votul comun al grecilor şi al ruşilor – se afla în mijlocul tulburării.

Problema a ajuns la Constantinopol, iar patru reprezentanţi ai mănăstirii – doi greci, dintre care unul era părintele Daniil, şi doi ruşi – s-au prezentat Patriarhului Ioachim II din Chios. Cu acest prilej, părintele Daniil a apărat adevărul cu demnitate şi curaj. Dar a mărturisi fără teamă adevărul costă, şi atitudinea părintelui Daniil a avut drept rezultat expulzarea sa din chinovia Sfântului Pantelimon şi exilarea, pentru un timp, din Sfântul Munte.

După ce a părăsit Sfântul Munte, a trecut prin Tesalonic. Mitropolit al oraşului era pe atunci Ioachim (1874-1878), devenit ulterior distinsul Patriarh al Constantinopolului, sub numele de Ioachim III. Exilatul l-a vizitat pe ierarh, informându-l despre cele petrecute, iar acesta, din prima clipă, l-a înconjurat cu dragoste părintească.

„Fiul meu, i-a spus el, Biserica ar trebui să te încununeze cu ramuri de măslin datorită luptei tale pentru adevăr, nu să te exileze."

Dragostea şi înţelegerea lui Ioachim au contribuit mult la uşurarea durerii exilatului. Mitropolitul l-a ţinut lângă el timp de zece zile, după care l-a aşezat în mănăstirea Sfânta Anastasia din micul oraş Basilica, aflat lângă Tesalonic, unde a rămas timp de şase luni.

Pentru această mănăstire, prezenţa părintelui Daniil a fost o binecuvântare dumnezeiască. Călugării de aici erau neştiutori şi trăiau în trândăvie, iar sosirea lui a fost, pentru sufle-

tele lor nepăsătoare şi uscate, ca o adiere de spiritualitate dătătoare de viaţă. Prin viaţa sa virtuoasă, prin cunoştinţele bogate şi prin modul de a-i învăţa pe alţii, părintele Daniil a reorganizat viaţa călugărilor. I-a făcut chiar să primească tipicul athonit, şi astfel mănăstirea s-a transformat într-o chinovie egală cu cele de la Sfântul Munte. Călugării s-au legat de el fără rezerve şi au rămas nemângâiaţi mai târziu, când acesta s-a întors la Sfântul Munte. În ziua plecării, treizeci şi cinci de monahi l-au însoţit până în satul Galatista – o distanţă de câţiva kilometri –, şi când şi-au luat rămas-bun, „îmbrăţişându-l, nu conteneau să-l sărute îndureraţi".

5. ÎN VATOPEDI

Întorcându-se la Sfântul Munte, şi-a luat mai întâi bagajul de la mănăstirea Sfântul Pantelimon, după care a plecat la vechea mănăstire Vatopedi. De-abia a ajuns acolo, că a şi suferit un atac acut de nefrită. „Ghimpele său din carne" îl înţepa foarte dureros de data aceasta, şi a stat nemişcat în pat timp de mai multe săptămâni.

Părinţii mănăstirii îl îngrijeau cu mare dragoste, însă mai multă dragoste îi arăta marea Doctoriţă a Sfântului Munte, Panaghia, Născătoarea de Dumnezeu.

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu [Panaghia] este îndeosebi cinstită la Vatopedi. Catoliconul [biserica mare] mănăstirii este închinat Bunei-Vestiri, în timp ce icoanele făcătoare de minuni (*Vimatarissa*, *Esphagmeni*, *Antiphonitria*, *Paramithia*...) sunt încărcate de istorii minunate. Acolo se păstrează şi Brâul Maicii Domnului cel făcător de minuni, care pe vremuri se afla la Constantinopol, „în cinstita Ei casă, care este în Chalkoprateia", în Vlaherne.

Părintele Daniil avea o evlavie deosebită faţă de Născătoarea de Dumnezeu, acelaşi devotament, încredere şi veneraţie pe care le-au nutrit faţă de ea toţi sfinţii. De aceea, o implora cu lacrimi şi cu inimă fierbinte să-l cerceteze în suferinţa lui. Era sigur de răspunsul ei, căci îi cunoştea făgăduinţele. Era oare cu putinţă ca Ea să nu le împlinească? Într-adevăr, pe 31 august, ziua în care mănăstirea sărbătoreşte praznicul Sfântului ei Brâu, bolnavul a fost vindecat dintr-o dată. Vindecarea a fost completă: niciodată n-a mai fost tulburat de această îngrozitoare boală, care l-a chinuit timp de zece ani. Ce cuvinte vrednice putea el găsi ca să-i mulţumească şi să laude pe Preacurata Maică a călugărilor?

„Tu eşti bucuria celor întristaţi, scăparea celor slabi, o, Născătoare de Dumnezeu Fecioară; mântuieşte cetatea Ta şi poporul Tău, Tu, care eşti pacea celor din războaie şi liniştea celor suferinzi, Tu, singura ocrotitoare a credincioşilor."

Asemenea imnuri de laudă şi astfel de rugăciuni trebuie să-i fi umplut sufletul şi să se fi revărsat din gura lui.

După ce s-a vindecat, s-a gândit să plece din Vatopedi. Aceasta era o mănăstire idioritmică, şi viaţa în atmosfera de aici îl obosea foarte mult. Cuviosul Daniil nu avea nici o simpatie faţă de sistemul idioritmic, care este străin de adevărata viaţă monahală. Duhul adevăratului monahism se vede în chinovie, unde, după cum scrie Sfântul Vasile cel Mare, „nu există al meu şi al tău, voia mea şi voia ta".

De aceea voia să plece, dar părinţii din Vatopedi îl iubeau. Unde mai găseau pe cineva ca el, un asemenea adevărat monah? Nu voiau, sub nici un chip, să-l lase să plece. A fost silit să meargă la renumitul duhovnic Nifon, care trăia în asceză într-un schit de lângă Vatopedi, şi să-i ceară sfatul. Rezultatul a fost că a rămas pentru ascultare în mănăstire. Oricât de dificil îi părea să rămână şi oricât de mult dorea o

altă aşezare, a continuat să vieţuiască acolo, ca un act de jertfă pe care Dumnezeu nu putea decât să-l binecuvânteze.

Consiliul mănăstirii l-a pus mai-mare peste arhondaric [casa de oaspeţi], şi bine a făcut, căci vizitatorii s-au folosit mult de la un asemenea arhondar. Mult frecventatul arhondaric al Vatopedului a cunoscut în această perioadă zile istorice. Pe lângă curăţenie şi ordine, lecturile la trapeză, rugăciunea în comun şi convorbirile duhovniceşti i-au imprimat o atmosferă nouă. Treptat, arhondaricul mănăstirii idioritmice a căpătat atmosfera unei chinovii. Cu expresia sa blândă şi serioasă, bătrânul Daniil era pentru cei din afară un excelent reprezentant al monahismului athonit. Mulţi vizitatori credeau că el era egumenul!*

La sfârşitul şederii sale în Vatopedi a călătorit în locurile natale, la Smirna, cu o misiune specială din partea mănăstirii. Trebuia să stea acolo nouă luni. Concitadinii săi se mândreau cu faptul că oraşul lor dăduse un bărbat de o asemenea statură duhovnicească, şi multe suflete au primit de la el înţelegere, luminare şi călăuzire... Mitropolitul Meletie trebuie să fi auzit de la distanţă multe lucruri despre cuviosul Daniil; acum însă, făcând personal cunoştinţă cu el, voia să-l ţină lângă el şi să facă din el episcopul său vicar. Cuviosul Daniil i-a mulţumit, dar nu a acceptat propunerea.

„Nu mă consider vrednic de preoţie, Preasfinţia voastră, i-a spus. Nu mă mai pot despărţi de Grădina Maicii Domnului. Am făcut jurăminte..."

Chiar dacă ar fi acceptat să rămână în lume, ce ar fi câştigat în realitate? Faimă, cinste, un rang înalt? Toate aceste lucruri sunt false şi trecătoare, ba chiar primejdioase când nu te sprijini pe voia lui Dumnezeu. Dar, dacă ar fi devenit episcop, nu ar fi oare pentru Hristos? Desigur, dar el nu sim-

* Fiind o mănăstire idioritmică, Vatopedi nu avea stareţ.

ţea că aceasta e voia lui Dumnezeu. Nu avea nici un semn limpede de la Dumnezeu, care să-l convingă de faptul că trebuie să ia pe umerii săi un asemenea rang. Dimpotrivă, credea că voia lui Dumnezeu era ca el să trăiască neştiut şi smerit, ca un monah de rând. „Fiecare om are darul său." Cuviosul Daniil „şi-a ales partea cea bună" şi a fugit de multele griji care, când absorb un lucrător, îl fac să-şi neglijeze sufletul – un lucru dureros atât pentru sine, cât şi pentru alţii. Cuviosul bătrân Daniil înseta cu înflăcărare după un singur lucru important. De dragul acestuia a preferat scăunelul său din Katunakia în locul unui tron, „locul cel mai de jos" al monahului în locul „scaunului de conducător". El a ales măreţia pe care Domnul a definit-o astfel: „Acela dintre voi care vrea să fie întâiul să fie slugă tuturor" (*Marcu* 10, 44).

După mulţi ani, cuviosul Daniil a scris despre aceasta unuia dintre ucenicii săi duhovniceşti de încredere: „Ca să-i respect pe toţi şi să-mi tai voia mea şi părerile mele, Stăpâna Născătoare de Dumnezeu nu m-a lăsat să iubesc vieţuirea în lume, slava deşartă şi imaginară, chiar dacă mi s-a oferit preoţia şi egumenia. Din această pricină «m-am îndepărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie» (*Psalm* 54, 7), unde trăiesc de patruzeci şi cinci de ani, fără nici o dorinţă de a vizita lumea" (scrisoare din 22 februarie 1926, către Nicola Rengos).

6. CELE 40 DE LITURGHII

Cum am spus mai înainte, cuviosul Daniil a fost obligat să călătorească în locurile natale, cu însărcinări de la mănăstirea Vatopedi. A stat în Smirna nouă luni.

„Îndată ce am sosit [la Smirna], am socotit ca o datorie să-l vizitez mai înainte de toate pe Gheorghe, fiul neuitatu-

lui Dimitrios." (Dimitrios era un simplu creştin, dar marea lui virtute şi evlavie l-au înarmat cu înţelepciunea „cea de sus", astfel încât el a ajuns vestit pentru bunele sale sfaturi şi povăţuiri. Înţelepciunea şi învăţăturile lui întăriseră multe suflete, inclusiv pe cuviosul Daniil în anii tinereţii.) „L-am întrebat în amănunt despre moartea tatălui său (Dimitrios), de care auzisem de la mulţi oameni."

Ca răspuns la dorinţa călugărului de la Katunakia, Gheorghe a povestit în amănunt despre moartea virtuosului său tată, însoţind fiecare parte a povestirii cu lacrimi. Această întâmplare este atât de remarcabilă, încât trebuie să o menţionăm.

Ajungând la apusul vieţii sale pământeşti, de-Dumnezeu-luminatul Dimitrios cunoştea de mai înainte, prin harul lui Dumnezeu, ziua morţii sale. În acea zi, a cerut unui preot evlavios, nevinovat şi sfânt, părintele Dimitrie, să vină la el.

„Voi muri astăzi, părinte, i-a spus el. Spune-mi, rogu-te, ce trebuie să mai fac în aceste momente de pe urmă?"

Preotul ştia viaţa lui virtuoasă; ştia că se spovedise, că fusese la Sfântul Maslu şi luase Sfânta Împărtăşanie de câteva ori. Însă, văzând dorinţa lui, i-a venit în minte să-i sugereze următorul lucru:

„Dacă vrei, porunceşte ca după moartea ta să se facă 40 de liturghii pentru tine, într-o bisericuţă de ţară".

Muribundul a acceptat cu bucurie sugestia preotului. Puţin mai târziu şi-a chemat fiul.

„Fiul meu, îţi cer o singură favoare. Fă astfel ca după moartea mea să se facă 40 de Liturghii pentru mine, într-o biserică departe de oraş."

„Dă-mi binecuvântarea ta, tată, şi îţi făgăduiesc că îţi voi îndeplini dorinţa", a fost răspunsul.

După două ore, omul lui Dumnezeu şi-a dat duhul. Fără întârziere, bunul său fiu s-a adresat părintelui Dimitrie, neştiind că el era cel care sugerase cele 40 de Liturghii.

„Părinte Dimitrie, tatăl meu mi-a poruncit să cer să se facă 40 de Liturghii undeva, în afara oraşului. Deoarece dumneata stai câteodată la bisericuţa Sfinţilor Apostoli, te rog să iei osteneala slujirii lor. Eu voi avea grijă de munca dumitale şi de cheltuielile bisericii."

Preotul a răspuns cu lacrimi: „Dragul meu Gheorghe, eu însumi am dat acest sfat tatălui tău, şi îl voi pomeni mereu cât voi trăi. Dar nu pot să slujesc în mod regulat cele 40 de Liturghii, deoarece preoteasa mea este puţin bolnavă. Va trebui să încredinţezi acest lucru în seama altui preot".

Însă Gheorghe, ştiind marea evlavie a părintelui Dimitrie şi devotamentul tatălui său faţă de el, a insistat până l-a convins. Preotul s-a întors acasă şi a spus preotesei şi fiicelor sale: „Trebuie să slujesc 40 de Liturghii pentru sufletul bunului creştin Dimitrios; de aceea, să nu mă mai aşteptaţi acasă timp de 40 de zile. În tot acest timp voi fi la Sfinţii Apostoli".

A început să slujească cu bucurie Liturghiile. Au trecut 39, fără nici un impediment, ultima urmând să cadă într-o duminică. Sâmbătă seara însă, a fost cuprins de o cumplită durere de dinţi, care l-a silit să se întoarcă acasă. Gemea de durere. Preoteasa i-a propus să cheme pe cineva, ca să-i scoată dintele cu pricina.

„Nu, a răspuns, mâine trebuie să slujesc ultima Liturghie."

Dar la miezul nopţii, durerea a devenit atât de mare, încât au fost siliţi să cheme un specialist ca să-i scoată dintele. Pentru că sângera, s-a hotărât să slujească ultima Liturghie luni. Sâmbătă după-amiază, Gheorghe a pregătit nişte bani, ca să răsplătească osteneala preotului, bani pe care voia să-i dea a doua zi. La miezul nopţii, pe când se apropia duminica, s-a sculat să se roage. Liniştea desăvârşită a nopţii uşura zdrobirea inimii. Mai târziu, obosind, s-a aşezat pe pat şi a început să-şi aducă aminte de virtuţile, darurile şi cuvintele înţelepte ale fericitului său tată. I-a trecut prin minte şi gândul: „Cele 40 de Liturghii folosesc oare într-adevăr sufletelor răposaţilor

sau Biserica le recomandă mai mult pentru mângâierea celor vii?" Chiar în acel moment a căzut într-un somn uşor.

S-a văzut pe o câmpie frumoasă de un farmec de nedescris şi de neîntâlnit pe pământ. Se simţea însă nevrednic să fie în acest loc paradiziac şi sfânt şi era copleşit de frică, frica de a nu fi scos afară de acolo, din pricina nevredniciei sale, şi de a nu fi aruncat în schimb în adâncurile iadului. L-a întărit însă gândul următor: „Dacă Preabunul Dumnezeu a vrut să mă aducă aici, va avea milă de mine şi mă va conduce la pocăinţă, căci fiind încă în trup trebuie să mai trăiesc".

După acest gând mângâietor, a văzut de departe o lumină foarte curată şi limpede, mult mai strălucitoare decât soarele. A alergat către ea şi a văzut, cu o negrăită surprindere, o privelişte de o frumuseţe de nedescris. În faţa lui se întindea o mare grădină, în întregime împădurită, plină de o mireasmă minunată şi de nerostit. Şi-a spus întru sine: „Acesta trebuie să fie raiul! O, ce fericire îi aşteaptă pe cei ce vieţuiesc în virtute pe pământ!"

Cercetând această frumuseţe nepământească, cu uimire şi încântare, a văzut un preafrumos palat, de o strălucire orbitoare şi de o graţie arhitectonică extraordinară, ale cărui ziduri străluceau mai mult decât aurul şi diamantele. Era cu neputinţă să descrii frumuseţea lui, în cuvinte omeneşti, de aceea el era uluit şi fără glas. Apropiindu-se – o, bucurie! – şi-a văzut tatăl, plin de lumină şi strălucire, în faţa uşii palatului.

„Cum ai ajuns aici, copilul meu?", l-a întrebat tatăl său cu blândeţe şi dragoste.

„Nici eu nu ştiu, tată. Îmi dau seama că nu sunt vrednic de acest loc. Dar, spune-mi, cum te simţi aici? Al cui palat este acesta?"

„Bunătatea Mântuitorului nostru Hristos, prin mijlocirea Maicii lui Dumnezeu, pe care o cinstesc îndeosebi, m-a adus în acest loc. Urma să intru în palat astăzi, dar deoarece acela care îl construieşte este bolnav – astăzi şi-a scos din-

tele –, cele patruzeci de zile ale zidirii lui nu s-au încheiat încă. De aceea voi intra în el abia mâine."

După aceste cuvinte, Gheorghe s-a trezit, plin de lacrimi şi uimire, dar şi cu nişte nedumeriri. Tot restul nopţii n-a mai dormit, ci a înălţat încontinuu laude şi slavă Preabunului Dumnezeu. De dimineaţă s-a dus pentru Liturghie la catedrala Sfintei Fotini. După Liturghie a luat anafură, vin sfinţit şi o lumânare nouă şi a plecat în regiunea Mirtakia, unde se afla bisericuţa Sfinţilor Apostoli. L-a găsit pe părintele Dimitrie stând pe un scaun în chilia sa.

Preotul l-a întâmpinat cu bucurie, zicând: „Şi eu vin de la Sfânta Liturghie. Acum cele 40 de Liturghii s-au încheiat".

A spus aceasta ca să nu-l întristeze pe Gheorghe.

Atunci Gheorghe a început să-i descrie în amănunt vedenia pe care o avusese în timpul nopţii. Când a ajuns cu relatarea în punctul în care intrarea tatălui său era amânată din pricina durerii de dinţi a constructorului, preotul a fost cuprins de frică, dar şi de mirare şi bucurie. Ridicându-se, a zis:

„Dragul meu Gheorghe, eu sunt constructorul ce lucra la înălţarea palatului. Astăzi nu am slujit Liturghia deoarece mi-am scos dintele. Iată, batista din mâna mea este pătată de sânge. Ţi-am spus o minciună pentru că nu voiam să te întristez".

Cuviosul Daniil a fost adânc impresionat de această frumoasă povestire. La sfârşit, Gheorghe l-a îndemnat să-l viziteze pe părintele Dimitrie, care în acea perioadă era preot în parohia Sfântului Ioan Teologul. Preotul i-a spus aceeaşi întâmplare şi l-a rugat să noteze această istorie folositoare. Lucru care s-a şi făcut, căci am găsit-o printre manuscrisele sale. La sfârşitul ei, Cuviosul Daniil a notat: „Relatarea de mai sus am auzit-o în anul 1875, în luna octombrie. Vrednicul de pomenire Dimitrios a răposat în anul 1869.

II

„Bucură-te, o, pustie“

1. VIAȚA ÎN PUSTIE

Cu cât crește dorul dumnezeiesc în sufletul monahului, cu atât mai mult tânjește el după liniște, după un Munte Carmel, unde, ca un alt Ilie, să se poată abandona în întregime dragostei de Dumnezeu. Acest dor pentru pustie ardea și în inima părintelui Daniil, fiindu-i cu neputință să mai trăiască departe de ea.

Când s-a întors de la Smirna, a fost informat că părinții erau hotărâți să-l facă reprezentantul mănăstirii Vatopedi. Dar părintele Daniil nu voia să schimbe liniștea cu nici o funcție, și de aceea, după ce a locuit la Vatopedi timp de cinci ani (1876-1881), a părăsit această mănăstire și a fugit ca un cerb în sălbăticie, la Katunakia. A fugit în locul unde „mireasma cimbrului se întrece cu tămâia cerească a smirnei, unde murmurul izvoarelor încetează, făcând loc dulcii cântări a rugăciunii..., unde până și pietrele respiră sfințenia, îmbibate fiind cu lacrimile sfinților“ (Moraitidis).

Noua lui arenă ascetică era o „colibă“ din pustie, „o colibă aridă“, cu două camere și o cisternă. Nu avea nimic din confortul de la Vatopedi, ci numai sărăcie. Ca să trăiești acolo, trebuie să găsești oameni care să te ajute cu mila lor

şi, de asemenea, trebuie să ai un lucru de mână. La început, părintele Daniil croşeta ciorapi, iar mai târziu s-a apucat de pictat icoane. Truda şi sărăcia îl însoţeau mereu. Să ne gândim numai la drumul pe care îl avea de făcut pentru a-şi căra proviziile necesare de la limanul schitului Sfânta Ana până la chilia sa. Printre altele, procurarea apei era extrem de dificilă, căci nu există izvoare printre stâncile acelea. Ca toţi pustnicii acelor locuri, tot ce avea era apa de ploaie.

Dar aceste greutăţi erau uşurate de bucuria duhovnicească. Mai mult decât oricând înainte, putea acum să se bucure, fără împrăştiere, de Sfintele Scripturi şi de Sfinţii Părinţi şi să se abandoneze rugăciunii şi contemplării duhovniceşti. Putea primi aici adierile tainice ale Duhului Sfânt. „Acest loc – zicea el împreună cu Iacob Văzătorul Cerului – este stejarul Mamvri..., scara cerească pe care urcă şi coboară îngerii... Acest loc este Muntele Carmel... Acest loc este Muntele Măslinilor... Acest loc este calea cea strâmtă şi îngustă care duce la viaţă."

Simţea o deosebită bucurie duhovnicească atunci când citea *Filocalia* [în greceşte „iubire de frumos"]. Nu o lăsa din mână aproape niciodată. Îl durea să-i audă pe unii călugări nepăsători numind-o „Philoplaneia" [„iubire de amăgire"], şi spunea despre aceştia că amăgiţi sunt ei înşişi, neştiind cum să găsească cheia ce deschide preţioasele sale comori. Această cheie este dragostea de Dumnezeu, smerenia şi ascultarea.

Cunoştea atât de bine *Filocalia*, încât putea să spună din ce capitol provine orice pasaj dat. Era ceva obişnuit să vezi pe un trepied unul dintre volumele sale, iar pe el, studiindu-le cu mare dăruire.

Trei ani şi jumătate a stat singur în pustie. „Vino, o, Tu Cel singur la cel singur; vino, Tu, pe Care sufletul meu smerit L-a dorit şi Îl doreşte... Vino, Tu, bucurie veşnică." Ast-

fel se ruga el Duhului Sfânt, Împăratului Ceresc, când era atacat de demoni. El n-a fost în primejdie în pustie, aşa cum sunt mulţi pustnici, căci îl acoperea harul smereniei şi al înţelepciunii. Bătrânul Daniil fusese încercat în cuptorul ascultării. „Este primejdios pentru un soldat neexperimentat să-şi părăsească regimentul şi să se angajeze în luptă de unul singur. Şi nu este lipsit de primejdie pentru călugăr să caute liniştirea înainte de a avea multă experienţă şi exerciţiu în lupta cu patimile sufletului" (Sfântul Ioan Scărarul). De aceea, el era pregătit pentru lupta de unul singur împotriva diavolului, care în acei ani i-a dat, fără îndoială, multe lovituri. Nu avem multe informaţii despre această perioadă a vieţii sale isihaste, dar ceea ce a urmat ne dă certitudinea că s-a bucurat de belşugul binecuvântării lui Dumnezeu.

S-a stabilit la Katunakia în jurul anului 1880 şi după trei ani şi jumătate a primit primii ucenici. Ca nişte albine căutând flori încărcate cu nectar, multe suflete au început să vină la bătrânul Daniil când au aflat această floare duhovnicească înflorind pe arida coastă de deal. Unii, atraşi de virtutea şi înţelepciunea lui, l-au rugat să-i primească drept ucenici: părintele Atanasie din Patras a venit în 1883, iar părintele Ioan din Grivina în 1894.

Aceasta este perioada în care bătrânul Daniil a fost vizitat şi de Alexandru Moraitidis. Pe atunci, toate se aflau încă la început: biserica, chiliile, iconografia, scaunele de piatră, arhondaricul, curtea-uscătorie. Această curte! La câte nu a fost ea martoră? – Studii ale unor texte patristice, mărturisiri, convorbiri duhovniceşti, rugăciuni de seară, amintiri retrăite în faţa paşnicei Mări Egee!

Departe, dincolo de marginile mării, se află „lumea", în sensul Evangheliei. Nimic din zgomotul şi zarva ei nu ajunge aici. Privită de pe aceste înălţimi, din acest colţ de rai al Katunakiei, marea arată ca un imens abis.

2. BINECUVÂNTĂRI ŞI ISPITE

Grăuntele de muştar creştea zi de zi, an de an, şi „s-a făcut pom mare" (*Luca* 13, 19). Suflete ce tânjeau serios după o viaţă mai înaltă, „însetate după Dumnezeul cel Viu" (*Psalm* 41, 2), fugeau de neorânduiala lumii şi se sălăşluiau în pustie, ca de bunăvoie să-şi plece capetele în ascultare faţă de bătrânul Daniil.

Primilor doi ucenici li s-au adăugat părinţii Daniil şi Ştefan din Asia Mică, părintele Meletie din Epir, părintele Damaschin din Epirul de Nord, părintele Constantin din Mitilene, părintele Gherasim din Atena, părintele Gherontie şi părintele Nifon. Ei n-au ţinut cont de condiţiile aspre de viaţă de la Katunakia, căci erau atraşi de virtutea nevoinţelor şi de discernământul omului lui Dumnezeu. Un om al lui Dumnezeu, un om ce se leapădă de sine şi îşi ia crucea ca să-L urmeze pe Cel Răstignit este de cea mai mare valoare. Un singur om, un singur suflet răstignit pentru Iisus devine el însuşi Hristos, Care trăieşte veşnic întru sfinţii Săi. „M-am răstignit împreună cu Hristos, şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine", declară Apostolul Pavel (*Galateni* 2, 20).

De aceea, în jurul unui om ca bătrânul Daniil se concentrau toate puterile spirituale şi trupeşti ale fraţilor. Şi-au mărit „coliba", au adus apă de la schitul Sfânta Ana, au plantat măslini şi au cultivat o mică grădină, mai cu seamă în lunile de vară. La ridicarea bisericii, care s-a încheiat în 1903, au fost mult sprijiniţi de ieromonahul Codrat de la Karakalu, un alt mare ascet athonit renumit pen-tru sfinţenia sa, căruia îi vom dedica capitolul 8 al *Părinţilor duhovniceşti contemporani de la Sfântul Munte Athos*. În ziua Anului Nou 1906, după o priveghere la care s-au adunat mulţi călugări, biserica a fost sfinţită de mitropolitul Nil de Kasos şi Karpathos.

Sudoarea şi truda fraţilor au dat roade. „S-a înălţat o frumoasă «colibă» cu două etaje, cu chilii, o cameră de oaspeţi, o cameră de pictat icoane, o spectaculoasă alee în faţa mării întinse şi o frumoasă biserică la etajul de sus, în cinstea Sfinţilor Părinţi care au strălucit pe Muntele Athos. E bucuria şi podoaba acestor munţi stâncoşi şi pustii, răsărind dintre stânci ca un crin alb ca zăpada, înmiresmat cu miresmele sfinţeniei şi ale pacii" (Moraitidis).

Trebuie să menţionăm că pe toată perioada construcţiei au apărut cele mai neaşteptate piedici şi scandaluri. Vrăjmaşul nu voia ca aceste clădiri să se construiască. Printre altele, bătrânul Daniil a fost acuzat în Marea Lavră, de care ţinea „coliba", că ridică aceste cădiri pentru a sluji planurilor propagandistice ale ruşilor! La un moment dat, ispitele au devenit atât de mari, încât comunitatea era gata să părăsească Katunakia. „Eram înconjuraţi din toate părţile de amărăciune şi durere, scria primul ucenic al bătrânului Daniil, şi nu puteam găsi refugiu sau sprijin nicăieri. Totul era întunecat şi lipsit de speranţă." Până la urmă însă, ispititorul a fost ruşinat, şi multe dintre obstacole au fost depăşite în chip minunat, după cum vom arăta în continuare.

În 1904, s-a hotărât să se construiască o clădire mare. Meşterul Gheorghe, un arhitect albanez, a început să pună fundaţiile. Apoi, din pricina acuzaţiilor şi a calomniilor, Lavra i-a retras permisiunea, şi lucrul a încetat timp de şase luni. Când permisiunea a fost din nou acordată, meşterul Gheorghe era ocupat în altă parte, şi lucrarea a fost reluată de meşterul Vasile, tot un albanez, care lucrase la o construcţie din Karyes, aparţinând ruşilor. Era un om deosebit şi un excelent meseriaş. A studiat cu grijă terenul pe care meşterul dinainte pusese fundaţia şi l-a găsit nepotrivit. A dărâmat ceea ce fusese construit şi a săpat doi metri şi jumătate mai adânc, până a dat de stâncă. Astfel, marea clădire a fost amplasată pe un suport de stâncă, sigur şi solid. Mai

mult, s-a construit și o pivniță spațioasă, foarte bună pentru a fi folosită ca depozit. A fost o minune a proniei dumnezeiești, o binecuvântare ascunsă. Nepătrunse sunt judecățile lui Dumnezeu!

Printre încercările prin care a trecut cuviosul Daniil la Katunakia a fost și faptul că ucenicul său Atanasie a fost cât pe ce să moară.

Părintele Atanasie fusese sub ascultarea bătrânului vreme de patru ani. Într-o zi, un călugăr, prieten de-al lor, le-a adus doi calcani – o mâncare într-adevăr rară, în aspra viață ascetică a pustiei. Era un supliment plăcut la mâncarea lor sărăcăcioasă. Părintele Atanasie s-a așezat la masă extrem de obosit și înfometat. Fie prin lipsa de grijă, fie prin lucrarea vrăjmașului, la a doua înghițitură un mare os din coloana vertebrală a peștelui i s-a înțepenit puternic, în poziție orizontală, în faringe. Era copleșit de durere, beregata i se zbătea în convulsii, respirația se îngreuna, și începea să se asfixieze.

Îngrijorat, bătrânul a încercat să slăbească osul cu o lumânare, dar fără rezultat. I-a dat suferindului să mănânce coji de pâine, sperând că ele îl vor înlătura, dar fără folos. Nu se arăta nici o soluție și moartea părea sigură. Bătrânul se topea de plâns. Dar în ciuda gâtului groaznic umflat, moartea nu survenea. A venit seara, a trecut noaptea și a început o nouă zi.

În mijlocul acestei tulburări, bătrânul Daniil și-a întors gândurile către Sfântul Pavel, Patriarhul Constantinopolului. O rază de speranță i-a răsărit.

„Atanasie, hai să facem o molitvă către Sfântul Pavel Mărturisitorul. Acest sfânt îi ajută în mod deosebit pe cei care suferă de gât, căci atunci când a mărturisit că Fiul este de o ființă cu Tatăl, arienii i-au înfășurat omoforul în jurul gâtului și l-au sugrumat."

Nemaiputând vorbi, părintele Atanasie a fost de acord și a început să implore cu durere în suflet ajutorul sfântului

Patriarh, când, deodată, o idee i-a trecut prin minte: să-şi bage degetul pe gât şi să scoată osul. Fără să ezite, a acţionat şi s-a salvat! Osul, lung de 2,5 cm era în mâna sa. „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi!" Chiar înainte de a cere ajutorul sfântului, a şi venit răspunsul.

Scăpat de la moarte sigură, părintele Atanasie putea acum, printre altele, să călătorească prin Sfântul Munte şi să ceară de la diverse persoane contribuţii pentru necesităţile comunităţii. Putea, de asemenea, să se ocupe şi de livrarea şi vânzarea icoanelor. Construcţiile le-au adus multe datorii. Mai târziu, el a notat rezultatele eforturilor sale:

„Donaţii pentru construirea casei şi a bisericii: Ioanichie pictorul, 22 piaştri; Pahomie cretanul, 22,20 piaştri; Spiridon doctorul, 120 piaştri; Paisie Kidonievs, 67,20 piaştri; Irodion de la schitul Vatopediului 22,20 piaştri; părintele Azarie de la Vatopedi, 22,20 piaştri; duhovnicul şi naşul meu de preoţie, părintele Matei Karakalinos, a donat 50 de napoleoni de aur (5000 de piaştri)... Numai la primul tur al Sfântului Munte am strâns suma de 7722 piaştri".

Cu asemenea osteneli şi necazuri, aspra şi neospitaliera regiune a Katunakiei începea să poată fi locuită. Următorul fragment dintr-o scrisoare a bătrânului Daniil, scrisă în 1907 către „absolventul Şcolii Teologice din Halkis, domnul Gheorghe Papagheorghiadis, învăţător la Şcoala din Vatopedi", ilustrează aceasta:

„...Am văzut ceea ce mi-ai scris, întrebându-mă dacă biserica şi casa sunt terminate. Mă grăbesc să te informez în mod confidenţial că, din pricina datoriilor ameninţătoare şi a situaţiei mele financiare dificile, construcţia se află în acelaşi stadiu în care ai văzut-o, cu excepţia a trei camere şi a trapezei, pe care Ştefan le-a terminat de curând. Pentru tencuirea pridvorului bisericii şi a tavanelor a trebuit să angajez doi meseriaşi pricepuţi cărora, pe lângă mesele pe care le-am oferit, le-am plătit zece lire turceşti.

Stăpânit de acest necaz, eu însumi trebuie să lucrez continuu toată ziua, ca să-mi plătesc datoriile și să asigur mâncarea și întreținerea comunității mele și ospitalitate pentru mulți alți frați care sunt cu totul lipsiți de mijloace.

Dar slavă, de zeci de mii de ori, Preabunului Domn. Deși rămânem într-o situație neplăcută și nu avem nici cel mai mic venit sau mângâiere din afară, nici din sihăstria noastră, nici din altă parte, am achitat și în acest an, pe lângă cheltuieli, 42 de lire turcești, iar acestea, desigur, din umila noastră muncă manuală.

Toată afacerea mă îndurerează cu atât mai mult, cu cât, în loc să îmi petrec timpul în liniște și să-mi văd de ale mele, mi se întâmplă asemenea ispite și întristări. Dar binecuvântat să fie Dumnezeu, sunt convins că voi obține ceea ce doresc".

În 1928, când bătrânul Daniil era la apusul vieții sale, frații au instalat o conductă și au adus la „colibă" apă de izvor de la mare distanță. Astăzi, „coliba" cuviosului Daniil este o adevărată oază pentru călătorii obosiți care vin de la schitul Sfântul Vasile, de la Kerasia, Kavsokalyvia sau de la schitul Sfânta Ana. Și, cu atât mai mult, ea este o oază pentru asceții care se bucură de un răgaz de odihnă sub acoperișul ei, plecând apoi din nou, să ducă mai departe cumplita lor luptă împotriva diavolului, în liniștea desăvârșită a pustiei.

Călătorind astăzi prin Katunakia, vezi o minunată ctitorie. Începută de cuviosul Daniil, ea este continuată acum de urmașii săi, cărora credem că, împreună cu numele, le-a lăsat și harul său. Într-adevăr, „coliba daniililor" e un colț liniștit al pustiei, în care domnesc viața liniștită și munca adevărată. Îți vine să exclami în mod spontan, împreună cu profetul Isaia: „Veselește-te, pustie însetată, să se bucure pustia; și ca crinul să înflorească... căci mai mulți sunt fiii celei părăsite decât ai celei cu bărbat" (*Isaia* 35, 1; 54, 1).

III

„O lumină în întuneric"

1. UN PURTĂTOR DE LUMINĂ

Înzestrat cu o neobişnuită inteligenţă şi sete de cunoaştere, bătrânul Daniil devorase cărţile patristice şi jefuise comorile Duhului. Avusese, de asemenea, marea şansă de a cunoaşte bărbaţi de mare sfinţenie, începând cu unchiul Anastasie şi până la Patriarhul Ioachim şi Sfântul Arsenie, părinţi virtuoşi ai Sfântului Munte, folosindu-se de bogăţia experienţei lor duhovniceşti. Îl îmbogăţiseră şi cei trei ani şi jumătate petrecuţi de el în liniştire. În felul acesta şi-a curăţit sufletul, şi înţelepciunea lui Dumnezeu, „dorită mai mult decât soarele", s-a sălăşluit în el. N-a mai rămas altceva decât slujirea dragostei.

Atunci când înalţi demnitari, cum ar fi reprezentanţi ai ţarului Rusiei, veneau la Sfântul Munte să se întâlnească cu călugări înţelepţi şi virtuoşi, ei erau îndrumaţi spre doi părinţi pe care mulţi îi socoteau a fi cei mai de seamă reprezentanţi ai Muntelui Athos: bătrânul Daniil şi bătrânul Calinic Isihastul.

„Cu sfânta strălucire a feţei sale palide, cu barba sa încărunţită, cu părul deschis şi ochii azurii – cum îl descrie fiul său duhovnicesc –, asculta, stând răbdător şi smerit, proble-

mele părinţilor athoniţi şi ale pelerinilor evlavioşi, dându-le cu bunăvoinţă din cunoştinţele şi experienţa sa duhovnicească. Mulţi călugări ce căzuseră în diverse amăgiri, datorită ignoranţei sau vreunui duh de mândrie, au fost salvaţi prin intervenţia bătrânului Daniil. Ca şi omonimul său, profetul Daniil, el avea, cu adevărat, «un duh înalt, o ştiinţă şi o pricepere de a tâlcui visele... şi de a înlătura îndoielile»" (*Daniel* 5, 12).

Un bun creştin, cu credinţă simplă, pe numele său Demos, zidar de meserie, locuia în localitatea Stika din Epirul de Nord. Într-o noapte a visat că într-un loc se afla o biserică îngropată în pământ. Mobilizându-şi compatrioţii, au adus lopeţi şi târnăcoape şi au început excavarea. Biserica a fost scoasă la lumină. Plin de mulţumire, Demos se mândrea cu succesul său şi îi plăcea admiraţia tuturor, iar când gândul cel viclean i-a şoptit: „Ei, Demos, eşti un om important, ai fost ales de Dumnezeu...", el l-a primit fără cercetare.

După un timp, el îşi exercita meseria de zidar la Sfântul Munte, lucrând la un proiect de construcţie a mănăstirii Vatopedi.

La Vatopedi există multă evlavie pentru Sfântul Evdochim. Nu se păstrează nimic despre viaţa lui, dar în 1840, prin Pronia dumnezeiască, moaştele sale au fost descoperite în mod minunat în cimitirul mănăstirii. Demos arăta o mare evlavie faţă de el şi a început să creadă că şi sfântul se uită la el cu o favoare deosebită. Deoarece tradiţia nu spunea nimic despre originea lui, Demos îşi imagina că provine din Albania.

„Sfântul este albanez ca şi mine", a început el să susţină.

„Dar de unde ştii?"

„Albanez este. Nu vedeţi că are capul plat? În afară de asta, când l-am rugat într-o noapte, cu şirul de mătănii, să-mi

spună care e patria lui, mi s-a arătat de parcă ar fi fost viu şi mi-a zis: «Sunt albanez din Stika, suntem chiar rude...»".

Părinţii bănuiau că fusese înşelat de un demon.

„Când ţi se arată din nou, fă semnul crucii, i-au spus ei. Dacă este lucrarea celui rău, va dispărea de îndată."

Era însă prea târziu. Demonul cucerise inima lui Demons şi nu voia să plece uşor.

S-a întâmplat să fie la Athos un episcop, Alexandru de Rodostolos, căruia i s-a relatat despre ciudatul caz al lui Demos şi i s-a cerut părerea. Episcopul s-a întâlnit cu el şi a ajuns la concluzia că vedeniile lui sunt de la Dumnezeu.

„Întrucât Demos găseşte plăcere în şiragul de mătănii şi în cruce, descoperirile sunt de la Dumnezeu."

Demos a devenit acum şi mai mândru, pentru că până şi un episcop confirmase autenticitatea vedeniilor sale. Mai târziu, el a scris un volum masiv, plin de mistere supranaturale, de revelaţii, de profeţii despre războaie, despre venirea Sfântului Constantin, de semne şi monştri... toate aceste lucruri se găsesc adunate acolo.

„Dar aceste poveşti nu pot fi de la Dumnezeu! Totul e o confuzie şi aiureală", vorbeau între ei părinţii. „Să-l întrebăm pe bătrânul Daniil. El poate să ne rezolve problema."

Deci au luat manuscrisul lui Demos şi au pornit spre Katunakia.

De îndată ce a citit primele pagini, bătrânul Daniil a înţeles adevărul. „Demonii joacă aici!", a spus el.

A alcătuit pe acest subiect un text, cu pasaje din vieţi de sfinţi şi scrieri patristice, şi l-a trimis la Vatopedi. Nu mai rămânea nici cea mai mică îndoială despre înşelare. Când i s-a spus despre răspuns, Demos a început să delireze: *„Oreh, oreh, Despotis topeh, oreh Prift!!!"*

Adică: un episcop a acceptat că vedeniile sunt de la Dumnezeu, şi cum de îndrăzneşte bătrânul Daniil să le tăgăduiască!

Bătrânul Daniil nu s-a mulţumit însă cu un simplu diagnostic; dragostea lui l-a făcut să se roage pentru Demos, iar rezultatul a fost că „revelaţiile“ au încetat. Mai târziu, părinţii au reuşit să-l aducă pe Demos la Katunakia şi bătrânul Daniil l-a primit cu dragoste. Însă, atunci când bătrânul a început să-i demonstreze că presupusa vedenie cu Sfântul Evdochim e de origine demonică, Demos n-a putut suporta lumina adevărului. Sărind în sus, a strigat cu mânie: *„Oreh, oreh, Despotis topeh, oreh, oreh Prift!...“*

Cu toate acestea, a fost silit de realitate să admită adevărul, deoarece o dată ce dracul a fost vădit, nu a mai apărut. Toţi părinţii erau convinşi în privinţa înşelării, ba chiar şi episcopul Alexandru i-a trimis felicitări bătrânului Daniil.

Într-adevăr, după cum spune Apostolul Pavel, diavolul se transformă chiar şi în înger de lumină (*II Corinteni* 11, 14) şi vai celui ce se lasă păcălit de strălucirea sa exterioară.

Bătrânul Daniil spunea adeseori: „Un păcătos poate uşor să se pocăiască, dar cel înşelat, cu anevoie, dacă demonul nu este scos la lumină“.

Printre cei salvaţi din înşelare, cu ajutorul cuviosului, se afla şi un învăţător din Kerkyra, care susţinea că este în strânsă colaborare cu Sfântul Spiridon. Acest om amestecase creştinismul cu spiritismul şi credea că poate să facă minuni. Toată societatea discuta aprins despre el, iar spitalele şi doctorii îl cunoşteau bine.

Duhul cel rău i se arăta acestui om sub chipul Sfântului Spiridon. Îl îndemna să ţină o lumânare aprinsă în mână în timpul rugăciunii şi să nu o stingă atunci când se termina pârlindu-i mâna, căci dacă suportă acest lucru cu răbdare va fi ca şi mucenicii. Şi i-a mai spus să nu se mai împărtăşească la biserică, ci să lingă materia ce se scurgea din mâna lui cea arsă, căci aceasta avea aceeaşi valoare cu Sfânta Împărtăşanie. Vă puteţi imagina ce arsuri groaznice şi ce cicatrice îi desfigurau mâinile!

În timpul excursiilor făcute împreună cu ucenicii săi, spunea o rugăciune cu care aduna sau împrăştia norii şi aducea ploaia. Însă ucenicii nu se foloseau deloc, deoarece după rugăciune şi „minuni" vorbea numai prostii.

Acest om, ale cărui mâini deveniseră nefolositoare din cauza arsurilor, căuta pe cineva care să-l salveze. A mers la Katunakia, unde bătrânul Daniil i-a spus că minunile lui Dumnezeu se deosebesc de minunile diavolului şi l-a eliberat din robia satanei.

De asemenea, bătrânul a izbăvit de amăgire pe un călugăr de la mănăstirea din Patmos, pe numele lui părintele Antipa, care, timp de trei ani, văzuse ceea ce el credea că este Domnul Însuşi. El susţinea că Domnul îi dictează interpretarea *Apocalipsei* pentru a fi publicată.

După acest monah, diverse profeţii semnificative ale *Apocalipsei* se împliniseră prin evenimentele celui de-al doilea război mondial. De exemplu, activitatea celor doi profeţi, despre care vorbeşte capitolul 11 al *Apocalipsei*, acoperă, potrivit profetului Daniel, 1290 de zile, care este numărul de zile dintre mai 1941 şi octombrie 1944. De asemenea, în numărul lui Antihrist, 666, despre care vorbeşte capitolul 13, vedea numele lui Hitler, pe baza alfabetului latin (A corespunde lui 100, B lui 101, C lui 102 etc.). Astfel, H = 107, I = 108, T = 119, L = 111, E = 104, R = 117. Totalul este 666.

Bătrânul Daniil l-a convins să-şi ardă tâlcuirile.

De asemenea, bătrânul a vindecat pe un om din Kalavrita, care, cu ajutorul demonilor, cunoştea Evangheliile pe dinafară şi putea merge prin foc fără să se ardă, precum şi pe un călugăr de la Russikon, care făcea 3000 de metanii pe zi. Acest ultim caz merită mai multă atenţie.

Când bătrânul Daniil s-a aflat la Russikon, a observat că un monah ce trăia în asceză într-o „cathismă" din afara mănăstirii făcea pe marele ascet. Postea aspru, purta cele mai

ponosite haine, umbla desculţ chiar şi iarna etc. Printre altele, făcea zilnic 3000 de metanii, în timp ce regula cerea numai 300 de metanii pe zi. Din acest motiv, ceilalţi călugări se minunau de el.

Bătrânul Daniil, chiar dacă pe atunci era mai tânăr, nu s-a arătat însă deloc entuziasmat. Vederea lui cea limpede distingea o situaţie care nu-i plăcea lui Dumnezeu. A observat că uşa „catismei" aceluia avea o deschizătură care îngăduia trecătorilor să vadă înăuntru şi să laude marele său ascetism.

Dragostea sa l-a făcut să prezinte această situaţie egumenului, salvându-l astfel pe frate din înşelare. Egumenul s-a dus la „catisma" „superascetului".

„Cum îţi merge aici, părinte?"

„Cu rugăciunile tale, bine, cuvioase. Mă nevoiesc şi îmi plâng păcatele."

„Numai că n-ai venit niciodată să-mi mărturiseşti gândurile tale."

„Ce aş putea să vă spun, cuvioase? Le ştiţi pe toate. Sunt un păcătos ce se nevoieşte."

„Cum te nevoieşti? Spune-mi, faci metanii?"

„Da, cuvioase, fac câteva."

„Câte?"

„Cu rugăciunile tale, 3000 pe zi."

„Cum? De ce 3000? Cine ţi-a dat binecuvântarea să faci atât de multe? Nu, niciodată să nu mai faci 3000. Ce vrei să arăţi – că eşti «superascet»? De acum înainte să faci numai 50, ca să nu te mândreşti."

Cu aceasta, egumenul a plecat. Tăietura fusese făcută şi abcesul şi-a arătat numaidecât conţinutul său plin de puroi, căci „marele ascet" de mai înainte a făcut o întoarcere de 180 de grade. Nu mai era în stare să facă nici măcar 50 de metanii. În locul hainelor ponosite, purta acum ce era mai scump, şi la sărmana lui masă, i se aduceau cele mai alese

mâncăruri. Fireşte, ceilalţi părinţi erau uimiţi şi au înţeles că practica lui ascetică excesivă fusese hrănită de duhul mândriei. Aceasta explica surprinzătoarea schimbare, căci duhul amăgirii aleargă după extreme. Or, după învăţătura patristică, extremele, prinosul şi excesivul sunt „de la demoni".

2. DISCERNĂMÂNTUL CUVIOSULUI

În a doua jumătate a secolului trecut, îşi desfăşura activitatea la Atena Apostolos Makrakis (1831-1905). Avea avantajul unei excelente pregătiri teologice şi filozofice şi era neobosit în a învăţa pe alţii şi a predica.

Diverse idei ale sale provocau însă conflicte. Astfel, printre alţii, s-a aflat în opoziţie şi cu bătrânul Daniil, care în 1898 a publicat o carte pe această temă, combătând nerozziile lui Makrakis, atât oral, cât şi în scris.

Un prieten apropiat şi adept al lui Makrakis, care se numea tot Apostolos, a vizitat Sfântul Munte ca să-i atragă pe călugării de aici de partea lor. Acest Apostolos a venit la „coliba" bătrânului Daniil, unde a fost primit cu multă amabilitate. În timpul conversaţiei, a început să ţească laude învăţătorului său, pe un ton de un entuziasm sălbatic. Bătrânul Daniil îl asculta şi părea că îi împărtăşeşte entuziasmul. N-a arătat nici o nemulţumire, nici nu l-a dezaprobat, cum făcuseră alţii, pe care Apostolos îi întâlnise pe drum şi care, pentru câţiva bănuţi, spune el, l-ar fi aruncat în mare... Bătrânul Daniil l-a lăsat să-şi verse sentimentele. Ca un doctor experimentat, ştia când şi cum să intervină.

Discuţia a continuat şi, în scurt timp, a ajuns la punctul aflat în dispută, şi anume învăţătura că omul e alcătuit din trup, din suflet şi din spirit, şi că trupul şi sufletul provin din pământ, în timp ce spiritul este Duhul Sfânt al lui Dumnezeu.

Atunci bătrânul Daniil a început să vorbească, având harul lui Dumnezeu, şi Apostolos a văzut ideile învăţătorului său serios zdruncinate.

„Spune-mi, rogu-te, a pogorât Domnul nostru Iisus Hristos în iad în Sâmbăta Mare, sau nu?"

„Sigur că da", a răspuns Apostolos.

„Şi care a fost scopul misiunii Sale acolo?"

„Să elibereze sufletele ţinute în iad."

„Care suflete?"

„Sufletul lui Adam, al Evei, ale tuturor drepţilor şi, de asemenea, al Înaintemergătorului."

„O! Nu vezi că dărâmi din temelie părerile iubitului tău învăţător Makrakis? Fiindcă el spune că sufletele răposaţilor merg în pământ, întocmai ca acelea ale animalelor... Este cu putinţă ca Hristos să fi pogorât la iad ca să elibereze cel de-al treilea element al omului, care, după el, este Duhul cel veşnic al lui Dumnezeu? Vezi, iubitul meu, în ce negură a superstiţiei ajunge această erezie a învăţătorului tău?"

Cu acest argument, Apostolos a fost redus la tăcere; a depus armele şi, dintr-un susţinător al lui Makrakis, a trecut de partea opusă. Era o schimbare la care nu se aştepta nimeni.

Un lucru asemănător s-a întâmplat şi cu Xenofont Papamihail, un doctor ce locuia în Tesalonic şi care urma din tot sufletul învăţăturilor lui Makrakis. A publicat şi două articole în revista *Grigorios Palamas*, în care îl ridica pe învăţătorul său până la al treilea cer, caracterizându-l ca cel mai înţelept şi mai sfânt dintre oameni. După părerea sa, aproape toţi ceilalţi se înşelau, în timp ce Makrakis era luceafărul Ortodoxiei.

Printr-o serie de scrisori expediate de la Sfântul Munte, bătrânul a reuşit să-l scoată din înşelare pe doctor, care, de atunci, nutrea faţă de el un respect şi o dragoste nemărginite.

Au fost multe astfel de transformări. Bătrânul avea o teribilă putere de convingere. Am fost informați că părinții de la Longovardas, în Paros, se transformaseră din apărători ai viziunilor lui Makrakis în redutabili adversari ai acestora.

* * *

Părintele Alipie de la mănăstirea Xenofontos era renumit pentru râvna sa. Îi plăcea în mod deosebit să găsească locuri liniștite, în care putea să spună fără încetare rugăciunea lui Iisus. Când se ruga în acest fel, sufletul lui tresălta de o bucurie cerească de nedescris.

Uneori însă, lucrurile luau o întorsătură urâtă. Fără să înțeleagă ce se întâmpla, nu mai era în stare să continue rugăciunea. Dacă încerca să o rostească fie și numai o dată, trupul lui începea imediat să tremure într-un mod înfricoșător și inexplicabil. „Era ciudat și uluitor – scria bătrânul însuși – că atunci când trupul lui tremura, tremurau și cei ce stăteau lângă el. Într-adevăr, când era la slujbă, frații care stăteau lângă el, în stranele vecine, tremurau și se cutremurau împreună cu stranele. De asemenea, când se ruga în chilia lui, tremura ca Vezuviul în erupție: un lucru cu adevărat nemaiîntâlnit" (scrisoarea către bătrânul Calistrat, 2 aprilie 1911). Se cutremura tot locul. Duhovnicul și mulți bătrâni l-au văzut și i-au citit rugăciuni și exorcisme, dar fără rezultat.

Situația lua proporții tragice. Deoarece părintele Alipie fusese ani de zile unit cu rugăciunea, nu mai putea s-o oprească. În chilie, în biserică, la masă, la lucru și în toate împrejurările, el rostea inconștient și în taină cuvintele sfinte. Și de îndată patul, strana, masa sau lucrurile cu care lucra începeau să tremure. Și orice părinți se întâmpla să fie lângă el tremurau și ei!

„Încetează rugăciunea, părinte Alipie! Nu vezi ce vătămare provoacă?"

„Dar nu pot s-o opresc. O spun în mod inconștient. Iertați-mă, părinților."

După ce toți își pierduseră speranța, s-au gândit la bătrânul Daniil. Economul mănăstirii, părintele Averchie, a plecat cu părintele Alipie la Katunakia. La Simonopetra i-a prins noaptea.

„Ai grijă, părinte Alipie. Când intrăm în mănăstire, să nu spui rugăciunea, că îi înfricoșăm pe părinți..."

Ajuns însă în pronaosul bisericii, a uitat și a spus-o o dată, și numaidecât s-a produs un cutremur în jurul lui. În ziua următoare au ajuns la Katunakia.

Bătrânul Daniil a aflat curând povestea, după care l-a luat deoparte pe părintele Alipie.

„Eu nu îți sunt duhovnic – i-a spus –, dar trebuie să aflu amănuntele vieții tale duhovnicești. Fă deci o spovedanie generală și descrie cum s-a petrecut acest fenomen prima dată."

„...În noaptea aceea privegheam în paraclisul din vie, de lângă mănăstire, și mă rugam cu mătăniile. La un moment dat, zăvorul de la ușă a zornăit. Am simțit o teamă în inimă și trupul a început să-mi tremure. Am continuat să mă rog. Între timp, zăngănitul devenise și mai violent; zăvorul se mișca în sus și în jos. Curând, și ușa a început să pocnească. O lovitură puternică și apoi alta. Am înțeles că se petrece ceva demonic. M-am dus la ușă, dar n-am văzut nimic. După aceea, zornăitul s-a întețit, iar trupul îmi tremura și mai tare. Eram sigur că este de la diavol și nu i-am dat atenție. Cu și mai multă râvnă spuneam rugăciunea. Însă loviturile și zornăitul s-au intensificat, și nu numai trupul meu și ușa, ci și întreaga biserică a început să se miște într-un mod ciudat. Din acel moment, de fiecare dată când încetez rugăciunea, încetează și mișcarea, iar când o spun, începe. Așa stau lucrurile, sfinte părinte."

Bătrânul Daniil s-a cufundat într-o reflecţie adâncă. Era un caz fără precedent, dar nu se temea. Şi pe bună dreptate, căci pentru un om purtător de duh nimic nu este inexplicabil. „Omul duhovnicesc le judecă pe toate" (*I Corinteni* 2, 15). Deodată, ca luminat, l-a întrebat pe călugăr: „Părinte Alipie, când au început primele lovituri puternice în uşă şi ai înţeles că este vorba de o lucrare demonică, ce ai spus în mintea ta? Ce simţăminte stăpâneau sufletul tău? Frică şi timiditate sau erai liniştit şi dispreţuitor? Sau poate ai simţit altceva?"

Părintele Alipie i-a spus totul amănunţit, iar bătrânul Daniil a aflat explicaţia fenomenului. Când diavolul a făcut zgomotul, părintele Alipie a zis întru sine: „Lasă-l să bată cât vrea – nu mă va opri de la rugăciune. Oare nu i s-a întâmplat la fel şi Sfântului Antonie cel Mare? Lucrarea lui e aceeaşi cu a mea. Fie că tremurul trupului meu este lucrarea harului, fie că este lucrarea pizmaşului urâtor al binelui, voi continua să spun rugăciunea până la ultima mea suflare şi diavolul va fi ruşinat." Cu alte cuvinte, el era umbrit de un nor de mândrie, neobservabil la început, arătând faţă de vrăjmaşul un dispreţ arogant, de parcă ar fi ajuns la măsura Sfântului Antonie cel Mare. Or, rugăciunea întinată de îngâmfare nu este primită de Dumnezeu.

Bătrânul Daniil a analizat problema în adâncul ei şi l-a sfătuit pe călugărul războit astfel: „De acum înainte spune rugăciunea lui Iisus cu smerenie şi cu căinţă. Simte ceea ce spui. Crede cu adevărat că eşti un păcătos, un om osândit în ochii lui Dumnezeu. Socoteşte tremurul trupului tău ca fiind lucrarea satanei. Când se întâmplă, roagă-l cu mintea pe Hristos să te izbăvească. Doar aşa vei atrage harul dumnezeiesc".

Călugărul care fusese chinuit de diavol s-a vindecat. S-a rugat cu umilinţă şi şi-a aflat pacea. Din acel moment s-a avântat cu şi mai multă râvnă în nevoinţe duhovniceşti şi în

dobândirea smereniei. Se spune că i s-a dat putere împotriva demonilor şi că prin nevoinţele şi rugăciunile sale a vindecat un îndrăcit cu numele Evdochim, care venise din Tinos şi stătea la mănăstirea Xenofont. Acesta fusese groaznic de îndrăcit: scotea strigăte dezordonate şi ocări, îşi rupea adesea lanţurile şi era murdar de propriile fecale. Pentru vindecarea lui, părintele Alipie s-a nevoit timp de trei ani.

3. AMĂGIREA LUI CALISTRAT

Cu cât un om urcă mai sus, cu atât mai mari sunt pericolele la care se expune, mai ales dacă este lipsit de un îndrumător duhovnicesc experimentat, în stare „să deosebească duhurile" (*Ioan* 4, 1).

E ceea ce s-a întâmplat unui călugăr de la mănăstirea Sfântul Sava, pe nume Calistrat. Timp de patruzeci de ani acesta se nevoise în asceză, plin de râvnă dumnezeiască, atât în mănăstirea Sfântul Sava, cât şi în alte regiuni pustii din Palestina, cum ar fi o peşteră din „Koraki", de lângă Muntele Nebo, muntele unde fusese îngropat Moise. În ciuda multelor sale biruinţe împotriva duşmanului nevăzut, către sfârşitul vieţii a căzut în amăgire. A primit ca venind de la Dumnezeu o lucrare demonică ce îl cerceta în timpul rugăciunii şi aducea fiinţei lui o anumită tulburare.

Se spune, de exemplu, că în timp ce se slujea Utrenia, ceilalţi călugări l-au văzut deodată pe părintele Calistrat tremurând şi zguduindu-se. La remarcile şi discuţiile despre acest lucru, era pregătit să se apere şi să susţină că aceste manifestări se datorează nenumăratelor cercetări ale harului dumnezeiesc. Cita chiar şi versetul de la *Ioan* 11, 33: „Deci Iisus, când a văzut-o plângând şi pe iudeii care veniseră cu ea plângând şi ei, a suspinat cu duhul şi S-a tulburat întru Sine".

E un obicei al celor care sunt înşelaţi să-şi apere amăgirea sau erezia lor, cu ajutorul citatelor din Scriptură. Acelaşi lucru îl fac şi ereticii penticostali, care îşi zguduie violent trupurile, cad şi se tăvălesc pe podea, crezând că atunci „Duhul Sfânt" îi cercetează cu putere.

Părinţii mănăstirii erau foarte scandalizaţi de această întâmplare. L-au mustrat şi i-au cerut să se îndrepte, dar n-aveau puterea duhovnicească să-l convingă de faptul că este amăgit. Deşi credea că tremurul său venea din lucrarea harului dumnezeiesc, din când în când părintele Calistrat avea îndoieli. Auzind de iscusinţa de la Hristos a bătrânului Daniil, s-a hotărât să-i ceară părerea.

Pe 28 martie 1911, a întocmit o lungă scrisoare şi a trimis-o la Katunakia. În ea îşi descria în mod amănunţit situaţia, înfăţişând în acelaşi timp şi indignarea fraţilor, care nu erau în stare să deosebească semnele harului... În final, îl ruga să-i arate o cale de a evita sminteala.

Pe 2 aprilie, înţeleptul bătrân de la Katunakia a alcătuit răspunsul său. În acest răspuns, el vorbeşte pe larg despre tresăltările datorate harului dumnezeiesc şi despre mişcările nejustificate şi tulburarea ce provin din amăgire. Cu argumente puternice i-a demonstrat că aceste „mişcări ciudate şi smucituri ale trupului" nu sunt de provenienţă dumnezeiască. De asemenea, i-a explicat condiţiile „adevăratei împărtăşiri a harului": adevărata lepădare de lume, desăvârşita supunere şi dăruire faţă de un bătrân experimentat, tăierea cu totul a voii proprii, răbdarea fără murmur a tuturor ispitelor fireşti, împlinirea neabătută a pravilei monahale zilnice, mărturisirea sinceră... I-a reamintit sfaturile marilor părinţi asceţi, îndeosebi ale Sfântului Grigorie Sinaitul: în vremea rugăciunii nu primi nici o lumină sau foc, sau formă a lui Hristos, sau înger, ci păstrează-ţi mintea fără culoare, fără formă şi liberă de imaginaţie. Arătarea harului dumnezeiesc

ca „lumină neînserată“ sau ca „bucurie tremurândă“ este cunoscută de demonii cei răi, care atunci înfăţişează „celor ce nu sunt cu totul curaţi“ imitaţii apropiate, rătăcindu-i fără ca ei să-şi dea seama. Acolo unde nu există un povăţuitor neamăgit, prezenţa adevăratelor semne ale harului îl poate duce mai târziu pe nevoitor la amăgire. Vrăjmaşul ştie cum să te inducă în eroare şi să te fure „pe nesimţite“. Preavicleanul şarpe este în stare să deformeze până şi înalta lucrare a rugăciunii minţii. Este cu putinţă să crezi că ai devenit isihast, când, de fapt, ai ajuns victima închipuirilor şi o jucărie a duhurilor rele.

El subliniază din nou că, prin lucrarea harului, omul devine sobru, paşnic, netulburat sufleteşte şi trupeşte, respectuos. Adeseori trupul devine complet nemişcat, în timp ce mintea este răpită în urcuşuri şi contemplaţii dumnezeieşti. „Căci în timpul rugăciunii trupul multor sfinţi care au fost văzuţi de alţi oameni virtuoşi arăta ca mort şi era nemişcat, iar când înceta această lucrare dumnezeiască îşi veneau în sine.“ Sfinţii nu au arătat niciodată mişcări ca ale lui, mişcări care provoacă numai tulburare şi nu aduc nici un folos.

Într-unul din paragrafele scrisorii face o observaţie amuzantă: „Părinte Calistrat, dacă crezi că atitudinea ta este corectă şi ireproşabilă, atunci lasă-i pe ceilalţi şaizeci de părinţi ai mănăstirii tale să te imite şi să înceapă să tremure şi să se zguduie în timpul slujbelor şi liturghiilor, şi imaginează-ţi ce s-ar întâmpla!“

Mai sublinia şi altă regulă, şi anume că harul dumnezeiesc, care se sălăşluieşte în inima unui om purtător de Dumnezeu, îl cercetează şi lucrează în el de obicei când nu se află printre oameni, ci în singurătate, în chilie sau în pustie.

În final, după ce i-a demonstrat amăgirea, cu multe argumente, ca să nu-l supună primejdiosului duh al întristării, de-Dumnezeu-luminatul bătrân i-a dat şi balsamul mângâierii:

„Nu te mira de greşeala ta – i-a scris –, iubitule, eu nu te condamn pentru aceasta. Numai Dumnezeu este fără greşeală şi nebiruit. Vedem că şi mulţi sfinţi au căzut în asemenea rătăciri, dar Iubitorul de oameni Iisus nu i-a lăsat în amăgire, ci i-a izbăvit într-un mod minunat.

Sfinţia ta, nu era oare Sfântul Chiril Fileotul un părinte foarte sfânt şi experimentat? Şi totuşi, la sfârşitul vieţii sale pământeşti, nu a căzut oare într-o înfricoşătoare amăgire? Dar Preabunul Dumnezeu nu l-a lăsat până în sfârşit, ci l-a izbăvit într-un mod minunat.

N-au căzut oare avva Gherasim, Sfântul Ioanichie cel Mare şi Fericitul Augustin, din neştiinţă, în credinţe greşite şi în erezie? Însă, Pronia lui Dumnezeu i-a mântuit, iar astăzi sunt cinstiţi şi slăviţi de Biserică. Aşa cum ei n-au fost părăsiţi, căci aveau şi alte virtuţi minunate, tot aşa şi tu, iubitul meu părinte, vei ieşi biruitor".

În inima părintelui Calistrat era suficient loc pentru lucrarea lui Dumnezeu. Nu lipsea buna intenţie – pur şi simplu nu avusese parte de ajutorul unui bătrân experimentat şi cu discernământ. Din acest motiv, scrisoarea bătrânului Daniil a avut asupra lui un efect imediat. Ca o lumină puternică ea a început să împrăştie întunericul care timp de atâţia ani îi chinuise duhul. Mai târziu, când a primit a doua scrisoare, era complet eliberat de orice amăgire şi mişcare satanică. Plin de umilinţă, i-a scris atunci bătrânului athonit luminat de Dumnezeu.

„Scrisoarea sfinţiei tale a fost o sabie cu două tăişuri împotriva vrăjmaşului. Cu iuţeala fulgerului lucrarea Satanei a fost risipită, această tiranie care de mulţi ani m-a indus în eroare, făcându-mă s-o consider lucrarea lui Dumnezeu şi să mă laud. Acum mă mir şi mă uimesc de modul cum a acţionat Sfinţia ta: cum mi-ai arătat mie, care sunt ruşinea lumii, fără nici o valoare şi nevrednic, o smerenie atât de mare, şi

cum Domnul cel Atotştiutor, Care nu doreşte moartea păcătosului, ţi-a mişcat inima ca să mă ridici din căderea în care mă dusese balaurul cel cumplit. Pentru mine eşti un înger trimis de Dumnezeu, căci cuvintele tale sunt cuvintele lui Dumnezeu, şi îndată ce le-am citit şi le-am înţeles, toată lucrarea vrăjmaşului s-a risipit.

«Mare eşti, Doamne, şi minunate sunt lucrurile Tale...»

Cu astfel de cuvinte trebuie să cânt şi să măresc şi să laud această facere de bine! M-ai auzit şi te-ai grăbit de îndată să-mi vorbeşti despre înşelarea şi amăgirea Satanei. Nu am darul scrierii frumoase şi nici nu găsesc cuvintele potrivite ca să-ţi mulţumesc. Domnul să te răsplătească pentru toate.

Aceste lucruri mi s-au întâmplat pentru că n-am avut un povăţuitor. Când eram amăgit, credeam că nevoinţele mele îi plac lui Dumnezeu..."

Bătrânul Daniil a fost extrem de impresionat de acest rezultat fericit. A comentat despre acest caz cu următoarele cuvinte semnificative:

„Toate vin de la Preabunul Dumnezeu. Dumnezeu i-a văzut credinţa şi m-a luminat ca să-i răspund. Omul acesta era bine intenţionat şi cu frică de Dumnezeu, şi de aceea Domnul l-a izbăvit într-un mod ciudat. N-am crezut că se va izbăvi atât de repede şi că un nevoitor atât de bătrân ca el avea să arate o asemenea credinţă şi smerenie. Fie ca rugăciunile lui să mă întărească şi pe mine care scriu despre aceste lucruri, dar nu le fac".

4. UN ÎNGER AL PĂCII ŞI AL DRAGOSTEI

Prin cuvintele sale de Dumnezeu insuflate, bătrânul Daniil i-a salvat nu numai pe cei loviţi de mândrie şi amăgire,

ci şi pe cei care sufereau de duhul întristării [akedia], cum ar fi părintele Corneliu.

Ieromonahul Corneliu plecase de la Sfântul Munte la Sinai. Fiind înaintat în vârstă şi având o sănătate şubredă, dorea să-şi cumpere o „colibă" pe acest din urmă munte, unde să-şi poată petrece liniştit ultimii ani de viaţă. Cu această intenţie a călătorit la Sinai, ca să le ceară părinţilor de acolo sprijin financiar. Totul a mers bine. Mulţumit, părintele Corneliu a pornit în călătoria de întoarcere, gândindu-se la îndeplinirea planului său. Dar bucuria lui s-a transformat brusc în amărăciune: fiind încă pe drum, a fost atacat de tâlhari, care i-au furat banii, şi era cât pe-aci să-l omoare. Când a ajuns la Sfântul Munte, era numai zdrenţe atât din punct de vedere fizic, cât şi spiritual. Întâmplarea îl distrusese literalmente. Trebuia să se găsească cineva care să poată întări „trestia frântă", şi cel mai potrivit era bătrânul. S-a întâmplat însă ca bătrânul să fie bolnav şi să zacă la pat, aşa încât n-a fost în stare să-l viziteze pe frate îndată ce a auzit de năpasta lui, dar dragostea l-a făcut să găsească alt mijloc spre a-i uşura necazul. Bătrânul Daniil nu tăcea niciodată în faţa necazurilor şi ispitelor semenilor, ci îşi sacrifica chiar şi nevoinţa, timpul şi puterea, ca să-i ajute. Îşi ghida viaţa după cuvintele: „Dragostea nu caută ale sale..." (*I Corinteni* 13, 5). Aşadar, s-a ridicat puţin în patul său, a luat o hârtie şi un creion şi a scris o scrisoare deosebit de mângâietoare. Vom cita din ea câteva extrase.

„Preacuviosului ieromonah Corneliu,

...Această veste tristă a impresionat puternic umilul meu suflet şi inima mea..., dar amintirea multor istorisiri din Sfintele Scripturi îmi dă curaj, ştiind că greutăţi asemănătoare, încă chiar mai dureroase, au fost suferite de mulţi sfinţi şi drepţi. Aceste lucruri

s-au întâmplat prin iconomia Proniei divine și, în loc să fie păgubiți, acești fericiți, preamăriți chiar și după moarte, au dobândit o mare bogăție duhovnicească...

...Mâhnirea nu poate avea putere asupra noastră decât atunci când prin voia noastră proprie facem răul și urmăm toate căile păcatului. Atunci suntem obligați să simțim durere și să ne pocăim. Dar lucrurile care aduc chinuri trupului împlinesc mântuirea noastră și suntem obligați să nu le blestemăm, ci să le îmbrățișăm...

...Implor, Preacuvioșia ta, să arăți în acest timp al mântuirii răbdare desăvârșită, căutând numai la mila lui Dumnezeu, și va veni ziua când sufletul tău va primi bogate răsplătiri.

Iată următorul exemplu, spre folosul celui care întreabă. Dacă la întoarcerea ta de la Sinai ai fi văzut de-a lungul coastei egiptene o mulțime de prizonieri de război creștini aliniați în port, pentru a fi transportați în cele mai îndepărtate părți ale Africii, goi și însetați și, mai rău decât atât, fiindu-le în pericol nu doar viața, ci și credința ortodoxă, și dacă sfinția ta, mânat de filantropie și de o emoție negrăită, ți-ai fi dat toți banii și toată agoniseala ca să-i răscumperi pe acei nefericiți, n-ai fi făcut atât de mult bine pe cât ai primit, suferind acest lucru cu răbdare și slăvind pe Dumnezeu.

Îți trimit aceste umile gânduri ale mele pentru ușurarea ta. Aștept cu nerăbdare refacerea sănătății mele ca să te vizitez personal, și atunci ne vom mângâia duhovnicește unul pe altul.

Katunakia, 17 februarie 1894

Al Preacuvioșiei tale, cel mai mic frate întru Hristos,
monahul Daniil, iconograful“

Ca toţi călugării adevăraţi, pustnicul de la Katunakia era un alt Avraam în ce priveşte ospitalitatea. Ospitalitatea este semnul unei inimi calde şi iubitoare. Nu puteai părăsi „coliba" lui simplă fără să primeşti un dar, chiar dacă era doar o cană de apă rece. „Nu uitaţi ospitalitatea...", îi învăţa el pe toţi prin exemplul său. Din tinereţea sa bătrânul Daniil arăta o delicată compasiune faţă de semenii săi. Vom relata o întâmplare grăitoare. Odată, pe când avea 15 ani, mânca la masa familiei, şi tatăl său i-a spus gânditor: „Noi mâncăm şi bem şi avem de toate din belşug, dar câţi oameni săraci şi orfani sunt lipsiţi de mâncare!" Aceste cuvinte au produs o emoţie neobişnuită şi o tulburare adâncă în sufletul tânărului Dimitrios. De atunci şi-a făcut o regulă din a se lipsi de anumite plăceri, ca să-i ajute pe săraci.

Chiar şi astăzi fiii săi duhovniceşti păzesc încă moştenirea lăsată lor de pururea pomenitul bătrân.

Ospitalitatea bătrânului era roada unui suflet care strălucea de dragoste, compasiune şi pace. Aceasta este pacea lui Dumnezeu! Ea umplea întreaga lui fiinţă. Bătrânul Daniil era fericit pentru că era un făcător de pace. Din chipul său strălucitor de palid, din ochii săi veseli şi din gura lui dulce vorbitoare izvora „untdelemnul milostivirii" cu care vindeca ulceraţiile tuturor celor chinuiţi de răni infectate.

Odată, în sfânta mănăstire Konstamonitu, relaţiile dintre doi călugări au fost primejdios tulburate de vrăjmaşul mântuirii noastre, care rage furios atunci când în suflete domneşte pacea şi se luptă în tot chipul ca să semene vrajbă. Neînţelegerile, certurile şi sfădirile sunt domeniul lui. Animozitatea dintre cei doi fraţi înnorase întreaga mănăstire. Părinţii s-au străduit în zadar să-i împace, iar egumenul a fost pus într-o situaţie dificilă. El s-a gândit atunci să ceară ajutorul bătrânului Daniil, care vieţuise o vreme la Konstamonitu, după mutarea sa de la Russikon, şi ca atare putea înţelege situaţia.

Înarmat cu puterea discernământului şi rugându-se lui Dumnezeu, bătrânul a luat asupra sa sarcina de a-i împăca pe fraţi. Şi-a pus tot sufletul şi, în cele din urmă, a biruit. De dragul iubirii, el a folosit o stratagemă: l-a luat pe fiecare deoparte şi i-a zis: „Ce trist este celălalt frate din pricina acestei vrajbe, cât se căieşte şi caută împăcarea!" Părintelui Modest, care era cel mai dificil, i-a spus: „E o ispită, părinte Modest, şi ea va trece. Sărmanul părinte Atanasie plânge şi se vaită că te-a îndurerat. Aşteaptă acum la arhondaric, ca să se împace. Poate că se ruşinează s-o facă singur, aşa că voi veni şi eu. Pentru că tu eşti cel mai tare, fă tu începutul şi cere-i iertare".

Bătrânul îi spusese acelaşi lucru şi părintelui Atanasie. Când s-au întâlnit la arhondaric, bătrânul Daniil a făcut cel dintâi metanie. Ceilalţi i-au urmat, iar demonul vrajbei a fost ruşinat şi alungat.

Acesta este numai unul dintre multele cazuri în care, imitând pe Fiul lui Dumnezeu, bătrânul făcător de pace „a binevestit pacea" (*Fapte* 10, 36).

IV

Legături duhovniceşti

1. UN PĂRINTE DUHOVNICESC

Iradierea sfinţeniei bătrânului Daniil a ajuns departe. Clerici, monahi, mireni şi intelectuali din multe părţi ale Greciei se mândreau că sunt fiii săi duhovniceşti şi îi urmau sfaturile cu credinţă.

În Tesalonic era renumit un om cu numele Nicola Rengos, înalt funcţionar poştal, om de o mare credinţă şi virtute. Mânat de râvnă dumnezeiască, s-a devotat propovăduirii, devenind un predicator laic vestit. Bunii creştini ai oraşului se adunau în biserica în care predica el: biserica Sfântul Haralambie a metocului mănăstirii Simonopetra. A publicat şi un periodic numit *Creştinismul*. Devotamentul său faţă de bătrânul Daniil se apropia de dimensiunile adorării. Pe o fotografie care se păstrează la Katunakia el a scris următoarele cuvinte, expresie a nemărginitei sale recunoştinţe: „Venerabilului meu părinte duhovnicesc, care, după Dumnezeu şi Preasfânta Fecioară, este izbăvitorul care m-a călăuzit pe mine, păcătosul, pe calea cea adevărată a mântuirii".

Nicola se îngrijea cu râvnă de orice avea nevoie bătrânul, cum ar fi publicarea unor texte, fiind întotdeauna pregătit să se sacrifice. Iar părintele său duhovnicesc, mişcat de aceasta, înălţa Domnului cele mai fierbinţi rugăciuni:

„Doamne, Care binecuvântezi și dai har slujitorilor și robilor Tăi credincioși, care pentru dragostea față de Tine își taie voia și judecata lor și au ca platoșă ascultarea curată și fericita smerenie, Tu, Cel Îndurat și Milostiv, veghează și asupra robului tău, fiul meu duhovnicesc Nicola, și asupra casei lui și a întregii frății întru Hristos... ca să nu fie ispitiți de cursele pe care le întinde diavolul de-a dreapta și de-a stânga; și împlinește cererile lor spre mântuire și viață veșnică.

Și pentru că Tu fericești pe cei săraci cu duhul, pe cei smeriți, pe cei curați cu inima și pe cei ce cred sincer în Tine, așa vino și acum și dă smeritului Tău rob Nicola și întregii frății care îl urmează acele daruri neîntrecute pe care prin Sfinții Tăi Apostoli le-ai lucrat în casa Ștefanei și în toate casele care au ascultat cu credință propovăduirea sfinților Tăi ucenici".

Moartea bătrânului a fost pentru Nicola cel mai trist eveniment din viața sa. Când, după câțiva ani, a vizitat „coliba" „daniililor", a scăldat cinstita lui țeastă, cu râuri de lacrimi și cu prețiosul mir pe care îl adusese cu el în acest scop.

Până la sfârșitul vieții, Nicola Rengos a strălucit în virtute, milostenie și sfințenie. În unele împrejurări, s-a arătat că avea chiar și duhul profeției, prezicând anumite evenimente care s-au întâmplat apoi întocmai. Fiica lui, Ana, pe care s-a întâmplat s-o întâlnim cu câtva timp în urmă, ne-a povestit despre acest lucru.

S-a păstrat un mare număr de scrisori ale bătrânului către el – semn al strânselor legături care s-au dezvoltat între ei. Diverse extrase din aceste scrisori sunt citate la sfârșitul acestui capitol.

La Paros, părintele Filotei Zervakos și ceilalți părinți de la Longovardas au primit și ei îndrumarea bătrânului Daniil.

O strânsă legătură duhovnicească s-a creat între ei şi corespondau frecvent.

Un alt fiu duhovnicesc al bătrânului Daniil era arhimandritul Gheorghios Papagheorghiadis, cunoscut pentru opera sa de profesor şi scriitor şi care, în 1942, a fost hirotonit mitropolit de Nevrokopia.

Unul dintre cei crescuţi de către bătrânul era un bătrân călugăr din Kavsokalyvia, părintele Pantelimon Yamas. L-am întrebat despre povăţuitorul său şi nu găsea îndeajuns cuvinte ca să-l laude.

„L-am avut duhovnic. Era cel mai înţelept dintre toţi. Avea mult discernământ. Ajuta pe oameni, şi pe mulţi i-a scăpat de amăgire. Tot ce mi-a spus s-a dovedit de fiecare dată adevărat..."

După cum ne arată istoria vieţii monahale, demonii fac tot ce le stă în putinţă ca să răcească relaţiile dintre bătrâni şi ucenici, „inventând tot felul de şiretlicuri. Ce nu fac ei, ce nu sugerează ei, ca să-i despartă (pe ucenici) de sânurile părinteşti? Născocesc pretexte, cum ar fi o supărare presupus rezonabilă, iscând supărare împotriva părintelui..." (Teodor din Edesa). Vai ucenicilor care se aliază cu duşmanul. Nimic nu-i va scăpa din nesăţioasa gură a iadului.

Printre ucenicii bătrânului Daniil au fost unul sau doi înşelaţi de vrăjmaşul. Chiar unul dintre primii săi ucenici a suferit o mare cădere. S-a răzvrătit împotriva lui şi i-a pricinuit multă suferinţă. Cu gândul că trebuie „să mântuiască lumea", a părăsit „coliba" pocăinţei sale. „Nerespectând nici o autoritate bisericească, ci bazându-se pe mireni şi nobili şi crezând că are o misiune mai înaltă, nu ascultă, din păcate, nici de părintele său, nici de mănăstire, nici de autoritatea bisericească. Crede şi scrie că are o misiune de la Dumnezeu şi este obligat să vegheze asupra binelui lumii", după cum scria bătrânul într-un loc.

Pe lângă toate acestea, banii proveniţi din vânzarea icoanelor şi din contribuţii voluntare, pe care trebuia să-i trimită la Katunakia pentru diversele necesităţi ale comunităţii, i-a folosit pentru el însuşi.

Nu şi-a mai revenit niciodată. El socotea căile sale mai plăcute lui Dumnezeu decât cele puse înainte de bătrân. „N-am iubit, mărturisea bătrânul Daniil unei persoane de încredere, slava şi închipuirile lumii şi feluritele titluri şi scopuri exterioare, pe care părintele A. le-a îmbrăţişat din mulţimea bogăţiei lui, îmbibat cu toate culorile lumii, iubind-o mai mult decât pe Sfântul Munte şi respingând de dragul lumii fericita ascultare şi smerenie..."

Mai rău, dat fiind că bătrânul nu era de acord cu dorinţele lui egoiste, a ajuns până acolo, încât îi arunca insulte caustice.

„Rămân - scria bătrânul - stăpânit de o mare mâhnire şi de o tristeţe foarte dureroasă datorită ocărilor repetate şi crudelor nedreptăţi ale părintelui A.; fie ca să pot să sufăr din toată inima atunci când urlă împotriva mea nefericitul părinte" (2 iunie 1927).

În timp ce bătrânul se sfinţea prin răbdare şi stăpânire de sine, nenorocitul monah a părăsit Sfântul Munte, s-a coborât la a umbla prin lume, găsindu-şi o moarte jalnică pe străzile Atenei, sub roţile unui camion.

* * *

Fără a fi tragică, nenorocirea unui alt ucenic al său este totuşi tipică în felul ei. Când a intrat mai întâi în comunitate, el a arătat mult devotament şi ascultare şi a fost socotit vrednic de a purta schima monahală. Nu după mult timp însă, lucrurile au luat o altă întorsătură. Acum bătrânul nu i se mai părea aşa de mare şi nu mai avea încredere în călău-

zirea lui duhovnicească. Vedea în el multe cusururi şi greşeli. Neîndoielnic că trebuia să facă ceva.

„Trebuie să-mi caut un bătrân mai bun. Trebuie să găsesc pe cineva vrednic de mine", îi spuneau gândurile lui.

Cu acest gând a plecat într-o dimineaţă la Karakalu, unde trăia renumitul bătrân Codrat. Desigur că el îi va indica un bătrân potrivit şi va uşura lupta sufletului său. I-a spus totul – cu excepţia faptului că bătrânul nevrednic era cuviosul Daniil – şi a aşteptat răspunsul lui.

„De ce îmi spui mie toate acestea, părinte Damaschin?", l-a întrebat duhovnicul, luminat de Dumnezeu. „Ascultă ce trebuie să faci: du-te la Katunakia. Acolo vei întâlni un mare bătrân, cu numele Daniil. El te va sfătui şi va trebui să faci tot ce îţi va spune..."

Părintele Damaschin, care se aştepta la orice în afară de aceasta, era buimăcit. Dar ce putea să facă? Gânditor şi cu sprâncenele încruntate, s-a întors la Katunakia. Această extraordinară „coincidenţă" l-a făcut să-şi vină în fire şi nu a mai repetat greşeala sa.

2. CUVIOASA DIN KECHROVUNIO

Unul dintre copiii duhovniceşti ai bătrânului Daniil era cuvioasa Teodosia, renumită pentru sfinţenia ei. Ea era egumena sfintei mănăstiri a Adormirii Născătoarei de Dumnezeu din Kechrovunio, din Tinos. Se dedicase virtuţii încă din copilărie. Atât ca mireană (cu numele Teodora N. Karkitsi), cât şi ca egumenă, îşi conducea viaţa după îndrumarea duhovnicească a bătrânului, nefăcând nimic fără sfatul său. Ei au făcut cunoştinţă prin intermediul lui Alexandru Moraitidis, care vizita des Tinosul împreună cu soţia sa.

Încă de la primii paşi în viaţa monahală, ea s-a conformat înţeleptelor lui sfaturi şi, cu siguranţă, nu a fost niciodată vătămată de această ascultare a ei. Următorul fragment provine dintr-o scrisoare a bătrânului scrisă când Teodora urma să fie tunsă în călugărie şi arată înţelepciunea şi discernământul cu care acesta rezolvase îndoielile ei.

> „Înainte de tundere, te vei duce la casa tatălui tău şi-ţi vei încheia socotelile, dacă aceasta îţi este intenţia, ca să nu apară probleme din partea rudelor tale. Apoi, după ce ţi-ai rezolvat treburile, pleacă cu minte tare, ca o altă Melanie, întoarce-te în sfânta mănăstire şi purcede numaidecât spre tundere. Dacă vezi însă că gândurile tale şovăie, şi poţi să-ţi rezolvi problemele numai prin condei, va fi chiar mai bine aşa."

Este o mare binecuvântare de la Dumnezeu că există oameni purtători de Dumnezeu, ca nişte alţi judecători şi profeţi ai lui Israel, ca să îndrume pe calea cea dreaptă poporul Domnului. Este o mare lucrare a bunăvoirii Lui atunci când El descoperă în anumite suflete puteri excepţionale. Atunci toate greutăţile, dilemele şi problemele spinoase sunt rezolvate. O întrebare, o vizită, o scrisoare, o convorbire telefonică sunt suficiente.

Odată, bogata fiică a unui armator, Christina Garifalos din Syros, dorea să depună 7000 de lire de aur în contul bancar al mănăstirii Kechrovunio. Acest lucru a tulburat mintea cuvioasei, care se întreba dacă trebuie să accepte sau nu donaţia; de aceea ea a trimis de îndată o scrisoare la Katunakia. Bătrânul Daniil i-a răspuns: „Deoarece sihăstria voastră nu are nevoi urgente, trebuie să refuzi darul. Mulţumiţi-vă cu munca voastră. Munca voastră este rugăciunea. Orice altă cale e primejdioasă şi distruge pe monahi". Astfel, ele n-au acceptat donaţia.

Când Teodora era pe cale să se călugărească, l-a rugat pe bătrânul să vină la Ierissos, ca să o tundă personal. Dar el, fiind bărbat înțelept și cu discernământ, n-a fost de acord cu acest lucru. Scriindu-i, i-a explicat că nu este potrivit pentru un ascet să-și părăsească schitul și să călătorească la Ierissos pentru tunderea unei călugărițe.

Acest binecuvântat suflet, înțelegând feluritele greutăți ale vieții la Katunakia, trimitea aici adeseori ajutoare. A contribuit cu atât de mulți bani la construirea clădirilor și a bisericii, încât, pe bună dreptate, poate fi socotită printre ctitori. Într-o scrisoare, ea îi scria bătrânului așa:

> „...Încetineala cu care a început tencuirea s-a datorat iconomiei dumnezeiești, pentru că această perioadă este mai potrivită. Sunt convinsă că Sfinții Părinți îți vor trimite un ajutor de cea mai bună calitate, așa cum au făcut și cu lucrarea artistică a elegantelor uși și ferestre pe care le împodobește cinstitul, conștiinciosul și de Dumnezeu dăruitul meu frate Ștefan.
>
> E adevărat, părintele meu, că sufăr mult pentru că nu voi fi vrednică să văd frumoasa și minunata sfântă biserică a Sfinților Părinți [de la Athos] și să primesc binecuvântarea ei de aproape. Și cum e cu putință să nu sufăr când sunt așa de departe de locul atât de drag inimii mele? Și de cinstitul și de Dumnezeu iubitul meu părinte, pe care îl am mereu în minte, de ale cărui povățuiri cu vorbă dulce îmi aduc aminte și ale cărui scrieri cu dumnezeiască înțelepciune le citesc minunându-mă!..."

În biblioteca „colibei" „daniililor" se păstrează mai mult de 200 de scrisori ale bătrânului Daniil către această călugăriță. Salutările lui sunt caracteristice în această privință:

„Din toată inima salut pe copila mea duhovnicească cea mai devotată, maica Teodora, cu «Să te mântuiești!»" „Cin-

stitei, lui Hristos supusei, de Dumnezeu iubitei cuvioase Teodosia, îi dăruiesc sincera şi părinteasca mea binecuvântare." „Cuvioasei Teodosia, de Dumnezeu iubitei slujitoare a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare îi aduc din belşug rugăciunile mele, din toată inima, pentru binecuvântare de la Dumnezeu." „Preacuvioasei maici Teodosia, care are bună sporire duhovnicească întru Domnul, îi trimit salutările mele părinteşti." „Atletei lui Hristos, cuvioasei Teodosia, întărită întru toate, îi trimit salutările mele părinteşti."

În aceste scrisori se găsesc comori de sfaturi preţioase, foarte folositoare pentru cei ce doresc să urce pe înălţimea virtuţii. Să cităm câteva dintre ele:

> „...Dar, copila mea, fiind noi oameni, purtăm trupuri supuse multor boli, de aceea, după dreapta socoteală, pentru a-l avea aliat în practicarea virtuţii, trebuie să ne îngrijim de el prin mijloace care să nu ducă la senzualitate, ci la o întărire legiuită, încât să poată sluji de Dumnezeu createlor virtuţi şi bunei dispoziţii a sufletului. Căci vrăjmaşul nostru, vicleanul Satan, când nu biruieşte sufletul nevoitor prin nesuferita iubire a lumii şi a căii celei largi, se foloseşte, la urmă, de exerciţii ascetice violente şi de asprimi excesive, cu scopul de a face sărmanul trup incapabil de a duce viaţa desăvârşită.
>
> Din această pricină, toţi Părinţii asceţi cu discernământ sfătuiesc că atunci când trupul se prăbuşeşte, din pricina nevoinţelor excesive şi a bolilor, trebuie să ne îngrijim de el în mod judicios, ca să-l putem folosi la rugăciune şi la fapte bune. De aceea, mă grăbesc să-ţi cer să arăţi ascultare faţă de mine şi să-ţi temperezi ostenelile prea mari şi statul în picioare, fiindcă vezi că slăbeşti continuu; întrucât ai aptitudinea şi sar-

cina îngrijirii medicale, ar trebui să trăieşti mai mult în linişte în schitul tău. Roag-o pe preacuvioasa egumenă din partea mea să numească o altă soră în ascultarea de ecleziarhă, întrucât această ascultare cere picioare sănătoase. Dacă a apărut o asemenea boală nu este bine să te sileşti mai mult; te rog, aşadar, copila mea, să-ţi moderezi starea la rugăciune cât mai mult cu putinţă, fiindcă nu trebuie să ne omorâm trupul, ci patimile. Şi de-acum, prin harul Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea, nu mai eşti o călugăriţă începătoare ca să trebuiască să te ocupi cu lucrarea statului în picioare, ci eşti în stare să spui rugăciunea şi şezând, nefiind înălţată ici şi colo de către minte, ci fiind în singurătatea nevisătoare a rugăciunii, care obişnuieşte să mângâie sufletul fără amăgire".

Vrăjmaşul luptă mai făţiş împotriva celor ce se nevoiesc în pustie. Acest lucru s-a întâmplat şi cu Teodosia, şi bătrânul i-a scris:

„Dar de ce se înfricoşează ascultătoarea Teodora? De zgomote, de teamă şi de murmurul unor voci ciudate pe care obişnuieşte să le aducă şarpele cel viclean şi slab? În faţa tuturor acestor lucruri, copila mea, stai cu curaj, nedându-le nici cea mai mică atenţie, şi ele toate vor dispărea ca nişte himere. Timiditatea care îţi vine este de la fire, nu din amăgire. Numai credinţa şi bărbăţia sufletului au puterea s-o înlăture. Dacă însă, copila mea, ai trăi în isihasm după voia ta şi nu ai rămâne în ascultare, ducându-ţi viaţa ascetică în izolare, fără să întrebi un povăţuitor încercat, atunci ai fi în primejdie. Dar tu, deşi năzuieşti după linişte prin dragoste de Mântuitorul tău, deşi ai renunţat din fragedă vârstă la toate plăcerile lumii şi ai dorit să vorbeşti cu

Dumnezeu prin rugăciuni şi singurătate extremă, totuşi ai preferat ascultarea faţă de părintele tău duhovnicesc, răbdând ascultarea de a cerceta pe bolnavi şi, ca o altă Sfântă Eupraxia sau Sfântă Melania, ai preferat să slujeşti celor bolnavi, în ciuda feluritelor lor slăbiciuni şi necazuri. Atunci, copila mea, de ce te temi şi te tulburi? «Nu te vei teme de frica de noapte...» (*Psalm* 90, 5). Cei întăriţi în voinţa lor nu se tem. Atâta doar că, pe cât poţi, la vremea rugăciunii roagă-te fără să primeşti vreun chip sau arătări mentale, nici lumină, nici tresăltări ale sufletului sau trupului, nici miresme, nici mângâierea întristării aducătoare de bucurie. Nu te ruga de-a dreapta sau de-a stânga inimii, ci spune rugăciunea cu simplitate, luând aminte doar la cuvintele rugăciunii. Nu primi gânduri pământeşti, nici chiar dumnezeieşti, şi dacă în timpul rugăciunii îţi vin multe lacrimi şi multă mângâiere şi trupul tău devine atât de uşor, încât crezi că eşti făcută din eter, nu întreţine asemenea lucruri, nici nu le da vreun înţeles anume. Căci, chiar dacă sunt lucrări neînşelătoare ale lui Dumnezeu, a nu le primi este lucrul cel mai lăudat de El. De asemenea, dacă simţi în trup căldură şi palpitaţii datorate nevoinţei, fii moartă faţă de toate aceste lucruri. Căci dacă le primeşti, aceasta e de-a dreptul amăgire, chiar dacă [cuvânt ilizibil] în toate aceste lucruri se află ale harului. Tot astfel, nu te minuna de vindecările minunate ale bolnavilor, vindecări care vin prin credinţa ta, şi nu da nici cea mai mică atenţie laudei, căci aceste lucruri sunt roada ascultării şi sunt lucrate în fapt de Preacurata Stăpână, căreia îi eşti credincioasă.

...Când medicamentele lipsesc, harul dumnezeiesc, văzând nevoia sărmanilor oameni bolnavi, va fi silit să

> lucreze vindecarea lor prin alte mijloace. De aceea, în taină mă grăbesc să te sfătuiesc: când vreo călugăriță sau o altă persoană se îmbolnăvește grav cu adevărat, dacă nu ai medicamentele necesare, atunci când o vizitezi, prefă-te că ai medicamente pentru boala respectivă și cheamă fierbinte pe Preasfânta Fecioară, fiind încredințată că bolnava se va vindeca. Așa făceau sfinții doctori fără de arginți care îi vindecau pe bolnavi pretinzând că le dau medicamente. Dar trebuie să ai grijă ca atunci când persoana bolnavă se vindecă într-un chip neobișnuit, să zici: „Este bine că am găsit acest medicament, dar să știi că mai devreme sau mai târziu vei primi un medicament de două ori mai puternic, căci farmacia lui Dumnezeu oferă, din belșug, tot ceea ce e de trebuință celor care Îl iubesc pe El".

Următorul fragment e din prima perioadă a corespondenței bătrânului Daniil cu egumena din Kechrovunio – care pe atunci era novice – și merită să fie citat sub formă de încheiere:

> „Fie ca preadulcele tău mire, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, să împodobească ascultarea ta cu negrăita bucurie a Preasfântului Duh și fie ca, în ceasul plecării tale mântuitoare, să auzi cuvintele: «Intră, iubita mea fiică, în Împărăția Mea ca să te bucuri cu fecioarele cele înțelepte și cu mironosițele celelalte, căci ca o înțeleaptă ai preferat sărăcia cu duhul și tăierea voii proprii și a tuturor plăcerilor josnice». Fie ca această rugăciune a mea să fie auzită, copila mea! Acum, când scriu aceste rânduri cu un sentiment și o căldură a inimii cu neputință de descris, încrezându-mă în dreptatea Preabunului Dumnezeu, sunt plin de nădejdea că voi fi auzit".

3. MORAITIDIS

Chiar şi marele scriitor din Skiathos, Alexandros Moraitidis, era, după cum am spus, în ciuda faimei sale, un smerit ucenic al bătrânului Daniil.

Pustnicul deţinea un loc central în viaţa lui Alexandros Moraitidis, care a dat literaturii greceşti o aromă duhovnicească. El a onorat-o şi a îmbogăţit-o cu condeiul său, ca, la rândul lui, să fie onorat cu decoraţii, premii şi titluri academice.

Alexandros Moraitidis era renumit pentru evlavia sa încă din tinereţe. Mai mult, el era nepotul bătrânului Akiathit, părintele Dionisie cel Învăţat, care „a trăit fără să-şi plece spinarea în faţa cuiva, afară de Preaînaltul Dumnezeu". Inspirat de acesta, Alexandros Moraitidis şi-a îndreptat dorinţele sufletului spre înălţimi încă din anii tinereţii. Nimic n-a putut opri urcuşul său – nici slava, nici onorurile, nici chiar căsătoria, căci el şi credincioasa lui soţie, învăţătoarea Vasiliki Fulaki, trăiau „păstrându-şi fecioria" (I. Gizeli, *Cei trei Alexandri*, p. 101-103).

Trebuia ca acest mare om să găsească un părinte duhovnicesc vrednic, şi acesta a fost bătrânul Daniil. De la prima lor întâlnire, el a fost copleşit de venerabila lui persoană, şi până la sfârşitul vieţii, „laureatul literelor" n-a făcut nici un pas fără consimţământul bătrânului.

Despre devotamentul spiritual al lui Alexandros Moraitidis faţă de bătrânul Daniil, cel din urmă spunea odată: „Acest om iubit de Dumnezeu îmi încredinţează mereu toate gândurile lui şi socoteşte umilele mele scrisori (cum n-ar trebui) ca pe nişte leacuri cereşti; şi adeseori, după cum îmi scrie, le citeşte când are necazuri şi simte o mare uşurare".

Erau multe lucruri la acest călugăr athonit care îl făceau pe scriitor să se minuneze – dragostea sa prisositoare, sme-

renia hristică, înțelepciunea și iscusința în ocârmuirea sufletelor. El arătase o mare iscusință în a-l îndruma pe Moraitidis însuși, care avea un caracter unic în felul lui.

Odată, era mare sărbătoare la mănăstirea Iviron în cinstea Născătoarei de Dumnezeu (15 august). Moraitidis lua parte la priveghere, și sufletul i se înălța datorită acelui mare praznic. Masa s-a servit seara, după Vecernie. Părinții aveau un obicei inocent: înainte de a-și exprima bucuria printr-un imn, pe care un frate îl cânta în trapeză, sau înainte de a se ruga, loveau ușor paharele cu cuțitele. Așa au făcut și atunci și s-au rugat: „Un rai bun, și să ne ajute Panaghia". Dar, după părerea lui Moraitidis, lovirea paharelor era o manifestare lumească și un scandal. Nu o putea tolera și a plecat protestând. Supărat, s-a dus la bătrânul Daniil ca să-i denunțe fapta cea rea.

Această întâmplare arată cât de iscusit l-a călăuzit bătrânul pe scriitor. A reușit să-l convingă de faptul că greșește, că s-a purtat urât și că trebuia să-și repare greșeala. Iar Moraitidis, fiind cu adevărat mare, a mers prin mănăstire cerându-și cu umilință iertare de la toți.

Departe de Sfântul Munte, Moraitidis nu cunoștea o bucurie mai mare decât să corespondeze cu bătrânul și să-și aducă aminte de Katunakia. Katunakia și bătrânul Daniil erau raiul lui. Când, mai târziu, și-a dat seama că îi va fi greu să mai viziteze Katunakia, s-a cufundat într-o mare tristețe.

> „...Cine ar putea să-mi dea iarăși acele psalmodii, privegheri, înălțări în rugăciune către Dumnezeu și acea viață imaterială pe care am trăit-o atunci la Katunakia? Cine ar putea zugrăvi ostenelile noastre răbdătoare de a explica cuvintele dumnezeiești și textele pe care le citeam, îndeosebi ale Sfântului Simeon Noul Teolog? Cine ar putea descrie truda noastră zilnică și lucrul de mână? Cine nu-și aduce aminte acea curte

răcoroasă, unde seara şedea nu un moşier bogat, ci un călugăr istovit?...

Nu pot spera să te văd iarăşi, o, săracă, încântătoare, preadorită şi preapustie Katunakie!" (*Pe valurile Nordului*, cap. 5, p. 174).

Departe de Katunakia, Moraitidis încerca să împărtăşească bătrânului toate bucuriile sale duhovniceşti şi succesele, după cum se vede din scrisoarea următoare:

„Skiathos, 1922

Hristos a înviat!

Cu mare bucurie duhovnicească, preacinstitul meu părinte Daniil, adresez preacuvioşiei tale această salutare plină de bucurie, mulţumind Dumnezeului şi Părintelui nostru că m-a socotit vrednic să prăznuiesc Sfintele Paşti şi în acest an, nu cum au vrut ei, ci cum a dorit-o Preadulcele Iisus, îngăduind slăbiciunea mea. Doresc ca pe viitor, prin rugăciunile tale, să-mi pot realiza dorinţa şi, înainte de a pleca din lumea aceasta, să fiu îmbrăcat în schima îngerească. Salut, de asemenea, cu bucurie sfânta voastră sinodie, îmbrăţişând frăţeşte pe fiecare.

Fiind entuziasmat de bunul mers al lucrării mele despre Marele Grigorie (Teologul), îţi trimit înainte o parte din introducerea la «Poemul despre feciorie», ca să te poţi desfăta puţin cu ea şi astfel să înţelegi în ansamblu lucrarea mea şi să mă binecuvântezi. Ţi-am scris că eram epuizat. Însă a doua zi, îndată după mijlocul postului, am început să lucrez la alt poem al Părintelui, asemănător, şi având legătură cu alt mare poem: «Sfaturi către fecioare». După (multă) muncă minunată, dar laborioasă, l-am terminat ieri şi pe acesta

în vers dimetric iambic. Are peste 1700 de versuri. Îți trimit începutul pentru binecuvântare și ca să înțelegi și să-ți faci o idee despre marea mea lucrare. Al doilea (poem) este cu adevărat minunat și este o continuare a primului, după cum vei vedea din primul vers. Primul se încheie cu biruința feciorei pe care Hristos o ia în mâna dreaptă (căsătoria o ține în mâna stângă). După ce biruința feciorei e vestită în mod solemn, o sfătuiește cum să o păstreze nepătată și să n-o distrugă. Sfaturile Părintelui sunt minunate, iar exemplele cu care sprijină depășirea firii sunt vii. E cu adevărat un apărător fierbinte al feciorei. La sfârșit îi spune:

Ai mare grijă,
O, nepângărită feciorie,
Să fii bine întărită
Și păzită din toate părțile,
Cu totul desăvârșită, neclintită.
Între pietrele prețioase
Să fii un mărgăritar,
Și între stele luceafărul dimineții,
Între păsări o porumbiță,
Un lăstar de măslin printre tufe,
Un crin pe câmpii,
Liniște peste întinsele mări;
Și pentru că, o, feciorie, ai răspândit departe
Podoaba ta întregii lumi...
....
Sărut sfântă mâna ta cea dreaptă. *A. M.*

Se pare că este voia sfântului ca tălmăcirea să se facă în versuri, fiindcă de îndată ce am văzut poemele, ele au căpătat viață în chip minunat, s-au însuflețit; diferența este ca de la un om viu la unul mort. Am găsit

o mare mângâiere a necazurile mele, pentru că nu sunt mulţumit (doar) să le citesc. Vezi în ele o descriere a fecioarelor de demult! Ştim că termenul «fecioară» se referă deopotrivă la bărbaţi şi la femei.

Dacă vrei să te uiţi la versiunea originală, care se află în volumul al doilea din scrierile sfântului, vei înţelege ostenelile mele. Acum însă, sunt cu adevărat şi peste măsură emoţionat".

Pe 16 septembrie 1929, cu binecuvântarea bătrânului, Moraitidis a fost tuns călugăr în biserica Sfinţii Trei Ierarhi din Skiathos. Înainte de aceasta, soţia sa devenise şi ea călugăriţă la Kechrovunio, primind numele Atanasia. Mitropolitul Grigorie de Halkis, fostul student al lui Moraitidis, l-a tuns pe acesta numindu-l Andronic. Între timp însă, a aflat de moartea părintelui său duhovnicesc. N-a putut suporta o asemenea durere, şi în câteva săptămâni a murit şi el, pentru a se întâlni cu el pentru totdeauna „în pământul celor vii".

4. SFÂNTUL NECTARIE ŞI CUVIOSUL DANIIL

„Cu cel neprihănit, neprihănit eşti, cu cel sfânt, sfânt eşti, cu cel ales, ales eşti...", spunea Psalmistul. Într-adevăr, bătrânul Daniil era un frate mult iubit şi stimat de Sfântul Nectarie din Egina. S-au cunoscut atunci când sfântul a vizitat Muntele, iar corespondenţa lor regulată, ajutorul reciproc şi rugăciunea zilnică au transformat relaţia lor într-un lanţ puternic. Bătrânul Daniil e unul dintre cei aleşi: un sfânt necunoscut aproape de sfântul recunoscut, ale cărui renume şi slavă au cucerit în vremea noastră întreaga lume.

Fiind ţapul ispăşitor defăimat al conducerii bisericeşti din vremea sa, Sfântul Nectarie a găsit uşurare în prietenia bă-

trânului Daniil. În schimb, bătrânul a primit mult ajutor din partea sfântului ierarh pentru construirea schitului său şi îl considera „ctitor şi părinte şi egumen al sfintei noastre comunităţi". Foarte des primea exemplare din cărţile sfântului, cu dedicaţii scrise de mâna lui. *Hristologia**, *Cunoaşte-te pe tine însuţi*, *Pandectele Antiohii*, *Manualul Preotului*, *Theotokarion*-ul etc. se păstrează până astăzi în biblioteca „daniililor".

La rândul său, ierarhul a fost şi el ajutat de cuviosul bătrân. Într-una dintre scrisorile sale, îl roagă în legătură cu mănăstirea sa de maici din Egina: „Ţi-am fi foarte îndatoraţi dacă ai dori să scrii fecioarelor câteva cuvinte duhovniceşti spre încurajarea lor. O epistolă despre viaţa practică şi despre contemplaţie (făptuire şi vedere), dictată de tine, ar fi o întărire pentru ele în această învăţătură vie, un adevărat sprijin şi o desfătare duhovnicească".

Făcând ascultare şi dragoste, bătrânul Daniil a răspuns cu „Epistola despre formele vieţii monahale". În această scrisoare el nu se ocupă doar în termeni generali şi abstracţi de ascultare, sărăcie, castitate, rugăciune etc., ci merge mai adânc:

> „...Dacă în timpul rugăciunii o soră simte mirosul vreunei miresme sau vede o lumină interioară sau exterioară, sau arătarea unui înger sau sfânt, sau a lui Hristos, să nu primească aceste vedenii, fie că s-ar întâmpla în timpul somnului sau în timp de veghe, deoarece prin asemenea închipuiri diavolul cel rău a rătăcit pe mulţi.

---

* Cu privire la *Hristologia* trimisă în dar, Sfântul Nectarie i-a scris: „Am întârziat să-ţi răspund la prea nobila ta scrisoare fiindcă am vrut să-ţi trimit şi un mic suvenir, ca semn al dragostei. Ca o neînsemnată amintire îţi trimit fotografia noastră şi una dintre lucrările noastre, sfânta *Hristologie*, ce tratează despre caracterul divin şi opera Mântuitorului nostru Iisus Hristos" (scrisoare din Egina, 6 noiembrie 1915).

...Dacă vreodată, din pizma diavolului, se iscă un scandal între două surori, e nevoie de multă osteneală ca una să o ia înaintea celeilalte cu tăcerea, încetând justificările fără noimă, pe care le aduce demonul blestematelor certuri, să dea vina pe sine (chiar dacă n-a făcut nimic rău) şi să spună celeilalte: «Binecuvântează şi iartă-mă pentru Hristos, căci am vorbit ca o fără de minte». Însă aceasta trebuie s-o facă cea mai tânără. Dacă cea mai tânără se arată potrivnică şi nu are în vedere (zicala): «Cunoaşte-te pe tine însuţi», atunci s-o facă cealaltă, ca fiind mai înţeleaptă, ca s-o câştige pe cea mai slabă... Dar nu lăsaţi niciodată soarele să apună fără cuvenita împăcare".

Aşa erau sfaturile în care se concentra esenţa adâncilor sale cunoştinţe şi bogata lui experienţă în problemele duhovniceşti. Dar şi proaspăt descoperitul sfânt îl ajuta adesea pe bătrânul Daniil. Într-o grea încercare pentru el a fost un adevărat înger de mângâiere. Lucrurile s-au petrecut după cum urmează:

Un domn din lume prezentabil călătorea prin Sfântul Munte şi strângea subscripţii pentru *Operele complete* ale Sfântului Ioan Hrisostom, pe care zicea că intenţionează să le publice. Această muncă plăcută lui Dumnezeu merita sprijin, iar bătrânul Daniil a făcut tot ce a putut ca să-l ajute. În ciuda jalnicei sale situaţii financiare, el n-a ezitat să împrumute 50 de lire de la Marea Lavră şi să i le dea.

A trecut mult timp, dar n-a auzit nimic despre publicarea operelor Sfântului Hrisostom. Mai târziu a aflat că acel gentleman ireproşabil era un escroc ordinar, ale cărui înşelăciuni fuseseră acum descoperite. Ce ispită a fost aceasta! În amărăciunea sa, i-a scris Sfântului Nectarie ca să-i spună despre necazul lui. Sfântul Nectarie i-a trimis un răspuns

demn de un sfânt, o scrisoare de o adâncime filozofică fără egal. În ea, el demonstrează cu măiestrie că încercările conduc sufletul la adevărata filozofie, că toți creștinii sunt obligați să devină „filozofi", și cu atât mai mult cei îndrăgostiți de această filozofie, și anume monahii. Dumnezeu trimite încercări de care imperfecțiunea noastră are nevoie ca să atingă perfecțiunea. Încercările ne deschid ochii și mintea ca să vadă și să gândească la cele nevăzute și veșnice.

Dar mai bine să urmărim scrisoarea de la început:

„Cabinetul directorului
Școala bisericească Rizarios
Atena, martie, 1903

Preasfinte întru Hristos părinte Daniil, îmbrățișez dragostea ta, ca un frate.

Primind sfânta ta scrisoare, m-a durut să o citesc și să aflu că amărăciunea tulbură pacea sufletului tău. Cu adevărat, ceea ce s-a întâmplat este dureros, dar știm că toate se lucrează spre bine celor ce iubesc pe Dumnezeu. Prin încredințarea Apostolului, adevărul acestor cuvinte apostolice au autoritate absolută, ca un cuvânt dumnezeiesc. Având încredere în dragostea dumnezeiască, eu cred că dobândesc mult folos din încercări.

Sfânta ta dragoste știe că încercările duc la desăvârșire; neîncercat, nimeni nu este vrednic; neîncercat, nimeni nu se ridică deasupra nivelului pământesc, pe care stă și se sprijină scara virtuților ce ajunge la cer. Pentru iubitorii de Dumnezeu, încercările devin antrenori care antrenează sufletul în cele ale filozofiei. Creștinismul duce la adevărata filozofie spre care trebuie să se grăbească creștinul; căci dacă nu e filosof, nimeni n-ajunge la măsura desăvârșirii pe care trebuie să o atingă. Și dacă toți creștinii trebuie să devină filozofi ca să se desăvârșească, după po-

runca Domnului, cu atât mai mult se dedică filozofiei cei ce iubesc desăvârşirea! Dacă încercările îl antrenează pe om în filozofie, iar filozofia duce la desăvârşirea creştină, atunci încercările sunt necesare.

Încercările care îl învaţă pe om filozofia îl învaţă şi răbdarea, căci răbdarea este sora apropiată a filozofiei. De aceea, nici un filozof nu e lipsit de răbdare, iar cel lipsit de răbdare nu este filosof. Încercările probează cu adevărat piatra de temelie a virtuţilor: răbdarea, care duce la mântuire, prin care creştinul filozof nu numai că nu cedează în faţa răului, ci prinde curaj, îndură şi se bucură. Da, se bucură cu adevărat, fiindcă el, ca şi Apostolul Pavel, se laudă cu necazurile lui, ştiind bine că acestea aduc răbdare, răbdarea încercare, încercarea nădejde, iar nădejdea nu este ruşinată, căci dragostea lui Dumnezeu se revarsă în inima lui.

După cum bine ştie cel ce urmează adevărata filozofie, încercările vin din iconomia, voia şi încuviinţarea dumnezeiască, pentru ca mintea noastră să se ridice la o înţelegere şi mai desăvârşită a tainei care ne înconjoară. Omul neîncercat nu va cunoaşte adevărul. Încercările sunt o dovadă incontestabilă a dragostei şi milostivirii (lui Dumnezeu) faţă de om, de aceea el trebuie să mulţumească pentru toate. O nedesăvârşire a omului cere încercări pentru a-l desăvârşi. Încercările deschid ochii minţii iubitorilor de Dumnezeu ca să vadă lumina adevărului, şi îi fac să strălucească şi să poată vedea nu numai ce este aproape, ci şi ce este departe. Ele fac mintea să poată înţelege nu numai ce poate fi înţeles, ci şi ceea ce este mai presus de înţelegere, şi nu numai să înţeleagă, ci chiar să ştie precis, căci în desăvârşire cunoştinţa este deplină. Aşadar, dacă încercările duc la desăvârşire, atunci ele duc şi la deplina cunoştinţă, după cum deplina cunoştinţă duce la desăvârşire. Prin urmare, e nevoie să fim încercaţi, ca să ne desă-

vârşim. Lucrul e necesar nu numai pentru că, fiind făcuţi după chipul lui Dumnezeu, trebuie să ajungem şi la asemănare cu El, ci şi pentru că purtăm urmările moştenirii strămoşeşti. Puterile sufletului sunt atacate şi slăbite, aşa că sufletul trebuie înţepat cu un bold ca să se trezească, el având nevoie de lumina cerească pentru limpezimea minţii. Dacă pentru omul creat după chipul lui Dumnezeu desăvârşirea constă, după cum ştii, în atingerea asemănării cu Dumnezeu, aceasta din urmă se află pe treapta cea mai de sus a scării duhovniceşti ce ajunge până la cer, treaptă la care omul trebuie să urce. Dar, pe când urcă şi avansează hotărât spre înălţimi, câtă vreme n-a ajuns la capătul dorit către care se grăbeşte şi după care inima lui tânjeşte, nu este el oare prin fire înclinat spre (nivelul) pământesc, care nu e lipsit de încercări?

Frate întru Hristos, datorată în întregime iconomiei dumnezeieşti, încercarea prin care treci îţi va aduce mult folos duhovnicesc. Încredinţat în inima mea, îţi spun că astăzi eşti mai desăvârşit decât erai înainte. De aceea te rog: nu te mai amărî şi dă slavă Domnului, Care are milă de tine.

Îţi trimit la Dafni, cu vasul comercial, volumele lui Hrisostom, într-o cutie ce are scrise pe ea literele D. A., după numele tău.

Îmbrăţişându-te pe tine şi întreaga comunitate cu o salutare frăţească întru Hristos, te rog să ne pomeneşti şi pe noi în rugăciunile tale către Dumnezeu.

Rămân fratele tău întru Hristos,

Nectarie de Pentapolis

Cutia are adresa D. A., Sfântul Munte, Katunakia".

Când bătrânul Daniil a primit scrisoarea sfântului, amărăciunea lui s-a risipit. Cuvintele Mitropolitului de Pentapolis nu erau doar o mângâiere omenească, erau „duh şi viaţă",

pentru că episcopul vorbea şi scria cu harul lui Hristos. Avea drept principiu inviolabil ca întotdeauna să-şi confirme cuvintele cu fapte. De aceea a împachetat 13 volume masive ale Sfântului Hrisostom (publicate la Veneţia între 1734-1741 de către Bernard de Montfaucon) şi le-a trimis bătrânului Daniil. Aceasta era ca o „rouă a Hermonului"; era o mare de dragoste adevărată, care n-a ezitat să facă sacrificii spirituale şi materiale încă şi mai îndrăzneţe. Cum putea bătrânul Daniil să-şi exprime fericirea sau să mulţumească Domnului?

Volumele cu lucrările Sfântului Hrisostom se păstrează în biblioteca „daniililor", unde dau mărturie despre unitatea şi armonia a două suflete care acum saltă în „unirea veşnicei iubiri" din ceruri.

5. DORINŢELE SFINŢILOR

Scrisorile Sfinţilor Părinţi sunt unele dintre cele mai frumoase opere din literatura patristică. Mireasma fericitelor lor suflete se revarsă în ele în mod natural şi neforţat, şi în ele putem vedea aspecte, altfel necunoscute, din viaţa lor de zi cu zi. Putem observa dorinţele ce stăpâneau sufletele lor şi faptele corespunzătoare pe care le-au întreprins ca să împlinească aceste dorinţe. De pildă, pentru a înţelege lumea Sfântului Vasile cel Mare, trebuie să laşi deoparte celelalte lucrări ale sale şi să studiezi minunatele sale scrisori, în care poţi distinge în mod deplin măreţia omului.

Ce dorea Sfântul Nectarie? Care erau dorinţele lui lăuntrice şi ce fapte considera el că sunt potrivite ca să-l ajute la împlinirea lor? Cum a purces la realizarea ambiţiilor sale? Următoarea scrisoare – o copie fidelă a originalului care se păstrează în „coliba" „daniililor" – ne vorbeşte despre toate aceste lucruri.

„De la sfânta mănăstire de maici a Preasfintei Treimi din Egina, 18 august 1913.

Preasfinte frate întru Hristos Daniil, te îmbrăţişez pe sfinţia ta ca un frate.

În temeiul dragostei sfinţiei tale faţă de noi, îndrăznesc să încredinţez purtării tale de grijă sigure o problemă pe care o socotesc potrivită pentru realizarea unei lucrări de mare interes pentru noi.

Îţi este cunoscut că noi dorim să cumpărăm o chilie la Sfântul Munte, aşezată în partea de miazăzi, într-un loc de şes, care să aibă grădină, apă şi, dacă se poate, şi o biserică, deoarece intenţionez să instalez acolo unul sau doi dintre fiii mei duhovniceşti, care doresc să ducă viaţa monahală la Sfântul Munte. După un timp, când mă voi fi eliberat de multele griji pe care le-am luat asupra mea în mănăstirea noastră, voi veni pentru o vreme la Sfântul Munte ca să mă refac duhovniceşte.

Mai mult, te rog pe sfinţia ta să te îngrijeşti de găsirea unui bătrân bun şi virtuos, care să se ocupe de călăuzirea fiilor noştri duhovniceşti începători, care au nevoie de un bun antrenor care să-i introducă în arena de luptă şi să-i sprijine în lupta duhovnicească atât cu exemplul, cât şi cu cuvintele sale. Purtătorul scrisorii de faţă, Luca Kalantzis, îţi va comunica oral toate informaţiile necesare.

Încheind, îmbrăţişez dragostea ta frăţească şi rămân al tău rugător înaintea lui Dumnezeu,

Nectarie de Pentapolis

P.S. Îţi trimit prin purtător şi cele două noi lucrări ale mele: «Despre schismă», în două volume, şi cele două studii despre Biserică şi Sfânta Tradiţie.

Aştept răspunsul tău."

V

Rodire şi seceriş

1. OSTENELILE DE SCRIITOR ŞI PUBLICIST ALE BĂTRÂNULUI

Un om atât de bine cunoscut întregului popor grec precum bătrânul Daniil era obligat să întreţină o vastă corespondenţă. Copiii săi duhovniceşti, împrăştiaţi în toate colţurile lumii greceşti, ca şi un mare număr de străini care auziseră de departe de înţelepciunea lui, îi scriau cerându-i sfaturi, lămurirea unor probleme duhovniceşti şi rezolvarea necazurilor lor.

Biroul cuviosului bătrân consta dintr-un scăunel. Stând pe acest scăunel şi sprijinindu-şi hârtiile pe genunchi, scria cu un talent rar întâlnit. Multe seri liniştite priveghea acolo – o priveghere a redactării unor scrisori la lumina slabă a lămpii cu gaz. Cât priveşte somnul, el nu are nici o putere asupra asceţilor, ci este un rob supus al lor. Dacă lucrul e adevărat pentru toţi pustnicii, atunci cu atât mai mult pentru bătrânul Daniil. Acesta era un ostaş al lui Hristos, postat în turnul său de pază din pustie, pentru a observa mişcările vrăjmaşului celui rău, care zi şi noapte pândeşte sufletele ca să le prindă în cursă.

Adeseori, îndată ce termina o scrisoare, bătrânul se ducea în atelierul de pictat icoane şi o citea călugărilor săi, primind cu umilinţă observaţiile şi sugestiile lor.

Destinatarii bătrânului păstrau scrisorile ca pe nişte scrieri inestimabile. Moraitidis, care a corespondat cu el timp de treizeci de ani, spunea despre aceste comori că, „dacă ar fi publicate, ar constitui cea mai dulce şi folositoare de suflet lectură duhovnicească". Majoritatea tratează probleme importante, şi unele sunt destul de lungi, cum este scrisoarea „Către Evdochim călugărul, dacă cei ce sunt eretici şi eterodocşi din neştiinţă vor fi miluiţi, în caz că fac faptele iubirii de Dumnezeu şi plăcute lui Dumnezeu" (6 august 1910).

Pe lângă scrisorile sale, neobositul bătrân Daniil a schiţat peste şaptezeci de eseuri pe teme teologice şi general-duhovniceşti, fie ele de actualitate sau nu. Pentru ca aceste lucrări să poată fi răspândite mai larg şi să beneficieze astfel de ele mai multe suflete, a trebuit să se implice în publicarea lor. Acest lucru este demonstrat din plin de scrisoarea următoare:

> „În privinţa broşurilor, te rog nu fi neliniştit. Chiar dacă vicleanul şarpe ne-a pizmuit şi a întârziat foarte mult plata noastră, mai devreme sau mai târziu vom plăti şi datoria publicării. Fă numai tot ce poţi pentru ca şi Emilian să strângă ceva bani, iar eu voi avea grijă în scurt timp să-ţi trimit o mie de drahme şi, curând după aceea, şi restul, pentru că nu vreau ca tu, care treci prin atâtea osteneli, să fii păgubit material" (24 februarie 1924, lui Nicola Rengos).

Vom cita, de asemenea, o altă scrisoare trimisă mai târziu aceleiaşi persoane:

„De la Katunakia Sfântului Munte, 30 septembrie 1929, celui preasupus mie, Nicola Rengos, salutări părinteşti.

Prezenta mea scrisoare îţi va fi transmisă de Ştefan al tău, care îţi va spune şi prin viu grai veştile cele bune despre noi. Dacă va voi însă să călătorească de la Dafni cu

vaporul «Sparta», atunci va trece prin Kavala şi vei primi scrisoarea prin poştă.

Vei fi încântat să afli că am primit sfintele moaşte şi înmiresmatele suluri în siguranţă şi te binecuvântez din toată inima. Vei avea o mare răsplată de la sfinţi pentru sfintele moaşte, pentru că vei face slujba la praznicul lor, aşa cum trebuie.

Parcurgând cuprinsul scrisorii tale, m-am mâhnit, cum era şi firesc, înţelegând că acei oameni îţi provoacă iarăşi unele ispite, dar te rog să nu murmuri din pricina lor. Rămânând o dată pentru totdeauna în neclintită ascultare faţă de Hristos, aceste lucruri ţi se întâmplă atunci când cei ce se împotrivesc dau cu piciorul în ţepuşă. Tot ce trebuie noi să facem e să avem grijă să nu cădem de bunăvoie în ispită; altfel, spune fără frică cu Psalmistul: «M-am făcut ca un om fără de grai şi nu i-am auzit...» şi «Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî».

Ţi-am scris ca să te rog să faci un scurt anunţ [publicitar] despre cartea privitoare la documentul pe care ţi l-am trimis şi pe care îl aştept cu nerăbdare, şi ca să te întreb cât vor costa 150 sau chiar mai multe anunţuri [publicitare].

Cât priveşte corectura pentru tipar, i-am scris mai înainte şi domnului Alexandru Moraitidis, care mă preţuieşte mult şi mă ascultă. El însă este în ţinutul său de baştină, Skiathos, şi pesemne că nu a primit scrisoarea mea, care a fost trimisă la Atena, şi din acest motiv nu s-a grăbit să mi-o trimită, întrucât, fiind expert în aceste lucruri, el dorea să ne servească. Din această pricină, te rog să te grăbeşti cu întocmirea şi expedierea ei, căci trebuie să purcedem la tipărire, lucru pe care îl voi încredinţa lui Ştefan al tău, ca să nu te deranjeze. De asemenea, majoritatea sfintelor mănăstiri m-au informat în privinţa acordului lor şi

că vor sprijini cu bunăvoință tipărirea, deoarece *Studiul istoric* va aduce în modul cel mai precis și profund mari foloase moralității vieții monahale din întreg Sfântul Munte.

Ar fi bine totuși să-l întrebi pe prietenul tău, tipograful, cât va costa o astfel de tipărire în 1500 de exemplare, sau chiar mai multe, a unei cărți care socotesc că va consta din aproximativ 10 coli tipărite, deci mai mare decât *Hiliaștii*. Și fiindcă avem un fiu duhovnicesc în Patras care are o imprimerie oficială și există nădejde că nu va cere să aibă un câștig mare și pentru că el este un om care va purcede rapid la publicarea cărții, o dată ce a realizat tipărirea, scrie-mi, te rog, cât va cere...

Comunicându-ți aceste lucruri, aștept răspunsul tău grabnic. (Scrie-mi) cum te-ai descurcat cu ispitele tale, din care mă rog să fii izbăvit.

Binecuvântez din toată inima pe toți din deosebita ta familie și întreaga frăție întru Hristos.

În privința celor despre care ți-am scris și în legătură cu care ai întâmpinat greutăți, fii deocamdată statornic. Rămân

Cu dragoste părintească,
monahul Daniil, iconograful"

2. ROADELE CONDEIULUI SĂU

Într-adevăr, câți teologi înzestrați cu diplome și titluri s-ar putea compara cu acest simplu monah? El n-a studiat în școli renumite, ci a învățat lecțiile unei Ortodoxii curate în „universitatea" pustiei. Ca manuale avea Vechiul și Noul Testament și Tradiția Bisericii. Învățătorii săi erau Părinții Apostolici, Sfântul Ioan Hrisostom, Părinții asceți, rugăciu-

nea și liniștea. Teologia lui, lipsită de influențe neortodoxe, și mai cu seamă practicarea ei îl distingeau ca pe una dintre cele mai puternice personalități ale Sfântului Munte.

Din multele sale tratate (în jur de șaptezeci), doar câteva au fost publicate: unul despre doctrinele lui Makrakis (1898), *O voce din Sfântul Munte despre iminentul Sinod Ecumenic*, recent tipărit a doua oară; „Împotriva limbii demotice [populare]", care a fost publicat în periodicul *Noua Creație*; *Studiu istoric al disputei din mănăstirea athonită Sfântul Pantelimon* (1927); *Împotriva hiliaștilor* etc.

Pentru studiul *Împotriva hiliaștilor*, el a primit o scrisoare de felicitare de la înțeleptul arhiepiscop al Atenei, Hrisostom Papadopulos, pe care o vom cita:

> „Prin intermediul călugărului Ștefan am primit scrisoarea ta și rigurosul și distinsul tău studiu *Împotriva hiliaștilor*, scris pentru iluminarea și folosul credincioșilor fii ai Bisericii. Ne bucurăm că Sfinția ta, țintind spre adevăratul scop, cucerind chiar munți și alergând cursa cea lungă a ascezei și a virtuții celei după Hristos, socotește totuși (prin acest folositor tratat) că dreapta credință are mare valoare și de aceea apără cu putere cugetul cel drept al Bisericii în fața comunității creștine. Aducând dreaptă laudă Sfinției tale, ne rugăm Cerescului Părinte al Luminilor ca să te întărească în lupta pentru Ortodoxie și ca să atingi mântuitorul țel al ascezei tale.
>
> Fierbintele rugător
> înaintea lui Dumnezeu,
> Hrisostom al Atenei"

Dintre multele sale lucrări nepublicate – majoritatea sunt tratate scrise în formă epistolară –, următoarele sunt de excepție:

Despre rugăciunea minții;
Despre întristarea inoportună;
Despre bănuială;
Despre legăturile nedezlegate la moartea trupului;
Despre cum trebuie să fie un părinte duhovnicesc;
Despre postirea dinaintea Sfintei Împărtășanii;
O apărare a monahismului;
Tâlcuirea marii și îngereștii schime [monahale];
Manualul călugărului;
Despre mântuirea ereticilor și heterodocșilor;
Împotriva evanghelicilor;
Împotriva armenilor (acest studiu a fost trimis în data de 24 martie 1892 „preacuviosului ieromonah Modest" și îl prezintă pe autor ca fiind o autoritate de prim rang în istoria bisericească și dogmatică);
Împotriva kalapothakiștilor.

Acest ultim studiu a fost expediat sub formă de scrisoare (sau mai degrabă două scrisori) lui Teodor Steryoglidis, fost ieromonah al Bisericii Ortodoxe, care apostaziase și devenise un adept al doctrinei protestante a lui Kalapothakis. Credem că merită să cităm aici frumoasa introducere la prima și relativ lunga scrisoare, datată 8 februarie 1912.

„Într-adevăr, nu mică mi-a fost surpriza să primesc pe neașteptate scrisoarea pe care mi-ai scris-o pe 7 ale lunii trecute și, de asemenea, și celălalt text lung, pe care l-am studiat cu multă grijă și «durere a inimii», căci am înțeles starea ta cea tristă și vrednică de plâns... Cel născut și crescut în Biserica Creștină a Răsăritului, de părinți ortodocși, se laudă acum că, separându-se de această Biserică, a găsit refugiul mântuirii sale. Acum el se găsește nu în «corturile lui Iacov», ci în «corturile lui Kedar», ale protestanților.

În ciuda celor ce mi-ai scris, văd că întrebările tale nu au drept scop deosebirea a ceea ce este sănătos şi mântuitor, ci mai degrabă proclamarea ideilor tale eretice pe care le-ai îmbrăţişat din toată inima de la adepţii lui Luther şi Calvin, şi de aceea, după părerea mea, n-aş fi obligat să-ţi răspund. Întrucât odată chiar ai afirmat că de bunăvoie te-ai separat de Biserica noastră Ortodoxă şi că acum ai găsit adevărul, orice altă conversaţie este desigur inutilă. Dar ca să nu se creadă că acceptăm şi cedăm în faţa înspăimântătoarelor falsuri ale inovaţiilor tale, am socotit că este bine să răspund. Acesta este motivul necesităţii mărturisirii noastre; poate că şi harul dumnezeiesc îţi va cuceri inima şi te vei întoarce la credinţa şi evlavia părinţilor tăi.

Dacă ai fi fost un protestant din naştere şi ţi-ai fi prezentat argumentele într-un duh de ceartă, aş fi avut grijă să păstrez tăcerea, având în minte cuvintele Apostolului Pavel: «Dacă vreun om se arată gâlcevitor, noi nu avem acest obicei şi nici Bisericile lui Dumnezeu» (*I Corinteni* 11, 12). De asemenea, «de întrebările nebuneşti şi de înşirări de neamuri şi de certuri şi de sfădirile pentru lege, fereşte-te» (*Tit* 3, 9)."

Într-un studiu privitor la convocarea unui al optulea Sinod Ecumenic, a cărui reuniune preliminară urma să se ţină la Sfântul Munte în 1932, el şi-a exprimat în mod clar durerea că anumiţi conducători bisericeşti liber-cugetători „propun reforme pentru ca, împotriva poruncii clare a Sfintelor Evanghelii, să urmăm calea cea largă şi anti-evanghelică... să bucurăm feţele şi aşteptările ereticilor, lăudându-ne că ne apropiem de ei...". „Fobie călugărească", ar putea spune unii critici violenţi. Totuşi, înţelepciunea, mintea lucidă şi inima curată ale acestui om aveau puterea de a discerne ce

anume înseamnă a schimba calea cea strâmtă a lui Hristos într-un larg bulevard lumesc. Din îndepărtata sa retragere ascetică, acest om luminat şi cu vederea limpede a înţeles întreaga dimensiune a problemelor Bisericii. El ştia că lumea, deşi înclină spre calea cea uşoară şi se mulţumeşte cu soluţii superficiale şi facile în viaţa spirituală, nu va găsi niciodată în ele o plinătate metafizică. Un dor ascuns, mistic îndeamnă sufletul să urmeze şi să ajungă la „binele străvechi", sfânt şi anevoios al omului. De aceea, cea mai mare primejdie pentru Biserică şi cea mai vicleană cursă pentru păstorii ei este ispita de a se conforma oscilaţiilor nestatornice şi modelor mereu schimbătoare ale lumii. Păstorii au cea mai mare responsabilitate în Biserică, fiindcă ei trebuie să călăuzească oile, şi nu oile pe păstori.

La rugămintea unuia dintre fiii săi duhovniceşti, care studia la Halkis şi care a devenit mai târziu mitropolitul Gheorghe de Nevrokopios, bătrânul Daniil s-a ocupat de subiectul: „Dacă stelele sunt locuite". Tratarea de către el a acestui subiect a fost minunată. L-a surprins chiar şi pe rectorul Irineu, devenit mai târziu mitropolit de Casandra, şi care a remarcat: „Noi avem cufărul, dar nu-l putem deschide. Acest călugăr a găsit cheia, l-a deschis şi a văzut ce e înăuntru".

Pe când era încă un tânăr elev de şaptesprezece ani la Şcoala Evanghelică din Smirna, cuviosul Daniil scrisese o foarte interesantă lucrare: „Despre fuga de lume". Bătrânul Calinic Isihastul, vorbind despre această tinerească realizare, după ce cuviosul Daniil părăsise deja această lume, a spus cu amărăciune: „Unde mai sunt astăzi asemenea părinţi?"

3. O POCĂINŢĂ DIFICILĂ

Ultimii ani din viaţa bătrânului au coincis cu pocăinţa lui Costis Marmara, un proces foarte costisitor pentru monahul de la Katunakia.

Costis, care provenea din Aidinios, Asia Mică, şi locuia în Arnaia din Chalcidicii, era un suflet neliniştit căruia îi plăcea să se ocupe cu multe lucruri diferite. Era farmacist şi doctor autodidact şi de asemenea fotograf, cu un studio fotografic propriu. Era înclinat către religie şi cunoştea muzica bizantină.

Întâmplându-se să se împrietenească cu un mic grup de spiritişti, Costis a manifestat interes faţă de îndeletnicirea lor. Încetul cu încetul, interesul lui a crescut, până când s-a dedicat trup şi suflet spiritismului. S-a încâlcit atât de mult în mrejele acestei vrăjitorii satanice, încât nu mai putea să se elibereze. S-a ocupat cu spiritismul nu cinci sau zece ani, ci treizeci, fără să-şi dea seama că vicleni demoni se află în spatele fenomenelor spiritiste.

Începutul implicării sale a fost simpla curiozitate. Auzind despre mesele care se mişcă singure la şedinţele de spiritism, a vrut să examineze fenomenul şi să determine dacă este cauzat de electricitate sau chiar de către spirite. S-a convins că electricitatea nu putea explica mişcările şi că ele sunt provocate de spirite. Dar ce fel de spirite – bune sau rele? Şi-a format ideea că ele sunt spirite sfinte, şi astfel s-a dedicat fără rezerve spiritismului.

Costis a progresat repede, ajungând la scrierea automată şi apoi la citirea gândurilor. A învăţat să comunice cu spiritele morţilor. Îl încânta în mod deosebit să vorbească cu renumiţii medici din Parelthon şi chiar cu „Hipocrate“, care l-a învăţat diverse formule farmaceutice şi i-a prezis soarta unor pacienţi. De asemenea, comunica cu diverşi „sfinţi“ şi

„îngeri“. Le punea întrebări şi primea răspunsuri, revelaţii şi mesaje din cer.

Prima scânteie care a iluminat întunericul amăgirii lui a fost o cărticică scrisă de bătrânul Daniil, intitulată *Împotriva spiritiştilor*, care i-a fost oferită. Cu argumente puternice, scriitorul athonit demonstra că fenomenele spiritiste sunt lucrarea demonilor. Citirea ei l-a tulburat şi a început să se îndoiască şi să-şi pună întrebări. Căuta ajutor. Şi l-a găsit în corespondenţa cu pustnicul de la Katunakia. Scrisorile bătrânului l-au ajutat să se elibereze treptat de dăunătoarea influenţă a demonilor. Dar acest lucru n-a fost atât de uşor, fiindcă anii cei mulţi în care conlucrase cu ei le-au dat putere asupra lui. A suferit chiar bătăi din partea lor.

Într-una din scrisorile sale, Costis menţionează: „Am întâlnit un preot virtuos şi i-am cerut un mijloc prin care să mă lupt împotriva lui Satan. Mi-a indicat a doua rugăciune din exorcismelele lui Vasile cel Mare. Îndată ce am citit-o am strigat: «Am găsit o armă de nebiruit, am găsit o armă cu care să urmăresc pe Satan». Dar seara, de îndată ce am stins lampa şi m-am dus la culcare, demonii au venit şi m-au bătut cu pumnii. Aceasta s-a întâmplat trei seri la rând. Odată, am chemat un preot să-mi citească canonul de pocăinţă şi a doua rugăciune a lui Vasile cel Mare. Diavolul l-a atacat în mod nevăzut, trăgându-l cu putere de rasă din spate, iar altă dată, în timp ce preotul citea exorcismul, diavolul a lătrat ca un câine“.

În cele din urmă, Costis a reuşit să se elibereze de hărţuiala demonică. Însă vrăjmaşul nu voia să-l lase în pace, ci îl ispitea într-un mod mai subtil. Simţea adeseori că are în minte o imagine vie a Apostolului Pavel. Era înalt, cu îmbrăcămintea sa obişnuită, cu mâinile sprijinite pe un toiag lung, şi uneori avea o expresie, alteori alta. De asemenea, vedea câteodată Evanghelia. Adeseori auzea în minte unele

expresii pe care le folosea în conversaţiile cu alţii. Credea că aceste fenomene sunt lucrări ale harului. Bătrânul Daniil a avut mari dificultăţi în a-l convinge că este vorba de o amăgire şi că nu trebuie să le primească.

Odată, la amiază, Costis a ieşit din biserica Sfinţilor Doctori fără-de-arginţi din Arnaia, cu intenţia de a merge la o persoană bolnavă de pneumonie. În paraclisul bisericii, unde ardea o candelă în faţa icoanei Sfinţilor Doctori fără de arginţi (icoana fusese aşezată acolo temporar, deoarece se lucra în biserica principală), a văzut o lumină foarte strălucitoare. Apropiindu-se de fereastră, a văzut un om privind la candela sfinţilor. În acel moment, omul a ieşit îndreptându-se spre biserica principală. Paşii lui se auzeau clar.

„Cine e acolo? Cine-i acolo?", a început Costis să strige. Credea că are loc o spargere. Împreună cu alţi patru trecători a intrat în biserică, l-au căutat pe presupusul hoţ, dar n-au găsit absolut pe nimeni.

Costis i-a scris bătrânului Daniil despre acest fel de întâmplări senzaţionale şi i-a cerut părerea. Înţeleptul bătrân i-a explicat că erau rămăşiţe ale vechii sale conlucrări cu spiritele rele şi că de aceea el trebuia să le alunge.

E lucru ciudat că vrăjmaşul l-a hărţuit pe Costis cu descoperiri şi arătări false, deşi el renunţase la spiritism şi trăia o viaţă creştină intensă. În fiecare dimineaţă mergea la biserica Sfinţilor Doctori fără de arginţi şi citea Utrenia şi Canonul Sfinţilor zilei. Întorcându-se acasă, se închidea în camera sa şi citea Canonul Sfântului Ioan Damaschin către Născătoarea de Dumnezeu pe glasul 7, Acatistul, Canonul către toţi Sfinţii şi Canonul către preadulcele Iisus. De asemenea, când se ducea călare pe calul său într-o vizită medicală în satul vecin, citea multe canoane de rugăciune către diverşi sfinţi, Vecernia şi Pavecerniţa, iar dacă întârzia, zicea pe dinafară „Ceea ce eşti mai cinstită" etc. Dar, în ciuda tuturor acestora, dacă

înțelepciunea și discernământul bătrânului Daniil nu l-ar fi ajutat, ar fi fost în primejdie să cadă din nou pradă amăgirii.

Una dintre scrisorile lui Costis s-a păstrat printre lucrurile cuviosului bătrân. În această scrisoare el îi pune cuviosului diverse întrebări despre puterile spiritelor rele. Îi cere să clarifice dacă Satan poate să spună: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi", „Am văzut lumina cea adevărată... nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne" și „Fie numele Domnului binecuvântat..."

Cazul lui Costis a fost, indiscutabil, unul dificil. Dar prin răbdarea, rugăciunile și multele sale scrisori, bătrânul Daniil a reușit să-l elibereze de legăturile vicleanului vrăjmaș. Despre acest lucru, Fratele Domnului scria: „Cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate" (*Iacob* 5, 20).

4. SPRE CORTURILE CEREȘTI

Cincizeci de ani a petrecut bătrânul Daniil la Katunakia în neobosite osteneli scriitoricești, în îndrumarea duhovnicească a ucenicilor porniți pe „drumul stropit cu sânge" al vieții îngerești, în crearea unui refugiu duhovnicesc printre pietrele seci ale Katunakiei, în luptă zilnică pentru propria sa sfințire, în dumnezeiască dragoste față de asceză, în răbdare cu fiecare frate care îl îndurera. Nevoindu-se astfel, a trecut de optzeci de ani. Cu adevărat, „omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; așa va înflori" (*Psalm* 103, 15). Era, în adevăr, o floare rară în marea grădină a Născătoarei de Dumnezeu. Când nu le strică nici un vierme rău, florile acestei grădini își păstrează mireasma și după ce cad pe pământ. Sunt înmiresmate prin amintirea lor, prin rezultatele lor, prin simplitatea lor, prin „imitarea vieții lui Hristos", prin renunțarea la eul lor.

Ca toţi sfinţii care au fost chinuiţi de „ghimpele din trup", cortul cel pieritor al bătrânului Daniil n-a încetat niciodată să-i facă necazuri. Într-o scrisoare către unul dintre devotaţii săi fii duhovniceşti, datată 26 aprilie 1923, el scria: „Scrisoarea ta m-a găsit pe patul durerii şi al neîncetatei suferinţe, (suferind de) o febră de tip gripal şi umflarea ochiului drept sub pleoapă şi pe ea, unde simt dureri insuportabile. Dar rugăciunile şi cererile tale ca tu să nu auzi dintr-o dată despre moartea părintelui tău au avut efect, şi după şase zile de durere mi-am revenit într-un mod neaşteptat".

Vara anului 1929 a fost ultima în care s-a odihnit în răcoroasa curte-uscătorie, unde obişnuia să vorbească cu Alexandros, cu vizitatorii şi cu fiii săi. Iarna a sosit devreme, iar el a căzut la pat, doborât de o răceală serioasă. Îi vedea pe ucenicii săi întrecându-se în a-l îngriji şi se vedea pe sine pierzându-şi puterile. Dar era foarte fericit – când grâul străluceşte ca aurul pe câmp, lucrătorul îşi uită truda. Părăsind lumea, bătrânul lăsa în urma lui un binecuvântat hambar plin de grâne... În locul lui îl lăsa pe noul bătrân Daniil, un ascet zgârcit la vorbă, un preot foarte conştiincios, bun cântăreţ, cu o voce îngerească...

Pe 8 septembrie, ziua Naşterii Maicii Domnului, sufletul său a zburat spre corturile cereşti, ca „o pasăre a pustiului".

Încă din seara precedentă fusese scăldat într-o sudoare rece.

„Cuvioase, vreau să primesc Sfânta Împărtăşanie – a spus el. Nu mă simt bine."

„...I-am dat Împărtăşania", povesteşte părintele Gherontie. Cu lacrimi în ochi şi vocea tremurândă a dat tuturor ucenicilor adunaţi la căpătâiul său ultimele sfaturi şi binecuvântări.

„Cuvioase, ce se va întâmpla cu noi acum?"

„Hristos va răsplăti ostenelile voastre", ne-a binecuvântat el. De asemenea a profeţit despre viitor:

„Dumnezeu nu e nedrept, cuvioase. Mi-ai slujit; de aceea El va trimite îngeri să-ți slujească. Vei mări «coliba» și vei avea doi preoți. Vor veni mulți călugări."

După miezul nopții, limba i se mișca cu greu și buzele i s-au albit. Vorbea multe lucruri, dar nu-l puteai înțelege. Dimineața s-a slujit dumnezeiasca Liturghie în „colibă". Au trecut două sau trei ore. Fața îi strălucea atunci când zâmbea cu bucurie vedeniilor sfinte care-i răpeau sufletul.

S-a săvârșit după Sfântul Maslu. Ce fericit părea că moare, în ziua praznicului Marii sale Ocrotitoare, Prealăudata Maică a Domnului!

Dumnezeu l-a luat la vârsta de optzeci și trei de ani, la apogeul său duhovnicesc. Era plin de o nesfârșită pace duhovnicească, înțelept, profund, cu discernământ, smerit, milostiv, încărcat de roade duhovnicești.

Vestea morții sale s-a răspândit ca fulgerul în Sfântul Munte. După două zile, a sosit o scrisoare de condoleanțe de la Marea Lavră:

> „...Pierderea neuitatului bătrân Daniil nu este doar una locală, ci una generală pentru sfântul nostru loc... În persoana fericitului Daniil, Sfântul Munte a pierdut un sfânt al generației athonite contemporane..."

Părinții sfintelor schituri ale Kavsokalyviei au scris și ei o scrisoare de condoleanțe:

> „...Fericitul era un cauterizator al tuturor inovațiilor și o mare personalitate a modului de viață athonit, lăudat pentru scrierile sale de tot sufletul ortodox și de toate inimile șovăielnice".

Fii binecuvântat, cuvioase Daniil, tu, care ai cinstit pământul uscat al ascezei tale, cu roade atât de îmbelșugate. Cu adevărat „în tine este duhul lui Dumnezeu, în tine se află lumină, pricepere și înțelepciune fără seamăn" (*Daniel* 5, 14).

Sfaturi şi învăţături ale bătrânului Daniil

(Extrase din studiile, scrierile şi scrisorile sale)

1. LUPTA DUHOVNICEASCĂ

Vrăjmaşul sufletelor noastre năzuieşte în orice chip ca, prin intermediul lumii şi al ticălosului trup, să arunce pe om în patimile trupului şi ale sufletului. Şi pentru că nu poate să-l atragă imediat în păcate de moarte, recurge mai întâi la gânduri pe care le introduce în partea raţională, în cea irascibilă şi în cea concupiscentă a sufletului.

Părţii *raţionale* îi aduce gânduri de necredinţă, rea curiozitate, criticarea înţelesurilor dificile ale dumnezeieştilor Scripturi şi ale Tainelor, prostie, aroganţă şi automulţumire.

Părţii *concupiscente* (poftitoare) îi aduce dorinţe pentru lucrurile pământeşti, prilejuri pentru plăceri, mişcări ale cărnii, şi toate acele lucruri pe care le sugerează omul cel vechi spre întinarea sufletului.

Iar părţii *irascibile* îi aduce râvnă nepotrivită, critică, invidie, neascultare şi împotrivire, falsa autojustificare – „cutare mi-a făcut aceasta şi a fost atât de nerecunoscător, dar, deşi e clar că mă urăşte, eu îl iubesc".

Şi în acest chip, nefiind atent la aceste lucruri, este cucerit şi se supune patimilor.

Pentru că cel ce se nevoieşte să biruie patimile de mai sus trebuie să acorde întreaga atenţie primelor asalturi, care nu sunt decât nişte săgeţi de copii; şi aşa poate să urce neabătut întreaga scară a virtuţilor.

În ce priveşte partea *raţională*, sufletul nevoitor trebuie să se apere de atacul gândurilor, cu următoarele arme. Trebuie să-şi păstreze credinţa neclintită, nepermiţând atacul necredinţei şi al curiozităţii, apropierea acestor blasfemii de gândurile sale, respingându-le prin rugăciune şi dispreţ.

Iarăşi, în partea *poftitoare*, el trebuie să se împotrivească (atacurilor) cu armele cumpătării, ridicându-şi totdeauna mintea la frumuseţile nelumeşti, tânjind să dobândească fecioria curată şi luptându-se cu curaj împotriva gândurilor ruşinoase.

Nu în ultimul rând, în partea *irascibilă* trebuie să opună (atacurilor) dragoste, răbdare şi îngăduinţă şi să îndure cu curaj toate învinuirile şi nerecunoştinţa fraţilor, fiindcă prin aceste lucruri vine desăvârşirea, şi omul ajunge la fericita smerenie şi la dragostea desăvârşită.

* * *

În scrierile ascetice ale Sfinţilor Părinţi, cititorii vor vedea prin ce mijloace se curăţă cele trei părţi ale sufletului: irascibilă, poftitoare şi raţională, şi cum să-l scoată afară pe omul cel vechi.

Acolo vor vedea ce este străduinţa minţii, înclinarea spre plăceri (senzualitate) a sufletului şi spre patimile trupului.

Acolo va vedea totul, toate uneltirile lui Satan, filozofate în chip nepătimaş...

Acolo va învăţa ce înseamnă „Cunoaşte-te pe tine însuţi" şi osândirea propriei conştiinţe, chiar şi în cele mai subtile lucruri, şi va cunoaşte dragostea de sine şi preţuirea de sine care nu-l lasă să progreseze duhovniceşte.

* * *

Când mergi la părintele tău duhovnicesc să te mărturiseşti, să nu aduci acuzaţii publice zicând: „cutare a spus

această" sau „cutare a spus aceea"..., ci spune acele lucruri care îţi vor aduce iertarea.

* * *

Fără post nu se ajunge nici la rugăciunea curată, nici la curăţia fecioriei, iar creştinul care nu îşi subjugă trupul prin mijlocul potrivit, care este postul, nu va putea să poarte crucea Mântuitorului nostru Iisus şi să-L urmeze.

El, Mântuitorul nostru Iisus, a postit patruzeci de zile şi nopţi, ca pildă pentru noi. Şi când? După botez. Aceasta ne arată că toţi creştinii botezaţi sunt obligaţi să postească după puterea lor.

* * *

(Despre citirea cărţilor sfinte.) Şi după ce faci canonul de rugăciune către Stăpâna Născătoare de Dumnezeu, fă trei metanii la sfânta ei icoană şi, implorându-i harul, citeşte cartea, cu cea mai mare atenţie.

2. VIAŢA MONAHALĂ

Viaţa monahală este o şcoală înaltă, în care se învaţă viaţa nerătăcită după Dumnezeu şi unde se împlineşte întru toate rigoarea evanghelică.

Prin viaţa monahală poţi să scapi de diversele curse ale înşelătorului Satan şi de complicatele urzeli ale acestei vieţi păcătoase, ca să te antrenezi în viaţa virtuoasă potrivit desăvârşirii Evangheliei.

De Dumnezeu purtătorii Părinţi ai Bisericii au aşezat ca primă temelie a vieţii monahale binecuvântata ascultare; aceasta merge mână-n mână cu sărăcia duhului, care este cea dintâi fericire.

Ascultarea, fixată o dată pentru totdeauna pe firmamentul (cerul) monahismului, scoate afară rădăcinile tuturor pornirilor slavei deşarte şi nenumăratele intrigi ale diavolului şi face ca lucrătorul ei să fie sărac cu duhul, blând, tânguitor, milostiv, făcător de pace; într-un cuvânt, îl face un împlinitor al dumnezeieştilor fericiri ale lui Hristos.

Tăcerea monahilor trebuie să fie cu multă dragoste, nu cu posomorâre şi dispreţ.

Aşa cum murdăria însoţeşte trupul şi rugina fierul, tot aşa ieşirea din mănăstire poate întina nobleţea sufletului călugărului.

O, călugăre, când întâlneşti pe drum un alt călugăr care începe să-ţi pună întrebări: cum te cheamă, din care obşte faci parte etc., răspunde-i chibzuit şi scurt. Şi nu te apuca să pui şi tu astfel de întrebări. *Nu deschide uşa altuia cu propria ta cheie.*

3. ÎNĂLŢIMI DUHOVNICEŞTI

Când un creştin ajunge la curăţia inimii, atunci el împlineşte toate poruncile Domnului şi „Îl vede pe Dumnezeu", adică vede limpede în inima sa lucrarea Duhului Sfânt, de care este luminat ca să devină călăuză neşovăielnică a altora şi să înţeleagă sensurile ascunse ale dumnezeieştilor Scripturi şi nu numai firea fiinţelor, ci şi firea adevărului. El ajunge la clarviziune, vedere-înainte şi nepătimire, din care vine lucrarea descoperirilor dumnezeieştilor minuni.

* * *

Cei care au strălucit în feciorie şi sfinţenie, dându-li-se pentru aceasta multe daruri ale Duhului, s-au învrednicit de ele prin ocrotirea Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu.

Ca să se păstreze neîntinată, fecioara nevoitoare trebuie, înainte de orice altceva, să aibă un devotament deplin faţă de Stăpâna Născătoare de Dumnezeu, pe care trebuie s-o roage cu căldură, căci veşmântul cinstitei feciorii nu se câştigă prin lupte individuale şi asceză – pe care trebuie să le îndeplinească negreşit –, ci în primul rând prin harul pururea Fecioarei Maria, care obişnuieşte să curăţească sufletele fecioarelor.

Cine practică feciorìa trebuie să aibă mare grijă să-şi curețe sufletul de gândurile trupeşti (senzuale), pe care lucrătorul răului i le aşază în minte ca să-i întineze sufletul. El poate respinge aceste gânduri cu ajutorul rugăciunii lui Iisus şi chemând numele Stăpânei Născătoare de Dumnezeu, care ştie cum să curăţească sufletele adevăratelor fecioare.

4. PATIMA SUSPICIUNII

Suspiciunea în timp de pace provoacă tulburare şi neînţelegere. Suspiciunea nu cunoaşte niciodată adevărul, chiar dacă ochii văd adevărul şi împrejurările arată blândeţe şi dragoste. Suspiciunea deformează totul şi face pe iubitorul ei să creadă mai degrabă o minciună decât adevărul a ceea ce vede.

Suspiciunea e un „fotograf fals şi grotesc", care, atunci când fotografiază, deformează imaginea chipului din faţa lui...

Când celui ce suferă de suspiciune i se întâmplă să aibă ispite, fie că vin de la oameni, fie de la Dumnezeu pentru îndreptarea lui, fie că provin din coincidenţe fireşti, el presupune că cutare sau cutare persoană le-a provocat, criticând în mod gratuit pe cel ce nu este de vină...

Ca o descriere vie a acestei nebunii distrugătoare, vă voi povesti, fără patimă, despre părintele Teofan, călugăr răposat de la micul schit Sfânta Ana. Fiind, după cum ştim, biruit cu totul de această boală, s-a separat de toţi fraţii şi vecinii săi, declarând că toţi îl urăsc şi că numai el ştie ce este drept, iar ceilalţi sunt vrednici de dispreţ. A păţit aceasta deoarece bănuielile lui l-au învăţat aceste lucruri, iar el s-a supus lor şi s-a bazat pe ele.

Iubiţii mei, dacă s-ar întâmpla ca un Sinod Ecumenic convocat acum de Sfinţii Părinţi să condamne pe cei ce sunt înşelaţi de suspiciunile lor, aceştia n-ar ceda niciodată, susţinând că ei au dreptate şi că Sfinţii Părinţi greşesc. (Scrisoare către Calinic Isihastul, 1 februarie 1896)

Fugiţi, fraţilor, de suspiciunea „născătoare de monştri".

Cu cât această patimă pare mai mică şi lipsită de importanţă, cu atât poate să devină mai mare şi să ducă la consecinţe dezastruoase dacă nu este stăpânită. Această patimă a suspiciunii e de obicei sugerată de vicleanul şarpe, sufletelor nebuneşti şi deşarte, din motivul că ele sunt stăpânite de patimile invidiei şi ale ţinerii de minte a răului.

De aceea, dacă vreun frate cedează sugestiilor (momelilor) acestei patimi, mai întâi va căpăta ca tovarăş şi avocat reaua curiozitate şi, în consecinţă, va considera ca pe un fapt împlinit tot ceea ce îi sugerează gândurile...

Când această patimă devine cronică, vrăjmaşul îi aduce fratelui felurite închipuiri prin care să-l rătăcească; şi astfel se întâmplă că îşi pierde raţiunea, lucru de care Preabunul Dumnezeu şi Domn să ne ferească...

Pentru a preveni o patimă atât de urâtă, fratele trebuie s-o evite de la bun început ca pe o otravă ucigătoare, expunând-o ruşinii, prin mărturisirea curată şi învinuirea de sine.

5. ORTODOXIE ŞI EREZIE

Protestanţii, care cu multă vreme în urmă şi-au luat adio de la Sfânta Tradiţie şi de la lucrurile ce ţin de calea cea strâmtă şi îngustă, ca să nu mai amintim aici postul, privegherea şi rugăciunea, împlinite canonic în viaţa singuratică, au convins, din nefericire, pe unii dintre studenţii noştri din Europa – ca să nu zic, cea mai mare parte a europenizaţilor noştri –, iar prin ei şi prin multe sugestii viclene şi sofisme încearcă, dacă e cu putinţă, să răstoarne cu totul gândirea ortodoxă.

* * *

Noi, călugării, suntem obligaţi să fim stâlpi neclintiţi ai Ortodoxiei...

Citind în fiecare zi Vieţile Sfinţilor şi pustnicilor, oare nu văd maicile râvna dumnezeiască pe care aceştia au nutrit-o faţă de Ortodoxie?

Lăsând la o parte pe celelalte, vă aduc în faţa ochilor pe Sfânta Melania. Oare nu a întrecut această sfântă multe sfinte fecioare în viaţa singuratică, nu numai în practică, ci şi în teorie?

Deoarece unchiul ei, Vulisian, guvernatorul Romei, era expus ereziei lui Nestorie şi Sabelie, ea a trebuit să renunţe la linişte şi singurătate şi să meargă la Constantinopol. Cu felurite dovezi din Scriptură şi prin viaţa ei îngerească şi-a convins unchiul care, respingând nelegiuirea, a devenit un foarte renumit slujitor al lui Hristos...

Şi nu numai pe el, ci, conversând şi cu un mare număr de nestorieni, pe mulţi i-a întors la adevărata credinţă.

Aşadar, dacă această sfântă n-ar fi cunoscut foarte bine această erezie şi gândirea ortodoxă a Bisericii, cum ar fi putut dobândi aceste trofee? (Scrisoare către egumena Teodosia, 17 ianuarie 1924)

* * *

Scriind acest tratat antieretic, mă rog Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, iar toate dovezile mele scripturistice le extrag din dumnezeieştii Părinţi ai Bisericii.

* * *

Un creştin nu trebuie să dea nici cea mai mică atenţie acestor făcători de ravagii, chiar dacă sunt împinşi în faţă de preoţi şi ierarhi, învăţători şi părinţi duhovniceşti, care, cu ajutorul unor sofisme evidente, introduc şi învaţă lucruri împotriva gândirii ortodoxe şi a Sfintei Tradiţii, ci trebuie să rămână neclintit în învăţăturile primite de la Biserica Ortodoxă.

6. ÎN PRIVINŢA UNOR PROBLEME BISERICEŞTI

Mă doare foarte mult să reamintesc generaţiei de astăzi că, pentru păcatele noastre, Dumnezeu a îngăduit vicleanului diavol să găsească un mâner pentru fiecare dintre părţi.

Pe de o parte, ierarhii care conduc Biserica noastră, în loc să apere tradiţiile cucernice, introduc inovaţii şi noutăţi, iar pe de altă parte, cei evlavioşi şi credincioşi, în loc să scrie cu mult discernământ şi cu duhul păcii, atunci când îşi prezintă opiniile, „urlă injurii“ împotriva ierarhilor şi îngrămădesc toate anatemele Sfinţilor Părinţi, încercând, dacă e posibil, să depună din scaun pe ierarhii păcătoşi. Prin aceasta ei fac pe placul oamenilor şi astfel, în loc de folos, ambele părţi se aleg cu pagubă şi vătămare.

Nu mă îndoiesc că a ajuns în mâinile tale studiul lui A. F., în care el respinge Noul Sinod, dar un limbaj atât de insultător Sfinţii Părinţi n-au folosit niciodată, nici chiar împotriva celor mai mari eretici.

Umilul meu studiu va da în fapt cea mai mare lovitură împotriva acelor inovatori din studiul lui F., fiindcă lui îi vor fi atribuite frenezie şi patimă, fără să mai spună nimic de egoism, or, la mine se va dovedi că vorbeşte Biserica însăşi, răsturnând revizuirile pe care voiesc să le facă cei ce doresc Noul Sinod.

(Scrisoare către Nicola Rengos, 3 noiembrie 1926)

7. DIVERSE

Când dorim ceva şi nu reuşim să obţinem, nu trebuie să luptăm împotriva situaţiei, ci să spunem, atât în izbândă, cât şi în eşec: „Binecuvântat fie numele Domnului".

* * *

(Un caz de înrobire prin magie.) Boala nefericiţilor proaspăt căsătoriţi Stavros şi Hrisula este, într-adevăr, o *lucrare satanică*, provenind cu siguranţă din vrăjitoria unor persoane răufăcătoare, care, făcându-se, din nefericire, instrumente ale Satanei, otrăvesc multe suflete nevinovate. Din acest motiv, înainte de căsătorie creştinii din vechime se mărturiseau, posteau şi primeau Preacuratele Taine, şi atunci aceste ispite satanice nu aveau absolut nici o putere asupra lor.

Sfinţitul părinte duhovnicesc a făcut foarte bine că a citit exorcismele, lucru pe care îl vom face şi noi mâine, după dumnezeiasca Liturghie. De asemenea, vom rosti un şirag de mătănii pentru izbăvirea lor, şi cred că lucrarea (satanică) va fi izgonită prin puterea credinţei neclintite. Dacă însă această stare persistă, ceea ce nu cred, înţelegeţi-vă în taină cu bunul vostru părinte duhovnic, părintele Leontie, să facă o priveghere în acest scop, în numele lui Vasile cel Mare,

fără să spună celorlalţi care e scopul, şi atunci, negreşit, veţi vedea slăbirea nenorocitei legături.

(Scrisoarea către Nicola Rengos, 13 mai 1924)

* * *

Un bun creştin cunoscut ţie, Gheorghios Balaskas, militar, mi-a prezentat nişte nedumeriri: cum se înmulţeşte lumea, cum sunt oamenii în America, care anume era fructul oprit, şi alte asemenea întrebări, intenţionând să-mi pregătească altele.

Aceste întrebări nu-i sunt însă de folos şi vin din înşelarea de-a dreapta a vrăjmaşului, ca el să nu se îndeletnicească cu a afla care patimi trebuie tăiate şi care nu.

(Scrisoare către Nicola Rengos, 13 mai 1924)

5.

Isaac de la Dionisiu

A fost un model de simplitate, corectitudine şi evlavie, tăcut şi neîmprăştiat în toate, un exemplu pentru toţi părinţii.

Arhimandritul Gavriil de la Dionisiu

Prolog

Sfinţii lui Dumnezeu pot fi asemănaţi florilor de felurite culori. Culorile diferă, dar în spatele lor se ascunde penelul aceluiaşi Artist. Apostolul Pavel spunea: „Darurile sunt felurite, dar este un singur Duh“. Acest adevăr e confirmat de fiecare dată când înfăţişăm viaţa unui nou monah sfânt din Muntele Athos.

La Calinic Isihastul am văzut strălucirea luminii taborice; în Ioachim de la schitul Sfânta Ana am văzut un râvnitor şi un martir; Daniil de la Katunakia ne-a uimit cu subtilitatea şi adâncimea înţelepciunii, iar Atanasie de la Grigoriu cu înălţimea preoţiei şi adânca evlavie. Ajunşi acum la cel de-al cincilea capitol al cărţii noastre, viaţa cuviosului bătrân Isaac de la Dionisiu, simţim o mireasmă cerească extraordinară.

Părintele Isaac a fost unul dintre acei puţini monahi pe care Dumnezeu îi trimite în mănăstiri şi care au căpătat trecere înaintea Lui. Ca nişte stâlpi zidiţi de Dumnezeu, aceşti bărbaţi întăresc şi sprijină marile aşezăminte monahale. Prezenţa lor este ca o fântână de bogate binecuvântări, un râu ce „veseleşte cetatea lui Dumnezeu“. Fericiţi sunt cei ce se învrednicesc să trăiască în asemenea cetăţi ale lui Dumnezeu!

Îmi aduc aminte de vremea când visurile mele tinereşti m-au condus la mănăstirea Dionisiu, câţiva ani după moartea sa. Toţi vorbeau de Sfântul avvă Isaac. Culorile vii şi de neşters ale vieţii lui m-au impresionat profund. N-am încetat niciodată să vorbesc despre virtuţile lui şi să mă gândesc la publicarea biografiei lui.

Bătrânul Isaac n-a ajuns la culmea sfinţeniei sale prin studii teologice. Nu era foarte învăţat, nici nu avea „o vorbi-

re limpede şi dulce grăitoare". Nu aspira la poziţii înalte în mănăstire şi nici la preoţie. Se distingea mai degrabă prin simplitate, sinceritate şi printr-un devotament cu inimă curată faţă de principiile monahismului. Ca monah de obşte, el iubea şi adora pe Hristos cu statornicie şi cu tot sufletul său. A urmat cu grijă şi rigoare calea cea strâmtă a nevoinţelor ascetice, fără să se uite nici la dreapta, nici la stânga. Pentru aceasta a primit cunună. Nimeni nu este „încununat dacă nu se luptă după lege" şi dacă nu „suferă greutăţile ca un bun oştean al lui Iisus Hristos" (*II Timotei* 2, 3. 5).

În acest capitol, avem ocazia să respirăm atmosfera de sfinţenie a marii şi istoricei mănăstiri Dionisiu. În acest loc, Stăpâna Muntelui n-a încetat să planteze crini ai sfinţeniei. Sfântul Înaintemergător nu şi-a depărtat niciodată de aici ocrotirea sa, iar Sfântul Patriarh Nifon propovăduieşte încă smerenia, ca înţelepciune supremă.

Pentru compilaţia de faţă, suntem îndatoraţi venerabilului arhimandrit Gavriil Dionisiatul, un veteran de frunte al vieţii athonite, iubitului şi cinstitului bătrân Lazăr Dionisiatul, lucrător încercat în via duhovnicească, care şi-a pus manuscrisele la dispoziţia noastră, bătrânului pustnic Vartolomeu, isihast respectat la Katunakia, şi altora. Toţi au trăit şi au lucrat cu fericitul bătrân Isaac şi au păstrat pentru noi amintirea binecuvântatei, sfintei şi îngereştii sale vieţi. Le mulţumim.

I

Începutul călătoriei

1. PRIMII ANI

Cuviosul Isaac s-a născut în 1850 în satul Adrianupolis, nu departe de granița bulgară. Evlavioșii săi părinți i-au dat numele Ioannis Gheorghiu. Micuțul Ioannis n-a fost deloc la școală, lucru care nu i-a influențat prea mult dezvoltarea. Dacă lipsa învățăturii nu i-a fost de ajutor, nici mare obstacol nu i-a fost în drumul său hotărât spre desăvârșire și sfințenie.

Părinții săi erau țărani, prea săraci ca să-i asigure o educație. Și-a găsit singur drumul către Hristos, căci, pe când păștea oile tatălui său în văi și pășuni, silabisea cu trudă *Viețile Sfinților* Părinți. Ce fericit era ciobănașul când își elibera oile din țarc și pleca nerăbdător spre pășuni, ținând într-o mână toiagul, iar în cealaltă *Viețile Sfinților*. Străbătea locuri sălbatice și trecători înalte, mergând prin mireasma brazilor și aerul limpede de munte, care insuflă copiilor munților urcușuri duhovnicești.

Acolo, în tovărășia păsărilor cerului și a credincioșilor săi câini ciobănești, a crescut Ioannis, ajungând încet la maturitate. O dată cu trecerea anilor, în pieptul lui tânăr creștea un dor sfânt, se aprindea ca un foc ceresc dorința pentru via-

ța monahală. Poate că citise undeva: „Nu poți deveni monah dacă (dorința pentru aceasta) nu este un foc atotmistuitor".

Își mâna turma spre pajiști verzi, printre dealurile Traciei de nord-est, bucurându-se de cuvintele Domnului: „Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune viața pentru oile sale... Eu cunosc oile mele, și ele mă cunosc pe Mine". Așa cum Ioannis cunoștea fiecare dintre oile sale, tot așa și Hristos le cunoaște pe ale Sale – și tânărul ciobănaș se număra în dumnezeiasca Sa turmă. Era ciobanul oilor lui și, în același timp, o binecuvântare în turma Domnului. Bunul Păstor Care „Își cunoaște oile Sale" cunoștea inima lui Ioannis, dorurile și bucuriile lui. Pentru că Ioannis era „ales". Pe câmpul sufletului său creștea o floare atât de rară: dorința pentru martiriul cel nesângeros, chemarea monahală.

„Eu cunosc oile Mele, și ele Mă cunosc pe Mine." Această „cunoaștere" era o dragoste arzătoare, fierbinte și reciprocă între micul Ioannis și Preadulcele Iisus. Cu timpul, această cunoaștere va deveni pentru curatul și simplul ciobănaș o cunoaștere a voii lui Dumnezeu. De aceea, în timp ce cânta imnuri, cu buzele sale nevinovate, sus în vârful munților, sau melodii simple, cu fluierul său de păstor, mintea și inima lui căutau voia lui Dumnezeu. Căuta de fapt sfințenia sfinților monahi, acea curăție atât de greu de găsit, „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul".

Atunci, când acest gând al său s-a copt, a plecat curajos la Muntele Athos. A cerut binecuvântarea părinților săi, iar ei i-au dat-o din toată inima, luându-și rămas-bun de la el și încredințându-l lui Dumnezeu. Fericiți sunt părinții care își oferă copiii lor Domnului! Ce fericire și cinste mai mare pot avea ei, decât aceea de a dărui un copil Dumnezeului tuturor?

Părinții lui Ioannis și-au îmbrățișat, așadar, fiul și l-au petrecut cu bucurie. Hristos bătuse la ușa lor și le-a cerut fiul, iar ei nu l-au refuzat. Prin aceasta s-au întrecut cu

Avraam care, auzind glasul lui Dumnezeu, nu ezitase să jertfească pe Isaac, fiul său iubit.

2. „SPRE MUNTELE DOMNULUI"

Se pare că la Sfântul Munte Ioannis a vizitat multe mănăstiri şi schituri pustniceşti, ca pelerin. Ce l-a impresionat cel mai mult? Natura? Chiar dacă era obişnuit cu peisajul de la ţară şi cu cadrul natural, el era fascinat de mereu schimbătoarea natură a Muntelui Athos – de pădurile nesfârşite, de sclipitoarele pâraie, de munţii abrupţi, de maiestuosul vârf al Athosului...

Totul era impregnat de un har mistic. De ce te puteai minuna mai mult? De mănăstirile înalte, împărăteşti, sau de umilele „colibe", chilii şi schituri? De catolicoanele şi paraclisele bizantine cu iconografia lor fără pereche? De renumitele icoane făcătoare-de-minuni ale sfinţilor? De moaştele lor înmiresmate, care fac şi ele minuni fără încetare? De bibliotecile cu inestimabile comori duhovniceşti?

Muntele Athos este un vestigiu viu al Bizanţului, o vână a vieţii bisericeşti din trecut, care nu s-a uscat niciodată. Aici simţi pulsul practicii liturgice ortodoxe, care dă viaţă şi suflare trupului Bisericii, bătând cu aceeaşi intensitate şi putere ca în epoca bizantină.

„Pentru observatorul evlavios şi experimentat, Athosul se prezintă ca o nesfârşită realitate cu adânc conţinut duhovnicesc, un mod de viaţă atât de nelumesc, încât cu greu realizezi că trăieşti pe pământ. Athosul este un ideal, o experienţă spirituală, un atelier de suflete, o slăvită cufundare în cer. O arenă a sfinţilor..." (*Între cer şi pământ*, monahul Teoclit Dionisiatul, ediţia a 2-a, p. 139).

Mai mult decât tot ceea ce a văzut în călătoriile sale, el a fost adânc impresionat de părinții care reprezentau adevăratul ideal al monahismului athonit. În drumul său a întâlnit și monahi doar cu numele („monahi nemonahi"), care frecventează piețele și porturile, umblând de colo până colo. Aceștia sunt chipuri deformate ale vieții monahale, care nu lipsesc nici ele din comunitatea athonită. Uitându-se la unul dintre aceștia, își zicea în gândul său: „Dumnezeule, ai milă de acești nefericiți monahi". Apoi își satisfăcea inima însetată privind îndelung la câteva chipuri tăcute, nelumești. Apropiindu-se de ele, își zicea întru sine: „Iată acești oameni care trăiesc în sărăcie, fără adăpost, slăbiți, smeriți și respinși (de lume) și deci aproape de Dumnezeu. Picioarele lor sunt nespălate și dorm pe pământ. Ei sunt în lume, și totuși întru toate sunt mai presus de lume; sunt ai pământului, și totuși ai cerului; sunt goi, și totuși îmbrăcați în nestricăciune; trăiesc în locuri pustii, și totuși prăznuiesc. Fii ca unul din acești monahi, ca să nu te nevoiești în zadar și să nu afli că ai venit în această sfântă arenă degeaba".

Ioannis a fost extrem de impresionat de viața pustnicilor de la Muntele Athos și căuta, pe cât se pare, o chilie potrivită în pustie. A călătorit în multe locuri, căutând să-și împlinească puternica dorință de a duce o viață isihastă. În vecinătatea Marii Lavre, într-un loc numit Vigla, a descoperit un schit singuratic. S-a prezentat bătrânului ce ducea acolo o viață isihastă și l-a rugat să-l primească ucenic. Se pare că a trebuit să stăruie mult în rugămințile sale de a fi lăsat să rămână împreună cu isihastul, căci era încă necopt pentru viața pustnicească. Dar încă din prima zi a arătat mult entuziasm și hotărâre.

Bătrânul îl încerca continuu și se bucura în taină văzând răbdarea și ascultarea promițătorului tânăr atlet. E sigur că hotărâta și curajoasa lui inimă a îmbrățișat îndeosebi lupta

ascultării, dedicându-şi toată energia pentru a o cuceri cu totul. Văzuse la Muntele Athos şi alţi ucenici care erau adevăraţi imitatori ai ascultătorului Fiu al lui Dumnezeu. Aveau suflete curate, feţe vesele, luminate de bucuria biruinţei, iar el dorea să fie părtaş la virtuţile lor.

Dar cu cât progresa mai mult războindu-se în arena isihastă de la Vigla, cu atât mai mult trebuia să se lupte cu diavolul. Acest vechi şi experimentat duşman al călugărilor ştie o mie şi una de căi de a le zădărnici sporirea. Lupta, aşadar, împotriva acestui ucenic, cum luptase împotriva Sfântului Antonie cel Mare: cei ce mergeau să întâlnească pe acest patriarh al monahilor în cetatea lui din deşert „auzeau înăuntru o gloată gălăgioasă, lovituri şi gemete groaznice". Ceva asemănător a început să i se întâmple şi lui Ioannis când diavolul a văzut că biruieşte celelalte atacuri ale sale. Era invidios pe nerăbdarea şi râvna lui şi încerca să-l înspăimânte cu arătări. Când Ioannis se ruga noaptea, era asaltat de tot felul de zgomote din afara chiliei sale: voci, pocnituri şi gălăgie. Adesea credea că bătrânul bate la uşa lui şi se ducea să-l întrebe: „Binecuvântează, cuvioase. M-ai chemat la slujire?"

„Nu, copilul meu, fii liniştit, mergi la culcare. E încă devreme", răspundea bătrânul, cunoscând că are năluciri demonice.

Asemenea închipuiri demonice şi ispite îl chinuiau continuu. Toate acestea erau îngăduite de Dumnezeu, cu scopul de a-l îndruma pe Ioannis pe o cale monahală mai sigură pentru el.

Câţiva ani mai târziu, el i-a spus unui călugăr: „Frate Lazăr, când am înţeles că acestea erau şiretlicuri diavoleşti şi ispite, m-am înfricoşat foarte tare. Nu mai puteam îndura. M-am hotărât să nu mai rămân în pustie, ci să merg la o mănăstire de obşte. Am părăsit acel loc şi am venit la mănăstirea noastră Dionisiu, unde am rămas".

3. LA SFÂNTA MĂNĂSTIRE DIONISIU

„Cei ce vizitează pentru prima dată mănăstirea şi o privesc de pe cheiul de jos cred că ea străluceşte în aer, iar noaptea luminiţele chiliilor se amestecă cu stelele cerului. În general, atât de la mică distanţă, cât şi de departe, ea arată ca o cetate medievală, cu zidurile ei măreţe şi înaltul turn central, cu meterezele lui crenelate" (Arhimandritul Gavriil, *Sfânta Mănăstire Dionisiu de la Muntele Athos*, p. 16).

În această mănăstire care ocupă un loc de frunte în viaţa marii comunităţi athonite, în această fortăreaţă de necucerit a monahismului bizantin, a venit „consimţământul divin" pentru ucenicul Ioan ca el să ducă o viaţă de obşte. Ce sentimente avea când a păşit pe cheiul mănăstirii! Şi-a ridicat pentru o clipă ochii, şi imensa casă a lui Dumnezeu arăta de parcă era atârnată de cer, legănându-se ca un candelabru. În întregul ei, mănăstirea este cu adevărat o privelişte magnifică. E aşezată pe o mare stâncă, deasupra ţărmului abrupt. Chiliile călugărilor se întind de la un palier la altul, cele de deasupra proiectându-se în afară, peste cele de jos. Astfel, ele formează balcoane spânzurate sus, deasupra mării, sprijinite de grinzi. Aceasta este măreaţa chinovie de la Dionisiu.

O adevărată chinovie e ca un stup, producând mierea cea curată a ascezei şi isihiei. După cum spune Sfântul Ioannis Scărarul, o chinovie, precum Dionisiu, e „un cer pe pământ", în care călugării trăiesc „ca îngerii ce slujesc Domnului". E împlinirea cuvintelor Domnului: „Unde doi sau trei sunt adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor". E continuarea în duh a vieţii în comun a Apostolilor.

Plin de emoţie, Ioannis urca încet larga şi şerpuitoarea cărare pietruită, ce ducea la poarta istoricei mănăstiri. În stânga lui era o râpă mare, cu mulţi platani şi alţi copaci iu-

bitori de apă, numiţi „aeropotamos" (râu aerian). Când violentele vânturi de iarnă, ce suflă dinspre Muntele Athos şi Antiathos, se izbesc de aceşti „aeropotamos", răsună ca un uragan şi fac să se cutremure întreaga fortăreaţă.

4. MODELE STRĂLUCITOARE

La câţiva metri distanţă de intrarea în mănăstire, Ioannis s-a oprit, desigur, ca să se închine la un mare altar ridicat în cinstea Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului. Printre mulţi alţi sfinţi, mănăstirea Dionisiu l-a format şi pe acesta, slava şi podoaba Muntelui Athos şi a întregii Biserici. Sfântul Nifon II a slujit ca Patriarh al Constantinopolului între anii 1486-1489 şi 1497-1498.

Când era călugăr a călătorit împreună cu Zaharia, arhiepiscopul din Ohrida, în toată Grecia, din Iliria până în Dalmaţia, luptând împotriva hotărârilor Conciliului unionist de la Florenţa şi susţinând credinţa ortodoxă. În cele din urmă, Nifon a plecat la Muntele Athos şi s-a înrolat printre fraţii mănăstirii Dionisiu, unde a fost hirotonit diacon şi preot.

Când Partenie al Tesalonicului a murit, episcopii, cetăţenii de frunte şi toţi tesalonicenii care cunoşteau sfinţenia lui Nifon l-au ales mitropolitul lor. Au trimis la mănăstire o delegaţie ca să-l convingă să accepte cinstea, lucru care le-a reuşit numai cu multă răbdare şi osteneală. În acele zile, ca şi mai înainte, Biserica alerga la mănăstiri şi în pustiuri, căutându-şi sfinţii păstori în locurile de rugăciune şi curăţire.

Sub presiunea rugăminţilor lor, sfântul a acceptat să vegheze asupra scaunului episcopal, lucrând cu umilinţă şi neobosit pentru turma sa. Dar Dumnezeu l-a cinstit încă şi mai mult: a fost ridicat la rangul de Patriarh al Constantinopolu-

lui. Pe înaltul scaun ecumenic a strălucit, într-adevăr, cu mare putere. După demisie, s-a retras la Adrianopol, iar de acolo a fost chemat în Țara Românească, unde a predicat cuvântul lui Dumnezeu. „Sfântul Nifon este recunoscut de toți românii ca salvator al Ortodoxiei din țara lor. Biserica papală găsise acolo condiții psihologice și spirituale pentru a introduce uniația. Convingându-i pe ortodocși că o dată cu căderea Bizanțului a căzut și Ortodoxia, ei ar fi putut ușor să-i prindă în cursă" (arhimandritul Gavriil, *ibid.*, p. 151).

Dintr-o nemărginită recunoștință față de opera sa, România antebelică a ținut ca unii arhiepiscopi ai ei să poarte numele sfântului și a numit chiar una dintre străzile principale ale capitalei după numele Patriarhului (Strada Patriarh Nifon).

După o absență de aproape patruzeci de ani, înflăcăratul Patriarh, acum bătrân și de nerecunoscut, s-a hotărât să se întoarcă la iubitul său „loc de pocăință", mănăstirea Dionisiu. Acest minunat părinte al Bisericii a dorit să-și trăiască restul vieții ascuns, ca un simplu monah, și astfel și-a tăinuit rangul și titlul. A cerut să fie primit în mănăstire, făgăduind ascultare chiar și în cele mai umile munci. A fost primit ca ucenic și a fost pus să îngrijească de animalele mănăstirii. Trebuia să le facă curățenie, să le aducă mâncare și apă. Noaptea trebuia să stea într-un post de observație pe o stâncă, deasupra mănăstirii, și să scruteze marea, fiindcă în acele vremuri exista frica de pirați, care împânziseră toată Marea Egee. Patriarhul Ecumenic a îndeplinit aceste ascultări cu bunăvoință și multă umilință.

Dar Dumnezeu n-a voit ca acest smerit slujitor al său să mai fie înjosit în mod voluntar. Într-o noapte, Sfântul Ioan Înaintemergătorul, ocrotitorul mănăstirii, s-a arătat egumenului în vis spunându-i: „Până când îl vei mai ține pe Patriarhul Ecumenic – cel ce a salvat mii de suflete – ca grăj-

darul vostru? Scoală-te, adună pe fraţi şi mergeţi să-l primiţi cu cinstea cuvenită".

„Dar cine este el, Sfinte al lui Dumnezeu? Cine este Patriarhul Ecumenic?", a întrebat nedumerit egumenul.

„Este Nifon – cel pe care îl numiţi Nicolae şi pe care l-ai pus la animale. Smerenia lui i-a uimit până şi pe îngerii din cer."

În acel moment, egumenul s-a trezit înfricoşat de visul său. Acum se lămureau unele din nedumeririle lui, cum ar fi stâlpul de lumină pe care-l vedea atunci când sfântul se ruga noaptea, stând de pază pe stâncă. Egumenul a bătut numaidecât toaca, a adunat toţi fraţii şi a ieşit pe poartă într-o procesiune de călugări şi preoţi, cu făclii şi ripide, ca să-l întâmpine pe sfântul Patriarh când cobora de pe munte cu animalele. Când şi-a dat seama că identitatea lui fusese descoperită, sfântul a încercat să fugă, dar, la porunca egumenului, fraţii s-au grăbit, cu mult respect, să-l ţină pe loc. Toţi i-au făcut o metanie şi i-au cerut iertare că, în neştiinţa lor, n-au tratat cum se cuvine pe un om atât de venerabil.

Sfântul a rămas în mănăstire până la moartea sa, aşa cum dorise. A vieţuit aici în sfinţenie timp de treisprezece ani şi a murit pe 11 august 1515, în vârstă de nouăzeci de ani.

Astăzi sfintele lui moaşte se păstrează în mănăstire într-o frumoasă raclă. Capul şi mâna sa dreaptă însă au fost duse în România în 1520 şi se păstrează la mănăstirea Curtea de Argeş [actualmente se află la Craiova – *n. tr.*]. Acolo, în fiecare an, între 11 şi 15 august, are loc o mare sărbătoare religioasă în cinstea patriarhului, la care participă mii de oameni din toată ţara.

Impresionanta întâlnire dintre sfânt şi părinţii mănăstirii s-a petrecut pe locul altarului, unde stătea acum Ioannis, necunoscând, desigur, istoria sa unică. S-a uitat cu atenţie la el, a spus o rugăciune, şi-a făcut iarăşi cruce şi a plecat gânditor.

Pe lângă acest mare sfânt, în mănăstirea Dionisiu au mai trăit mulți alții: Sfântul Dionisie, ctitorul mănăstirii, și Sfântul Dometie, sfătuitorul său duhovnicesc; Sfinții Mucenici Macarie și Ioasaf; Sfântul Leontie, izvorâtorul de mir, care, timp de șaizeci de ani, n-a ieșit niciodată pe porți; Sfântul Filotei; Sfinții Mucenici Ghenadie, Iosif, Hristofor și Pavel; și, de asemenea, Sfântul Nicodim Aghioritul, tuns ca monah în această mănăstire.

Ce fericire pentru Ioannis să devină monah într-o asemenea mănăstire. Numele său a fost înscris în aceeași carte a mănăstirii în care erau scrise numele acestor modele strălucitoare.

II

În arena chinovială

1. „FRATE, DE CE AI VENIT?"

Din 1869 până în 1874, egumenul mănăstirii a fost părintele Iacov Lacedemonianul. Ucenicul Ioannis a venit la mănăstire în 1872, pe când avea douăzeci și doi de ani, și a găsit aici aproximativ o sută de părinți. În acea vreme, toate mănăstirile erau înfloritoare, iar intrarea în comunitate era permisă numai după o observare severă și atentă a ucenicilor.

Aspirantul la călugărie s-a prezentat înaintea egumenului. De cum l-a văzut, egumenul a înțeles că sufletul lui Ioannis era împodobit, mai presus decât toate celelalte virtuți, cu simplitatea. De aceea, ca să-l încerce, i-a spus ceva foarte îndrăzneț: „Copilul meu, aici, în mănăstirea noastră, noi dorim ascultare absolută. De exemplu, dacă ți-aș spune să sari de la această fereastră pe stânci de mare, ai face-o?"

Ioannis a răspuns cu simplitatea lui caracteristică: „Sunt gata să sar, cuvioase. Dar mă gândesc că poate mă vei prinde de picioare atunci când voi cădea".

Aceasta a spus-o cu foarte mare seriozitate.

Niciodată în viață n-a îndrăznit să critice poruncile egumenului sau ale mai-marilor săi. Înainte chiar de a auzi o poruncă zicea: „Binecuvântează-mă!" și se grăbea să o îndeplinească cu o nesfârșită pace în suflet și pe chipul său.

Egumenul a înțeles că un ucenic deosebit ca Ioannis era o comoară neprețuită pentru mănăstire. Cum putea să nu-l primească? Așadar, după timpul rânduit pentru încercare, egumenul i-a spus lui Ioannis că a hotărât să-l îmbrace în îngerescul chip. Slujba tunderii s-a făcut în catoliconul [biserica mare] mănăstirii, în întregime pictat în frescă în stil bizantin, în secolul al XVI-lea de către iconograful Zorzi.

Unde este deșarta strădanie a lumii?
Unde este priveliștea curgătoare a lucrurilor trecătoare?
Nu sunt ele praf și cenușă?
Atunci de ce lucrăm în zadar?

De ce nu ne lepădăm de lume, ca să-I urmăm Celui ce strigă:
„Cel ce vrea să vină după Mine,
Să-și ia crucea lui
Și va moșteni viața veșnică?"

Astfel cânta corul la slujba tunderii în monahism. Candidatul la călugărie s-a umplut de bucurie când a venit timpul să ia pe umerii săi crucea Domnului. De aceea, atunci când preotul a întrebat: „De ce ai venit, frate, căzând la sfântul altar și în fața acestei sfinte frății?", el a răspuns din toată inima: „Dorind viață pustnicească, preacuvioase părinte".

Cu adevărat, părintele Isaac a dorit și a dus viața ascetică în deplina și pura ei intensitate. A devenit, cum se spune la Muntele Athos, un chinovit „năvalnic". Niciodată nu i-a părut rău de sine, niciodată nu s-a gândit să dea odihnă trupului său, niciodată nu s-a încrezut în voia lui.

„Împărăția cerurilor se ia cu năvală, ne spune Biblia, și cei ce dau năvală o iau cu de-a sila." Domnul Însuși a spus că luptătorii duhovnicești trebuie să fie „năvalnici". Ori de câte ori am întâlnit călugări „năvalnici" la Muntele Athos, am simțit înăuntrul lor Împărăția lui Dumnezeu.

„Dă sânge şi ia Duh“ era vorba preferată a părintelui Isaac în toate nevoinţele sale ascetice din arena chinoviei. Astfel şi-a omorât eul său cel vechi şi a renăscut „un om nou în Hristos“, debordând de virtuţi şi har, după cum vom vedea în povestirile următoare.

2. ASCULTĂRI

Bătrânul Isaac era un om înalt, puternic, bine făcut. Putea să meargă distanţe mari pe jos, în mult mai puţin timp decât ceilalţi. Pe vremea aceea nu erau mijloace uşoare de comunicare şi nici un serviciu poştal de nădejde. De aceea, mănăstirea l-a ales pe chibzuitul părinte Isaac, el fiind persoana cea mai capabilă şi demnă de încredere pentru slujba de poştaş.

Cine poate spune eforturile şi greutăţile lui în această ascultare dificilă şi de răspundere? Îi trebuiau treisprezece ore ca să meargă la metocul Develikia din Ierissos. Sikia şi Monoxiliti erau şi ele la câteva ore distanţă. Dar cel mai îndepărtat şi izolat metoc era Kalamareia, aproape de satul Portaria din Chalcidica – aflat la distanţă de patru zile de mers!

Transporturile poştale se făceau de cinci sau şase ori pe an. Neobositul părinte Isaac mergea prin păduri, munţi şi câmpii, purtându-şi desaga cu provizii şi geanta de poştaş. Ţinând în mână şi un şirag de mătănii, înălţa fără încetare rugăciunea lui Iisus. Prin puterea ei, se elibera de gândurile demonice şi rele, iar inima i se umplea de pace. Datorită dulceţii ei, nu simţea osteneala lungilor sale călătorii. Datorită desfătării ei, îşi împlinea ascultarea fără să greşească şi fără să se plângă.

A arătat o nemărginită răbdare şi la metocul Monoxilitis. Acolo mănăstirea are treizeci şi cinci de acri de vie, din care

se produce renumitul vin „Monoxiliti". Pentru îngrijirea acestor vii e nevoie de multă trudă, pe care postul o face încă şi mai grea, acesta fiind aici la fel de sever ca în chinovia cea mare. Iar când economul metocului e zgârcit şi aspru (ca un oarecare Kalimnios, aflat în această slujbă pentru o vreme), atunci era nevoie de îndoită răbdare. Zdrobit de oboseală, părintele Isaac se întărea aducându-şi aminte cuvintele sfântului său patron, Isaac Sirul: „Huzurul şi trândăvia sunt moartea sufletului şi pot să-l păgubească mai mult decât dracii".

Pentru un anumit răstimp, mănăstirea l-a pus pe părintele Isaac mai-mare păstor peste o turmă de 1700 de capre. Ducându-le la păscut, se reîntorcea la anii copilăriei. Îi reveneau în minte visele şi dorurile ciobănaşului din Kavvakli şi-I mulţumea lui Dumnezeu că le-a prefăcut în realitate. A îndeplinit, de asemenea, şi ascultarea de morar la morile de apă de la metocurile Marianon şi Metaghitsiu din Chalcidica.

Părintele Isaac era un om practic, energic şi cu inimă curată, după cum mărturisesc toţi cei care l-au cunoscut. De aceea, tot ce atingea el primea binecuvântare din belşug. Fiecare muncă era îndeplinită temeinic şi aducea multe roade. Acest lucru se vedea cel mai bine în ascultarea de grădinar, pe care a avut-o timp îndelungat. Zidurile din piatră ale grădinii, toate aranjate şi zidite cu chibzuială şi precizie matematică, au văzut, la timpul lor, zile glorioase. Tot ceea ce planta şi semăna, chiar în locurile aride, dădea roade! Grădina producea mai multe legume decât putea consuma mănăstirea. De aceea, el făcea pe marginea drumului grămezi din boabele de fasole, din dovleceii sau roşiile care rămâneau, din care pustnicii trecători puteau să ia câte aveau nevoie. La fel a făcut şi la casa mănăstirii din Karyes. Pe lângă pâinea uscată pe care mănăstirea o împărţea ca binecuvântare, din grădina sa pregătea produse proaspete pentru pustnicii şi călugării săraci de la schiturile Cutlumuşului.

Cu cât dădea mai mult, cu atât grădina producea mai mult. Avea un suflet sensibil, plin de gingăşie şi dragoste faţă de toţi fraţii săi. Un frate i-a cerut odată nişte pere. „Ia câte vrei – i-a spus el. Dumnezeu dă îndoit, mai mult decât iei tu."

Îşi sacrifica totul pentru alţii, dar de sine nu se îngrijea deloc. Mânca pe apucate şi se îmbrăca simplu. În sărăcia lui neîntrecută, era, după cuvintele Sfântului Nil, ca „un vultur ce zboară în înălţimi". Odată, pe când săpa în grădină, a găsit două sau trei lire. Netulburat, şi-a terminat treaba, după care a luat lirele şi le-a dat egumenului.

Mai mult decât orice, era extrem de smerit. De-a lungul întregii sale vieţi de chinovie cerea cu insistenţă ascultările cele mai umile. În aceasta îl imita pe Sfântul Nifon, călugărul-patriarh, care îl impresiona, îl inspira şi îl învăţa atât de mult. N-a cerut niciodată ascultări ce implicau autoritate şi responsabilitate, ci întotdeauna a dorit să fie ca cei mai de jos ucenici.

3. ÎNFRÂNAREA ŞI ASCEZA LUI

Timp de mai mult de şaizeci de ani, fericitul părinte Isaac n-a mâncat niciodată nimic în afara meselor comune de la trapeză. A practicat o înfrânare totală atât în chinovie, cât şi la metocuri, pe care le vizita adeseori sau unde stătea în timpul ascultărilor sale. Regula privitoare la mâncare este foarte severă în chinoviile athonite. Carnea este absolut interzisă. Lunea, miercurea şi vinerea e doar o singură masă pe zi, fără ulei şi fără vin. Pe lângă aceasta, mai sunt şi posturile severe. Părintele Isaac respecta cu rigurozitate regula mănăstirii, chiar şi atunci când era plecat din chinovie. În timpul perioadelor de post era şi mai sever. În Postul Mare, ţinea trei posturi aspre de câte trei zile: în prima săptămână, în săptămâna a treia şi în Săptămâna Mare. La sfârşitul vie-

ții, a mărturisit confidențial acest lucru unui frate care îl rugase să îi destăinuiască aceasta.

În timpul multilor ani petrecuți la metocul Kalamareia, unde ținea oi, n-a mâncat niciodată carne, chiar dacă economul, muncitorii și ceilalți frați mâncau adeseori. Părintele Modest, economul, avea pregătit pentru părintele Isaac un butoi mare cu pește sărat, în felul în care călugării de la Muntele Athos păstrează peștele. Din acesta mânca părintele Isaac și dădea slavă lui Dumnezeu, ferindu-se de judecată ca și de carne.

La metocul Monoxilitis a slujit ca vier. Când strugurii erau copți, nu punea nici un bob în gură înainte de amiază, ci numai în timpul mesei. După ce a gustat dulceața prezenței lui Dumnezeu, disprețuia mângâierile pământești și nu mânca decât ceea ce era strict necesar pentru întreținerea vieții. „Dacă nu disprețuim cu bucurie desfătările de acum, cu siguranță că nu vom simți și gusta toată dulceața lui Dumnezeu“ (Sfântul Diadoh al Foticeii).

Viitorul sfânt egumen de la Dionisiu, Gavriil (†1983), pe atunci ucenicul Gheorghe, a călătorit odată la Monoxilitis împreună cu bătrânul Isaac. După culesul strugurilor, au văzut că au mai rămas câțiva ciorchini în vie. Bătrânul i-a dat celuilalt câțiva din acești struguri să mănânce, dar el n-a voit nici măcar să guste.

„Gheorghe, mănâncă niște struguri!“

„Mănâncă și tu, cuvioase Isaac.“

„Eu sunt călugăr. Nu se cuvine.“

„Și eu vreau să devin călugăr“, a răspuns viitorul egumen.

Astfel, prin exemplul său personal, învăța și folosea pe frații mai tineri.

„Cât e ceasul, Gheorghe? Mergem să pregătim cina?“, întreba el adesea, încheind: „Ce se servește astăzi la trapeza mănăstirii?“

„Legume fierte, cuvioase."

„Legume fierte în mănăstire, atunci legume fierte şi aici."

Ştia bine că „postul este frâul călugărului" şi că este „aşezat spre curăţarea sufletului" (Sfântul Grigorie al Nyssei). De aceea, postul lui era departe de a fi doar o formalitate.

Niciodată nu-şi neglija pravila zilnică de rugăciune. La Dionisiu, fiecare călugăr spune 1200 de rugăciuni ale lui Iisus şi face 300 de metanii pe zi. În timpul Postului Mare, bătrânul Isaac făcea 3000 de metanii – un număr cu adevărat uimitor. Ori de câte ori mănăstirea avea o priveghere de toată noaptea, priveghea şi el şi se ruga oriunde era şi oricât de obosit ar fi fost din cauza muncii grele de la metocuri. Însetat de rugăciune şi închinare lui Dumnezeu „ca un cerb după izvoarele apelor", el urma aceeaşi rânduială a slujbelor ca şi mănăstirea. Uneori, când era în chilia sa şi nu auzea toaca, întârzia puţin de la biserică. Atunci unii părinţi îl tachinau zicând: „Ei, părinte Isaac, timpul s-a dus şi dus rămâne".

„Nu, nu s-a dus. Mi s-a dat un credit", răspundea el cu simplitatea lui firească. Şi nu-şi găsea pacea decât după ce îşi achita „datoriile" prin rugăciunile sale particulare.

În cuptorul chinoviei, unde metalul este topit şi transformat în „aurul virtuţii", părintele Isaac avea bună sporire. Se antrena în ascultare, muncă, eliberare de griji, tăcere şi frica de Dumnezeu. Trăia pentru Dumnezeu şi îşi ducea viaţa monahală cu simplitatea unui prunc.

Nu era vorbăreţ sau bun vorbitor ca ceilalţi călugări. Vorbirii îi prefera tăcerea, şi pe călugării mai tineri îi încuraja să cultive această mare virtute.

„Diacone, acum, că ai fost hirotonit, taci", îl sfătuia părintele Isaac pe un ierodiacon proaspăt hirotonit, care nu preţuia tăcerea atât cât s-ar fi cuvenit.

Părintele Isaac nu ştia nimic din cele ale contrazicerii. Ori de câte ori îl mustra cineva sau îi făcea reproşuri, făcea

o închinăciune mai adâncă decât de obicei, pentru a primi „cauterizarea“ cu răbdare, după care cerea cu umilință o binecuvântare.

Toți frații din mănăstire îl iubeau și-l respectau. „E un adevărat monah“, își spuneau părinții unul altuia. Din respect, nu-i ziceau: „părintele Isaac“, ci „avva Isaac“.

În ciuda acestui lucru, n-a fost niciodată ademenit de aroganță. Zicea simplu: „Orice aș fi, Dumnezeu vede“. Când alții îl lăudau, răspundea oarecum iritat: „Ce spui? Sunt cel mai păcătos dintre oameni“. Apoi alerga cu smerenie la ascultarea sa.

Oricât de mult a încercat să-și ascundă virtuțile, faima lui s-a răspândit pretutindeni. Mare iubitor al monahismului, Irineu, mitropolitul ales al Cassandrei, avea foarte mult respect pentru bătrânul Isaac. Ori de câte ori vizita satele din dieceza sa, își petrecea nopțile la metocurile mănăstirii Dionisiu, îndeosebi la cel de la Kalamareia, unde era „avva“. Voia să-l viziteze și să se bucure de compania „călugărului“, cum îl numea el.

„Merg la metocul mănăstirii Dionisiu, ca să-l văd pe călugăr“, zicea mitropolitul.

„Dar la metocul acesta este numai un singur călugăr, Înalt Preasfințite?“, îl întrebau mulți cu nedumerire.

„Pentru un singur călugăr merg acolo...“

4. SPRE ÎNĂLȚIMILE VIRTUȚII

După cum spun Sfinții Părinți, toate nevoințele ascetice, fie trupești, fie duhovnicești, au un singur scop, înalt și sfânt: curăția inimii. Postul, privegherile de toată noaptea, plânsul, suferința, canoanele de rugăciune, slujbele, citirea

cărților duhovnicești, rugăciunea și alte nevoințe ascetice îl ajută pe monah să se înalțe și să ducă o viață curată și sfântă. Acest țel a fost atins și în viața vrednicului de laudă călugăr de la Dionisiu.

Urcând pe scara virtuților, el se desăvârșea în blândețe, nevinovăție și simplitate. După cum spune Sfântul Ioan Scărarul, această din urmă virtute „duce la cea mai înaltă smerenie", și „nu vei vedea niciodată simplitatea lipsită de smerenie".

Adânca smerenie deschide calea spre o altă culme a virtuții: nepătimirea. Bunul nostru alpinist și oștean al lui Hristos a cucerit și acest vârf. Nepătimirea este o culme foarte înaltă, și puțini ajung la ea. „Ea cere timp și mult dor după Dumnezeu... Dacă vezi sau auzi că cineva a dobândit în câțiva ani această sublimă nepătimire, atunci să înțelegi că n-a călătorit pe altă cale decât pe această binecuvântată scurtătură (a smereniei)" (Sfântul Ioan Scărarul).

Părinții care îl cunoșteau bine, cum era părintele Leontie, care a locuit împreună cu el în câteva metocuri, ne-au spus despre înalta treaptă a nepătimirii ce împodobea viața cuviosului.

„La bătrânul Isaac – zicea părintele Leontie – nu exista diferență sau schimbare a simțămintelor când stătea de vorbă sau se întovărășea pentru lucru cu mirenii."

„Ce vrei să spui cu asta, părinte?", l-a întrebat părintele Lazăr.

„Vreau să spun că bătrânul Isaac vorbea cu femeile ca și cu bărbații."

De aceea, când nevoia o cerea, se întovărășea și conversa cu oricine, dar întotdeauna la un nivel înalt. În limbaj patristic, acest lucru se numește nepătimire. Deși trăia la metocurile mănăstirii în mijlocul lumii, bătrânul Isaac era cu adevărat întotdeauna un călugăr, „un războinic înzăuat în fier", „războindu-se, dar nefiind războit". Era mort pentru

lume; doar Hristos trăia în El. „Cel desăvârşit în dragoste şi care a ajuns pe culmea nepătimirii nu mai face nici o deosebire între ai săi şi străini, între credincios şi necredincios, între rob şi liber sau chiar între bărbat şi femeie..." (Sfântul Maxim Mărturisitorul).

Mergând pe această cale, postaşul de la Dionisiu, acest minunat curier al lui Dumnezeu, avea să ajungă pe culmea virtuţilor, care este dragostea desăvârşită.

A ajuns până acolo, încât compătimea pe toţi oamenii, lumea întreagă, toată creaţia, însufleţită şi neînsufleţită, după cum scria Sfântul său ocrotitor [Isaac Sirul] despre natura dragostei desăvârşite. Ca şi acela, şi el iubea şi compătimea totul.

Bătrânul Isaac locuia împreună cu părintele Lazăr în faţa mănăstirii, la „catisma" Sfinţilor Apostoli. Cel dintâi, fiind mai bătrân, avea grijă de grădina cu lămâi şi portocali, iar celălalt se îngrijea de bătrânul Modest, care suferea de hemipareză. Acesta din urmă avea chilia lângă biserică, iar ceilalţi doi locuiau la etaj.

„După Pavecerniţă – remarca părintele Lazăr la despărţire –, nu trecea mai mult de o jumătate de oră că părintele Isaac se şi ruga cu lacrimi, tânguindu-se. Faţa îi era scăldată de valuri de lacrimi, ce izvorau din sufletul şi inima lui. Auzindu-l astfel de câteva ori, m-am hotărât să-l întreb de ce plânge în fiecare seară. Aşadar, coborând scările, m-am apropiat şi l-am auzit zicând: «Doamne, miluieşte pe cei săraci; miluieşte pe cei nenorociţi; miluieşte pe cei înfometaţi; dă-le binecuvântarea Ta, Doamne, miluieşte...»

Neînţelegând însă pentru cine se roagă, l-am întrebat: «Părinte Isaac, pentru cine plângi şi te rogi lui Hristos de atât timp? Cine sunt acei sărmani şi nenorociţi?»

Mi-a răspuns: «Copilul meu, nu-ţi aduci aminte de lucrătorii agricoli pe care-i avem la metocuri şi care lucrează toată ziua? O muncă aşa de grea..., şi totuşi abia reuşesc să su-

pravieţuiască. Cum să facă faţă cheltuielilor familiilor lor? Cum să-şi mărite fetele? Cum să-şi înveţe copiii să citească? Unde să găsească haine de îmbrăcat? Cum să nu-mi fie milă când mă gândesc la ei? Mai ales că ne iubesc şi ne cinstesc aşa de mult. Ne sunt ascultători ca nişte robi cumpăraţi. De ce să nu plângem şi să nu implorăm pe Hristos pentru ei?»

Am plecat în tăcere, lăsându-l să plângă şi să implore pe Hristos, minunându-mă de marea lui compasiune."

În această descriere a vieţii lui la „catisma" Sfinţilor Apostoli putem vedea atitudinea unui adevărat monah athonit faţă de semenii săi. Aceasta se arăta în două feluri: dragoste faţă de invalizii căzuţi la pat, arătată prin sacrificiu, răbdare, nopţi de veghe, muncă şi lepădare de sine; şi dragoste faţă de lucrătorii agricoli, arătată prin lacrimi fierbinţi şi tulburarea sufletului. Această atitudine se vede peste tot în Sfântul Munte.

Mintea noastră se minunează de aceste imagini ale vieţii bătrânului Isaac la „catisma" Sfinţilor Apostoli – fie că îl vedem la parter, rugându-se fierbinte, fie la etaj, îngrijind pe invalizi. În aceste două scene vedem împlinite cuvintele Stăpânului rostite în istoricul foişor din Ierusalim: „Din aceasta vor cunoaşte oamenii că sunteţi ucenicii Mei, de veţi avea dragoste unul faţă de altul."

Iată adevărata activitate socială a monahilor: rugăciunea pentru semenii lor şi pentru toată lumea, îngrijirea altruistă a bolnavilor, ospitalitatea continuă, adevărata învăţătură prin exemplul personal. O lucrare netrâmbiţată în afară şi care din acest motiv are o valoare inestimabilă.

5. CLIPE CEREŞTI

În organizarea interioară a spaţiului ei, sfânta mănăstire Dionisiu are un aspect compact, dar şi foarte emoţionant, aducându-l pe pelerin la zdrobirea inimii şi la concentrare de sine. Expresiva şi nobila iconografie bizantină care acoperă interiorul catoliconului [bisericii mari], scenele elocvente fără pereche din Apocalipsă de pe pereţii coridoarelor din faţa presbiteriului, paraclisele, aproape toate împodobite cu fresce bizantine, mai cu seamă cea a Sfinţilor Doctori fără de arginţi şi cea a Sfântului Ioan Teologul, trapeza, unde mâncarea se consumă în tăcere şi însoţită de citire, decorată cu fresce superbe înfăţişând Scara urcuşului dumnezeiesc, Sinaxa arhanghelilor, ceata sfinţilor monahi – toate acestea şi altele constituie pentru părinţii acestei sfinte chinovii, cu tradiţia ei monahală severă şi virtuoasă, un cadru minunat, ideal pentru îngereasca lor viaţă monahală.

Bătrânul Isaac a vieţuit mulţi ani în acest loc sfânt, atât de impregnat de filozofia creştină. La adânci bătrâneţi, obişnuia să stea într-una dintre stranele bătrânilor aflate în spatele străvechii icoane a Înaintemergătorului. Nemişcat ca un stâlp, cu ochii treji ai sufletului şi ai trupului urmărea slujbele, dumnezeieştile Liturghii – toate formele cultului Bisericii noastre, care înalţă pământul la cer şi coboară cerul pe pământ.

În timpul privegherilor de toată noaptea şi al Utreniilor de dinaintea zorilor, părinţii mai în vârstă şed în stranele lor sub frescele sfinţilor. Biserica este luminată doar de candele firave, iar bătrânii stau în tăcere absolută; uneori pare că siluetele lor se amestecă cu frescele. Şi, într-adevăr, ei se bucură împreună cu „de Dumnezeu iubita ceată a fericiţilor părinţi din rai“, care au trăit, ca şi ei, în Grădina Maicii Domnului.

„Neuitate sunt slujbele de toată noaptea, din marile zile de praznic în Sfântul Munte, doritele priveghieri din sâmbetele Postului Mare şi slujbele Patimilor Domnului.

Cum poţi uita pe acei fericiţi bătrâni, plini de cucernică evlavie, neclintiţi ca nişte stâlpi, tari ca nişte mucenici, tăcuţi şi sobri ca sfinţii pustnici, aşteptând cu răbdare să le vină rândul să se închine la Sfânta Evanghelie, la sfintele moaşte sau să se împărtăşească cu Sfânta Cuminecătură!

Preotul slujitor şi diaconii, cu veşmintele lor aurite, şi sfinţii părinţi în jurul lor, înveşmântaţi în mantiile lor negre cu multe pliuri, în rase sobre şi culioane, toţi stând cu bună-cuviinţă şi frică de Dumnezeu – sunt lucruri dincolo de orice descriere“ (arhimandritul Gavriil, *ibid.*, p. 22-23).

În aceste sfinte şi cereşti împrejurimi, sufletul cuviosului Isaac îşi lua zborul, devenea cald şi afectuos, plin de zdrobire de inimă. Cât de des i se umpleau ochii de lacrimi ascultând cântările deosebite ale Ceasurilor Împărăteşti ale Teofaniei [Bobotezii]:

> *Cu mâna ta ai atins creştetul neprihănit al Stăpânului şi cu degetul mâinii tale ni L-ai arătat nouă. O, Botezătorule, întinde acum, în locul nostru, aceeaşi mână peste El, căci ai mare îndrăzneală în faţa Lui. Despre tine a mărturisit că eşti mai mare decât toţi profeţii. Cu ochii tăi ai văzut Sfântul Duh pogorându-Se în chip de porumbel. Ridică aceiaşi ochi spre El, o, Botezătorule, şi fă-L milostiv nouă. Vino şi stai împreună cu noi, pecetluind cântarea noastră şi începând prăznuirea noastră.*

Emoţia sfântă atingea culmea atunci când toţi se închinau cu evlavie şi sărutau însăşi mâna Înaintemergătorului care era în faţa lor – cea dintâi şi cea mai însemnată dintre sfin-

tele moaşte ale mănăstirii. De multe ori bătrânul Isaac se bucura de dumnezeiasca ei mireasmă, pe care puţini monahi au simţit-o vreodată.

Clipe cereşti, din altă lume, dumnezeieşti!

6. O INFIRMERIE DUHOVNICEASCĂ

Pe vremea bătrânului Isaac, în sfânta chinovie Dionisiu bătea un puternic vânt duhovnicesc sfinţitor. Acest colţ al Grădinii Panaghiei [Maicii Domnului] era plin de suflete înmiresmate, încărcate de roade duhovniceşti.

În paginile următoare vom contura câteva din figurile unor părinţi care au trăit şi s-au nevoit împreună cu bătrânul Isaac în aceeaşi arenă monastică.

Părintele Marcu era o adevărată podoabă a mănăstirii, un model de virtute, un luptător care nu dădea înapoi, un duhovnic renumit. Toată viaţa lui a lucrat neobosit la trei sau patru ascultări deodată, şi, cu toate acestea, mânca doar o dată pe zi. A fost egumen între anii 1926-1931. Mutarea lui la cer în 1938, însoţită de o mireasmă din altă lume, a încununat anii cei mulţi ai luptelor sale şi a pecetluit viaţa lui sfântă.

Bătrânul Ignatie a intrat în mănăstire în 1914, la vârsta de şaisprezece ani, şi şi-a petrecut întreaga viaţă în frumoasele dar ostenitoarele nevoinţe ale sfinţirii sufletului şi trupului. Simplu, smerit, muncitor şi blând, era ca o lumânare ce se consuma în dragostea lui Hristos şi în slujba fraţilor. Nu şi-a neglijat niciodată îndatoririle sale călugăreşti. Rugăciunea minţii izvora neîncetat din inima lui „înaripată de dumnezeiasca dragoste". Sfârşitul i-a fost fericit, iar dezgroparea moaştelor sale a confirmat viaţa lui sfântă. Oasele lui aveau

nuanţa gălbuie, specifică sfintelor moaşte, iar craniul revărsa o mireasmă şi o căldură deosebită în timpul slujbelor de pomenire săvârşite pentru odihna sufletului său.

Fericitul bătrân Visarion era un călugăr cu credinţă vie şi fierbinte. Sufletul lui era simplu şi nevinovat. În 1916, pe când slujea ca econom la metocul Mariana, i s-a arătat cinstitul Înaintemergător Ioan, în chipul unui bătrân cu părul alb, a stat de vorbă cu el prieteneşte şi i-a descoperit că în metoc era îngropată o biserică veche. Bătrânul Visarion a reclădit şi a reînfrumuseţat biserica. Moartea i-a fost pe măsura vieţii. Chemarea cerească a venit pe când era la metocul Kalamitsiu. Şi-a luat numaidecât rămas bun de la prieteni şi cunoştinţe, spunându-le în chip foarte firesc că se duce la mănăstire ca să moară. Îşi aştepta moartea cu mare dor. Când a sosit la mănăstire, a mulţumit lui Dumnezeu şi cinstitului Înaintemergător, a cerut iertare de la părinţi şi în două zile a adormit somnul cel veşnic al drepţilor.

Nevoitorul şi isihastul Antim trebuie socotit şi el în acest grup ales de călugări de la Dionisiu. A intrat în mănăstire în 1916 şi din primii săi ani de viaţă monahală a simţit cu putere ocrotirea şi ajutorul cinstitului Înaintemergător şi al Sfântului Nifon, fiind vindecat de două ori de aceştia de boli serioase. Şi-a supus fără milă trupul, istovindu-l cu postul. Cu binecuvântarea egumenului, a urmat regula duhovnicească a unui pustnic, mai riguros decât alţi părinţi. Chiar dacă, bucătar fiind, pregătea peşte, supe etc. pentru trapeza comună a mănăstirii, el mânca numai câţiva pesmeţi şi măsline. Eroismul lui îi înfuria pe demoni, care, nefiind în stare să-i facă rău, veneau noaptea în bucătărie şi loveau tacâmurile de fier, strigau, urlau, făcând un adevărat iad. Când bătrânul Antim a devenit mai târziu pustnic, undeva lângă micul schit Sfânta Ana, a cucerit şi alte culmi duhovniceşti. Odată, când ardea de febră de trei săptămâni, fără vreun aju-

tor omenesc, medicamente sau hrană, s-a învrednicit de o rară binecuvântare dumnezeiască: un înger al lui Dumnezeu a venit la el sub forma unui monah necunoscut şi l-a slujit până s-a refăcut complet.

În aceiaşi ani, încă un monah plin de har, bătrânul Lazăr, a intrat în arena duhovnicească a mănăstirii Dionisiu, cu inima însetată după viaţa de sfinţenie. A intrat în mănăstire în 1911 plin de râvnă dumnezeiască şi entuziasm, care nu s-au micşorat până la moartea lui, în 1974. Timp de şaizeci de ani s-a luptat „lupta cea bună“, cu neobişnuită intensitate, ajungând la o înaltă treaptă a virtuţii. În ascultare era exemplar, în slujire era nerăbdător, în rugăciunea minţii era un stâlp de foc. Avea mare evlavie faţă de Stăpâna de Dumnezeu Născătoarea, faţă de cinstitul Înaintemergător şi faţă ceilalţi sfinţi ai mănăstirii, din care pricină s-a învrednicit de multe experienţe cereşti. Călugăr dotat, înzestrat cu înţelepciune de Sus, a devenit un punct de atracţie pentru fraţi, care alergau la el ca să afle sfat şi mângâiere în dulcile lui cuvinte. Fiind o fire activă, sensibilă şi poetică, a luat asupra sa o osteneală unică şi folositoare: a cules povestiri minunate despre călugării contemporani, alcătuind un frumos pateric modern. Acesta este textul din care am extras cea mai mare parte a informaţiei noastre despre viaţa bătrânului Isaac.

Un palmier înalt, un stâlp al vieţii athonite era arhimandritul Gavriil (1886-1983), un alt vlăstar al născătoarei de sfinţi mănăstiri Dionisiu.

Arhimandritul Gavriil a învăţat ABC-ul vieţii monahale, la picioarele bătrânului Isaac. A fost egumen al mănăstirii Dionisiu timp de patruzeci de ani, dar eforturile şi grijile lui cuprindeau tot Sfântul Munte, ba chiar toată Ortodoxia, Grecia toată şi întreaga lume. Timp de o jumătate de secol a purtat cu vrednicie, aproape numai cu o singură mână, povara mărturiei athonite, reprezentând, cu un impresionant

succes, patria sa duhovnicească în faţa autorităţilor bisericeşti şi civile. Prin nevoinţele şi strădaniile sale, prin virtuţile şi principiile morale, ca şi prin darurile şi talentele care îl împodobeau, s-a evidenţiat ca un călugăr exemplar, înţelept şi chibzuit. Prin înţelepciunea şi discreţia lui, insufla şi învăţa umilinţa şi smerenia, buna-cuviinţă preoţească şi asceza, etosul athonit şi principiile războiului duhovnicesc. Era un păzitor neadormit al credinţei şi evlaviei ortodoxe şi, de asemenea, un patriot înflăcărat. A murit încărcat de zile, în anul 1983, în vârstă de nouăzeci şi şapte de ani.

În sfârşit, putem include în această ceată a fericiţilor părinţi de la Dionisiu şi pe bătrânul Calinic Postitorul (†1903), care, prin rugăciunea sa, a săturat nevoia de peşte a mănăstirii; pe părintele Averchie (†1900), cel care, în fruntea unei procesiuni, a pus capăt unei secete de mulţi ani în Thassos; pe bătrânul Leontie, care l-a văzut şi el pe cinstitul Înaintemergător, în 1916; pe bătrânul Ilarion, constructorul de bărci (†1933), renumit pentru precizia sa călugărească, pentru înfrânarea şi ascultarea sa până la moarte; pe fericitul bătrân Ghenadie (†1933), o rară podoabă a mănăstirii, un monah plin de har, de dragoste, smerenie şi credinţă; pe bătrânul Iacov (†1939), lucrător al rugăciunii inimii, care tânjea intens după ceasul când avea să-l întâlnească pe Domnul; pe simplul şi smeritul bătrân Constantin, care, în al nouăzecilea an al vieţii, s-a închinat mâinii drepte a Înaintemergătorului, rugându-l să-l ia din această viaţă şi a fost ascultat de îndată, precum şi pe mulţi alţi îngeri pământeşti, care prin nevoinţele lor ascunse s-au transformat în flori înmiresmate ale Duhului, împodobind Grădina Panaghiei [Maicii Domnului]...

III

O viață plină de har

1. O IZBĂVIRE MIRACULOASĂ

Nevoitorilor curățiți și sfințiți de asceza monahală, Dumnezeu le dă daruri minunate, semne mari ale dragostei Lui.

Părintele Isaac nu ducea lipsă de aceste daruri ale prezenței vii a lui Dumnezeu, după cum ni se descoperă din multe întâmplări din viața sa.

Pe când era încă tânăr, avea ascultarea de chelar (cel care păstrează proviziile de alimente) în casa mănăstirii de la Karyes, locuind împreună cu reprezentantul mănăstirii, bătrânul Ghelasie, originar din Lakonia. Într-o zi de iarnă – era luna februarie –, s-a ivit o problemă urgentă și era absolut necesar ca părintele Ghelasie să ia legătura cu mănăstirea. Pe vremea aceea nu erau telefoane sau alte mijloace de comunicație. De aceea, trebuia ca cineva să meargă pe jos la mănăstire, în ciuda vremii capricioase. Bătrânul Ghelasie l-a chemat pe ucenicul său, părintele Isaac, și l-a trimis la mănăstire cu câteva scrisori. Părintele Isaac a făcut o metanie, și-a luat toiagul și geanta de poștaș și a pornit la drum. Drumul peste munte de la Karyes la Dionisiu oferă o minunată panoramă. Cărarea trece prin vegetație sălbatică și prin păduri de castani înalți și deși. De regulă, călătoria durează cinci ore.

Bunul ucenic a pornit de bunăvoie în ascultarea sa, deşi cerul se întuneca şi vedea limpede ameninţarea unei furtuni de zăpadă – una dintre furtunile care biciuie adeseori Muntele Athos. În aproximativ cincisprezece minute a ajuns la „Cruce", în vârful muntelui. De îndată a luat-o pe cărarea care duce de la creasta muntelui la drumul spre mănăstire. Atunci s-a întâlnit cu duşmanul său: zăpada. Plecase din Karyes pe la ora 1 după-amiază (ceasul al şaptelea din zi după orarul bizantin). La ora 3 după-amiază a ajuns la hotarul Simonopetrei, la izvorul rece numit „Busdum". Până aici a putut distinge cărarea. Acum însă, totul era acoperit de zăpadă. Se străduia din răsputeri să găsească drumul. Chemând dulcele nume al lui Iisus, a continuat să meargă până ce n-a mai putut să-şi mişte picioarele prin zăpadă.

Furtuna se dezlănţuise cu putere, iar zăpada viscolită îl izbea din toate părţile. Neputând să înainteze, a rămas nemişcat. A încercat să facă câţiva paşi, dar a fost în zadar – n-a făcut decât să se afunde şi mai mult în nămeţii de zăpadă. Drumul nu mai putea fi recunoscut, frigul se înteţise, zăpada ce cădea din abundenţă continua să crească în jurul lui. Nu mai putea nădăjdui într-un ajutor omenesc sau în vreun adăpost. Timpul trecea şi se lăsa întunericul. Nicăieri nici o salvare. Încetul cu încetul, zăpada îl acoperea cu totul, şi aceasta putea fi ultima lui noapte.

Când orice speranţă părea pierdută, părintele Isaac şi-a ridicat mâinile şi ochii şi cu credinţă fierbinte şi neîndoielnică a strigat: „O, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeule, pentru rugăciunile bătrânului meu, scapă-mă în ceasul acesta! Sfinte Înaintemergătorule, dă-mi să ajung la mănăstire sănătos!"

Şi iată! Cuvintele profetului Isaia s-au împlinit: „Eu sunt deja lângă tine când vorbeşti". În acel moment o putere invizibilă l-a înşfăcat şi într-o clipire de ochi l-a depus în afara mănăstirii, în faţa altarului de lângă poartă!

Era aproximativ ora 4.30 după-amiaza (10.30 după orarul bizantin). Părinţii tocmai se ridicaseră de la masă. Portarul se pregătea să închidă poarta mănăstirii şi, văzându-l pe părintele Isaac în faţa lui, s-a speriat.

„De unde ai venit, avva? Cum ai reuşit să ajungi prin furtuna asta?", l-a întrebat el.

Nedumerirea portarului a crescut când, căutând urme de paşi pe poteca dinspre Karyes, n-a văzut nimic, şi a împărtăşit surprinderea lui şi celorlalţi părinţi. Toţi l-au întrebat ce s-a întâmplat. Părintele Isaac însă, nedorind să vădească minunea, le-a dat doar câteva explicaţii superficiale. „Cu ajutorul Sfântului Înaintemergător, a spus el arătând spre icoana lui, mi-am îndeplinit cu bine ascultarea."

După câtva timp, întâmplarea minunată cu transportarea aeriană a părintelui Isaac a fost descoperită, spre slava lui Dumnezeu, de părintele său duhovnicesc, căruia avva Isaac i-a spus totul întocmai.

Minuni asemănătoare de transportare instantanee din loc în loc întâlnim în diverse vieţi ale sfinţilor. Sunt doar o manifestare, printre multe altele, a unei vieţi pline de har şi a unei favori deosebite din partea Domnului.

2. VIAŢA DINAINTE DE CĂDERE

Cei care au trăit împreună cu bătrânul nu vor uita niciodată şarpele care era prietenul său nedespărţit. Era o viperă veninoasă imensă, lungă de aproximativ 1,5 m.

În timpul celor doi ani pe care părintele Isaac i-a petrecut în brutăria mănăstirii, şarpele n-a plecat niciodată de lângă el. Acesta îi pregătea mese bune din făină şi terci şi avea grijă de el fără frică. Dar şi şarpele îi făcea bătrânului său un

serviciu important. Vâna fără milă şoarecii, curăţind brutăria de aceştia. Devenise atât de familiar cu părintele Isaac, încât se urca în patul lui de lemn şi dormea acolo; se încolăcea liniştit şi se odihnea.

„Prima dată când l-am văzut şerpuind prin brutărie, ne-a spus arhimandritul Gavriil, m-am cutremurat. Dar bătrânul Isaac avea cu el o relaţie ca a lui Adam cu dobitoacele înainte de cădere."

„Părinte Isaac, îl întrebau ceilalţi părinţi înfricoşaţi, de ce trebuie să ţii vipera asta aici?"

„E blândă şi nu supără pe nimeni. Nu vă fie frică, vânează şoarecii."

Cât timp a fost părintele Isaac la brutărie, şarpele a stat cu el. Când, în cele din urmă, a plecat, şarpele a dispărut în munţi.

Toate acestea confirmă faptul că, prin marile lor virtuţi, mulţi oameni ai lui Dumnezeu se învrednicesc să ajungă la starea lui Adam de dinainte de cădere şi să se înţeleagă cu fiarele. Cu astfel de oameni, fiarele sălbatice şi târâtoarele îşi schimbă firea şi se îmblânzesc. Aceasta nu s-a întâmplat doar în timpurile străvechi (citim asemenea relatări în scrierile patristice), ci se întâmplă chiar şi în timpurile noastre, după cum vedem în viaţa bătrânului Isaac.

* * *

Vrăjmaşul care i-a ispitit pe Adam şi pe Eva războieşte neîncetat şi pe cei ce au dobândit starea dinainte de cădere a acelora. Părintele Isaac era o ţintă deosebită pentru diavol, care îl supăra adeseori, dar nu putea să-l scoată din Grădina Edenului. Părintele Vartolomeu, un vechi pustnic de la Karulia, care în tinereţe locuise împreună cu părintele Isaac la Karyes, ne-a povestit despre multele dăţi în care demonii îl tulburau pe tovarăşul său de asceză. Odată s-a dus să-l tre-

zească pentru coacerea pâinii. L-a înghiontit puţin, iar părintele Isaac a răspuns: „Fugi, drace, fugi!“ Atunci părintele Vartolomeu a înţeles că noaptea acesta suferea mult din partea demonilor.

Într-altă noapte la Karyes, bătrânul Isaac a văzut, în timp ce mergea, o faţă ciudată. A trecut pe lângă ea, şi-a făcut treaba şi, întorcându-se, a trecut din nou pe lângă ea fără să scoată un cuvânt. Toate eforturile nevăzutului vrăjmaş de a-l înfricoşa nu erau de nici un folos.

Când trăia la Monoxilitis, obişnuia să meargă în fiecare sâmbătă seara la schitul rusesc din apropiere (aşa-numita Tebaidă), unde lua parte la privegherea cea de toată noaptea şi se împărtăşea cu Sfintele Taine. Pe drum, demonii făceau tot posibilul ca să-l înfricoşeze şi să-l întoarcă înapoi. Aproape la fiecare cincizeci de paşi, întâlnea un mistreţ sălbatic sau lupi, şacali sau imenşi şerpi şuierând, dar îşi vedea de drum fără să le dea nici o atenţie, repetând psalmul: „Domnul e luminarea mea şi scăparea mea, de cine mă voi înfricoşa?“ Netulburat, îşi continua mersul spre Mărgăritarul ceresc, Trupul şi Sângele Domnului, pe Care urma să-L primească întru sine.

3. „MINUNAT ESTE DUMNEZEU ÎNTRU SFINŢII SĂI“

În 1893, părintele Isaac slujea la metocul Kalamareia, unde era econom virtuosul părinte Ghervasie, originar din Itaca. Întreaga regiune fusese lovită de o secetă teribilă. Era luna aprilie şi culturile erau în pericol de a se usca. Cunoscând îndrăzneala pe care cuviosul Isaac o avea înaintea lui Dumnezeu, părintele Ghervasie l-a rugat să se roage ca Dumnezeu să se milostivească de ei şi să le trimită puţină ploaie. Iar el,

străin de orice neascultare sau împotrivire, s-a cufundat, în seara aceea, în rugăciune şi priveghere, implorând cu lacrimi pe Preabunul Dumnezeu să se milostivească şi să umezească pământul cel uscat, astfel încât speranţele şi ostenelile sărmanilor ţărani şi ale părintelui Ghervasie să nu fie în zadar.

În zori s-au ivit câţiva nori la orizont. Pe măsură ce se apropiau, se măreau şi se întunecau, apoi s-a dezlănţuit o rupere de nori! Un nor imens a acoperit întreaga regiune, până în satul Portaria. A plouat atât de tare, încât „pământul s-a îmbătat de apă". Dumnezeu a auzit rugăciunile slugii Sale. „El va face voia celor ce se tem de El şi va asculta rugăciunea lor."

Mulţi oameni care îl cunoşteau pe cuviosul Isaac veneau la el cu necazurile şi nevoile lor. Multe femei fără copii cereau rugăciunile lui. Şi el n-a uitat niciodată pe nimeni.

* * *

Pe lângă toate celelalte ascultări ale sale, a trecut şi pe la brutăria de prescuri. Şi aici bătrânul Isaac a lăsat amintiri legendare, legate nu numai de disponibilitatea şi munca sa trudnică, ci şi de un miracol excepţional.

De regulă, la Dionisiu se coc în fiecare săptămână 40-50 de prescuri, folosindu-se aproximativ 75 de livre (aproximativ 34 kg) de făină. Cincisprezece prescuri sunt folosite de mănăstire şi casa ei din Karyes. Restul este oferit ca „binecuvântare" pustnicilor, de la Noul Schit până la Kavsokalyvia. În acel an însă, proviziile de făină erau reduse. Conducerea mănăstirii a măsurat cantitatea de făină rămasă în februarie şi a socotit că doar cu anevoie va ajunge până la următorul seceriş. De aceea, l-au chemat pe părintele Isaac şi i-au spus: „Părinte Isaac, proviziile noastre de făină sunt puţine. Dacă suntem însă foarte chibzuiţi, o să ne ajungă. Ţine minte că nu ne-a mai rămas decât un vas. Nu este destulă ca să mai dăm şi la pustnici. Planifică-ţi deci treaba cu grijă!"

Aceasta a căzut ca un trăsnet peste fericitul suflet al cuviosului Isaac. N-a spus nimic, dar era foarte necăjit. Se gândea: „Ce voi face acum? Conducerea are, desigur, dreptate – n-a mai rămas decât un singur vas cu făină. Dar cum să-i lipsim pe pustnici de binecuvântarea Sfântului Înaintemergător, slujind Liturghii spre slava lui Dumnezeu şi iertarea păcatelor? Sufletul meu n-are pace."

Rugăciunea era singura lui soluţie. A mers la icoana Botezătorului de lângă brutăria de prescuri şi a făcut trei metanii, sărutând cu evlavie picioarele sfântului şi rugându-l din toată inima să-l lumineze ce să facă. Cuviosul Isaac iubea foarte mult pe Sfântul Ioan, şi când i se ruga lui, vorbea cu multă simplitate şi credinţă, ca un copil mic vorbind fratelui său mai mare. După această rugăciune s-a ridicat cu inima întărită în hotărârea sa. S-a adresat sfântului cu mare credinţă: „Sfinte Înaintemergătorule, nu voi înceta să dau pustnicilor binecuvântarea. În sfinţenia ta, fă o minune, ca făina să ţină până la secerişul următor".

Şi minunea s-a întâmplat. Făina din vas nu scădea. Pâinea s-a făcut ca întotdeauna, până pe 22 iunie, cu două zile înainte de praznicul mănăstirii. În ziua aceea a ancorat la liman o corabie încărcată cu grâu de la metocul Kalamareia.

Vă puteţi imagina bucuria bătrânului Isaac şi recunoştinţa lui faţă de Sfântul Înaintemergător, care i-a dat ajutorul său într-o situaţie atât de grea.

4. RUGĂCIUNEA CU LACRIMI

Harul lui Dumnezeu şi-a găsit sălaş neclintit în sufletul bătrânului Isaac. Rugăciunile lui erau pline de căinţă; aşa cum am văzut mai înainte, în exemplul compasiunii şi dra-

gostei lui față de cei aflați în nevoie și necaz, primise de la Dumnezeu darul lacrimilor.

„Nu poți arăta – spune Sfântul Simeon Noul Teolog – pe cineva care, fără lacrimi și căință neîncetată, s-a curățit sau a ajuns sfânt, sau a primit Duhul Sfânt, sau L-a văzut pe Dumnezeu, sau L-a primit, sălășluindu-Se în inima sa."

Mai cu seamă spre sfârșitul vieții, ochii săi clipeau des din pricina lacrimilor neîncetate. De multe ori, părinții au observat că ochii îi erau umflați și roșii de plâns; trecând pe lângă chilia lui, îl auzeau spunând din adâncul inimii rugăciunea lui Iisus.

Toată ziua, și mai cu seamă noaptea, comunica cu cerul. Încerca să-și găsească cât mai mult timp cu putință pentru a se dedica rugăciunii. În liniștea nopților, treaz, dincolo de lume și de tot ce-i pământesc, se ruga ore întregi, vărsând râuri de lacrimi, în multa sa zdrobire de inimă și dragoste dumnezeiască.

* * *

Părintele Lazăr l-a întrebat odată: „Câte ore să dorm, părinte Isaac?"

„Pentru cineva tânăr ca tine, e de ajuns cinci ore – trei noaptea și două ziua. Pentru călugării mai bătrâni însă, trei-patru ore pe zi sunt suficiente."

Într-adevăr, părintele Isaac dormea o oră ziua și două ore noaptea. Restul timpului îl petrecea împreună cu Cel după Care sufletul lui înseta nespus.

„Când eram la «catisma» Sfinților Apostoli – povestea părintele Lazăr –, în loc de slujbă amândoi ne rugam cu mătăniile noaptea, vreme de două ore și jumătate*. Părintele

---

* Pustnicii, călugării din „catisme" și „colibe", cei aflați departe de mănăstire, cu ascultări, cei care nu au cărți de slujbă și nu știu să ci-

Isaac rostea, la primul şi la cel de-al doilea şirag de mătănii, cu glas şoptit, rugăciunea: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi». La al treilea, inima lui se încălzea; nu se mai putea stăpâni să vorbească şoptit, ci striga fiecare cuvânt cu o râvnă înflăcărată... Îl auzeam şi mă minunam de dragostea inimii lui pentru Hristos."

Într-o noapte, părintele Lazăr s-a sculat ca să meargă de la „catisma" Sfinţilor Apostoli la Karyes (părintele Modest era bolnav şi avea nevoie de ceva). Era luna iulie şi era foarte cald; era o noapte cu lună. După ce a părăsit „coliba" şi s-a depărtat puţin, a văzut, lângă drum, o privelişte neobişnuită. Cineva stătea în genunchi şi se ruga cu mâinile ridicate în mijlocul tăcerii nesfârşite a nopţii şi a naturii paşnice. Era părintele Isaac.

Părintele Lazăr s-a oprit şi şi-a schimbat direcţia. S-a gândit că este un sacrilegiu să treacă pe lângă el şi să întrerupă acea scenă impresionantă.

Cine ştie ce bucurie dumnezeiască, ce har ceresc strălucea în acea seară pe faţa luminoasă a bătrânului? Cine ştie ce anume cereau de la cer acele sfinte mâini ridicate? Cine ştie câte lacrimi au udat pământul „catismei" Sfinţilor Apostoli? Ce lacrimi vărsa el, din „revărsarea luminii dumnezeieşti şi din cerul deschis deasupra lui..."

5. UN SFÂRŞIT BUN

Aşa cum întreaga lui viaţă a fost sfântă şi plină de har, tot aşa şi moartea sa a fost fericită şi sfântă. Când cineva îşi

tească rostesc, în locul slujbelor, un anumit număr de rugăciuni ale lui Iisus. De exemplu, pentru Miezonoptică şi Utrenie se pot spune trei mii trei sute de rugăciuni ale lui Iisus.

aduce mereu aminte de moarte ca de dulcea pâine zilnică a sufletului, aşa cum făcea cuviosul, atunci sfârşitul lui va fi într-adevăr „creştinesc, fără durere, neînfruntat şi paşnic". Lucrătorii virtuţii îşi aşteaptă moartea cu bucurie şi linişte, căci ei lasă „stăpânii acestei vieţi muritoare, venind la cealaltă viaţă, mai luminoasă şi mai bună, care nu are sfârşit".

Avva Isaac, curajosul curier, alergătorul în cursa monastică, „îşi încheiase alergarea". Şaizeci de ani de asceză şi înfrânare, de rugăciune şi dragoste. Şaizeci de ani de ascultare desăvârşită şi de omorâre a voii proprii, de smerenie şi de suferinţă pentru dragostea lui Hristos. Şaizeci de ani de viaţă sfântă şi plină de har.

Avva Isaac fusese un sfânt, unul dintre cei ce trec prin această viaţă fără a face zgomot. Sfântul Munte îmbogăţeşte mereu trupul Bisericii, cu asemenea bărbaţi sfinţi. Ei sunt pretutindeni, dar este oarecum dificil să-i descoperi, căci ei ştiu foarte bine să se ascundă sub anonimat şi tăcere, sub rase ponosite, în spatele zarvei şi discreditării, în marile chinovii şi în frumoasele schituri, în colibele pustiului şi în aspra sălbăticie...

Cu câteva luni înainte de moartea sa, bătrânul Isaac fusese tratat în infirmeria mănăstirii. Suferea de tulburări la stomac. Infirmierul a propus chemarea doctorului, părintele Nicolae, de la mănăstirea învecinată, Grigoriu, dar bătrânul n-a fost de acord.

„Lasă, copilul meu. Nu mai deranja pe doctor. Dacă Hristos vrea să mai trăiesc, voi trăi. Dacă e vremea să plec, El mă va lua. E destul că am trăit atât de mult. Să fie cum va voi Domnul."

Faţa i s-a umplut de o pace adâncă. Era complet netulburat. S-a încredinţat voii lui Dumnezeu, fie că avea să trăiască, fie să moară. În ultimele sale clipe, părinţii l-au întrebat dacă vede ceva.

„Da, a răspuns el, văd un leu în pragul uşii..."

Era „duşmanul nostru, diavolul", care „umblă răcnind ca un leu şi căutând pe cine să înghită". Ne urmăreşte fără încetare, până la ultima suflare, cu promisiuni, defăimări şi ameninţări. Când sufletul părăseşte trupul, acesta încearcă să-l ia în seama sa şi să susţină că este al lui.

Dar avva era în pace. Îngerii îi stăteau alături, ca să-l ajute pe cel ce reprezentase şi întrupase viaţa îngerească.

Pe 21 mai 1932, atletul vieţii de obşte, nevoitorul fericitei ascultări, a adormit cu pace. Şi-a predat sfântul său suflet în mâinile lui Dumnezeu. „Sufletele drepţilor sunt în mâinile lui Dumnezeu, şi nici un chin nu se va atinge de ele", iar „nădejdea este plină de nemurire", după cum spune Vechiul Testament.

Slujba înmormântării bătrânului, care timp de şaizeci de ani îşi atrăsese dragostea şi respectul fraţilor, iar acum zăcea învelit în rasă, odihnindu-se întru Domnul, a fost foarte emoţionantă.

Vizitatorul care merge astăzi în cimitirul simplu şi liniştit al mănăstirii Dionisiu poate vedea cu emoţie binecuvântatul pământ care l-a acoperit pe pururea pomenitul bătrân. În osuar va vedea oasele părinţilor, printre care se află şi oasele părintelui Isaac, aşteptând, în tăcere, trâmbiţa Arhanghelului...

Pelerinul care se uită în registrul cimitirului va citi, pe una dintre pagini, următoarele cuvinte, puţine dar cuprinzătoare, ce rezumă viaţa acestui sfânt contemporan:

21 mai 1932

În această zi, fratele nostru, bătrânul Isaac, care a venit din Kavvakli, a plecat la Domnul la vârsta de 82 de ani. A stat în mănăstirea noastră timp de şaizeci de ani şi a fost o pildă şi un exemplu de virtute, un ade-

vărat îndreptar [canon] *al vieţii monahale, plin de sfinţenie.*

Domnul Dumnezeu odihnească împreună cu sfinţii pe strălucitul şi de Dumnezeu purtătorul nostru părinte. Amin. Moaştele lui au fost mutate în peretele de jos, pe 9 septembrie 1937.

Cuprins